

Изазила два пута у
— мјесец —

Цијена за Аустр-Угар-
ску: на годину К 2-40
на по године К 1-20
на четрт год. К—60
За друге земље: на го-
дину 4 круне. Поједи-
ни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по
цјеновнику. Ако се пи-
ше од три пута увр-
шћују, рачунају се је-
дниме.

Уредништво се налази у
Николајевској улици бр. 8.
Писма се шаљу на уред-
ништво „Српског Колоа“
народног листа. Руко-
писи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-л.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Седми Конгрес Српских Земљорадничких Задруга,
одржан 12. маја 1904. године у Толуском, изрекао је
единодушно ово:

СРБИНЕ, НЕ ИСПУШТАЈ ЗЕМЉЕ ИЗ ШАКА, јер
је свака грудa, свака бразда, сваки педаљ ерпекe
земље, свака изгубљена кућица, свако напуштено
кућиште ерпекo, што Срби лакомиелено из шака
испуштају и странцима продају — некимерни на-
родни губитак, сигурна и неизбежна народна про-
паст, највеће ерпекo народно издајство. (Тако и само
тако изгубили смо ми Срби многа ерпекa села, ерпекe
општине, па и читаве ерпекe крајеве, где се сада други
шире и размеђу, а још за коју годину нити ће се знати
нити спомињати, да је тамо Срба икад и било).

Позив на претплату.

Овијем бројевима ступа „Српско Коло“ у
трећу годину свога живота. Уредништво и
управа листа настојао су да „Српско Коло“
буде прави народни лист. Уредништво је до-
било многа писма, у којима се пише, како је
„Српско Коло“ добар лист, који наш свијет у
сласт чита. Многа наша народна господа: свеш-
теници, учитељи, љекари, адвокати, трговци,
наша омладина што се учи на високим и
средњим школама, увиђајући то, заузимали су
се свесрдно за наш лист, тако да „Српско
Коло“ има до 3000 претплатника. Но поред тога
има још много наших мјеста, гдје не залази
„Српско Коло“, има доста људи, који би га
могли свијету препоручити, да се и тамо ра-
шири, па тога не учинише. Када би „Српско
Коло“ и ту зашло, оно би могло, да има још
једанпут, па и двапут толико претплатника. Ми
смо већ о том говорили, како само у нашој
карловачкој митрополији има преко 600 паро-
хија, па када би у свакој парохији било 20
претплатника „Српског Колоа“, ето каквијех
12.000. А то би се дало лако учинити у свакој
парохији, као што су то многи наши свеште-
ници показали и у најмањим парохијама. А
гдје је још Далмација, Босна и Херцеговина?

„Српско Коло“ је поред тога тако јефтинo, да
га може сваки и највећи еиромашац држати. А
Срби ратарни треба да знају, да и они морају
читати, имати свој лист, као што то имају и
други сталески. Оваки народни лист и добра
књига за народ Србину ратару је што и свад-
лашни хљеб и као што му није жао, да даде
своју круну и своју потуру за свадлашни хљеб,
тако не треба да му је жао, да даде за овај
народни лист и добру књигу. Није оваки лист
и добра књига лукеуз, него су они пријекa
потреба. Надамо се, да ће Срби ратарни при-
мнити ове наше ријечи к срцу, па ће се по овом
владати.

Још да рекнемо коју својим дужностима.
Има их много, који нијесу за пошљедњу четврт
обавили претплате, али смо им ми лист и
даље слали. Руку на ерпе сваког, па нека каже,
да ли је право и поштено читати лист, а не
платити га, особито кад се ради о неколико
потура. Још ове бројеве плаћемо свима, али
овда више ником нећемо слати, ко свога дуга
не плати. „Рука руку мије“, вели наша ерпекa
народна пословица, па тако је и овдје. Цијена
је листу премалена, трошкови велики, па ако
се не ће тачно и у реду претплата плаћати и
обнављати, куда ће лист доспјети. Ми се јакде
надамо, да ће читаоци „Српског Колоа“ и са
своје стране учинити своју дужност, нади и њих
„Српско Коло“ лијепо поучава и забавља. Нова
нам срећа у новој години свима скупа!

Уредништво и управа „Српског Колоа“.

Српска народна самостална странка.

Недавно се проио глас, да ће и код нас
у Хрватској и Славонији већ ове године доћи
до нових избора за земаљски сабор у Загребу.
Земаљска влада казала је додуше одмах, да
овај глас не треба вјеровати, јер она ни не
мисли на изборе у овој години. Али није баш

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послати, да га читате.

свето писмо ни све оно, што влада говори. Кад ће код нас бити избори, то ће одлучити Маџари, који у нашој земљи и недре и облаче. И кад они одреде, наша ће влада расписати изборе, било то њој по вољи или не. А Маџари могу врло лако тражити, да и код нас већ ове године буде избора. Њихов је стари сабор распуштен и они ће сад око св. Саве бирати нове народне заступнике. Ко ана не ће ли они навријети, да и код нас буде избора само да покажу, да смо ми од њих зависни. За то ће бити најбоље, да већ сада мислимо на изборе и да се за рана за њих спремимо.

Избори за земалски сабор нијесу мала ствар, као што мисле они, који свој глас продају за адјелу паприкаша и за цигаре господске. На њима се изборима бирају народни заступници, који у земалском сабору вијећају о судбини цијелог народа. Сабор одлучује каква ће бити управа у земљи и какви ће закони у њој владати. Бадава се тужити на непоштену управу и на рђаве законе, ако у сабор пошљамо људе, који не мисле својом главом и којима је девета брига добро народно. Па кад анадемо, да нам сабор кроји капу, онда и те како морамо размишљати, какве ћемо људе у сабор послати.

Код нас се на ово до сад врло мало пазило. Кад су били избори, падали су наши људи као муре на изборни паприкаш и не мислећи, како тим гријеше и о своје добро и о будућност свога подмлатка. Додуше није томе крив сам неукни народ, него су крива и господа, која су слабо за то марила, да народ у његово добро упуте. Али овако не смије ни код нас даље остати. Нијесмо ваљда ни ми најгори, да с нама може свако увијек и по својој вољи мућкати. Јер ако останемо овакви какви смо, да нас могу и за новце купити и пријетњама у страх нагнати, онда нам нема више помоћи.

Прије него што се распишу нови избори, морају Срби бирачи већ бити на чисто, шта ће радити, с ким ће ићи на изборе и за кога ће гласати. Не смију бити као досад развијена војска, која је касала за сваким, ко је више обећао или пружио. Кад се добро размисли, да се на саборским изборима за пет година унапред одлучује, каква ће бити у земљи управа и какви ће се закони народу наметати, онда је право да се сви Срби бирачи сјате на изборима око независних и слободних људи, који народно

повјерење и заслужују. Који су то људи, не ће бити тешко погодити.

За маџароне који држе данашњу владу били они Срби или Хрвати не могу Срби бирачи гласовати. Додуше они анаду пуно тога обећавају и кад се нађу у невољи, онда им је српски народ добар и они га зову као оно Турци Марка: Гдје си брате Краљевићу Марко! Али кад избори прођу и кад своју ријеч треба одржати, они онда на народ ни главе не осврћу, него му довикују: Ајд' олате неанани дедијо. Маџарони владају већ двадесет година у овој земљи, али се никад нису сјетили, да и нама Србима даду каква права, како би и ми могли као слободан народ живјети. Српска застава, наше ћириловско писмо, наша православна вјера, наше име српско — све се то још и данас не трпи и ако се већ давно морало законима признати и утврдити. Па ни иначе нису маџарони били момци од ока. Сви ви знате, каква је данас рђава управа и у опћинама и у котарима и у жупанијама, сви ви осјећате како селак грца под тешким теретима, како му је тешко додворити се господи, сви се ви тужите да закони баш нису најбољи. Чули сте и то, како се у нашој земљи Маџар осилио и како би он хтио да његова мамуза буде преча и од наше ријечи и од наших потреба. Свега тога не би било, да су маџарони имали више љубави према народу и да су били ерчанији у одбрани народних права и наших земалских закона. С маџаронима дакле не можемо заједно.

Као Срби ми и на изборима морамо бити за Србе. Па кад не можемо бити за Србе маџароне, морамо се огледати за другом странком, која би имала и љубави и воље, да нас својски и јуначки заступа. И тамо ћемо, куд год погледамо, не можемо наћи нигде своје боље странке од ове наше српске самосталне странке, која се купи око „Новог Србообрана“ и овог народног листа „Српског Кола“. Да је тако, најбоље ћете видјети, кад вам покажем, шта та странка хоће и за чим она тежи.

Српска самостална странка тражи, да се српско име скуда у законима призна као равно имену хрватском, да се мјесто државних пучких школа скуда гдје су Срби у већини уведу српске школе, да се све то ћириловско писмо изједначи у праву с латиницом, па да се и ћирилицом код свију области у земљи може уре-

довати, да се наша црква назове у законима српско-православном, а не којеквким другим именима, а тражи и то да се у закону призна сваком Србину право, да своју народну заставу (првено-плато-бијело) по вољи и без зазора може истицати.

Српска самостална странка хоће и то, да наша отаџбина Хрватска и Славонија буде слободна од Мађара и да сама са собом управља и господари. Нарочито иде она за тим, да наша отаџбина сама управља и располаже са свима својим порезима и приходима и да у томе између нас и Мађара не буде никакве заједнице. Ако смо и браћа с њима, кесе нам нијесу сестре.

Но ово није све, што тражи српска самостална странка и за чим она тежи. Она захтијева и то, да се код опћина, котара и жупанија уведу вијећа, гдје ће народни заступници слободно моћи да надапру управу и да одлучују о народним потребама. А за све изборе опћинске, котарске, жупанијске и саборске тражи она право гласа за сваког човјека, а гласовање да буде тајно, како се на бираче не би могао вршити притисак. Захтијева и то, да новине могу писати слободно, да се узакони народу право збора и договора, а не да то зависи као до сад од политичке власти.

Српска самостална странка тежи и за тим, да се заустави пропадање народа у земљи, да се данашњи државни намети смање и праведније разрежу, да сви опћинари без разлике силе и господства по једном кључу плаћају све опћинске и школске намете, да држава потпомаже земљорадњу, занате и трговину, да се законом одреди један дио сељачког посједа, колико треба за живљење и да се тај дио ни за што, ни за какав дуг или порез не може продати. Српска самостална странка војеваће и за то, да се заустави исељавање народа, да се народ законом сачува од капишара, а држава да се постара, да народ добије зараде, кад падне у потребу и невољу. Ова странка тежиће и за тим, да се промијени закон о имовним опћинама, па да народ од њих види и некакве користи, које сада ни за лијек нема.

Српска самостална странка бориће се и против тога, да се са стране наше државе смета другим народима, који хоће да живе у слободи. Јер ко хоће да гаји слободу другог, тај није вриједан ни слободе своје. Она ће радити, да

се Србима и осталим немађарским народима у Угарској зајамчи слобода и да се они заштите од помађаривања. Нарочито ће наша странка бити за то, да се са стране наше државе поштује слобода наше браће у Србији, Старој Србији и Македонији, Црној Гори и Босни и Херцеговини.

Ето, сад право знамо, с којом странком могу ићи Срби бирачи, кад дођу избори. То је српска самостална странка. Она ће своје кандидате прогласити у својим новинама, у „Новом Србобрану“ и „Српском Колу“ и тако ће народ лако за њих сазнати. Ништа од свега овога, што српска самостална странка тражи, неће се моћи извршити, ако не буде помоћи народа. И сад, ако народ воли себи и својој слободи, он ће под заставом српске самосталне странке поћи на изборе, кад томе дође земан. *Световар.*

Српска повјест.

3.

Кнез Часлав.

924. године, како рекосмо, Бугари свла-
даше српски народ, опустошише му земљу и
покорихе га под своју власт. 7 година трпјели
су Срби туђе господство, па више не могоше.
Из бугарске тамнице утече године 931. српски
кнежевић Часлав са још четири друга. Послије
много мука и невоља стигне Часлав у српску
земљу, скупи најприје око педесет другова, који
су се одметнули од Бугарске власти и хајду-
ковали по шумама, и дигне устанак. Буна се
као муња рашири по српским земљама. Убрзо
се почеше враћати и они Срби, који су се били
развишли по околним земљама и моћ Часлава
љуба ојача. Послије неколико јуначких бојева
истјераше Срби Бугаре и ослободише се посве.
Часлав сједини велики дио Срба под своју власт.
Више него Мутимир, и постаде чувен и славан.
Један арапски учењак, по имену Алмасуди, који
је у то доба био у Цариграду, вели за Србе
овако: „То је словенско племе страшно својим
непријатељима због узрока које би дуго било
рећати и због тога, што у њиховој близини
нема државе, којој би били покорни“. Више од
по Босне, сва Херцеговина, Црна Гора, по Дал-
мације, Нови Пазар и по садашње Србије ску-
пило се у Часлављевој руци.

И Мађари су били ударили на Србе. Али
их лоша срећа послужи. Војвода Часлављев,
братоноги Тихомир слави Мађаре и уби им
војводу Киша.

Часлав умрије 960. године, а с њиме умрије
за дуго година и мир и добро у српском на-

роду. Његова се држава распаде на сијасет мађушних државица. Срби несложни потпадоше брзо под власт грчког цара.

Али никад Срби нијесу дуго трпјели туђу власт, унијек су се бунили и крв лили, док се не ослободе. Тако и на Грке диже буну кнез Зете, садашње Црне Горе, Војислав.

Кнез Војислав.

Први пут се побуни Војислав год. 1034. Али га Грци сипадаше. Војислав се не даде устрашити. Већ год. 1040. диже он опет буну. Грчки цар пошаље на Србе војску под вођством Пронатом. Али Војислав дочека крваво Грке и слави их. У бјекању набасају Грци на засједу синова Војислављевих, који потуку и оно мало Грка, што утече Војиславу.

Али силни грчки цар није хтио подносити срамоте, што му је Срби учинише већ посла на Србе другу војску од 60.000 (шездесет хиљада) момака под вођством Михајлом. Пред силном грчком војском узмицао је Војислав све стопу по стопу, залијевајући сваку крвљу грчком и српском. Тако Грци зађоше већ дубоко у његову земљу. Али ту им се испријечи силно голо стијење, брдештине и гудуре. Грци невичнијим путем наиселе се вратити у равницу. Али их затекне поћ у највећим гудурама и кршењима. А то је и чекао Војислав.

Кад се ноћ спустила даде он нешто војске синовима и силне трубе, рогоне и свирале, па им нареди да се поразијесте по врховима оних брјегова, што су стајали око пута, на ком су се смјестили Грци. У глухо доба ноћи Грне Војислав са свом својом војском, бучећи и вичући страшно, на Грке. У исти мах стаде се по брдима разлијегати јек од силних труба, рогова и свирала, а низ брда се стаде на Грке валати дрвље и камење. Упстррављени Грци помислише да то мора бити небројана војска, гдје се чују толике трубе, стадоше као луди и побјеђујући бјежати по кршењитим путевима. А Срби их као громови дочекиваху и унијаху. Од шездесет хиљада војника погибе их четрдесет хиљада, а уз њих погибе седам војвода, а главни војвода Михајло би рањен. Остатак Грка би рањен или се развјежа на све стране свијета. Тако јунаштво шаке Срба и мудрост Војислављева сатрпе силу грчког цара. Грци се више не усуђише ударити на Србе.

Послије смрти Војислављеве завлада Србима син му *Михаило*, који се закрила. Иза Михаила дође син му *Бодин*. Обадва су водили славне бојеве са грчким царевима, па су и проширили државу Војислављеву. Бодин умрије године 1100. За Бодина је српска држава била моћна као и за Часлава. Под његовом власти била је и Босна. Узалуд су грчки цареви много

пута наваливали на Србе, не могоше их покрити, јер су Срби сложни били.

Текар послјије смрти Бодинове поче се српска држава опет распадати и Срби се међу се клати. Сад је настала згода и за Грке и за друге непријатеље српске, да ударе на Србе. А Срби су и сами једини против других звали туђине у помоћ. Тако су Срби опет дошли под грчку власт. То ни сада није дуго трајало и било је пошљедњи пут. Срби се брзо ослободише и преко 200 година више не потпадоше под власт туђинску, догад не дођоше Турци и не оборише државу грчку, бугарску, српску и мађарску.

Овога пута ослободи Србе од Грка Стеван Немања, жупан рашки. Двјеста година управљаху славно његови потомци, Немањићи, Србијом. Српски народ дође до великог богатства, знања и гласа за њихове владе. Име српско поче одјекивати од то доба по свијету. То славно доба трајало је од 1159. године до 1355. године, до смрти цара Душана Силног, а зове се оно: Немањинско доба, по Стевану Немањи. Народ српски је захвалан био Немањинима, опјевао их је у својим пјесмама, а српска црква је већину од њих узела за светитеље.

Стеван Немања.

Завлада од године 1159.—1196.

Стеван Немања, отац св. Саве, родио се год. 1113. у мјесту Рибници, у садашњој Црној Гори. Отац му је био жупан у Рашкој. Отац његов развијели на самрти Рашку међу четири сина: Војислава, Срацимира, Милослава и Немању. Најмудрији и најбољи од браће био је најмлађи син Немања. Био је добар народу, праведан, дизао је многе цркве, давао им поклоне, па га народ и свећеници још већма заволе. Браћи то буде криво, па га на вјеру домаме и затпоре. Немања несако утекне, а народ пристане узан, јер га је волио, те он скупи јаку војску и удари на браћу и протјера их, а њихове дијелове узме себи. Браћа скупе у Грчку војску и пођу на њега, ал их он дочека на Косову Пољу, на ријечи Ситници и страшно им војку потуче, многи се подаде у Ситници, међу њима и Првослав. Толико их се подавило у Ситници, да су Срби преко њих као преко моста могли прелазити.

Немања тако постане велики жупан рашки. Одмах навали на друге жупане и освоји у брзо земље: Хум, Требиње и Зету и градове: Скадар, Улцин, Бар и Котор у Приморју. Иза тога удари Немања на грчко царство и освоји доста земље од Грка.

Кад је Немања сложио велики број Срба под своју владу и кад се заситио владе, сазове сабор и одрекне се власти, а на мјесто своје

постави за великог жупана свог сина Стевана. Млађем сину Вукану даде један дио земље под управу, али да мора слушати старијег брата.

Бадава су Немањи сви плачући молили, да не оставља владе, он их не послуша, већ се закалуђери у својој задужбини, дивном манастиру Студеници и добије име Симеун. Ту је у посту и молитви провео двије године, кад га син са. Сава позове на Свету Гору, да тамо подигне прелијепи манастир Хиландар (Виландар). Ту Немања и умре у 86 години свог живота. Православна црква прогласи га за светитеља, св. Симеуна Мироточивог.

Немања је био у рату јунак, у миру благ, правичан, пријатељ народа, волио је знање и науку, дизао је цркве, школе и болнице. Зато га је народ и штовао и волио, а црква га прогласила за светитеља.

Немања је отац српске државе и српске моћи. И прије њега су Мутимир, Часлав, Војислав, Михаило и Бодин сјединили под својом владом велики дио српских земаља: садашњу Босну, Херцеговину, Црну Гору, Стару Србију, дијелове Далмације и краљевине Србије. Али то би се брзо опет распагло. Али иза Немање се више није Србија распадала, већ је све више напредовала и расла догод није умро последњи Немањић.

Свети Сава.

Збор зборила господа хришћанска
Код бијеле цркве Грачанине:

„Боже мили, чуда великога!

„Куд се ђеде цар-Немање благо,

„Седам кула гроша и дуката?“

Ту се деси Немањићу Сава,

Па говори господи хришћанској:

„Ој Бога вам, господи хришћанска!

„Не говор'те о мом родитељу,

„Не говор'те, не гријеш'те душе.

„Није бабо расковао благо

„На нацаке, ни на буздоване,

„Ни на сабље, ни на бојна копља,

„Ни добријем коњма на рахтове;

„Већ је бабо потрошио благо

„На три славна српска манастира:

„Једну бабо саградио цркву,

„Б'јел Виландар на сред Горе Свете,

„Красну, славну себе задужбину,

„Вјечну кућу на онеме св'јету,

„Да се њему поје летурђија

„Оног св'јета као и овога:

„Другу бабо саградио цркву,

„Студеницу на Влаху Старома,

„Красну, славну мајци задужбину,

„Својој мајци царици Јелени,

„Вјечну кућу на онеме св'јету,

„Да с' и њој поје летурђија

„Оног св'јета као и овога;

„Трећу бабо саградио цркву,

„Миљшевку на Херцеговини,

„Красну, славну Сави задужбину,

„Вјечну кућу на онеме св'јету,

„Да с' и њему поје летурђија

„Оног св'јета као и овога.“

У лас викну господа хришћанска:

„Просто да си, Немањићу Сава!

„Проста душа твојих родитеља,

„Проста душа а честито т'јело,

„Што носили, свијетло вам било,

„Што родили, све вам свето било!“

И што рече господа хришћанска,

На састанку код бијеле цркве,

Што год рекли, код Бога се стекло.

Шта је обећавао земљи и народу до данас „Српски Клуб“, а шта је испунио.

Ми смо недавно у овом листу говорили, ко је то „Српски Клуб“ у хрватско-славонском сабору у Загребу. Рекли смо, да су то они Срби мађарони, који сједе у сабору у владиној (тако званој народној), мађарској странци, и који су са Хрватима мађаронима двадесет година помагали и држали на влади бана грофа Куна Хедерварског, као што данас помажу и држе бана грофа Теодора Пејачевића.

Па кад је те Србе српски народ кроз двадесет година слао у сабор, да га заступају, да му законску капу кроје и да га од зла и невоље бране, право је да се запитамо, шта је Српски Клуб народу обећавао, а шта је од обећања испунио. Кад су они могли двадесет година држати владу бана Куна Хедерварског, запитајмо се, шта је та влада скупа са сабором учинила земљи и српском народу.

Кроз пуних двадесет година обећавао је тај „Српски Клуб“ да ће учинити ово или оно добро својој земљи и своје народу, а прије седам година и објавио је на уста тадашњег предсједника „Српског Клуба“, данашњег предсједника хрватско-славонског сабора Васе Ђурђевића, шта тражи и шта обећава „Српски Клуб“ српском народу у Хрватској и Славонији, изишо је програм „Срп. Клуба“, 18. (30.) августа 1897. у саборској сједници изрекао је Васа Ђурђевић и тај чувени програм.

Ми ћемо ићи редом од једног обећања до

другога, од једне тачке до друге, да видимо, шта су обещали, а шта су испунили за свој народ Срби посланици владине странке у загребачком сабору.

Прво је обећање, да ће Срби посланици (Српски Клуб) настојати, „да се краљевинама Хрватској и Славонији нагодбом зајамчена права у целини својој неокрњена очувају“.

Нагодба између Хрватске и Славоније сва је прорешетана, нема једне тачке, о коју се Мађари и мађаронска влада нису огријешили, и те повреде нису отклонене. Да тијех повреда са стране Мађара има, доказ је најбољи и то, што је бан Пејачевић обећао, да ће се састати нарочита одасланства — сабора загребачког и пештанског, која ће те повреде исправити. Кад би се нагодба између Хрватске и Угарске држала онака, каква је, не би било много шта, што нам мађарска влада на нашу штету чини. Ко је крив, да тако није? Крив је с осталом хрватском народном странком и „Српски Клуб“.

Друго је обећање, да ће ти Срби посланици радити, „да се осигура трајни и слободан развитак, те материјални и културни напредак народа хрватског и српског у краљевинама Хрватској и Славонији“.

Колико се хрватска мађаронска странка и у њој „Српски Клуб“ брину за слободан развитак народни види се из тога, што се народу не дају никакве слободе, закони су застарјели, а и оно што је слободно било, то је покопао гроф Кун и мађаронска странка. Како се брину да народ материјално (имућствено) и културно (просвјетно) напредује, доказује то, што јатомице бјежи народ у Америку и што преко половине дјце не иде у школе, јер или их нема или су претијесне и са мало учитеља, а око 70 од сто људи не зна ни читати ни писати.

Треће обећање гласи, да ће настојати „да се слога и искрен спораазум међу Хрватима и Србима развије и учврсти, те да оба народна имена једнако и свестрано буду призната“. Мађаронска странка не само, да није учвршћавала слоге и спораазума између Срба и Хрвата, јер таке слоге и спораазума нема ни међу њима у страници самој, него је влада грофа Куна увијек рачунала с том поцијепаномшћу, подржавала је и на тај начин себе одржала. Српско име није једнако и свестрано признато данас као ни прије, а томе су криви људи „Српског Клуба“, јер су они обещали, али обећања нису испунили.

Четврто је обећање њихово, да ће се трудити, „да се слободан и правилан развитак српске народно-црквене аутономије очува, и нарочито, да се на српском народно-црквеном сабору донесене и по Његову Величанству краљу санкциониране (потврђене) законске норме (уредбе) свестрано уважују и извршују“.

Колико су људи „Српског Клуба“ на овоме радили и како су бранили нашу народно-црквену аутономију (самоуправу), којој је средиште у Сремским Карловцима, види се по томе, што ми данас нисмо, тако рећи, ни господари више своје народно-црквене аутономије. Мађарска влада и мађарски министар предеједник у Пешти могу укинути све оно, што наше народно-црквене власти одреде. Ако народно-црквени саборски одбор, то јест наша влада за наше народно-црквене ствари у Ср. Карловцима, одреди, да се наша народно-црквена имовина, новци наши, употребе за једну ствар, мађарски министар предеједник не да. Он кроји правду по својој вољи и не обазире се на светињу наших закона. Како поштују нашу школу самоуправу, доста је споменути Березевицијев закон, који ће ускоро ступити у живот, па ће наша српска дјца у Угарској морати највећи дио времена у школи учити мађарски језик.

Наше народно-црквене аутономије нема у ствари више, јер мађарска влада не поштује наших закона, већ ради како хоће. Срби посланици „Српског Клуба“ нису ни у сабору загребачком ни у сабору пештанском (јер их скоро половина иде у Пешту) никад једне ријечи рекли у одбрану наше цркве и школе и њихове управе.

Пето је обећање, да ће настојати „да се српска народна заставица као симбол (знак) српског народно-црквеног живота легалним (законским) путем призна“.

Од заставе српске ни говора нема. Нити се „Српски Клуб“ брине за то, нити главу таре. Српска застава није још узаконјена, и ако се она слободно вије по равнине Сријему, то је народ држи у рукама својим, али закона „Српски Клуб“ донио није, па зато у Горњој Крајини и не даду неке власти, да се она слободно употребљава.

Ко је крив томе? Крив је „Српски Клуб“.

Шесто је обећање, да ће се трудити и на-

стојати, „да се равноправност ћирилице како код земаљских аутономних (код управних: општинских, котарских, жупанијских, код судова и код свију школа), тако и код заједничких уреда (поште, порезни уреди, финансијска равнатељства) на територију (простору) краљевина Хрватске и Славоније проведе“.

Колико су од свега тога учинили, доста је споменути, да ни код општинских уреда није ћирилица равноправна с латиницом. Општина вијећа, гдје има родољубних Срба, боре се за то, јер у општинама имају они право, да се ћирилицом пише и званично, али „Српски Клуб“ није се макао, да их у томе помогне, а код других власти још се мање поштује свето словенско ћириловско писмо. Имамо закон о ћирилици од г. 1887., па морамо гледати, да се врши и поштује, и ако је „Српском Клубу“ све то девета брига.

Седмо је обећање њихово, да ће се трсити, „да се имену српскога народа и језика у законима и наредбама достојно уважање даде“.

До данас у Хрватској и Славонији нема закона, у којем би се српском имену то достојно уважање дало. У школским гимназијским свједоцима било је неко вријеме поред назива хрватски језик, штампано „хрватски (или српски) језик“. Сад је оно српски изабачено по наредби бившег одјелног предстојника Павића.

„Српски Клуб“ није се ни макао, да своје обећање изврши.

Осмо је обећање, „да се provedба српског аутономног школског закона омогући“.

То још ни до данас није учињено. Да не говоримо о основним школама, ено препарандије у Карловцу, која ни данас нема јавности, није једнака земаљским препарандијама (школе за учитеље).

Девето је обећање, да ће гледати, „да се из земаљских средстава размјерна дотација (помоћ) српским народно-црквеним областима за српске црквене и просвјетне цијели издаје“.

За градњу и поправљање православних цркава даје се понешто, као што се и прије давало, али не у саразмијеру са католичким. За просвјетне српске цијели не даје се ништа.

Гдје је то обећање „Српског Клуба“?

Десето је и посљедње обећање, да ће „Српски Клуб“ настојати, „да се на темељу равноправности и слободе савјести интерконфе-

сионални одношаји уреде“. Другим ријечима гледаће „Српски Клуб“, да свака вјера у земљи буде сасвим једнака, па да и наша православна вјера буде имала сва права као и католичка.

Ни у овој ствари нису ни једне најмање ствари учинили, па чак ни то, да у мјешовитим браковима родитељи православни могу с дјецом располагати, у којој ће их вјери образовати.

Ето видите, то су све обећања „Српскога Клуба“, од којих ни једно није испуњено за двадесет година. Ако и даље буду они заступали српски народ, и народ их буде слао у сабор, онда ће и других двадесет година проћи као и ових, а српски ће народ бити без својих права као и досад. Обећање — лудом радовање, па тако и нама, ако нам „Српски Клуб“ буде и даље кројио капу.

Карловчанин и Карловикиња.

— Српска народна песма. —

А што су ми Карловики беле румене?
Вино пију, папар зобљу, те су румене.
Кад муж иде са орања, жена у крчму;
Кад муж иде са орања, жена у кревет:
„Јао мужу! деле мужу! умрети оћу!“ —
„Јао жени, жива жељо! а што ми ти је?“ —
„Јао мужу! деле мужу! глава ме боли.“ —
„Јао жени, жива жељо! да што ћу ти ја?“ —
„Јао мужу! деле мужу! тражи ми лека:
„Дозови ми нероткињу, која не роди,
„Да умеси погачицу трипут сејану;
„Испени ми шарку коку, која не носи,
„И петлића без репића, који не пева;
„Донеси ми кондир вина од три године.“

Руско-јапански рат.

Предаја Портартура.

У посљедњем броју јавили смо, како је генерал Стесел писао јапанском генералу. Ногију, да се даље не може борити и да град мора предати. На сам Божић у 11 часова прије подне састали су се заједном Стесел и Ноги у некој колиби села Шинши код Портартура и ту се дуже времена разговарали. Затим су се руковали, те је генерал Стесел ујахао на коња и вратио се у Портартур. Послије тога потписан је уговор о предаји Портартура, те је онда руска портартурска посада измарширала из Портартура под водством својих официра. Јапанске чете правиле су шпалир и одавале почаст, кад год би прошао који руски генерал или штабни официр. Свака руска регимента имала је пред собом своју заставу, а официри

су били у парадним униформама с одлицима и сабљама. У свему се предало 32 тисуће руских војника и официра, а од тога их је око 16 тисућа у болницама. Руски војници отишли су у Јапан, док се не измијене заробљеници или не склопи мир. Стесела је задао часну ријеч, да се више неће борити у овом рату, па му је допуштено, да се врати у Русију. Он већ путује у Русију. Исто тако су пуштени на слободу и остали официри руски, који су задали ријеч, да се неће борити у овом рату. Тако се завршила ова јуначка одбрана, у којој су Руси показали, како се бори за цара и Русију.

Одликовање Стесела и Ногија.

Њемачки цар дивећи се јунаштву Стесела као и његова противника Ногија одликовао их је највећим војничким орденом „За заслуге“. Том приликом послао је њемачки цар телеграм руском цару Николи, који гласи: *„Цару руском у Парскоје Село. Одбрана ће Портартура остати заувјек примјер за војнике свију народа. Јунаку, који је Твојим четама заповиједао, диви се читав свијет, нарочито моја војска и ја. Да дадемо паразу нашој милошти и дивљењу за генерала Стесела и за његове храбре чете, надам се да ћеш Ти пристати, ако му ја подијелим највеће војничко одликовање од Фридриха Великог основани ордена „За заслуге“. Исто почаст укаваћу његову врсном противнику генералу Ногију“. Сличан телеграм послао је њемачки цар и јапанском цару, Микаду, у ком му јавља о одликовању Ногијеу.*

Генерал Стесела.

Сав се свијет диви јуначкој борби портартурских бораца и све новине без разлике скидају капу пред руским војником и не могу доста да се надиве руској војсци и њезину заповједнику генералу Стесели. Тако једне енглеске новине, које иначе не воле Руса, веле: *„Одбрана је Портартура била величанствена и заслужује дивљење свега свијета“. Друге опет новине веле, да немају доста ријечи, којима би по заслуги похвалили јуначку одбрану Стесели. Не знаш, да ли да се дивиш више његову знању и вјештини или његовој храбрости и одлучности. Показао је, што може руско јунаштво, а име његово свагда ће бити једно од најславнијих војсковођа на свијету.*

Генерал Кондратенко.

У одбрани Портартура десна рука генералу Стесели био је генерал Роман Сидоровић Кондратенко. Бранећи Портартур, погинуо је он 2. децембра 1904. у једној тарвахи сјеверо-источног портартурског фронта. Био му је тек 47 година. Због својих великих војничких способности био је унапријеђен за генерала 23.

јуна 1903. а 8. новембра 1903. постао је заповједником 7. источно-сибирске стрелачке бригаде, а онда заповједником дивизије у Портартуру, гдје је и погинуо. Одликовао је за своју храброст у Портартуру најприје орденом св. Бурја IV. степена, а онда истијем орденом III. степена. Не само да је он био храбар војник, него је умно и правити утврде, те се баш у том показао ненадмашан. Што су се Руси толико дуго држали, отицљени од свега свијета, има се веома много уписати у заслугу генералу Кондратенку, који је изналазио све нова и нова средства за одбијање и пораза непријатеља. Јуначка одбрана Портартура остала је непоквечена у ратној повјесници, а име генерала Кондратенка уз Стесела остаће неерадојно у том обраном. Са својим див-јунацима генерал Кондратенко је чуда чинио, бранећи према сваки педаљ земље и приморављући Јапанце, да губе десетке и стотине људи за сваког погинулог Руса. Срећна ли је Русија, када рађа такве јунаке. Слава и вјечан спомен генералу Кондратенку.

Црногорски кнез Никола и руски 15. стрелачки пук.

На глас, да се 15. стрелачки пук у Одеси креће на Далеки Исток, кнез Никола, као шеф тога пука, упутио је команданту пука овај телеграм:

„Тронут сам двојном душом вашим извјештајем и осјећајем, како ми подмлађена крв кипи у жилама при помисли, да се мој жарко љубљени 15. стрелачки пук креће на бојно поље. Околности ми не допуштају да могу са својим пуком заједно поћи, и само ми остаје то: да уздигнем руке к небу и да се топло молим за здравље и славу пука. Будите срећни, дјело мога пука! Срећан вам пут, синови Цара Русије! Моје жеље и молитве пратиће вас издалека свуда и на сваком мјесту. Цјеливам нашу милу заставу, окићену славом под Шипком. Цјеливам вас, пуковнике, све официре, подофицире и војнике. Бог вам помогао! — Никола“.

Пред Мукденом.

Генерал Куропаткин савзав је извјештаче свију новина, који су у манџурској војсци, да прегледају све што се тиче опскрбе и хране руске војске, а војничким властима заповједио је, да им све покажу и протумаче. Из тога је јасно, да је руска војска у сваком погледу добро опскрбљена са свачим. Као што се даље јавља, Куропаткин намјерава употребити у бојенима нарочито своју коњицу и топлострој у равнини ријеке Хуна. Осим свог нарочитог кора има сада Куропаткин 350 хиљада војника. Генерал Грипенберг са 4 кора почеће нападај на Јапанце. Генерал Линевитч и дио војске ге-

нерала Каулбарса посјетише долине јантајске. Средину обају крила чини армада Куропаткинова. Засад нема већих сукоба, него се само чаркају патроле и предстраже. Како сад придоласи јапанска војска испред Портартура осталој војсци јапанској, то ће и Руси морати сачекати нова појачања, тако да буду бројем јачи од Јапанаца, па ће онда навалити.

Балтичко морнарица.

Дио балтичке морнарице под заповједништвом адмирала Рожественског налази се сада код острва Маријина на сјевероисточној-обали острва Мадагаскара на југу Африке. Ту он чека адмирала Фелкервама, који је већ близу острва Мадагаскара, а онда ће заједно према Влади-востоку, камо ће стићи мјесеца марта.

Јуначко дјело генерала Мишченка.

Ковачки генерал Мишченко са својим Козацима појавио се изненада претпрошле недеље за леђима јапанске главне војске, те је разорио железницу између Њуцуана и Љао-јана, којим путем треба да дођу Јапанцима појачања из Портартура и тешић убојни материјал. Осим тога је Мишченко отео Јапанцима хране и муниције, те је направио праву забуну међу Јапанцима. Због тога ће морати Јапанци многу војску повући, да чувају своја леђа и путеве, којима довозе храну и муницију, а тиме ће знатно ослабити главну војску. Но Козаци показаше тек што могу, када отпочне опћи нападај и кад буде требало прогнати непријатеља.

Козакова смрт.

Широка, снежна равнина простира се иза брда Шанјанских, која су покривена густом шумом и грмљем. Мрачно зимско вече спустило се на земљу, густ мрак је покрио наоблачено небо над црним шумама, а злокобна тишина разлила се над пустим крајем. На врху брда, откуд се може прегледати читав крај, колико даде мрак, на окрајку шуме у грмљу стоји на стражи млад војник Козак. Верни конь свезан за дрво дупа ногама крај њега и стреса се под слабијим покровцем, који га слабо брани од манџурске студени. С неба вири кроз мрак само једна једина звезда, као последња искра на огништу.

Козак седи непомићно на клаци с пушком преко колена, умишља очи у густ мрак, на пуну равницу и на шуме, што му се прже са стране. Можда тамо у долини пребјау јапанске страже, јер их је опазила једна руска сатнија¹⁾ близу руских предстража. Младон је Козаку мучно некако у самон, леђу, снегу и мраку чини му се као да неке привиди слећу у црну шуму, тамо се сакријају, па се прикрадају к њему, опкоља-

вају га, козе на њега зубе и играју око њега. Конь му копа копитама немирно, фрџе, диже и спушта главу. И он је тужан; сећа се свога лавичаја, топле штале, где се није натио глади као овде. Дамас осим нешто малко зоби није ништа окусио.

И Козак мисли на мајчин²⁾ Русију, на своју матер, на миле другове, на родна поља и ливаде, где је чувао као дете стада говеда и оваца. Види матер како плаче и моли се Богу за свог јединца. Око врата му је свезала свету икону, када је полазио на далеки исток и грлила га и плакала: Сини мој, мили мој сине, нека те чува и брани Мајка Божја. А и оцу се засјала суза у очима. Он му је рекао: Сети се како су наши стари били јунаци, хајде с божјом помоћи и покажи, да си ми прави син!

Поносно је полазио из Москве³⁾, где их је народ поздрављао и испраћавао клучицу им. Прославио се у боју са „жутањима“ и добио крст Св. Бурџа⁴⁾. Видео је како стотине његових другова гину за ба-
бушку⁵⁾ цара и за славу руског оружја.

Козак задрема и не опазив како му се очи склапају по мало. У полусну види бунар обрастао врбом, а на њему млада девојка, сузе јој капљу нна опалено лице, кад се смети младог драгог, тамо у шумама и горама манџурским.

Млади јунак смешка се у сну. Ала се радује баба⁶⁾, што види таситог сина Козака, где се враћа са крестом Св. Бурџа на прима...

У то коњ зафрка, задупа копитама по смраном снегу и пробуди свог господара. Шта је то? Доле се чује неко пушкање и ширинут снега. Да то није душманин. Опет се зачу пушкање, још ближе, неколико прилика приближује се стражи. Козак их опазив.

— Ко је тамо? — викну и опали у таку.

У трен за тим загротка неколико непријатељских пушака и млади јунак клону на хладну земљу са неколико зрна у прима. Падајући пропалта још неколико речи и умирије а душа му пође на далеки непознати пут. Она звездаца затрпета и нестала је у мрак, као да пропаде за увек.

Јапанци се прикрише у грмљу, јер су знали, да су пуцањем намамили јаку руску чету.

И збиља докаса брао једна сатнија, а њој на челу стари Вонченко. Неколико Козака скочи са коња и пође на место где је стајао Анисимов (тако се звао онај Козак).

— Мртан је, убили су га врагови жути — зауха стари атаман⁷⁾ кроз густу браву, огледавши леђину.

— Пошаљите им, децо, неколико јагода!

¹⁾ Руски народ зове Русију: матицу Русија (мајчина Русија).

²⁾ Велики град руски, народ га зове свети град. У њему су највеће руске цркве.

³⁾ Даје се највећим јунацима, као код нас орден Марје Терезије.

⁴⁾ Русија народ зове овог цара из жила: бабушка (отца).

⁵⁾ Отац.

⁶⁾ Заповедник једне сатније Козака.

⁷⁾ То је у руској козачкој војсци једно одвише високо звање.

Око десетак метака избацише Козаци у грљје.

— Дигните га на коња, сутра ћемо га сахранити, како ваља храброг малоћенца! — рече Бонченко и климну главом најближим Козацима.

— Штета га је, али дошао му суђењи час.

Мучке положиле другови мртваца на коња.

— Коња му поведите — прогубио још старац скачући у седло.

— Јесаул! Золтаренко нека остане овде са десет мотака. По поноћи треба га изненадити. За многа!

У јутру му ископаше гроб, завише му тело у плашт и спустише у сирнуту земљу. Пахуљине снежне играле су у зраку и падале му на бледо лице. Многа се суза смрзала на густим, раскуштаним козачким брадама, а лица козачка била су озбиљна, као да им вићели око глава певају песму: Мир на земљи људима добре воље.

Пушке загрктане. Козаци су последњу част исказивали миломе другу.

Бор. Кекуд.

Не гледа се рухо и оружје, већ стас и образ.

— Српски народни pjesma —

Игра коло у Ериеговини
Пред дворење бег Јован-бег,
У том колу нема мушке главе,
До дјевојке и невесте младе;
Отуд иде незнан добар јунак,
На њему је ђузел одијело,
А на њему и коњу његову:
На плећима зелена долама;
На њози је тридесет путаца;
По долама кадифли ћечерма,
На ћечерми токе од три оке;
На ногама ковче и чакшире,
На глави му калпак и челенка,
О бедрици сабља димискија,
На којој су три балчака златна
И у њима три камена драга.
Стаде коло гледати јунака,
Ал' говори незнан добар јунак:
„Играј, коло, а не гледај на ме,
„Ја не гледам злата ни бисера,
„Ни лијепе свиле ни кадифе,
„Већ гледам лијепо дјевојку,
„И лијепа стаса и узраста,
„И лијепа хода и погледа,
„Шта ћу мајци у дворе довести,
„Чим ће ми се поносити мајка.“
Ал' говори из кола дјевојка:
„А не лудуј, младо нежењено!
„Ни ми младе коња не гледамо,
„Ни на коњу рахта ни пусата,
„Већ гледамо лијепа јунака,
„За ким ћемо оставити мајку
„И лијепо царство дјевојаство.“

* Јунака.

* Шарпа у руској козачки.

Ко је господин.

Мој сељанин, тежак из мог родног мјеста у Банији. Честит, врједан човјек. Има око десет јутара земље. Није толико од оца наслиједио. Неких пет јутара прикупио је он. Има рпу дјете, међу њима пет синова. Двојица су већ одрасли момци. Тројица су још мали дјечаци. Дјеца му бистра. Сви су добро учили у пучкој (народној) школи. А он био жалостан, што му морају остати код куће. Често ми је говорио: Ех, да их могу дати на велике школе, да изуче за какову господу. Видим човјеку на лицу, како му је жао што не може ту своју жељу задовољити.

Ја му говорио, нека даде тројицу млађих на трговину и занат, а двојица старијих могу остати код куће. Сладио ја то њему, али не користи.

— Чекаћу ја, док они не пођу на асентацију. Кад их узму у војнике, онда може који остати у војништву, други може у жандаре (сережане), трећи у финансије, а четврти опет некуда. Биће и без школа господа.

Ето тако говори паметан човјек. Као да је то сигурно, да ће их узети у војску, да ће они тамо бити добри и да ће добити оне службе. Скоро сваки тежак у Граници нада се и узда у то, па кад би се сваком испунила нада, било би жандара и финансија више него оних што мотиком копају. Шта би тежаци код толике господе. Па онда он не мисли, да би му синови прије били узети у војнике и прије постали у војсци нека шаржа и лакше добили какво господство, да изуче какав занат или трговину. А тако не мисли само он, већ многи и многи Срби граничари. Ђескала им сабља војничка пред очима, гледали су, како су многа господа војничка мало радила, а добро музла народ, који је онда био имућан, па би радила да им и синови буду господа. Свако би се рад домчати господства и „крушица царског“. А то је зло и тога се оканути треба.

Промијенила су се времена јако. Сад се поштује знање и имање највише. И ко то двоје има, тај је, што но веле, господин човјек. Сад више не вриједи много празни господски наслој и мундура. Данас у великој држави Француској државни предсједник, што је код нас краљ, може бити човјек, који је био прости шегрт, а исто тако и предсједник сабора.

Али моји граничари друкчије мисле. Њима је и сад сваки пристав већи господин од најбољег трговца, а финансиј већи господин од најбољег занатлије. Господин им је онај, који врши државну службу, па макар немао трупа памети и знања у глави, ни филира у делу. Државни слуга им је нешто највише, што човјек може бити.

Али криво имају моји граничари. Ево ја ћу вам сад показати. Господин човјек је онај који себе својим поштеним радом издржава, а слободан је урадити и рећи све осим оног што је против закона.

А смију ли то чиновници радити?

Гдје сте видјели браћо, да предстојник (солгабиров) гласа, кад се бира посланик на сабор, па народног човјека? Не смије он то, и ако би се нашао по неки, који то жели од свег срца.

Гдје сте видјели браћо и чули, да чиновник смије рећи да не ваља, што је учинио бан, или други какви високи чиновник, па макар то стопут било неваљало? Он то не смије.

Гдје сте видјели и чули браћо, да чиновник смије писати и потписати се у новине, које народ бране, па макар то од свег срца желимо? Та има их доста, који не смију новине ни за своје новце држати, јер њихови виши то пријеким оком гледају.

Гдје сте видјели, да чиновник смије српску заставу на своју кућу метнути, осим можда гдје су сами Срби?

Јесте ли чули да више власти воле чиновнике, који су са српским народом јако добри, и уче га сваком добру и напретку? Има их и таквих, али неће доћи до великих плаћа и награда.

Као што понеки господар отјера слугу, који му не уради сваку по вољи, тако и влада гони државног слугу, чиновника, ако јој не ради по вољи.

Па гдје је ту то велико господство, кад стрепиш што ћеш рећи и учинити, што сваки други смије учинити, и што по закону није забрањено. Гдје је ту господство, браћо?

Зар није господин ваљан занатлија, трговац, тежак, који изврши све своје дужности, па се не боји никог осим Бога и закона? Нико га не може истјерати из дућана, радионице ни са земљишта. Зар то није већи господин од онога, који се обазире око себе због сваке ријечи?

Па уз то сиротиња. Лијепо би чиновник живио, да смије ићи у гаћана и кошуљи, бос, да не мора имати скупле одијело и све по кући, да не мора дјецу облачити љепше и од себе и друго штошта. Онда би било његово царство. Али он мора трошити и на оно, што држава не тражи, а није му потребно. Он није господар ни оном што има у џепу.

Зато изле бољи трговац и занатлија боље живи од чиновника, па бога ми и многи имућни селаци, дакако не наћи сиромашни граничари по Горњој Крајини.

Није све злато што се сја, па се не треба ни дакомити за оним што се само сја.

Дао Бог да ово неколико мојих ријечи ра-

свијетли бар тројици, четворици мојих граничара, па да своју дјecu дају у свијет на занате и трговину, како ће бити слободни, имућни људи, који неће морати дрхтати од сваког шушња.

Граничар.

Грађевни ред.

Кад се граде или преграђују куће и друге зграде, потребно је држати се онога, што наредбу у томе одређују. Данас ћемо изнијети главне одредбе „Грађевног реда“ од 25. јуна 1900., који вриједи за Хрватску и Славонију.

Нада треба тражити дозволу за грађњу.

(§ 1.)

Дозволу за грађњу треба тражити прије грађења, прије дограђивања, рушења, пренаправљања и прије сваког већег битног поправка, који утјече на грађевно стање зграде или њених главних дијелова или ако се дира у чврстоћу зграде, у њезину сигурност против пожара, у права сусједова. Дозволу треба тако исто тражити прије грађења аденца (бунара) и подрума, извођења нових и пренаправљања старих тјошита, захода, канала и жлијебова (ригола), прије грађења нових и пренаправљања дојакошних огњишта и димњака, пренаправљања станова и дућана, суше, прешнице и друге господарствене зграде и обратно ових у станове, прије грађења и уклањања зидова који дијеле, постављања громобрана, пренаправљања њиховог pročела, пробушивања врата и прозора на улици или према сусједу, прије пренаправљања и поправљања кровова.

Но подјелује грађевну дозволу?

(§ 2.)

Подјелује или опћинско поглаварство за мале зграде, или кр. котарска област за веће и кр. жупанијска област за још веће и важније грађевине:

Опћинско поглаварство подјелује грађевну дозволу за:

нове грађевне мањих обичних економских зграда (штала, суша, кукурузана, амбара, свинаца итд.), ако се гради на зиданом темељу, затим даје опћинско поглаварство дозволу и за веће поправке зграда за становање и привреду без стројена (машина) за тјеране заната, ако за извођење ових радња треба употребљавати скале, за пренаправљања станова у дућане, суше или у друге привредне (господарске) зграде, за отварање врата или прозора према улици или према сусједних кућама, за прешницање или поправљање кровова.

Кр. котарска област, саслушавши мишљење свога стручњика (инжињера) даје дозволу за нове грађевне, дограђивање и пренаправљање грађња, које нема право дозволити опћ. поглаварство, даље за намјештавање муњовода (громобрана) и за промјенивање лица зграда према улици, за уређивање цеста, одводних јарака и ригола, у колико се тичу читавог мјеста. Али кр. кот. област може ово подјелување

дозвола повјерити и опћ. поглаварству, а себи придржати право одобрења.

Кр. жупанијска област даје дозволе за све грађње за занат (обрт) са машинама или без њих, а исто тако за њихове поправке.

Грађње које треба пријавити само опћ. поглаварству.

(§. 3.)

Све преинаке мање врсте имаду се прије радње пријавити усмено или писмено градском поглаварству, које ће одлучити да ли прије грађње потребан нацрт или није и да ли треба очевид повјеренства. Ако је потребан нацрт, те опћинско поглаварство држи, да треба очевид, онда ће оно пријавити тај случај кр. котарској области, која је једина надлежна издати грађевну дозволу а прије тог одредити очевид

Поправци, које не треба пријавити.

(§. 4.)

Не треба пријављивати оних поправака, који служе само за одржавање зграда, а не утичу на грађевно стање зграде. (На прилику, треба на ново покрити кућу, промијенити који ступац у згради, поправити оронули зид и т. д., онда за то не треба никакве дозволе).

Молба за грађевну дозволу и прилози.

(§. 6.)

Свака грађња има се пријавити надлежној области. Грађње, које дозвољава опћ. поглаварство могу се пријавити писмено или усмено. Ако се усмено пријави, онда мора опћинско поглаварство саставити записник.

Код обичних сеоских грађња у раштрканим и од промета удаљеним мјестима, као и грађња, која ће имати једну собу, кухињу, комору, тако исто код малих изградних или привредних зграда, доста је да се усмено или писмено пријави и поднесе слика (план) израђена простом руком. Писмена или усмена записничка молба мора бити биљегована са билетом од 1 круне по арку (табаку), а сваки прилог са 30 фил.

За нове грађње, преграђивања веће врсте треба уз молбу приложити два плана, које ће направити грађевни вјештак (мјерник или за то овлаштена особа) по пропису за то одређеном.

Грађевно повјеренство и очевид о грађњама, које спадају у надлежност опћинског поглаварства.

(§. 7.)

Поднесу записничку молбу за дозволу грађња, изложити опћинско поглаварство кроз 8 дана на увид, да могу сусједи приговор ставити било усмено или писмено.

Кад је грађња на међи сусједних опћина, морају се позвати и заступници dotyчних опћина. Опћинско заступство бира на предлог опћинског поглаварства стално грађевно повјеренство, ту су одборници управне опћине, грађевни стручњаци (издари, тесари или овим обртим вјешти људи, који су већ радили код зграда), затијем опћ. лијечник и марински лијечник.

Опћинско поглаварство изашиље грађевно по-

вјеренство да просуди оправданост молбе, у њему мора бити бар један грађевни стручњак.

Повјеренство саслушањим приговором расправља одмах на лицу мјеста, и записник шаље опћ. поглаварству, које га мора за 3 дана подијети котарској области на ријешење.

Олакшице за подјелење грађевне дозволе.

(§. 8.)

Ако ће се градити једноставна сељачка грађевина (споменута у §. 6.), те ако је то у ванредним и негодинам случајевима (н. пр. уништење зграде пожаром, поводњем, потресом, или кад је оскудица у настављању цијелих породица, онда опћ. поглаварство (по смислу §. 7.) одмах само ријешава и даје грађевну дозволу, а препис исте подноси котарској области на увид.

Потреба изашиљања посебног повјеренства. Отштета повјеренству за очевид.

(§. 9.)

Ако котарска област нађе да нема разлога ускраћивању грађевне дозволе, тада на темељу записника грађевног повјеренства издаје дозволу у року од 8 дана, те о том кроз опћ. поглаварство обавјештава странке.

Ако се осјети потреба, изашиље котарска област свога техничара а кадгод и управног уредника, који са грађевним повјеренством обавља очевид. На основу тога записника изриче котарска област за 8 дана одлуку странкама, ако нема каквог разлога који би је задржао.

Чланови повјеренства не добијају одштете, осим ако имају путног трошка, и ту им иде расписана дневница и километража, а плаћа странка које је тражила дозволу.

Приговори против грађње.

(§. 10.)

Приговоре за грађњу треба на мјесту очевиди одмах подијети, а иза тога 24 сата и писмено области која је очевид предузела, послјиде је касно, а узима се у обзир ако котарска област није издала грађевне дозволе.

Ускраћивање грађевне дозволе.

(§. 11.)

Грађевна се дозвола ускраћује само из техничких, јавно-здравствених, редарствених и обзира сигурности.

Рок за уток.

(§. 12.)

Против одлуке котарске области дозвољен је притица кроз 8 дана на жупанијску област а против ове кроз 8 дана на одио за унутарње послове земаљ. владе, даље онда нема утока.

Почетак радње.

(§. 14.)

Са грађњом се не смије почети прије подјеле грађевне дозволе, или ријешења утока.

Градње уз цесте и путеве.

(§. 16.)

На државним, земљским и котарским цестима не смеје се на 4 метра од вањског руба цестовног јарка дизати нова градња, преграда или доградња, зид или ограда. Дозвољава се једино по котарској области уз приводе оних којима је цеста поверљена.

Градње у близини ријека и потока.

(§. 17.)

Близу ријека и потока могу се аграде подизати само у даљини од обале, да су од опасности сигурне.

Градње уз шума.

(§. 18.)

Зграде, ако су непрогоривим материјалом покривене, имају бити од шума најмање 20 метара далеко, а ако су покрите прогоривим материјалом најмање 50 метара.

Надзор опћинског поглаварства.

(§. 21.)

Опћинско поглаварство дужно је надzirати:

1. да нико не гради без грађевне дозволе;
2. да се регулаторни правац подржава;
3. да се не одступи од одобрене грађевне дозволе;
4. да се употребом одређено ваљано градиво;
5. да се земља не остави на јавном земљишту;
6. да се пригодно отпреме споменутог материјала улици не онечишњују.
7. да буде градња надzirана по обласно овлашћеној особи.
8. да се ход рушења грађевина употребје нужни обзир према опћинству.

У свима тим приликама власно је опћ. поглаварство до даље одредбе кот. области грађу или рушење обуставити, ако то у јавном интересу за потребно нађе.

Трајање грађевне дозволе. Почетак градње.

(§. 22.)

Грађевна дозвола остаје у снази годину дана. Послије тога мора се тражити нова дозвола. Почетак сваке градње мора се пријавити 48 сати прије опћ. поглаварству. Исто тако има се пријавити (§. 28.) и свршетак градње опћ. поглаварству или кот области.

За „Српско Коло“.

Као што прошле године, тако ћемо и ове, доноси у овом народном листу имена оне народне господе, која се заузимају за „Српско Коло“ и препоручују га Србима ратарима. Као што се могло читати у овом листу био је лијепо број народне господе из свих једног стадежа и занимања, која су то радила вољно. Надајемо се поуздано, да ће и у овој новој години не само сви досадашњи скупљачи и пријатељи „Српског Кола“ и надаће остати њему пријатељи, него да ће их „Српско Коло“ у овој години још више стећи. А сада да пређемо казивати народну годину и пријатеље „Срп-

ског Кола“. Тако је пречасни госп. Михаило Соларић, парох у Великој Писаници, скупио међу својим парохијанима 105 претплатника за „Српско Коло“. Он је тиме најбоље показао, како му на срцу лежи напредак његовијех парохијана и да постану људи, који знају, што им припада по праву и закону као људима и Србима, а што им је олет дужност. Овај крски пријер преч. госп. Соларића важијело ће потоњи и остале наше свештенике, који се још до сад нијесу прихватили „Српског Кола“, па ће се и они тако заузети међу својим парохијанима. Г. П. Коштућ из Бузете скупио је шест претплатника, па пише нашем уредништву, да ће их још 10 скупити за кратко вријеме, јер народ веома радо чита „Српско Коло“. Исто тако је господин Милан Његован, трговачки путник у Карловцу скупио 8 претплатника и послао управи „Српског Кола“ К 19-0 као претплату за цијелу годину. И он вези, да ће скупити још претплатника, јер, вели, наш народ радо чита овај лист и на њега се претплаћује само кад га ко упути на то. Госпођица Јулка Гламочлићина, кћерка пароха Јове Гламочлије из Јабучице скупила је на своје крсно име светог Николе К 13 као претплату за 5 Срба селаца из Јабучице, Шумићара и Тремушњана. Госп. Милан Ивановић из Ровишта скупио је десет претплатника. У Ровишту је мало Срба, па ипак је г. Ивановић скупио њих 10, а шта би се тек учинило у нашим чисто српским мјестима, када би се народу препоручивало „Српско Коло“. Г. Ивановић пише даље, да ће још ваћи у оближња села, па ће скупити претплатнике. Овако ваља. Г. Никола Петровић зелезоједник и управитељ штедионице у Старој Пазови послао је управи „Српског Кола“ К 60 као годишњу претплату за 50 претплатника и то за 13 из Старе Пазове, за 11 из Војке, за 2 из Шимановца, за 5 из Сурдука, за 2 из Бешке, за 7 из Белегице, за 2 из Старог Сланкамена, за 2 из Старих Бановаца, за 2 из Деча и за 3 из Нових Карловаца. Сва ова мјеста су у Сријему. Приликом одржане сједнице Извршног Одбора српске самосталне странке на Удбини 13. јануара 1905. године госп. Станко ШИКИЋ скупио је К 29 као прилог „Српском Колу“. Даље је госп. Станко Писаревић трговац из Бос. Памца послао управи „Српског Кола“ К 38-40 као годишњу претплату за 16 претплатника, те обећаје, да ће још скупити кога претплатника. Пречасни госп. Михаило Медаковић парох у Јасеновцу и посланик на нашем народно-црквеном сабору у Карловцима у два маха послао је управи „Српског Кола“ претплату за скупљене претплатнике. Тако је први пут послао К 60 као претплату за 25 претплатника, а од тога је сам госп. Јоцо Башић из Јасеновца платио претплату за 10 Срба ратара, којима ће он сам лист раздавати. Други пут је послао преч. госп. Медаковић за нових 7 претплатника К 10-80. Напољулетку је госп. Никола Мусулин трговац у Раковци послао управи нашег листа К 24 као претплату за 10 скупљених претплатника.

Као што се види из овога, многа народна гос-

пода из свијех стајежа и занимања својски се заузимају за „Српско Коло“, јер увиђају велику важност за народну поуку и васпитање. Када „Српско Коло“ продор у најмање сеоске српско, у сваку кућу српског ратара, где се чита, онда ће и Срби ратари осјетити, како су јакни у том Колу Српском, онда ће моћи све извести, што ће им бити од користи и од напретка. Ми смо већ говорили у овом листу, како треба и сами Срби ратари да се заузимају за овај лист и да на састанцима, код дрвке и свадбе, где дођу скупа један другом препоручује „Српско Коло“. Сваки Србин ратар, који ана читати, треба да је претплатник „Српског Коло“, па да се тако ухвати у Коло Српско за добро своје и за добро свега народа Српскога. Ми се дакле надамо, да ће у овој новој години и сами Срби ратари, да се заузимају за своје „Српско Коло“, као што то лијено чине и многа народна господа, као што се то види из ових пријера, које износимо овде. Прочитај добро, Србине брате, све ово, па онда и сам учини за своје „Српско Коло“. То ти је напошлетку дужност. Било дакле срећно и безријетно у овој новој години.

Шта се збива у нас и у свијету.

Извршни одбори српске самосталне странке.

Познато је већ читаоцима „Српског Коло“, да српска самостална странка поставља извршне одборе у појединим изборним котаревима, који ће онда у тијем котаревима водити бригу и спремати све што треба за изборе и иначе руководити остале послове странкине у свом котару. Тако се 16. (29.) децембра 1904. састао у Дарувару у своју прву сједницу извршни одбор српске самосталне странке за изборни котар даруварски. У тој сједници био је председник, перовођа и 7 чланова извршног одбора. Затијем је прочитан допис Средишњег Одбора српске самосталне странке од 8. (21.) децембра 1904., којим је одређено, о чем се има расправљати и одлучити у првој сједници за све извршне одборе. Послије тога је одбор изабрао себи потпредседника и поузданике за сваку управну опшину даруварског котара, који ће подржавати везу између појединих општина и извршног одбора, а уз то строго пазити на састављање изборних листина. Извршни одбор изабрао је још и чланове из оних општина даруварског среза, које нијесу биле заступане. Даље је изабрао и 3 изасланика за главну скупштину српске самосталне странке, која ће се одржати у првој половини 1905. године. Напошлетку одбор је закључио да је сваки члан одбора, био он господин или ратар, дужан држати „Нови Србобран“ или „Српско Коло“, те се бринуту, да се ова два листа што више рашире међу нашим народом.

17. (30.) децембра одржао је извршни од-

бор за изборни котар вргомски у Топуском своју прву сједницу и слична ријешења донио. Уз то је изабрао 4 изасланика за главну скупштину српске самосталне странке. Даље је одржао у Великој Барни извршни одбор српске самосталне странке за котар херцеговачки своју прву сједницу 10. јануара 1905. г. те је учинио све што је требало, изабравши још и два изасланика за главну скупштину странке. Извршни одбор српске самосталне странке за дворски округ коштајничког изборног котара одржао је исто тако 10. јануара 1905. своју прву сједницу, те је изабрао председника, потпредседника и перовођу. Један члан одбора прочитао је затијем програм српске самосталне странке, те га тумачио осталима, на што су се сви чланови одбора писмено обавезали да ће као чланови самосталне странке радити у смислу њезина програма. На Удбини у Лици одржао је извршни одбор српске самосталне странке за изборни котар удбињски такођер своју прву сједницу и учинио све што треба према упуту Средишњег Одбора. — Тако треба у свој Хрватској и Славонији народна господа са Србима ратарима да ураде и да буду спремни, када дође доба, да се иде на изборе и на друге народне послове.

Срби у Угарској и избори за угарски сабор.

На св. Стевана био је збор српске радикалне странке у Новом Саду због избора за угарски сабор. На том збору примљен је програм странке и изабран средишњи одбор, који ће руководити изборима. Уједно је решено, да се поставе кандидати у Сомбору, Панчеву, Белој Цркви, Кикинди, шајкашком, уздинском и старо-бечејском срезу, а с мађарском опозицијом да се ступи у споразум, ако буде вољна заузети се да се врши народносни закон, који даје и другим народима, који нијесу Мађари, право, да живу својим животом и ако се изјави против Берзевицијева законског предлога о школама. Осим тога овластито је збор изабрани средишњи одбор, да преговара с мађарском опозицијом што се тиче избора, ако се мађарска опозиција буде обазирала на српске захтеве. У исто време збор је изјавио, да радикална странка не може ступити са српском народном слободоумном (либералном) странком ни у какав додир што се тиче избора. Морамо рећи да је ово ружно и непаметно, да се Срби у Угарској тако цепају и окрећу главе брат од брата, а овамо хоће да се договарају с Мађарима, који им о глави раде. Баш сад, у овако тешким временима за Србе у Угарској требали би да су листом један уз другог, да забораве све што их можда дели, па да удруженом снагом покажу што могу. Ако се овако буде радило, смијаће нам се наши непријатељи, а кукачи остали

Срби и чудити се кратковидности Срба у Угарској, који окрећу главе један од другог, а крој им гори над њиховом главом.

Срби у Угарској имали су до сада само једнога свога независнога посланика у угарском сабору, др. Љубу Павловића, који је био изабран у турско-беческом срезу. Он је својим радом у свом котару стекао толико љубави и поверења код свог народа, да га при избору за посланика није могло ништа оборити. Мађари и државна власт све су употребили, да га сруше, али није ништа помогло. Свешт и љубав српског народа победила је и др. Павловић је био изабран. После су му се Мађари светили у сабору, терали га из сабора, дизали против њега судске парнице и на све могуће начине га прогањали, само да га истисну из сабора, да се не чује у угарском сабору слободна реч независног српског посланика. Како чујемо, сада се против др. Љубе Павловића поставља други Србин кандидат. Па што ће бити? На крају крајена победиће Мађар, јер ће се гласови поделити. Но ми се надамо, да свесни Срби бирачи у турско-беческом срезу не ће преокренути вером него ће сви листом и опет гласовати за г. др. Љубу Павловића и поклонити му своје поверење, а тиме га донекле наградити за сва она страдања и неправде, које су му чиниене, као независном српском посланику. Ако би пао др. Љуба Павловић, при новом избору, то би пала лага на образ турско-беческих бирача, јер би тиме доказали, да одобравају сва она гоњења и неправде, које су чиниене др. Љуби Павловићу и да не само узмичу пред својим непријатељем него му и помажу. Но као што рекосмо, ми у то не верујемо, него се чак надамо поуздано, да ће Срби бирачи у турско-беческом срезу и опет сви гласати за др. Љубу Павловића.

Нов српски лист у Босни. 1. (14.) јануара 1905. почео је излазити нов српски лист за Босну и Херцеговину по имену „Српска Ријеч“, а писаће о политици, просјети и привреди српског народа у Босни и Херцеговини. Досада је излазио у Мостару српски лист по имену „Српски Вјесник“, који је престао излазити, а њега је заступила сад „Српска Ријеч“. Желимо да „Српска Ријеч“ донесе што више користи тамошњем српском народу.

Шта би вриједила добра опћинска управа. Већ је писано у „Српском Колу“ о рђавој управи у опћини Рујевцу. Тако је опћински намет на сваку круну двије круне и педесет филара. Тако се сваке године ни народа извуче због рђаве управе на девет до десет хиљада круна више него што треба. А тако је већ много година. Да су Рујевчани двадесет година метални тај новац у какву банку, накупили би се толико новца, да би од самог интереса могли намирити

све потребе, за које се удара на наред намет. Не би намета ни филара морали плаћати.

А овако народ падише под теретима зато, што се није бринуо за добру управу. Али сад се на боље креће. Почео се народ бринути и све ће поћи добрим путем, само ако народ не малакши и не пусти опет све по старом.

Ариџауна насиља у Старој Србији. Из Старе Србије стижу гласови, да Ариџаути праве грдне зулуме тамошњим Србима. Ариџаути разбојници по имену Хафис, Беслим, Хамид, Ајриз и Абдул Јегел имају сваки своју чету, с којима упадају у села и градове, убијају и уцењују Србе. Што је још теже, нико од Срба не смije се потужити на њих турским властима, јер их ови разбојници онда уцењују или их убијају. Велике силе у Европи већ преко двије године изавађају неке реформе, да се олакша што хришћанима у Старој Србији и Македонији, али ево шта видимо? Турска неће да направи реда и пушта Ариџауте да убијају нашу браћу, док велике силе гледају све то мирно, бринећи се само свака за свој рачун у овим крајевима српским.

Различне вијести.

Лијена појава. „Приредник“ је на српске земљорадничке задруге управо питање, шта мисле задругари о оном закључку седмог конгреса? Србине, не испуштај земље из шака! Последњи број „Приредника“ доноси много одговора из Барање, Бачке, Баната и Сријема. Сви одговори гласе, да задругари озбиљно схватају овај закључак. И с радошћу можемо рећи, како из свију мјеста долазе гласови, као Срби више не продају своје земље туђину, а то се највише има принциписта земљорадничким задругама. Шта више на многим мјестима Срби прекупљају земљу натраг од Нијемца. Из Купинова у Сријему допиао је одговор, у ком се међу осталим каже: „У нашем селу туби се опасност, да ће српска земља dospети у туђе руке, јер је наша српска црквена општина закључила, да ће она сваку ону земљу купити, коју би морао на нужде и неможе који Србин продати, ако се други који Србин не би нашао. Ни у нашем крају није било готово пре ни једног странца, а сада их има, и то апатијни број. Но изгледа, да ће се са досељавањем сасвим престати.“

Карта распрострањења православних Срба у Хрватској и Славонији. На овој карти биће бојама означено, колико има у свакој политичкој опћини у Хрватској и Славонији православних Срба, тако да ће се видети како стојимо према осталима. То је важно не само за то, да се само види, колико нас где има, него и за то, да према томе ојмеримо своју снагу у појединим опћинама и котаревима, па онда према томе радимо. Карту ту наредио је нејшт човек у том послу др. Васо Руvaraц у Загребу. Ко би хтео да има ову карту нека пише уредништву „Новог Србобрана“ у Загребу.

Краљ Петар и сиромашна деца. Српски краљ Петар додео је пред Божић сто и педесетеро сиромашних деце.

миле београдске деце у депа топла одела и обућу. Деца су дошла пред краља да му захвале. Краљ их је најдешње примио, питао их лонешто, што су учили у школи, рекао им да буду добра и отпустио их. На одласку добило је свако дете по завежљај слаткиша и по венац смокава. Деца су му никала: живео!

Ево од српског краља треба да се сви учимо, како се треба бринути за сиротињу. Од нећа се требају учити и неки наши чиновници, како треба поступати лепо са сваки, ко дође пред њих, а не чистити људе са речима: допове, воле, магарче, марш и тако даље, како то по неки умеју.

Честитне краљу Петру. Српском Краљу Петру честитали су нову годину сви европски царев и краљевци. Краља Петра не води само његов народ и остали Словени, него га ево уважавају и поштују и страни владари. А он то добро заслужује и од свог народа и од крунисаних глава.

Српска Штедионица у Сарајеву. Босанска алада одобрила је правила „Српске Штедионице у Сарајеву“. Скупштина за оснивање штедионице била је на Богојављење, а уписивање у прво коло отпочело 1. јануара 1905. и трајаће 4 године. Ово је прва српска штедионица ове врсте у Босни, те ће добро доћи српском народу у Босни.

Нов српски новчани завод у Војци. 1. јануара 1905. одржали су Срби у Војци у Српском скупштини, те ту закључили, да оснују свој новчани завод на двојнице (акције). Свака двојница стајаће К 1, а исто тако упис. Новца за акције уплаћиваће се по 50 погура недељно, а шаље се г. Мити Керечком трговцу у Војци и преч. г. Мити Станисављевићу пароку у Војци.

Десетогодишњица „Цариградског Гласника“. На св. Саву ове године навршиће се 10 година како издавао српски лист у Цариграду по имену „Цариградски Гласник“, те је за то врлиме јерно служио православаљу и српском народу у турској царевини. Покретачи листа били су покојни Никодије Ст. Савић српски новинар из Пени и Коста Грунчевић из Охрида. Први је био главни уредник а последњи је све до сад власник и издавалац овог листа. После Никодије Ст. Савића били су уредници Сима Ј. Аврамовић, Светозар Јакшић, др. Михаило Вукчевић професор и Иван Иванић. Сада му је и власник и уредник Коста Грунчевић. Желимо му најбољи успех и надале за добро и напредак српског народа у турској царевини!

Божични ручак српских шегрта у Будимпешти. Познато је, да наше дјеце има у свима већим мјестима у нашој држави, гдје се уче различитим хорисним занатима. Тако их има и у Будимпешти око 60. Срби у Пешти, а нарочито српско-трговачко занатлијско друштво „Слога“, приредило је шегртима божични ручак. Најприје су отијевали службу у цркви, а затим су одведени у гостионицу, гдје је постављен био сто и удешено све по српском обичају, тако да су дјеца осјетила као да су код своје куће а не у

туђем свијету. Том приликом поучавана су дјеца, ашто је то добро, што су отишла на изучавање трговине и заната, као и о то, да се добро владају и да добро изуче свој посао, па да онда буду од користи и себи и својим родитељима.

Јавна захвала.

Поводом смрти нашег незаборавног сина, друга, свака и стрица

СВЕТОЗАРА БЕЛАЈЛИЈЕ

поштом и трговица,

преминулог дне 30./12. 1904. (12./1. 1905.) у млађаном добу од 36 година, захваљујући свима, који нам га до хладног гроба попутити као и вјечну му кућу са крстима вијеница окитише, опојаше и околном селаштву, које је свог омиљеница задњом почасту одишло.

Нарочито хвала господину учитељу Котарлићу из Дољана, као и многобројном мјесном и околном селаштву, које је свог омиљеница задњом почасту одишло.

У Сарају, дне 4. (17.) Јануара 1905.

Драгина Ђелајица мати Љубица Ђелајица супруга
Милан Ђелајица брат Олга Ђелајица снаха
Десанка и Драгина Ђелајица Светозар Ђелајица

поштом.

поштом.

Фабрика
металурзија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
капана

Г. СКРБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

предлаже своје

признато солидне, тачне и јефтине
фабрикате

Циновници баџа и орнамо.

104. 5-24

Налази два пута у
— мјесцу —

Дјелна за Аустра-Угар-
ску: на годињу К 2-40
на по годињу К 1-20
на четрт год. К—60
за друге земље: на годи-
ну 4 круне. Поједи-
ни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по
ценовнику. Ако се ви-
ше од три пута увр-
штају, рачунају се је-
динице.

Уредништво се налази у
Пасићеву улици бр. 8.
Писма се шаљу на уред-
ништво „Српско Коло
народног листа“. Руко-
писи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (Л.-Д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Повишица чиновничких плаћа.

Наскоро ће чиновници у Хрватској и Сла-
вонији добити већу плаћу. Влада је већ изни-
јела пред сабор законски предлог о повишици
чиновничких плаћа. Овај сабор прима све што
влада изнесе преда њ, па ће сигурно примити
и ово, као год што слабо опћинско вијеће
прима све што предстојник хоће. Овај који дан
расправљае сабор о овом законском предлогу,
и примиће га; онда то мора ићи краљу на по-
тврду, и кад краљ потврди, онда ће то постати
закон. Све то не ће дуго трајати, и наша го-
спода, особито виша, вјерује од сада сваки
мјесец много већу плаћу него до сад.

Како је у овом листу већ више пута било
писано, наш се сабор пред каквих 38 година
погодио с Мађарима, да они управљају с нашим
државним новцем и ударају порезе, а нама вра-
ћају 44 од сто од нашега новца за оне државне
послове, којима управља наша аемаљска влада
у Загребу (то је: управа, судови, школе). Сваких
десет година обнавља се та нагодба. Од ове го-
дине обновљена је ова погодба опет на десет
година, а ми смо добили од свога новца за че-
тири милијуна круна више него до сада. Готово
половина од тога новца отићи ће сад на по-
вишицу чиновничких плаћа.

Право је да сваки за свој рад буде плаћен
како заслужује. Али код нас има много пречих
потреба народних, које би требало задовољити
прије него што се чиновницима повисе плаће.
Истина је, да су код нас нижи чиновници сла-
бије плаћени, него у једној другој земљи. Али
мало која земља и стоји тако рђаво као наша.
Колико би још код нас требало саградити школа,
цеста, путова, мостова, колико треба учинити,
да се народ научи обрађивати земљу, како је
обрађују други напредни народи. Све би то, и
много што шта друго требало учинити, да народ
боље стоји, па ће он онда лако и чиновнике

боље плаћати. Сиромашан народ не може бо-
гато плаћати чиновнике.

Многи људи кажу овако: Треба чиновнике
боље платити, па ће они брже и савјесније
свршавати своје послове, а од тога ће само
народ имати користи. И у томе има доста истине.
Кад је чиновник слабо плаћен, тару га непре-
стано брине, како ће поред оваке скупоће ис-
хранити своју породицу, па онда занемарује
своје чиновничке послове, због тога народ трпи
велику штету. То зна сваки, ко има посла са
судовима, котарским областима, жупанијама. Још
је веће зло, што такав чиновник лако посрне
и заборави се, па прими мито, и онда се већ
зна на чију корист ради. Свега тога не би од
сада смјело бити. И ми ћемо виђети, хоће ли
наши чиновници од сада брже и боље радити,
да се покажу захвални народу за повишицу
плаћа. Видјећемо, хоће ли се наћи који чи-
новник, који ће имати образа, да и од сада се-
лаке аове марвом, да их грди, пеује и тјера из
канцеларије. Јер од сада имаће свако право да
каже чиновнику: Господине, ми вас поштено
плаћамо, па треба да поштено радите и по-
штено с нама поступате.

Ово би био главни и управо једини оправ-
дани разлог, због кога би се могло пристати
на повишицу чиновничких плаћа. Али на жал-
ост чини се, да наша влада није правила на
овај једини разлог. По овом закону најслабије
ће проћи баш они нижи чиновници, с којима
народ има највише и најчешће посла. Ови ће
и даље остати незадовољни, и народ ће због
тога опет трпјети. Висока господа, која су и
до сад имала велику плаћу, добиће сад на своју
досадашњу плаћу повишице 30 од сто. А они
мали чиновници добиће на своју мршаву плаћу
повишице само 10 на сто. Ово није ни пра-
ведно ни добро.

Али најгоре је ипак, што народни учители
нису добили ни филира повишице. Свака зна да

је народ без школа слијепач код очију. Ми требамо што више школа и учитеља, а да учитељи могу ваљано радити, потребно је да буду осигурани они и њихове породице. Код нас су учитељи и до сад били плаћени као подвортници, па ће и даље остати тако. Снима су повишене плаће, а они ни сад не добише ништа, него остају насторчади у држави. Ово је грдна штета за народни напредак. Ако је неко заслужио повишицу, то су сигурно учитељи. И за то се мора жалити, што је влада наша и у овој прилици занемарила учитељство.

С ових разлога ми не можемо бити задовољни с начином, како су повишене плаће. Кад се већ мислило да у данашње вријеме, гдје је народу тако тешко, треба повисити плаће чиновницима, требало је то учинити да буде праведно и корисно за народ. А овдје се мислило само на корист велике господе. Али кад је већ тако учинио, ниједнемо како ће се чиновници одужити народу, који тавори у биједи и свакој несташници, док њима даје, да могу живјети у сласти иласти.

Срби и избори у Угарској.

Како је нашим читаоцима познато, извршени су крајем прошлога и почетком овога месеца у Угарској избори за угарски сабор у Будимпешти. И Срби у Угарској (Бачкој и Банату) ушли су у изборну борбу, али су лоше среће били.

Писали смо већ да је средишњи одбор српске народне радикалне странке у Новом Саду одбио сваки споразум с другим Србима, који нису у његовој странци. И то се Србима у Угарској у овој прилици љуто осветило. Радикална странка постављала је у свима срезовима, где се Срби с неким изгледом могу борити, самовољно своје људе као кандидате за посланике, а на друге се Србе није ни обазирала, нити их је питала, да ли и они пристају на ове кандидате, и хоће ли гласати за њих. Али највише је потренила и праву срамоту учинила радикална странка у турско-беческом срезу. Тај је срез већ у прошлом сабору заступао српски народни посланик др. Љубомир Павловић. Негд је народ опет кандидовао, и може се слободно рећи, да је била воља целог српскога народа из оног среза, да Павловић буде опет његов посланик. Али радикална странка није хтела да се покори народној вољи, него је и против Павловића изстала свога кандидата, а радикалне воље су грдили и ружили Павловића у својим новинама на пасје име.

Ова наопака изборна борба свршила се онако како се морала свршити. Истина је, да је код избора било насиља државне власти, и да се подмићивало и варало. Истина је и то, да су изборни срезови тако подељени, да Срби готово нигде не бирају сами, него им сметају негде Немци а негде Мађари. Али је истина и то, да су Срби код ових избора могли изабрати 4—5 својих посланика, да је било сложнот и споразумног рада. У белоризанској, турско-канашком, шајкашком и уздинском срезу могао је проћи Србин, а и у свима другим срезовима могли су српски кандидати добити много више гласова, па би и то подигло српски углед пред противницима и странцима. А овако, што смо видели? Сви кандидати, које је поставила радикална странка, попадали су, а на неким местима добили су и врло мало гласова. Једино у Панчеву мора се поновити избор између њихова кандидата др. Славка Милетића и кандидата мађарске владе, јер су код првог избора била три кандидата, па ни један није добио преко половине преданих гласова. (У таким приликама мора се између она два, која имају највише гласова, поновити избор.) А и то су постигли једино тако, што су им у последњем часу прискочили у помоћ и остали панчевачки Срби. Али је ипак изабран један Србин народњак; а то је онај против кога су радикали највише радили, то јест др. Љубомир Павловић. Радикални кандидат морао је одуступити на сам дан избора, а Павловића је народ бирао с великим одушевљењем. Код прошлих избора добио је само 72 гласа већине, а код овиј 437. То је најбољи доказ, да је сав народ уз Павловића. Има још један светао пример у овим изборима. У кулпинском срезу изабрани су сложни Срби заједно са Словацима словачког родољуба Милана Хоџу. Оба ова примера сведоче, да се у оваким приликама само споразумним радом даде нешто постићи.

У новом угарском сабору биће сад само по један Србин и Словак и шест Румуна народњака. Све су остало Мађари и помађарени људи, а свију посланика има 413. У Угарској има Мађара мање него других народа, Срба, Словака, Немца и Румуна, па ипак су они готово сами у сабору. Све је ово удешено, да Мађари по својој вољи могу управљати државом, и наметати другим народима своје име и језик. Код Мађара су на изборима победиле странке, које су противне досадашњој влади и савезу с Аустријом! Ове ће мађарске странке сад у сабору разрачунавати с Аустријом, па ће најпре поделити државну царину (буџету) и војску. Све ће се то решавати без обзира на нас, само у мађарску корист, а ми ипак носимо све државне терете као и Мађари.

Српска повјест.

Краљ Стеван Првобјенчанин.

(Краљевао од 1196—1227 год.)

Кад се Стеван Немања одрекао владе и за-
калуђерио се поставио је Србима за великог
жулана свог сина Стевана. Млађем сину Ву-
кану дао је један дио земље, да с њом управља,
али да слуша старијег брата. Док је Немања
био жив, браћа су се слагала. Али кад је Не-
мања умро, побуни се Вукан против Стевана и
позове у помоћ Мађаре. Стеван није могао одо-
лити и Вукану и Мађарима, који су већи дио
Србије попалили и најстрашније опустошили.
Мађари поставе за великог жулана Вукана. Али
кад Мађари одише у Мађарску побуни се народ
против мађарског пријатеља Вукана и пристане
уз Стевана. Није српски народ ни онда мириса-
о Мађара, који су му огњиште растурили и
кућу попалили. Тако Стеван надбије Вукана,
а брат им св. Сава их помири. Донесе кости Сте-
вана Немање из Свете Горе, те се браћа над
костима очени у манастиру Студеници зајну,
да ће живети у љубави. Послије тога отео је
Стеван неке земље од Вугара и од грчког
царства.

Године 1220. прогласи се Стеван за краља
и круни се лицем на Спасовдан. Он је први
српски владар, који је крунисан, вјенчан са
круном. Зато се и зове *Првобјенчанин* краљ
српски. Године 1227. одрекне се он владе, као
и отац му, оде у своју дивну задужбину, ма-
настир Жичу, закалуђери се и добије име Си-
меон. Мјесто себе постави Србима за краља сина
свог Радослава. Стеван је био човек добар, ју-
начина, правичан, вјешт књижи и перу. Он је
први Србин, који је писао учене књиге. Народ
га је прозвао „свети краљ“. Тијело му лежи
сад у манастиру Студеници, у Србији. Народ
га врло поштује.

Ред је да проговоримо овом приликом о
српском учитељу и просвјетитељу св. Сави, који
је закрљену браћу Стевана и Вукана помирио
и Србе од великог зла спасао.

Свети Сава.

Стеван Немања имао је три сина: Стевана,
Вукана и Растислава, најмлађег. Растислав је
од малена још заволио књигу, а није марио за
игру и весеље.

Једног дана дођу у Немањин двор калу-
ђери из Свете Горе и омили јако Растиславу
калуђерски живот. Он се договори с њима,
остави богатство и утекне с њима у Св. Гору.
Дуго га је Немања узалуд тражио, док не чује,
куда је отишао. Кад је један Немањин војвода
стигао са војницима у Св. Гору, да води патраг

Растислава, он се брже у ноћи покалуђери и
прими име Сава. Војвода однесе Немањи оди-
јело Савино и пострижену косу и каже му, шта
је било са Растиславом.

Св. Сава је живио тешким ондашњим ка-
луђерским животом. Постио је, бос ишао, ра-
дио све пољске и друге послове и учио. Кад
се Немања одрекао владе, отиде и он Сави на
Свету Гору у ту подигне прекрасни манастир
Хиландар, како српски народ пјева:

Б'јел Вилиндар на сред Горе Свете,
Крајну славу себи задужбину.

Послије неколико година постави грчки
патријарх св. Саву за српског архиепископа
(митрополита) и да му право да поставља српске
владике (епископе). До тог доба биле су Ср-
бима владике све сами Грци. Тако св. Сава
постави осам српских владика и пође по свом
милом народу, да га учвршћује у вјери право-
славној и да га учи сваком добру. Куд год је
ишао дизао је цркве, манастире, школе, бол-
нице. Постављао је свештенике и учитеље, који
ће дјecu учити. Свада иза њега остајало је само
добро и благослов.

Длапут је у свом животу ишао у Јеру-
салим. Кад се браћао у Србију са другог пута
сврати се у госте бугарском краљу, одслужи
службу на Богојавање, и шест дана иза тога
умре 1236. год. Синовац му, српски краљ Вла-
дислав, пренесе му тијело у Србију и сахрани
га у својој задужбини, манастиру Милешеву, у
садашњој Херцеговини. Народ српски врло је
на његов гроб 800 година, вјерујући, да тијело
његово највеће болеснике исцјељује. Чак су и
Турци долазили на његов гроб ради исцјељења.
Потурици Синан-паши није било мило, што
српски народ тако поштује св. Саву. Он је
мислио, ако уништи тијело св. Саве, да ће
Србин заборавити на своје име, род и вјеру.
Стога он пренесе год. 1595 тијело св. Саве у
у Биоград и ту га спали на великој ломачи.

Али то не поможе. Срби почеше свога
учитеља и просвјетитеља још више штовати и
лај Боже, да га непрестанемо штовати никада.

Милош у Латинима.

— Српски народни пјесма —

Боже мили, чуда великога!
Када славни српски кнез Лазаре
Посла зета Милош Обилића
У Латине да купи хараче!
Латини га дивно дочекаше,
И господском чести угостише,
Па га воде пред бијелу цркву,
Пред бијелу цркву Димитрију,

Пак се вале латинска господа:
 „Где, видиш ли, војвода Милошу,
 „Видиш нашу цркву Димитрију,
 „Какова је и колика ли је?
 „Ви нејмате таковијех цркви.“
 Вели њима војвода Милошу:
 „Ви сте мудри, господо латинска,
 „Јесте мудри, ал' зборите лудо:
 „Да ви знате наше намастире,
 „Наших славних цара задужбине,
 „Какови су и колики ли су.
 „Да видите лавру Студеничку
 „Не далеко од Новог Пазара;
 „Да видите Вурђево Ступове
 „Код Лежее старијех дворова,
 „Задужбине цара Симеуна;
 „Да видите чудо невинено,
 „Бијел Вилиндар усред горе Свете,
 „Задужбину Саве Светитеља
 „И његова оца Симеуна;
 „Да видите Жичу код Мораве
 „И код Ибра више Карановца;
 „Сопотане Рашки на извору,
 „Задужбине Светога Стенана,
 „Српског краља првојенчаног;
 „Да видите Папраћу велику
 „Виш' Зворника Спречи на извору
 „Под високом гором Богоровом,
 „Задужбину Вукана Јучана;
 „Да видите високе Дечане
 „Код Призрена града бијелог;
 „Задужбину краља Дечанскога;
 „Да видите Рачу пребијелу
 „Код Сокола украј воде Дрине;
 „Да видите лијепу Тронушу
 „Код Лознице на р'јени Тронуши,
 „Задужбину браће Југовића;
 „Да видите славну Раваницу
 „У Ресави ниже Параћина
 „На студеној р'јени Раваници,
 „Задужбину нашег господара,
 „Господара, славног кнез-Лазара;
 „И остале српске намастире,
 „Да видите, пак да се дивите,
 „Какови су и колики ли су!
 „Шта је ваша црква Димитрија?
 „Ја ћу вам је сад претурити
 „А из руке тешким буздованом.“
 Ал' Латини то не вјероваше,
 Но с Милошем они с' окладише
 У хиљаду жутијех дуката.
 Узе Милош перна буздована
 И асукла бијеле рукаве,
 Пак се моли Богу истинице:
 „Прости, Боже и бијела цркви!
 „Да се једном башином преко тебе,
 „Не ћу на те, него преко тебе.“
 Пак потеже перним буздованом,

Буздован се замче у облаке:
 Једни веле: „Јесте претурно“,
 Други веле: „Није претурно“,
 Трећи веле: „Јесте те високо“.
 Кад се врати перни буздоване
 Изнад б'јеле цркве из облака,
 Он удари у банове дворе,
 Те полупа срчали чардаке,
 И ту уби два банова сина
 И четири морска генерала,
 И дванаест великих властела.
 Кад то виђе господа латинска,
 Уватише војводу Милоша,
 Башише га на дно у тамницу.
 Често Милош кроз прозор погледа,
 Не би л' мо'го кога угледати;
 Ал' угледа Косту Циганина,
 Па га поче Богом братимити:
 „Богом брате Коста Циганине!
 „Ево тебе три дуката жута,
 „Донеси ми један лист хартије,
 „Лист хартије књиге без јазике.“
 То је Коста за Бога примио,
 Донесе му један лист хартије,
 Лист хартије књиге без јазике.
 Милош сједо ситну књигу писат'
 Своје тасту српском кнез-Лазару,
 Не пише је, чим се књиге пишу,
 Већ је пише крвљу од образа;
 Све му каза што је и како је.
 Кад Лазару ситна књига дође,
 И он виђе, што му књига пише,
 Ону гледа, другу књигу пише,
 Те је шаље господи латинској,
 У књизи им овако бесједи:
 „Чујете ли господо латинска!
 „Пустите ми мог зета Милоша,
 „Подајте му од земље харача,
 „И опкладе хиљаду дуката;
 „Ако ли га одмах не пустите,
 „Вјера моја тако ми помогла?
 „Див' ћу на вас Србље и Мацаре,
 „Сва ћу вашу земљу похарати,
 „Похарати, огњем попалити.“
 Кад Латини књигу проучише,
 Брже боље пустине Милоша,
 Додоше му од земље харача,
 И опкладе хиљаду дуката.

Руско-јапански рат.

Пред Мукденом.

Сада је у Манџурији велика зима, па је и
 ратовати тешко, јер се не могу копати шанчеви
 и закони, кад се хоће напријед. Због тога и
 нема у Манџурији засад већих бојева, него
 окршаји. Руси и Јапанци шаљу веће или мање
 одјеле војске да развиде како је гдје непријатељ.

јаки и гдје се утврдио. Куропаткин има сада 14 корова и 1500 топова, а добиће још 4 кора појачања тако, да ће тада имати до 550.000 војника. Јапанци напротив, кад стигну појачања испред Портартура, имаће до 350.000. Чим дакле попусти вријеме моћи ће Руси почети битку, те ће без сумње и побједити Јапанаце.

Генерал Грипенберг заповједник друге руске војске у Манџурији враћа се због болести у Русију, па се јавља, да ће на његово мјесто доћи генерал Церпишки.

Балтијска морнарица.

Дио руске балтијске морнарице под Рожевским још увијек је код острва Мадагаскара на југу Африке. Кад стигне Фелкерзам са својим дијелом морнарице сачекаће још и трећи дио балтијске морнарице, а онда ће сви заједно на Јапан.

Опсједање Владивостока.

У најновије вријеме јавља се, да Јапанци хоће да опсједну и руску поморску луку Владивосток. Како је Владивосток необично утврђен, а Јапанци не могу га опколиит с копна као Портартур, то ће они слабо што моћи издржати само с мора.

Српска свест у Срему.

Срем је био на гласу због свог србовања некада. Он је предњачио свима Србина у Хрватској и Славонији. Његова се реч далеко слушала. Тако је некада било.

Изгледа нам, да су Срби тамо много попустили, да нису онакви као некад. Ето пишу нам из Срема, да у Срему има општина, где су Срби у већини, па сведно се у њима уредује латиницом, а не ћирилицом српском. Скоро веровати не можемо да је то истина. А људи веде, да јест.

Што ли ће, Боже мој, на ово рећи сиромашни, запуштени Личани и Бановци? Та код њих се доскора није смело споменути српско име, код њих је сиротиња и голоћина, мало народне госпoде, међу тежацима слабо развијено читање и писање, па опет има много општина и школских одбора, који уредују ћирилицом, и сваки дан их је више. Па кад се они ожимају, како би Срем смео друкчије радити.

Има људи који ће рећи: „Па то је свеједно, какво било писмо. Од тога нам неће бити деп пунији“. Има таквих људи, али ало говоре ти људи. Није нам деп пунији ни од тог, што православну веру исповедамо, што се имена српског држимо, што српски говоримо, што српске обичаје поштујемо. Од свега тога нисмо

богатији, па опет се тога ни зашто не би одрекли. А аар је писмо што друго? Кад нећу српски да пишем, могу и да не говорим српски, и да православну веру не славиш. Хајдемо онда да оставимо све српске светиње, па примимо од Паба или Магара или кога другог све њихово. Хајде ко ће први. Да питамо браћу Русе, пошто би се они одрекли ћирилице, јер и они пишу ћирилицом. Лепо би нас погледали! Сваки народ мора поштовати све што је његово. Тешко народу, који сам своје стане презирати и за своје не марити.

Општински одбори нека стога закључују сауда, да се у општинама почне уредовати ћирилицом, где то већ није урађено. Ми се уздамо, да у Срему неће бити за мало времена општине српске, која не би увела уредовање ћирилицом. Исто то нека раде и школски одбори. Срем не сме допустити, да га претекне сиромашина и запуштена Лица и Банија.

Побринућемо се, да дознамо, које општине не уредују ћирилицом, па ако је не уведу, ми ћемо штампати имена свију тих жалосних српских општина на нечиту њихову срамоту.

Седми Конгрес Српских Земљорадничких Задруга, одржан 12. маја 1904. године у Толуском, изрекао је еднодушно ово:

СРБИНЕ, НЕ ИСПУШТАЈ ЗЕМЉЕ ИЗ ШАКА, јер је свака грудa, свака бразда, сваки педаљ српске земље, свака изгубљена кућица, свако напуштено кућиште српско, што Срби лакомислено из шака испуштају и странцима продају — неизмерни народни губитак, сигурна и неизбежна народна пропаст, највеће српско народно издајство. (Тако и само тако изгубили смо ми Срби многа српска села, српске општине, па и читаве српске крајеве, где се сада други шире и размеђу, а још за коју годину нити ће се знати нити спомињати. Да је тако Срба имао и било).

Све, све, али занат.

Пође некакав цар са својом женом и кћеру да се шета по мору на лађи. Кад мало одмакне од брега, наједанпут духне ветар, па га баца чак у некаку земљу, где се о његову царству ништа није чуло (као ни он о овоме што до сад ништа није знао, ни чуо). Кад изиђу на сухо, он није смео ни казати да је цар, а новаца нису имали са собом ништа, па не анајући никаква заната, нису се могли друкчије хранити, него се он најми да чува сеоска говеда. Пошто ту прожине тако неколике године, угледа син цара од оне земље његову кћер, која је била врло лепа и већ дорасла до удаје, па каже свом оцу и мајци, да се другом ни-

каком девојком неће оженити до кћерју говедара из тога и тога села.

Отац, мати, и други дворјани стану одврати паревића, да се прође те срамоте: како би он, царев син, узео говедарењу кћер код толиких других царских и краљевских кћери! Али све залуду; он каже: „Ја њу, ја ниједну.“

Кад већ виде да дружице не може бити, онда цар пошље једнога свoga поглавара, да јави говедару да ће цар да му узме кћер за сина. Кад овај отиде и јави то говедару, а говедар га запита: „Какав занат зна царев син?“ Поглавар се упропаста: „Бог с тобом, човече! Како ће царев син знати занат? Шта ће занат цареву сину? Занате људи уче, да се хране њима, а царев син има земљу и градове.“ Говедар каже опет: „Е, ако не зна никаква заната, ја му не дам своје кћери“. Посланик се врати, те каза цару шта говори говедар.

Сад постане чудно још веће. Они су мислили да ће то за говедара бити највећа срећа и дика, што му царев син узима кћер, а он пита какав занат зна царев син! Цар пошље другогa поглавара, али говедар каже једно те једно: „Док царев син“, вели, „не научи каквагод занат, и не донесе ми своју рукотворину, дотле нема ништа од пријатељства!“ Кад се и овај посланик врати, те каза да говедар не да девојке док царев син не научи каквагод занат (само нек је занат), онда царев син зађе по чаршији, да гледа какав је занат најлакше научити. Хођајући од радионице до радионице, и гледајући како различни мајстори раде, дође у радионицу, где се плету рогожине, и то му се учини најлакши занат, па га почне учити и научи га за неколико дана, па онда оплете сам једну рогожину (асуру).

Сада ову царевине рогожину однесу говедару, па му кажу да је царев син научио занат, и да је то његова рукотворина. Говедар узме рогожину у руке, те је загледа са свих страна, па онда запита: „Колико то вреди?“ А они му кажу „Четири паре“. — „Е — вели, — добро! Четири паре данас, четири сутра, то је осам, а четири прекосутра, то је дванаест итд. Да сам ја тај занат знао, не бих данас чувало сеоских говеда“. Па им онда каже ко је он и како је ту дошао, а они се онда још већма обрадују што узимају девојку од цара, а не од говедара, и с највећим весељем венчају момка и девојку и проведу свадбу, па онда даду овоме цару даће и војску, те отиде преко мора и нађе своју земљу.

Сваки је занат алатан.

Занат је свакидашњи добитак.

Са занатом ћеш даље отићи, него с товаром блага.

Народна приповетка.

За „Српско Коло“.

Наши лист свакијем даном стиче све више пријатеља и заузимача, који „Српско Коло“ шире међу Србe ратаре. Тако је даље преч, г. Димитрије Поповић администратор парохије у Турјанском, у Врховинама послао управи К 9-60 за четири скупљена претплата. Даље имамо забиљежити други примјер, да се и Србин ратар заузимље за свој лист. Као што смо већ донјели у овом листу први од Срба ратара који се почео заузимати за „Српско Коло“ био је Раде Јашић из Камсраљних Моравина. Други је Србин ратар Никола Димитријевић из Старих Бановаца у Сријему, који је скупно три претплата. Срби ратари! Угледајте се на ову двојицу, па и ви овако радите за свој лист. Г. Никола Нарачић правник у Госпину послао је управи нашег листа К 40-80 у име претплате за 30 скупљених претплата, па пише да ће за који дан скупити још 10—20 нових претплата, јер да наш свијет особито радо чита „Српско Коло“. Даље је г. М. „Парчевић из Нартe код Беловара послао „Српском Колу“ К 20-40 као годишњу претплату за 8 скупљених претплата. Г. Михаило Шена из Перне код Топуског послао је у два маха претплату за скупљене претплате и то први пут К 19-20 за 8 претплата, а други пут К 16 за 7 претплата. За српском господом не заостају ни наше Сиротине. Тако је госпођа Милева Бах из Ријеке (Фијума) послала нашем листу К 12, што их је скупила у свом друштву и то да се за то издају 3 броја „Српског Колоа“ сиротинама Србима ратарима и сиротинама код Служа, а друга 2 броја двојици Срба ратара у Барлетe код Госпића. Г. М. Тирић парох у Дописну, о ком смо већ јавили и прије, да је врстан скупљач претплата „Српском Колу“, скупно је опет 3 нова претплата, па пише тој приликом ово писмо уредништву „Српског Колоа“:

„И опет сам 3 претплата за „Српско Коло“ добио. Шаљем вам данас „поштанском дозваницом“ 7 К 20 ф. Претплатници су: Миливој Коронсавд, ратар. 2. Кузман Лекић, ратар и 3. Чедомир Радосављевић, ратар. Сви из Дописна. Пошта: Чепин. —

Вредно је споменути. Отац Чедомира Радосављевића неки дан дође к мени са питањем: „Господине! шта се ви срдите на мене и на мог сина?“

Ово ме питање изненадило, па му рекох: „По чему ти судиш, да се ја на тебе срдим?“

„Он ће опет: „Да се не срдите, ви би и мог Чеду, као и другу момчад, познати, да се на „Српско Коло“ претплати“. Валда није он тори од других момка, па и ја сам кадар — хаала Богу — од моје сиротине који флир за српску књигу — као и други брат жртвовати. Ја сам дошо, молим вас лепо, да и њега упишете, и јавите српској господи у Загребу, да се је и он на „Српско Коло“ претплати. Ево 2 К 40 фл.“

Једна сам овог поштењака уверио, да сам његова сина превидео, а не, као што он мисли, хотимиче га познатио.

Ето и по овом се види, да су и наши ратари свесни, и да се са својим српством диче и поносе, и да се у добрим делима један на другог угледају и наћују.

Са искреним српским поздравом „Српском Колу“ и свиња који се око њега куње.*

Г. Милан П. Дракулић из Скаквица код Карловца опет је скупио као прилог „Српском Колу“ К 12. Преч. г. Саво Петковић парох у Добаношћима послао је „Српском Колу“ К 21-90 као годишњу претплату за 9 скупиљених претплатника. Том приликом и он је писао писмо уредништву „Српског Коло“, на између осталог вели: „Време је већ, да и селах наш — тај дуготрпљиви патник и асичто тубе издирало — прогледни својим рођењим очима, да се обазре око себе и увиди: ко је и шта је био у прошлости, ко је и што је данас, какве дужности има да испуњава, а каква права да ужива у држави, земљи, џупанији, котару и општини својој.

Тога се тешко али елементног и корисног посла и задатка латило наше лепо „Српско Коло“ и врши га до данас савесно и успешно, а вршиће га још много самосвесни и успешније, ако га сви ми облатом претплатом потпомагнемо, ако га редовно читамо.

Само онај нека не буде претплатник и читалац овога омиљеног листа народног, који хоће да остане и даље крај очигу без ила, коме је право и мило да и на даље само прти на плећима својим тешко бреме многотројних дужности, а да никад не сазна и никад не окуси сласти законом гарантованих му права!!“

Г. Михаило Шена из Перне и то трећи пут послао је К 9-60 као годишњу претплату за 4 претплатника. Особити пријатељ Срба ратара и „Српског Коло“ из Малог Граца код Глине у три маха је слао управи нашег листа претплату за скупиљене претплатнике и то први пут К 23-0 за 14 претплатника, други пут К 19-80 за 8 претплатника и трећи пут К 8-0 за 6 претплатника. Исто тако се редовно заузимале за „Српско Коло“ и г. Јово Генераловић из Тушиловића код Карловца, који је такође у три маха слао претплату и то први пут К 1-29 за 8 претплатника, други пут К 24 за 10 и трећи пут К 12 за 5 претплатника.

Шта се збива у нас и у свијету.

Поузданички састанци српске самосталне странке. У понедељак, 7. (20.) јануара био је у Малом Грацу код Глине, поузданички састанак српске самосталне странке, на којем је поред народне господе било и преко 200 Срба ратара. Г. Симо Јакшић трговац из Драгогитиње отворио је овај састанак. За председника састанка био је изабран преч. г. Милан Гламочија парох у Малом Грацу. Затим је г. Светозар Прибићевић главни уредник „Новог Србобрана“ разлагао што све хоће да ради и да постигне српска самостална странка за народ или како се то каже говорио је о програму

странке. Нарочито је говорио и о том, што може сад да наступи и код нас последи нових избора у Угарској. Послије њега говорио је г. Младен Остојић парох жировачки о том, за што се народ бори и како да се бори, те његов лијепи говор попраћен је бурним одобравањем. Г. Петар Велебит парох хајтишки у свом говору соколио је народ, да истраје у борби за своја права, ујервајући га, да ће уз народ бити сва права народна господа. На завршетку преч. г. Милан Гламочија парох малоградачки говорио је о том, како народ треба да се спрема и да се учи, како ће се борити за своја права, другим ријечима да се васпитава политички. У ту сврху препоручио је на завршетку свога говора Србима ратарима, да се претплатују на народни лист „Српско Коло“ и да га један другом препоручује, јер баш „Српско Коло“ у том погледу даје Србину ратару најбоље поуке. Послије тога председник је закључио овај лијепи народни састанак и договор.

Извршни одбор српске самосталне странке из изборни котар нуштарски држао је своју прву сједницу 17. јануара о. г. у Боботи. У тој сједници саставио се и одбор, те изабрао председника, потпредседника и перовоћу. Чланови одбора потписали су очитовање, којим изјављују, да пристају уз српску самосталну странку и да ће у свему радити, како то прописи странке захтијевају. — Послије одржаног поузданичког састанка у Малом Грацу, одржана је исти дан послије подне у Малом Грацу и сједница извршног одбора српске самосталне странке за изборни котар глињски, те је изабрао председника, потпредседника и перовоћу. Исто тако је изабрано и 6 изасланика, који ће одбор заступати на главној скупштини српске самосталне странке, која ће се одржати у Загребу. Узета је уједно на знање и изјава преч. г. Николе Еригонића, да иступа из српске самосталне странке, те је мјесто њега изабран други у одбор. — Даље је 17. (30.) јануара извршни одбор српске самосталне странке за изборни котар моровишки одржао своју другу сједницу, у којој је изабран потпредседник, а сви чланови одбора потписали су очитовање, да ће радити све онако, како то прописују правила и прописи (програм) странке. За сваку општину управну моровишког изборног котара изабран је по један поузданик странке.

Нема ништа љепше, него када се овако народна господа заједно са Србима ратарима скупљају у коло, договарају се и спремају за борбу за своја права.

† Митрополит Севастijan Добрањовић, Српску цркву и Српство у турској царевини задесио је тежак губитак. У недељу поподне, 23. јануара (5. фебруара), умро је у Цариграду изабрани и посвећени митро-

полит. скопљански Севастijan Дебелаковић. На св. Саву служио је у српској цркви у Цариграду службоу бојну и ту је тако озебао, да је био у постељу из које се више није ни дигао. Митрополит Севастijan рођен је у селу Липлану, из једне од најстаријих и најзнатнијих свештеничких породица на Косову. За митрополита је изабран 15. (28.) јануара 1904., а посвећен 18. (31.) јануара 1904. Лака му земља и вјечан спомен у народу српском!

Друштво за оснивање српских народних књижица. Ми смо већ о том писали у овом листу, како би требало у нашим мјестима оснивати народне књижице, где би се држале корисне књиге за народ, па их народ узимао и читао. Сада се у Загребу оснива тако друштво, које ће оснивати такве књижице. Правила ће наскоро бити предана влади на потврду, а друштво ће онда почети да ради. Када правила буду потврђена, писаћемо још о њима.

„Српско Коло“ и спољашња сарадња. Под овимјем именом ишао је у „Новом Србобрану“ веома лијеп чланак, у ком се пише, како би требало наша народна господа, као свештеници, учитељи, лекари, адвокати, судије, инжењери и т. д. поред тога, што се заузимају за раширење „Српског Коло“, да и пишу у „Српско Коло“ годне чланке за народ. Надамо се, да ће они то заиста у будуће што обилније и радити.

Различне вјести.

Закон о подизању сточарства. Сабор краљевине Хрватске и Славоније примио је ових дана закон о подизању сточарства, који одређује, како се има поступати с биковима, пастушима, нерастима и овцима, што их влада даје преко опћина или подружница за расплод стоке (коња, говеда, оваца, свиња и т. д.) За расплод се није употребљавати само здрава и валдна стока. Посебна сточарска повјеренства водите надзор око тога. Ако онај, који држи оваку животињу за расплод, не буде вршио све на што се обавезује, биће кажњен глобом од 5—500 круна, а може му се и одузети без икакве отплате. Кога котарска област казни, може се притужити на жупанију и аладу. Све ове глобе теку у ветеринарске каскаде опћина, и имају се опет употребити за подизање сточарства.

Привредни одбор у Сомбору. И у Сомбору је недавно лаузирањем г. Косте Панића трговца, основан сталан Привредни Одбор (попут беошког, новосадског, осјечког и т. д.), који ће се бринути о српском привредном подизању у Сомбору. Предсједник одбора је г. Степа Михајловић апотекар, тајник Д-р Бранко Маширевић, а остали чланови: Коста Панић трговац, Риста Свиричевић професор, Влада Вукичевић трговац, Степа Илчић учитељ и Милета Николић трговац. Одбор је већ почео сомборске шетге скупљати на редовне састанке, те је на првом састанку држао дјеци годно и поучно предавање г. Степа Илчић српски учитељ, на другоме ће г. професор Риста Свиричевић и т. д., а

основаће се и књижица (библиотека) за привредну омладину.

Руски генерал на Ријеци. У недељу 23. јануара (3. фебруара) био је на Ријеци на проласку у Русију, руски генерал Громбчевски, заповједник козачких чета, који је био равен у боју на ријешкој бали. Био је у Италији на опоравку, па се отаде вратио у Русију. Сад му је педесет година, а још је сасијем чин и добра погледа.

Радост у црногорском двору. Црногорском кнежевићу Мирку родио се 18. јануара на Цветику сина, коју су дали име Станислав.

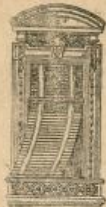
Бранислав Нушић. 7. фебруара по новом прослављен је свечано у Новом Саду двадесетогодишњи рад на српској књизи г. Бранислава Нушића, садашњег управитеља Српског Народног Позоришта у Н. Саду.

Не поштују православне празнике. Трговци Мавро и Маке Хридли у Глини нијесу хтели затворити дућана, кад је на св. Саву ишла литија (процесија). Сви су други то могли учинити, само они нијесу.

Тако презиру наше светине они, који су се оботили нашим новцем. На ово треба бити одговор „свој своме“, јер у Глини има и Срба добрих трговаца.

Србин свешеник на дјелу. Госп. Вујатовић, српски свешеник у Вукову продао је недавно Србину сељаку једно поље за 3000 круна, и ако му је један Мађар давао за њега 4000 круна.

Ово је мало бољи свешеник од проте новосадског Милана Титрића, који је радије дао Швабама земљу у закуп, него српској земљоправничкој задруги у Војни, која је била волна дати закупнину колику и Швабе.

Фабрика
жалузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
папана

Г. СКРБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручује своје

признато солидне, тачне и јефтине
фабрикате

Џеопанички бајадра и фразе.

604. 3-24.

Илази два пута у
— мјесцу —

Цијена за Аустро-Угар-
ску: по годину К 2-40
на по годину К 1-20
на четрт год. К —60
За друге земље: на го-
дину 4 круне. Поједи-
ни б: ојевн 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по
цјеновнику. Ако се ви-
ше од три пута увр-
ћују, рачунају се је-
дниме.

Уредништво се налази у
Народничкој улици бр. 4.
Писма се шаљу на уред-
ништво „Српско Коло“ или
на „Народни лист“. Руч-
но писма се не пријимају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Урчује: Уредништво „Н. Србобрана“

Седим Конгрес Српских Земљорадничких Задруга,
одржан 12. маја 1904. године у Топуском, изрекао је
еднодушно ово:

СРБИНЕ, НЕ ИСПУШТАЈ ЗЕМЉЕ ИЗ ШАКА, ЈЕР
је свака грудa, свака бразда, сваки педаљ српске
земље, свака изгубљена кућица, свако напуштено
кућиште српско, што Срби лакомишлено из шака
испуштају и странцима продају — неизмерни на-
родни губитак, сигурна и неизбежна народна про-
паст, највеће српско народно издајство. (Тако и само
уако изгубили смо ми Срби многа српска села, српске
општине, па и читаве српске крајеве, где се сада други
шире и размећу, а још за коју годину нити ће се знати
инти спомињати, да је тамо Срба икад и било).

Нашим читаоцима.

Има још доста наших читалаца и прет-
платника, који су заборавили на своју дужност,
па нијесу обновили претплате. Ми их на то
сад пошљедњи пут опомињемо, јер у будуће
не ће добити нико листа, док не обнови
претплате, која је и онако малена, да већ не
може бити мања. То чинимо још и стога, што
нам сад издазе штампане адресе, па да не мо-
рамо штампати наново и имена онијех, који
нијесу обновили претплате и тиме да не пра-
вимо себи трошка. Ми се међутим надамо, да
до тога не ће доћи, јер ће наши претплатници
и сами увидјети, да ми с правом своје тражимо,
па ће и своју дужност учинити, а уједно тиме
помоћи, да овај народни лист буде могао још
боље и лакше поучавати у свему своје прет-
платнике и читаоце.

Уредништво и управа „Српског Коло“.

Глас из Срема.

Како сте се смели огрешити о српску свест
у Срему? У броју 3. „Српског Коло“ велите:
„Срем је био на гласу са свога Србована не-
када“ — а јачи велите: „и сада је“. Шта су ваши
сиромашни Личани и Бановци? Ништа према

Сремцима. Дођи ти у коју год хоћеш крчму, то
ти је свака пуна не само свецем и недељом него
и радним даном и то само Срба, јер Шваба до-
лази у крчму само кад има што да купи, ту се
са Србином најлакше погађа. Какву му тамо
помињете ћирилицу, мари ти он за то, он и
сам већином пише латиницом.

Да је тако, набројају само неке примере.

Ево вам нашега Сурчина. Хоћемо да тра-
дило Српски Дом. Имамо две српске земљора-
дничке задруге. Имамо српско певачко друштво.
Ту су нам поп Јефта и учитељ Богодуб на-
родне вође, али аа чудо у општини се уредује
латиницом зато, јер је глава општине т. ј. бе-
лешник Словак.¹⁾

Купиново. Седиште деспота српских. Уре-
дује се и у школи и школском одбору и оп-
штини и сауда само латиницом. Бележник Словак
заклети непријатељ српске зем. задруге. Учитељ
Лазар П., Бог да му прости, начинио читава
страшило од задруге, одвраћајући народ од ње,
подигао се је са Др. Абјанићем против имена
и слова Српскога.

На црквеној слави у Купиново код цркве
мајке Ангелине деспотице српске, свирају и
певају шабачки Цигани Др-у Абјанићу песме,
које изазијављу Србе, Срби Сремци то мирним
оком гледају и ухом слушају. Др. Абјанић из-
јављује ту на српској слави: „Ја овде не по-
штујем за Србина никога ко нема пасош из
прека (преко Саве из Србије) а ово шта овде
има грчко-источњачко, то су Хрвати, Власи или
Раши, овде Срба нема“ — и т. д. То исповеда
у српском друштву, пред два српска свеште-
ника, па нико ни речи, само му је једна по-
падија очитава горопадну молитву. (Што ми-

¹⁾ Ми знамо, да је општинско заступство изазвало да се
уведе уредништво латиницом. То је већ било објављено у „Новом Ср-
бобрану“. Можда је грешка код наших власти, што се још није
почело уредовати. (Прим. Уредништво).

слите да је ово рекао ономе сувом поп Младену што је расправљао на конгресу?)

Купиново је мајдан од ракије. Ту је лето се пресвазено на милијун центи шљиве за ракију из Србије. Ту се попије више ракије годишње него у свој нашој Лици и Банији. Ту се многе чинутски дућани као печурке после кише. Ту су сви већници Срби осим једног Хрвата (Хермана??). Па скинуше српски наслов са варошке куће (код нас тако зову општину), те метнуше наслов латиницом.

У *Обрежи*, начелник Србин, бележник Шваба, већина већа Срби, па све уредују латиницом.

У *Ашани* чудо над чудима. Већ ми пуче глава од велике хвале тамошњег попа и учитеља, како се ти слажу, како ти раде за народ. Поп да му нема пара у митрополији, узор у свеку, њега поштује сав равни Срем са његове особите смирености и доброте. Па и јест честит и добар. Учитељ пише књиге „како да се помогне ратару“, већ се по свим нашим селима о њему говори, као о народном човеку, који је рад да помаже свакоме, али бих рекао и бих се закleo, да и он уредује латиницом у својој школи и школском одбору. Тако добар поп и учитељ, сви већници Срби, па на велику њихову срамоту изабраше Швабу калвина за бележника. На две српске школе мађарска круна а натпис латиницом. На месном суду овако: „Mjestni sud, Местни суд, Ortsgericht“, још само нема мађарски. Кад ми овдуд из Јабане пролазимо кроз Ашану у шуму, увек мислимо од школа да су трафике, па су већ неки од нас, који не знаду читати ишли тамо, да купе дувана, цигара и машина. Да је то прави учитељ и прави Србин, требало би оно чудовиште абацирати са школа. Дочуо сам од мога једног Ашанца на пијани, кад сам га питао зашто су прибили оне трафичке табле на школе, да су они имали општински печат српски, који је направљен кад је општина основана и никоме није био противзаконит нити му је ко замерао ни код владе, ни код жупаније, ни код котара, а сад пријави наш Шваба бележник, да је противзаконит, те без питања већа, даде на рачун општине направити два нова печатњака, пола хрватски, пола српски. Видите свесност у тој општини! Срби ћуте, трпе, не смеју се ни живи показати.

У опће у граници а напосе у котару земунском скоро у свим општинама и школама уредују латиницом, на свим општинама и школама су наслови крупни латиницом, а под њиме ситнији ћирилицом. Изузетке чине две школе у Ашани које имаду још уз хрватски натпис и мађарску круну.

Што је Срема
Карловачка нема.

Ту ти нема Шваба ни Словака ни за лек. Ту ти је макар споља видљив анак пробуђене свести. Види се лепим, крупним, великим, српским словима написано: „Српска народна основна школа“. Али ми се чини да и у школи, школском одбору и општини уредују латиницом.

Шимановци велико српско место. Биралиште народнога посланика, много интелигенције српске, српски прота са црвеним појасом, Србин начелник, бележник, учитељ, учитељица, поштар, доктор, трговци, сви већници и скоро сви ратари, па свуд фирме латиницом и уредовање тако исто. — То је још већа срамота него тамо где су чиновници и поверци. О малим местима да и не говоримо.

Жалосно је да се у некадашњој војводини српској уредује латиницом, жалосније је да се мисли туђински, а најжалосније, да се ради нерпски. Наш се је српски народ почео кретати и селити у Бугарску, па продаје крадом Швабама и Словацима, Мађарима и Чинутима јефтине, него што би му Срби платили. Још пишу Швабама у Банат, да дођу овде у Срем ако хоће јефтино посед да купе.

О овоме ћу Вам се јавити после, а сад Вам шаље поздрав Ваш

Србин Сремац.

Српска повјест.

5.

Краљ Стеван Радослав.

Стеван Првовјенчани имао је четири сина: Радослава, Владислава, Уроша и Предислава. Прва тројица били су српски краљеви све један иза другог, а најмлађи оде у калуђере, узме име Сава, постане српски архиепископ под именом Сава други, јер је св. Сава био први српски архиепископ.

Радослав баш није био најбољи владар. Србија за његова доба није ништа напредовала. Зато се он уклони с владе.

Стеван Владислав.

Послије Радослава постане краљ Владислав. Ни он није био добар владар. Великаши, племићи радили су за његове владе, што су хтјели. Србија ни за њега није напредовала. Послије њега дође на владу брат му, Стеван Урош, трећи син Стевана Првовјенчаног.

Стеван Урош.

(Краљеван од год. 1243—1276.)

Прво му је било, да је сабио рогове великашима, који су се пречећ били осилили. Србија је за његове владе дошла до великог угледа и моћи. Он је отео неке земље од царства грчког, потукао је Бугаре, кад су били ударили на њега, освојио је земљу Хум, коју су Мађари још за Стевана Првовјенчаног отели од Срба. Био је човек mudar и јунак. Бринуо се јако за своју државу, дао јој законе. Носио се просто, у кожуху је дочекивао посланике других царева и краљева. Штговао је народне обичаје. Зато га је народ и волио. Дигао је манастире, дијелио милостинју сирцима. Први је почео копати у Србији руду и ковати сребрни новац. До њега Срби нису имали свој сребрног новца.

Кад је већ остарио, побуни се против њега син Драгутин, добије помоћ од свог таста, краља мађарског и потуче војску очеку на пољу Гацком, и себе закраљи. Отац оде у манастир Сопотане, своју задужбину те се покаљује. Тако је несретно саршио честити и ваљани српски краљ Стеван Урош Велики.

Краљ Стеван Драгутин.

(Краљеван од 1276. до 1282. године.)

Драгутин се није дуго наужио силе и краљевана, коју је отео од свог оца Уроша. Грзало га је нешто увијек у души, што је дигао руку на рођеног оца. Уз то се зарати са Грцима, али је био слабе среће. Трудио се да буде добар народу, сам је ишао гледати, како народ живи, али му је било бадава. Нико му није опростио могао, што је оца отјерао са пријестола. Уз то једном падне с коња и сломи ногу. Мислио је да је то казна божја. То и народно незадовољство нагнаше га да се захвали на влади и преда је свом брату, јуначком и мудрому Милутину. Драгутин себи задржи Сријем, Мачву и један дио Босне. С тим је земљама управљао Драгутин до смрти своје, преко тридесет година. Пријестолни град му је био Дабрац на Сави. Звали су га „сријемски краљ“.

Краљевић Марко и троглав Арапин.

Ко о чему, жедан о напојици
Ко о чему, млаћан о дјевојци,
Руветлија о својој занату,
Кавгаџија увијек о пинату,

Баба Јека о младој петку, 5
Дервиш дека о ђабину светку, —
А ја, сл'јепач, шта ћу о чему ћу?
Ја не могу о сунашћу јарку, —
Чујте опет о Краљевићу Марку!
Отиште се у незнајкуд Марко 10
На Шарину коњу разумио ме,
Тек да прође па да кући дође.
Ако нађе шендук и веселе,
Добре брате и кићене свате,
Да посједи, с њима пробесједи, 15
У пехаре да спушта динаре
Златна кова, Божја благослова;
Ако нађе гладне и голоутне,
Да им пружи што је којем треба:
Голом рува а гладноме крува; 20
Ако нађе порушене цркве,
Да истресе из егбета благо,
Да олакша себи и свом Шарцу —
Својој души а Шариној снази;
Ако нађе цвиље и насиље, 25
Цвиље танко, а насиље јако,
Да измуче мача из жорница,
Па што Бог да и срећа јуначка.
Не зна Марко куд ће и на што ће,
Сви му путе прави и поћудни, 30
Шарац ходи куда њему годја,
Марко неће да га с воље скреће.
Мудар Шаре прелази ћенаре,
Брдом ситно а долином хитно,
Гором криво а пољаном живо, 35
Да што прије стае у Подбиље.
Сустрете их Подбиљка дјевојка
А раскоса, па и распојаса,
Сузе рони са пута се клони.
Нису миле сузе дјевојачке 40
Ни Шарину баш кано ни Марку,
Шарац стаде а Марко је пита:
„Који јадн, лепото дјевојко,
Има ли им л'јека и помоћи?
Ја сам тушта убрисао суза, 45
Шат обрннем и са твога лица.“
Проговара кроз сузе дјевојка:
„Моји јадн немају помоћи;
Далеко је Краљевићу Марку,
За којег се и пјева и прича 50
Свадбарине да укнудат' анаде.“
Намија се Вукашиневићу,
Пај се каза: „Ја сам главом Марко;
Још ми рука није маласкала,
Још ми ђорда није зарђала, 55
Још ми срце бије ка и прије,
Кад сам јадне нејесте сласио
Од Арапа и арапска бјеса.“
Кад то чула Подбиљка дјевојка
Љуби њему стопе и кољена, 60
Па и гриву Шарцу од междана,
Говори му гласом одгријаним:

„Ево има данас десет дана,
Како дође грдан грдовићу,
Грдан Арап су три црне главе, 65
Нега двори педесет Арапа,
Свилен су му шатор разапели
На Тиморцу, на високом брјегу;
А какве су на Арапу главе,
Једном ије, другом главом пије, 70
Трећом иште невјестине младе.
Три су данас невјестине младе,
Једно моја другарица Станка,
Друго моја другарица Мира,
И ја Јана, жалосна ми нана! 75
Станка има заручника Јанка,
Мира има свога Десимира,
А ја, Јана, свога Радована;
Сва тројица пасали су ђорде,

Њима Марко тијо проговара:
„Пуштај-де ме, Арапију млада,
Носим скупе Арапу одкупе, 100
Кад се вратим и вам' ћу да платим.“
Па с упуту горе по Тиморцу;
Кад је био на пола Тиморца
Духну Арап једном својом главом,
Марко мисли оштар вјетар дуну; 105
Кад је био брјегу на подирију
Духну Арап другом својом главом,
Па одува калпак с Краљевића,
Њим обрани три Арапа млада.
Кад је био брјегу на врхунцу 110
Духну Арап трећом својом главом,
А кад духну трећом својом главом
Замагли се, јали се запраши,
Магла сина Тиморац покрива

Порт-Артурска лука.

Да с Арапом мегдан подијеле, 80
Чим се који Арапу приближи
Арап духне, јунака одуше,
Па сад виче: дуже чека' неће.
Ето муке, Краљевићу Марко,
Данас нам се саста' са срамотом, 85
Или нам се растат са животом, —
Боље нам се растат' са животом,
Нег живјети дојек под срамотом.“
Њасмија се Краљевићу Марко:
„Иди, Јано, иди полагајно, 90
Пошљи вања до три заручника,
Нек прилегну под Тиморцем брјегом,
Ако мени буде до невоље
Да се мени у невољи нађу:“
Па с' упуту где је Арап љути. 95
Сузрело га педесет Арапа,
Црне слуге дива троглавника,

— Нико не зна шта на брјегу бива. 115
Мало било, за дуго не било
Док завика са висина Марко:
„Амо горе, Јанин Радоване,
Амо, Јанко, амо Десимире,
Ја просјекох по полу Арапа, 120
Преко паса, ал још има гласа,
Пеује, плује, прети да се свети,
Очи бечи, а шкргуће зуби,
Пак ви ход'те, сјеците му главе,
Да свак своју невјесту заслужи!“ 125
Како рече Краљевићу Марко,
Како рече тако се и стече;
Док падоше Арапове главе
Побјекоше педесет Арапа —
Далеко им л'јепа кућа била! 130
— Мили Боже, да веља весела!
Привјенчаше три невјесте младе

Сваку своје милом заручнику:
Станку Јанку, Миру Десимиру,
Лјепу Јану, њеном Радовану, 135
А Марко је њима кумовао —
Није шала Марка звати кумом!
— А шта оста на Тиморцу брјегу?
Ту су пали орли лешинари,
Дуго ли су туна благовали, 140
Благовали и кости разнели;
Салт остаће три дубање празне,
Остадоше на Тиморцу брјегу —
У њима се и сад гује легу.

Из „Свохатница“ Зиджа Јована Јовановића.

Из Русије.

Немири у Русији.

Радницима и у другом земљама није баш како би било право и како би они хтјели. Тако и у Русији треба много шта у том погледу, да се поправи. Они су у Петрограду обуставили били рад у фабрикама, те захтијевали да се законом уреди и поправи њихово стање. Том приликом дошло је до немира у Петрограду, те је војска морала правити реда, па је било и мртвих глава. После тога цар је наредио да се састави комисија, у коју ће и радници своје заступнике изабрати. Та комисија ће се састати 3. марта и почети свој посао, па да уреди ту радничку ствар. Због тога је било и у другом крајевима Русије радничких немира, а има их још и сада где где. Све то није пробитачно за Русију, кад сад ратује с Јапаном, јер у фабрикама се ради што је и за војску потребно, па ако се и у фабрикама не ради, онда не достаје и онога што треба за војску. Све ове немире потпирују још и непријатељи Русије извана баш због тога што ратује.

Земски Собор.

Земски Собор био је у Русији као народна скупштина, у коју је прије руски народ слао из својих страна Русије своје заступнике, па би се онда с царем савјетовали о државним пословима и законима. Тако се то радило прије својих 200 година, но после је се није састајао, изинао из обичаја, што се каже. Већ је у овом листу било говора о том, како је цар обећао, да ће завести промјене у управи и судству. Руски народ тражи сад, да и он има свога гласа, када се донашају закони, да управа буде народнија,

да министри буду одговорни народним посланицима. У ту сврху имао би се састати овај Земски Собор, да то све претресе и уреди, но цар још никако да се одлучи, да га сазове.

Убијство великог кнеза Сергеја.

У Москви погинуо је претпрошле суботе царев стриц велики кнез Сергеј. Када се возио из своје палате у купалиште, бацно је један човјек бомбу под његова кола. Бомба се распрела и разнијела сва кола, а кнез је остао на мјесту мртав. Исто је тако погинуо и кочијаш. Оног човјека су ухватили и суд ће му да суди, а кнез је сахрањен у прошли четвртак у московском манастиру Чудову, одакле ће послје бити пренесен у Петроград, и ту сахрањен у гробницу руске царске породице. Говори се, да је за то погинуо, што је био противан, да цар народу даде слободу и да се сазове овај 3. Собор.

Пази што радиш.

Освануо баш дан Божића, а нас неколико идући из цркве с јутрења сретосмо гологлава старца.

Један од нас упита: „Ма ко ти то умрије, о Никола!“

„Да умрије“ — рече старец — „не би ми ни аа половину жао било, већ погибе, гдје се ни нашао није. Сретна ова младићарија пошла јутроске на јутрење, па пуцну из револвера, канда ће на војску, и у томе пушкарану довати једно арно и мога Стојана и с њимом га земљом састави, јадан ти сам, баш на дан Бога и Божића“. На то га почесмо даље испитивати, ко га и како га уби, да ли хотимице или с неопрезности; он на то састави обрве, као да се нечем прсијети па рече: „Ја не знам ко га уби, прошини му арно кроз лијеву руку, па онда с банде на банду и испод десног паузува изађе ван. Идем сад к суду тужити“.

И ми се растадосмо.

Други дан дошла комисија судбена. Почео судица истражител предсудавати људе и испитивати како се то догодило. Старом се Николи то испитивање предугачко учинило, па рече суцу: „Оставите Ви то мени, ја ћу мање испитивати, али ја ћу ипак једнога наћи, који ће ову мушку платити главу“. И то рече тако мирно, да свима неугодно било, гледајући пред собом старијег човјека, гдје не премишљајући много, тако крупну речу ријеч, спремна да сам себи кроји правду, па макар још једна невина душа отишла Богу на истину.

Генерал Стесель.

Упустих се са другим селацима у разговор и дознадох, да момци неће да пуцају из револвера са хор-фишцима, већ баш са оловом, а како обично у хрпама иду, а мало пазе један на другога, па се догађају врло често несреће због такве неопрезности, која је кадра и лозу пресејати, као што је и овај пут било, јер је сиромах Стојан био једини мушкић у кући Николовићу.

* * *

Лијепо је држати се народнијех обичаја, али тако, да тијем никоју никаква зла не чиниш. Кад већ хоћеш да пуцаш на несеље, пуцај без олова, па ти неће комисије сузбене никад пред кућу доћи, а кад већ, не дај Боже, доћу, а ти препусти посао њима, да они пронађу што је право, а немој бити сам судија и осветљивац, јер ћеш као судија можда и врло погријешити, а као осветљивац показаћеш се као злочест човјек.

Дешан Павловић.

Не задужуј земљу.

Ништа ти, брате, није лакше данас, него пасти у дуг, изгубити кућу и кућиште преко ноћи, као у сну, пак да се пробудиш и у немилу јави видиш, да нигде ништа немаш. Што прије десетак двадесет година ми слугили нијесмо, данас се већ испунило. Мало су наши селаци прије десетак двадесет година зајмове гдје узимали. Сваки се помогао из свога господарства. Прихранио је марвинче, или је откратио од сијена или жита, и тиме је прибавио новаца што му је требало за дацију и ситне кућне потребе.

Мало који је позајмио пар форинти у четири ока од свога најбољег пријатеља. О данима новца из касе, штедионица, није било говора, а што је мјеница није знало них пет, не у цијелом селу, него у цијелом котару.

Данас се то друкчије. Данас су се подигле свакојаке штедионице, задруге, банке, које дају зајмове, и живу од селака. Питаћете ме: па зар је то зло? Рећи ћете, па и наши Срби оснивају штедионице и новчане заводе, и веле да је то напредак.

Истина је, напредак је то, лијепо су то ствари кад имамо своје штедионице и банке, јер их и други народу имају, пак зато нијесу гори од Срба, него су још много у свему напреднији и ми се морамо добро напрегнути, да их достигнемо. Али и то је истина, да мени те све ствари изгледају као устра (брита) која те може лијепо обријати, али и грдно порезати. Ништа није лакше него отићи са земљицом или са трговиницом изватоком у касу. Чисто се сам чудим, како си без муке и труда добио новца,

за које би се другда морао мучити и знојити много и много.

Али брате, окренеи лист. Ти и не мислиш да си добио можда 400 круна на руке, а тамо си се обвезао на 500 круна. Не мислиш да си метнуо лагу на своју земљу, да си је интабулирао, да ти изгледа као девојка, која је прије неколико дана лијепа и красна била, а данас пукао рђав глас о њој, па је нико не гледа.

Колоко пута, ви и сами знате, ваш сусјед такову лагу на своју земљу баца. Не мисли да ће можда његов син и унук зато испаштати, да се не ће моћи ослободити дуга, и да ће можда до бубња доћи.

Ја сам вам напријед споменуо, да има народа који имају много више својих штедионица и свакојаких банки, новчаних завода. Али вам морам и то рећи, да су се и тамо људи залетјели, задужили своју земљу, тако, да сада нијесу друго, него кметови онјих штедионица, које су им на земљу сјеле, њихова раја. То је ало већ код њих, на примјер у Аустрији, тако далеко дошло, да већ и власт гледа, да се даље не шири, и да се по могућности одстрани.

Лијепо читате и у вашим новинама „Срп. Колу“: „Србине не испуштај земље из шака!“ — а ја ти кажем: Србине не задужуј земље своје, јер ко задужује земљу своју, на путу је да је изгуби.

До другог разговора.

Помикварц.

Руско-јапански рат.

Пред Мукденом.

За ово четрнаест дана било је омањих крешева на свој убојној линији у Манџурији. Један одио руске коњице од преко 10.000 коњаника опет је обишао лијево јапанско крило, узнемиривао Јапанце, извидио распоређење војске њихове, а онда се опет вратио. Руси подижу у свом центруму велике и јаке утврде, а десно крило силно појачавају. У опће Руси се силно спремају, па како је сад допустила зима, држи се, да ће Куропаткин почетком марта почети, да одлучно нападне Јапанце.

Генерал Мишценко.

У пошљедним бојевима у Манџурији био је рањен јуначки вођа козачки генерал Мишценко. Како се у најновије вријеме јавља, он ће наскоро оздравити и вратити се својим Козацима. Уједно ће бити генерал Мишценко именован корекним заповједником због свога јунаштва и заслуга.

Балтијска морнарица.

Трећа руска морнарица отпловила је прије неколико дана из Либаве под заповједништвом

Саветујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

адмирала Н. И. Небогатова, који важи као један од најбољих адмирала у Русији. Он ће тако за 4 недеље допловити до острва Мадгаскара, где се налази још увијек адмирал Рожественски, а онда ће заједно с адмиралом Фелкерзамом кренути према Јапану.

За „Српско Коло“.

И у овом броју можемо наћи један број пријера, како се народна господа заузимају за наш лист. Тако је приликом зарука г. Данила Подунавца свршеног богослова са госпођицом Душанком Бузавићевом, кћерком г. Велимира Бузавића пароха у Бучу скупљено К 26-40 као претплата за 11 Срба ратара у Бучу и у Јошанима. Г. Славој Ђурчић трговац из Билина послао је К 8-40 за - скупљена претплата. Преч. г. Михаило Медаковић парох у Јасеновцу послао је претплату опет за 11 претплата, тако да је у свему досад скупљено 43 претплата нашег листа. Уважени Србин трговац из Огулина г. Симо Гомирац приликом свог боравка у Загребу предао је управи нашег листа К 24 као претплату за 10 претплата. Угледни грађанин осјечки и велелосједник г. Васа Муачевић послао је управи нашег К 24 као претплату за 11 Срба ратара из Дале, Белог Брда, Чепина, Тења, Трпине, Будинаша и Бобоје. Србин Глишо Вучковић из Бобара скупљено је 5 претплата „Српском Колу“. И остали Срби ратари требају такође да се тако заузимају за свој лист. Дале је г. Михаило Шела трговац из Перне по трећи пут послао К 9-60 као годишњу претплату за 4 скупљена претплата. Преч. г. Михаило Стопић парох у Уљанику послао је нашег управи К 1-20 као претплату за 10 скупљених претплата, на пише још: „Ово сам засад скупљено, а надам се, да ћу још толико скупити, јер ми је њих још педесет обавезало, само сад нијеу имали новца. Кад и од њих новце добијем, одмах ћу Вам послати и имена њихова јазити, јер нијесам рад да добијам лист на вересију“. Г. Ђорђе Јатнић трговац из Пакраца послао је К 19-20 за 8 претплата. Свршени правник г. Јован Стевановић из Ораховце послао је управи нашег К 21-60 за 10 скупљених претплата. Уредио је писао дијено писмо нашег уредништву, у ком разлаже, како у његовом мјесту Срби ратари радо читају „Српско Коло“ и једва чекају да добију нови број, па препоручује сваком народном пријатељу, да се заузима за „Српско Коло“ и шире га међу нашим свијетом, међу Српима ратарима. Српски родољуб, уважени и угледни грађанин и трговац биоградски Љуба Крсмановић по други пут сво прилаже „Српском Колу“ по К 50. Г. Станко Пиштелић из Слатине послао је даље К 9, које су приложили пријатељи у мјесто нијенца на одар покојне Емилије Тврковић из Слатине.

Шта се збива у нас и у свијету.

Поузданичња скупштина српске самосталне странке одржана је у Борови на Срећеније 2. (15.) фебруара. На скупштини је било преко 100 људи, све самих народника. Скупштину је отворио као сазивач преч. г. Вељко Лукић парох у Борови, а говорио су: о уставним правима и финансијској самосталности г. Вељко Лукић, о српским захтјевима г. Ђорђе Марковић, парох из Клице, а г. Светозар Прибићевић главни уредник „Н.

Србобрана“ о политичком положају и односима српске самосталне странке према осталим странкама пред нове изборе у Хрватској и Славонији, као и о нашим односима према Мађарима. Г. Прибићевић је казао, да наша влада и саборска већина нема снаге да се одупре Мађарима, па они раде, како је нама све у прилог. Због тога треба да одлучно ступимо у организацију према нашој влади и да се боримо за сва своја права законитим путем. То се не да постићи крупним ријечима него смисленим радом у народу, обавјештавајући га, како ће то све постићи. Досад су избори за владу повољно изишли не само због тога што се нијесмо и сами бринули и борили, него и због несретног раздора између Срба и Хрвата. Данас је већ боље. Између Срба и Хрвата настали су бољи односи, те је српска самостална странка спремна, да се споразумије у изборној борби са хрватским странкама, које признају српско име и наше захтјеве. Када дође до избора, онда онда где су Срби у мањини, али ипак одлучују, не треба ником да се обављају Срби бирати, док српска самостална странка не одреди, како ће се држати код избора.

Осуђен изборски предстојини. Јављено је у „Новом Србобрану“, како је кот. предстојини у Војинићу Милан Босанац 13. јануара код расправе Маце Узелчевој страго с главе повезачу, бацио је о земљу, плувао на њу и оглазио је. Маца је тужила Милана Босанца ради увреде поштења кр. кот. суду у Крњаку и суд га је 22. ов. мј. осудио на један дан затвора односно 20 круна глоба. Обје су странке уложили пријаву против изречене осуде.

Вриједно је споменути и то, да је Босанац у овој парници послао на прво рочиште опуномоћеног пандура Новаковића, који је у име Босанчево изјавио, да је тужба Маце Узелчеве потпуно неистинита, јер да се Босанац приредом расправе против Маце није није повезаче ниш дотакнуо. Исти тај пандур је нишао и присегу на то, јер је и сам том дјелу Босанчевом присуствовао. Када Маца потжег свједоке из самог уреда кот. области, нађе се Босанац на невољи и посла на друго рочиште очигаво, којим признаје, да је Маце скинуо с главе повезачу, ни не мислећи на то, да је пандур Новаковић у доказ истине прве изјаве саму присегу нишао.

На расправи 22. ов. мј. доказано је и то, да је овај исти пандур Новаковић одговарао свједоке, да против предстојиника не свједоче. Све је ово наведено у записнику.

Сваком је своје поштење свето, па тако и овој Српкињи. Овај пријер треба, да поучи и остале Србе ратаре, да се не дају вриједати ни од кога, јер смо ми сви једнаки пред судом и законом.

Различне вјести.

Неће Барања да буде последња — ни Срби Барањци. Ово дана основана је и од суда потврђена српска земљорадничка задруга у Барању-Бану. У управном од-

бору задружној су ова: Милан Винковић, уједно и председник; Таназија Страјнић, уједно заменик председника, те Роман Станковић, Постољођа је Милован Бошњак. Прва задруга у Барањи поникла је у Кишфалуди. За њом бежу основале српске земљорадничке задруге у Качвали, па у Барања-Моноштору, а својој са се основи у Барања-Бану, а у најкраћем времену основале се српске земљорадничке задруге и у Бремену — опет српском месту у Барањи.

Но шта је са другим барањским местима? Где су српске земљорадничке задруге у Дарди, Херцег-Сулошу, Мухачу, Дуна-Сечују, Болману, Магар-Боји, Српском Титову, Илочу, Почи, Ланчугу, Литоби Шароку, Липови, Мајши, Великом Будмиру, Борјату, Шумберку, Батосеку и т. д. и т. д.? Зар тамо не прети Србима Барањцима опасност никаква? Зар за њих не би добро било, да се што пре нају окупили у својим задругама, да помоћу њих узмогу одолети сваком аду и напасти? Занста би им требало, а ми се и надамо, да ће и та српска места што пре до својих задруга доћи. И у наведенима српским барањским местима, у којима данас задруге раде и делују лепо, мислило се некад, да се не може. Но правни се људи троше, подухватили се и основали их. Е па дај Боже, да по примеру њиховом и остала српска места у Барањи поју.

Слине генерала Стесеља и Порт-Артура. Јуначки браќилац Порт-Артура, генерал Стесељ, вратио се у Русју, те је сад у Петрограду. Поводом тијем доносио слику његову и слику Порт-Артура, који је он тако дуго и тако јуначки бранио. Одсад ћемо увијек доносити коју слику у „Српском Колу“ било из рата било иначе коју другу. Но како је данашње слика скотпано с великим трошковима, то треба и наши претплатници, који нијесу обновили претплате, да то што прије учине, да им не морамо обустављати листа, а иначе остали пријатељи овог листа, треба да се заузими да за купљање претплатника, како бисмо могли све те трошкове покрити.

Србин рањен на манџурском бојишту. У боју код Сандеу у Манџурији борио се и Србин Сретен П. Борисављевић поручник у руској војсци. Он је син пок. Пере Борисављевића српског генералштабног пуковника. И ако је био рањен, он је и даље остао у бојном реду, све док се бој није свршио.

Црногорац се вратио с манџурског бојишта. Марко М. Шнајдлер Црногорац, поручник у 35. источнио-сибирском стрелачком пуку допловао је недавно из Источне Азије у Биоград. У Манџурији борио се он храбро у свима главнијим бојевима, а сад се враћа кући на четворо-мјесечни допуст, да се опорави. Сад му је 31 година, а груди су му нахићене различитим руским орденима за храброст.

Племенито дјело. У Милићима у Босни притисла је била народ љута невоља, јер му је понестало и жита и крме. Но тамошња српско-православна црквено-школска општина прискочила је народу у помоћ за времена. Прикупила је око 2000 круна свога новца,

који је био на каматама код агоднијих људи, па то поделила сиромашним селацима за жито и крму, а да врате тај новац, кад им буде најгодније и најлакше. Ово је збиља лијеп примјер, на који треба да се угледају и остале имућније српске црквене општине, па да прискоче у помоћ народу, где завлада овака невоља.

Американски кукуруз на Ријеци. Из Америке стиже на Ријеку половином марта парним бродом „Брос“ 14.000 метричких центна кукуруза за ријечке трговине. Још у току овог мјесеца стићи ће на Америку још 4 брода са кукурузом на Ријеку.

Претплатницима „Српског Кола“ у Великој Кикинди. Велика Кикинда је једно од српских мјеста, које има понајвише претплатника „Српског Кола“. Док је у Кикинди био г. Љубомир Лотић он се бринуо за купљање претплате. Сада је он у Темшвару, па молимо претплатнике у Великој Кикинди, да нам се, који би био вољан од њих јави, коме бисмо послали списак претплатника, да може покупити претплату од оних, који нијесу обновили још претплате.

Непознати дописницима. Уредништву нашем стижу дописи, који нијесу потписани пуним именом и презименом. Јављамо свима, да се на оваке безимене дописе не може и не ћемо обавирати.

На знање. Многи нови претплатници траже 1. и 2. број „Српског Кола“, мислећи, да им није послат из непажње. Но то не стоји, јер немамо више тих бројева, и ако смо штампали те бројеве у 4000 примјера. Јавило се у посљедње вријеме већи број претплатника, па су бројеви сви расластали.

**Фабрика
налузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
напана**

Г. СКРЕБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручује своје
**признато солидне, тачне и јефтине
фабрикате**

Цијеници бава и орнало.

604. 5-34

Изааи два пута
— у мјесцу —

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 2-40 на по године. К 1-20 на чету год. К—60
За друге земље: на годину 4 круне. Појединачни бројеви 10 пошт.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Оглани рачунају се по цјеновнику. Анонсовише од три пута уробију, рачунају се јефиније.

Уредништво се налази у Пискарској улици бр. 2 Писма се шаљу на уредништво „Српског Коло народног листа“. Ручни писма се не праћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Седми Конгрес Српских Земљорадничких Задруга, одржан 12. маја 1904. године у Топуском, изнекао је једнодушно ово:

СРБИНЕ, НЕ ИСПУШТАЈ ЗЕМЉЕ ИЗ ШАНА, јер је свака груда, свака бразда, сваки педаљ српске земље, свака изгубљена кућица, свако напуштено кућиште српско, што Срби ланомислено из шана испуштају и странцима продају — неизмерни народни губитак, сигурна и неизбјежна народна пропаст, највеће српско народно издајство. (Тако и само тако изгубили смо ми Срби многа српска села, српске општине, па и читаве српске крајева, где се сада други шире и разумеју, а још за коју годину нити ће се знати нити спомињати, да је тамо Срба икад и било).

Поузданичка скупштина у Борови.

У вировитичком котару живи близо 4000 српских душа. До сада био је тај српски народ свачије надирало. Код избора отимала се за њега и владина странка и хрватска опозиција, а кад избори прођу частише га старчевићанци „Власима“, а власти му још и данас бране да изјасни икону св. Саве у школи, у којој има 45-теро српске дјеце са Српкињом учитељицом, док на против трпе, да се у Вировитици на сам први дан српског Божића држи годинични робени вацар. Тој запостављености српског народа у вировитичком котару много је крив и сам српски народ, јер никад није ни покушао да употреби снагу своју у корист народних интереса својих. Вировитички је котар врло мјешовит. У њему има Хрвата, Срба, Нијемаца, Мађара и нешто Чеха. Но поред Хрвата најјачи су у котару Срби. Они имају око 120 независних сељачких бирача од којих поглавито зависи, да ли ће код избора побједити владина странка или опозиција. Да се овамошњи српски народ прене из свог народносног мртвила, те загрије за отуђу српску ствар и кроз то отресе запостављености недопостое њега и његове снаге, одлучише овадашња

два српска свештеника, у споразуму са неколико свјеснијих и отреситијих Срба ратарата, да се сазове за вировитички котар српска поузданичка скупштина. Скупштину је сазвао боровски парох г. Вељко Лукић, а иста је одржана на Сретеније послје службе у Борови у крми ваљаног Србина и крачки Пере Војновића. Како су просторије у крми Пере Војновића доста омалене, позвао је сазивач на ону скупштину скоро све саме бираче Србе, који су се одушевљено одазвали позиву. На поузданичкој скупштини било је преко 100 Срба ратарата из Борове, Резовца, Пчелића, Буданице, Цабуне, Клисес, Пивница, Гвозданске и Криваје. Сјем тога дошао је на скупштину и г. Светозар Прибићевић, главни уредник „Н. Србобрана“ из Загреба, а било је и неколико напреднијих Хрвата из Вировитице и неколико трезвенијих Нијемаца из Борове, који су са пажњом и допадењем пратили скупштински рад.

Скупштину је отворио сазивач парох г. Вељко Лукић, који је захватио сакупљеним Србима ратарима, што су се искупили у толиком броју и разложио им корист оваквог састанка, јер се на таквим састанцима могу изближе упознати са тежњама српског народа у Хрватској и Славонији и упутити у дужности своје како према Српству, тако и према отаџбини, без чега се не да постићи никакав успјех. Затим је предложио сакупљенима да се скупштина конституише и изабере предсједника, потпредсједника и перовођу. За предсједника је изабран најстарији ратар у скупштини честита старина Јаћим Релић из Пчелића, за потпредсједника поједник Алекса Јасика из Пчелића, а за перовођу свршени богослов г. Никола Кукић из Борове.

Предсједник Јаћим Релић захватио је у име своје и у име потпредсједника и перовође на повјерењу, те позвао извјеститеља да према

установљеном дневном реду иаволе држати говоре своје.

Преч. г. Ђорђе Марковић, парох из Клисе, говори о првој тачи дневног реда — о српским захтјевима. У свом говору истиче, како је српски народ позван у ове крајеве, да брани царевину у најтежа времена њена. Он се одавао том позиву и јунаштвом својим учинио велику услугу не само царевини аустријској, већ и читавом хришћанству. За те услуге своје добио је од аустријских царева многе привилегије, у којима му се признаје народносна, просвјетна и вјерска равноправност са осталим народима у царевини. Међутим, та равноправност призната у царским привилегијама није још ни данас уакоњена законима Хрватске и Славоније, и народност српска само је силом прилика трпљена народност, православна црква заповиједана римокатоличкој, а у просвјетном погледу стављају се српском народу толике препријекe, да не може да дође до својих српских школа, и зато је најсветија дужност сваког Србина, да се послужи свима законитим средствима, како би оправдао захтјев српског народа, да му се призна потпуна равноправност у сваком погледу, постао већ једанпут законом, а не и надаље био тек жеља.

Преч. г. Вељко Лукић, парох из Борове, говори о другој тачи дневног реда — о уставним правима и финансијалној самосталности Хрватске и Славоније. Он износи у свом говору, како српски народ поред својих кроз српских захтјева има као држављанин и грађанин Хрватске и Славоније и других још захтјева, који се односе на добробит отаџбине његове. Садашње стање у Хрватској и Славонији никако не може да задовољи српски народ. Главни је томе узрок одношај у коме се налази Хрватска и Славонија према Угарској. Истина, српски народ признаје нагодбу склопљену између Хрватске и Славоније и Угарске као темељни закон, јер је тим законом Хрватска и Славонија призната као равноправан уговорач са Угарском, на основу кога закона може она нагодбу исто тако и отказати, као год што ју је склопила. Али ако српски народ признаје нагодбу, не може он данашњу нагодбу признати за корисну по Хрватску и Славонију, јер је том нагодбом лишена Хрватска и Славонија једног од најважнијих својих права — самосталног располагања са својим дохотцима. Сјем

тога и ова данашња по Хрватску и Славонију штетна нагодба не извршује се онако, како је уговорена, а то неизвршавање нагодбе особито штетно дјелује на наше господарствене прилике. Код нас се врло мало инвестира према нашем доприносу, ушљед тога је и зарада у земљи мала, те наш свијет мора чак у Америку за послом, а овамо стотине хиљада јутара најбоље земље у Посавини и Лоњском пољу леже тако рећи без користи као мочварне. Кад би се вршила нагодба и инвестирало у исушивање врх мочварног земљишта, не само да би се нашем свијету отворило издашно врело зараде, него би временом добили силне плодне земље, на које би се могао насељивати наш српски и хрватски народ из неплодних и пренасељених крајева.

Но док је наша влада и саборска већина млигава у одбрани оне нагодбе, коју је сама створила, дотле се врло жилава показује у одржању данашњег уставног стања у нашој отаџбини. Главни су увјети уставности слобода штампе и састајања, те утјецај самог народа на законодавство и управу. Међутим смо ми у Хрватској и Славонији баш у том погледу толико ограничени постојећим законима, да је уставност наша тек привидна. Државна власт заплъњује у новинама сваку слободнију ријеч, забрањује скупштине у којима би народ слободно могао да претреса прилике у земљи, а изборним редом ограничила право бирања у законодавно тијело на врло мален дио народа и на чиновништво зависно од државне власти, ушљед чега права воља народна не може да дође до израза. Док се уставне прилике у Хрватској и Славонији не окрену на боље не може се ни наш одношај према Угарској поправити, а према томе ни наше лоше господарствено стање, и зато је најпреча грађанска дужност наша, да се најодлучније боримо за што шири уставна права, а поглавито за опће, тајно изборно право са признањем и права мањине, јер би само у том случају могао народ на изборима изрећи слободно праву вољу и жељу своју.

Госп. Светозар Прибићевић, главни уредник „Н. Србобрана“ из Загреба, говори о трећој тачи дневног реда — о одношају српске самосталне странке према хрватским опозиционалним странкама. Он рече, како је побједом

Кошутове странке у Угарској постао много тежи положај Хрватске и Славоније. И до сада се нијесу угарске владе, које су признавале нагоду, обзирале много на права Хрватске и Славоније, у чему им је много помагала слабост наше владе и саборске већине. Али ако дође на владу Кошутова странка, биће положај отаџбине наше још угроженји, јер Кошутова странка просто не признаје Хрватску и Славонију као краљевине равноправне Угарској, него их сматра за њене жупаније. Наша влада и већина, која је била немоћна према досадашњим угарским владама, биће још немоћнија према Кошутовцима, ако дођу на владу у Угарској, и зато морамо одлучно да ступимо у борбу против садашње владе наше и боримо се законитим путем за своја права. Да се можемо успјешно борити не само да је потребно да се сами организирамо, него је потребно да се постигне и споразум са Хрватима. Срби су увијек били за тај споразум, па и сад је српска самостална странка спремна, да се у изборној борби споразумије са хрватским странкама које признају српски народ овдје. Но како има међу хрватским странкама и таквих странака, које не признају српско име и српске оправдане захтјеве, и с којима, дакле, Срби не могу ступати у никакав споразум, то позива присутне Србе бираче вировитичког котара, да се никоме не обећавају, док самостална странка не одлучи са којим ће хрватским странкама ступити у заједничку изборну борбу.

На пошљетку устаје опет преч. г. Вељко Лукић, парох боровски, те рече, како смо овом скупштином тек ударили темељ српском раду у овом крају, али на томе не смије да остане, већ морамо тај рад да наставимо и окупимо све што се поноси српским именом у једно коло. У оволиком великом броју тешко нам се често састајати, а договор што чешћи врло нам је потребан, с тога предлаже, да изабере ова скупштина сталан одбор, који ће руководити читав рад, према потреби сазивати и веће скупштине, као што је и ова данашња, те стајати у свези са средишњим одбором српске самосталне странке у Загребу.

Скупштина једногласно усваја овај предлог, те изабере у тај одбор за опшину Пивнице: Јову Црнобрњу, Митра Панића и Јефту Легена. За опшину Сухополје: Вељка Лукића,

Алексу Јасику, Милоша Дамјановића и Петра Рудановића. За опшину Цабуну: Марка Амичића и Ђуру Хераковића.

Од колике је важности овај најновији српски покрет у вировитичком котару, види се већ по томе, што је кр. котарска област у Виловитици, на притужбу општинског поглаварства у Сухополу, тужила сазивача пароха Вељка Лукића суду. Али нека, ми ћемо се овдје већ постарати, да се и власт, а и они, којима сметају Срби и њихов рад, што скорије привикну на српске поузданичке скупштине.

Пркос.

Пркос није пао с неба;
Зато ниче где не треба.
Пркос ти је зверка љута,
Пркос бежи с права пута.
Пркос има кратка вида,
Пркос руши а не зида.
Пркос само јаде справља,
Пркос на све заборавља.

Српска повјест.

6.

Краљ Стеван Милутин.

(Краљевао од 1282. до 1321. године.)

Ово је славни владар српски, за чије се владе Србија почела јако ширити на све стране и постала прва држава на Балканском полуострву. Чим је сео на пријесто обори се као бура на царство грчко. У три године потуче он Грке и њихове савезнике Татаре, освоји већи дио Македоније, допре до Солуна на мору и до Свете Горе.

Иза тога отме од Монгола Браничево, да нашу сјеверо-источну Србију. Тако се примакне бугарском видинском кнезу Шишману, Шишман се бојао српске моћи, па скупи своју силу и позове у помоћ Татаре, те изненада груне у Србију. Али му лоша срећа би. Милутин их поби и поплави видинску кнежевину, а Видин заузме. Шишман се препане, замоли Милутина за мир и обећа, да ће од сада признавати над собом власт Милутинову и слушати га у свему. Милутин пристане на то, а да мир буде тврди, уда се Милутинова кћи Неда за Шишманова сина Михаила.

Милутин није знао за умор и нерад. Одмах послје тога удари опет на Грке и освоји сјеверну Албанију (Ариутску) са тврдим градом Драчем. Грчки цар Андроник препане се, па замоли за мир. Милутин пристане, а за већу

тврђу узме за жену кћер цара Андроника Симониду. Од то доба спријатељи се Милутин јако са Грцима. Два пута је Милутин помагао Грцима у боју са Турцима, који су из Азије провалили на европску страну. Други пут су 2000 славних српских опколеника под јуначким војводом Новаком Гребостреном прешли у саму Азију и починили чуда од јунаштва у боју са Турцима. Отели су од Турака много земље и градова, али кад се Срби вратише, Турци то за час опет освојише.

То је пријатељство било тако велико, да је Србима било већ неправдо, Милутин је био старац, а Симонид млада и лијепа Гркиња. Он ју је у свему слушао. На српски двор долазили су силни Грци и добивали велике части. Уводили су се и грчки обичаји. Симонидина мати, царица грчка ишла је за тим, да се Србија и Грчка саставе у једну државу, гдје би Грци били на првом мјесту.

Владивосточка лука.

Зато се у два маха побуни против њега српско племство под водством Милутинова сина Стевана. Али их он савлада, зароби Стевана и пошаље га у заточење у Цариград са његовим синовима Душаном и Душицом. Душица је у Цариграду и умро, а Душан се касније вратио са оцем Стеваном, кад се Милутину дало на жао због синова заточења, те га позвао натраг.

Милутин је умро 1321. год. Он је последице свог унука Душана Силног најзнаменитији српски владар. Србију је раширио на све стране као нико прије њега. За његове владе повећала се Србија за још онолико, колика је била, кад се он закраљио. Ту земљу је он људски уредио и довео до великог благостања. Никад прије њега народ није био тако имућан, трговина тако јака. Сам он био је врло богат. Први је српски владар, који је почео ковати златан новац. Нико није дигао толико црква, манастира, болница и школа као он. Земљи својој дао је законе, старао се да свуда влада правда и ред.

Уз то све био је врло mudar. Гдје се није могло ништа урадити оружјем, латио се он лукавства, новца, женидаба, само да Србија буде јача и сигурнија.

Тијело му је било сахрањено у манастиру Бањској, а сад је у бугарској пријестоници Софији. Цркву, у којој оно почива, зову Бугари Свети Краљ.

Руско-јапански рат.

Битка пред Мукденом.

Пуне две недеље дана трајала је дуга битка пред Мукденом. Борило се храбро с једне и с друге стране и најмање сто хиљада Јапанаца и Руса мртвих и рањених покрило је широко бојно поље. Борило се на 120 километара и после дуге и упорне борбе Куропаткин је морао опет да се повуче. Генерал Ноги, који је после пада Портартура, одмах кренуо на

бојно поље у помоћ. Ојами, главном заповједнику војске, обишао је преко китајског земљишта и зашао у бок десном крилу војске Куропаткинове. Русе је изненадило ово обилажење и кад је то Куропаткин опазио, одредио је да војска напусти своје положаје и да се повуче 60 километара на север до Тјелина, где се налазе опет учвршћени положаји руски и где ће опет доћи до битке, и ако не у најскоријем времену.

И у овим бојевима пред Мукденом Јапанци су бројем били јачи од Руса, јер се држи да је Ноги од Портартура с појачањима из Јапана довео нових сто хиљада војника, па су тако Јапанци били јачи од Куропаткина за какових 150 хиљада људи. Руске вести кажу, да су у овим бојевима имали Јапанци преко 500 хиљада, Руси око 350 хиљада момака. Осим тога је јапанска артиљерија била јача бројем топова од руске, док су Руси опет били јачи у коњици.

Нема сумње да су Јапанци однели победу

пред Мукденом, али оно, што су скоро сви европски листови у један глас тврдили, да је руска војска опкољена и да Куропаткину и његовој војсци нема нише спасена, опет се показало као пушта жеља непријатеља руских и словенских.

Генерал Куропаткин умео је свагда да се с војском повуче тако да непријатељ није могао из своје победе извући ону грдну корист, какву би требао. Тако је било код Хајчена, код Дашичаа, код Љаојана, тако је сада било код Мукдена. Кад Куропаткин види, да се на једном месту не може дуже држати, он се повуче, зававши тешке јаде Јапанцима, на утврђене позиције на другом месту.

Ипак их има, који су пријатељи руског оружја, а који кажу, да је Куропаткин у напајањима сувише обазрив и да нема довољно одлучности. Уме, кажу они, уредити (организовати) војску, хладан је и присебан увек, али нема довољно смелости, да се баца у борбу и уништи коначно или непријатеља или себе. Тешко је казати, да ли су овакве речи оправдане или нису, али Куропаткин је на поласку из Русије у Азију рекао сам, да ће га прогласити и неспособним војником, па чак и издајником, али ће се ствар на послетку преокренути и видеће се да је он радио како је најбоље било.

Да Куропаткин није опкољен, то најбоље сведочи један његов брзојав у суботу, у ком каже, да је у петак после подне било узмицање руско врло опасно по Русе, јер је непријатељ ударао с истока и запада. Али неописано јунаштво руског војника одбило је непријатељске нападе и наше су војске, каже Куропаткин, изван опасности. Непријатељ, каже Куропаткин, продире одоко с југа зато дако, што је река Хун у четвртак замрзла. У овом одступању рањен је храбри генерал Церпишки, али је ипак остао у убојној линији. Да се овако ствар догађа, потврђује и један телеграм једном берлинском немачком листу из Токија, који каже, да о каквом опкољавању руске војске нема ни говора.

Како се из Петрограда јавља, послаће се још неколико нових корола војске на бојно поље из Русије. Јапан је бацио до данас сву најбољу војску, и резерву и домобранство, и остају му још једино старији људи преко 40 година. Русија пак има још недирнутих 15 корола најбоље, свеже војске. Русија ће наставити рат и, надајмо се, да ће сломоти коначно свога ђутог непријатеља.

Новац.

А, ђуто се свако вара
Ко у новцу тражи друга:
Новац незна друго бити
До господар или — слуга.

С њиме пази, не загази
У срамоту преголему! —
Један мора бити слуга:
Ил' он теби, ил' ти њему.

Скучиш ли га да те служи,
Служиће те снага јака;
Ал' ако си његов слуга,
Тад си нижи од просјака.

КУПУЈТЕ САМО

!! СРПСКЕ ШКОЛСКЕ ЖИГИЦЕ

ТРАЖИТЕ ОД
ТРГОВАЦА ДА ИХ ПРОДАЈУ

Помисли у себи...

Немој се поносит'
Кад те когод хвали, —
Помисли у себи:
Тај се можда шали!

Кад те когод куди,
Не срди се јако, —
Помисли у себи:
Хе, можда је тако!

Ко може тражити опрост од војничке службе.

Неки момци, који су позвани на ставњу (ревизију, асентацију), или како се вели *ставни обавезници*, могу добити неке погодности у војничкој служби. Једни могу бити уновачени у докнадну причуву (ерзап-ресерву), где служе само 2 месеца мјесто двије и три године, и код домобранства и у редовној војсци. Други могу добити трајан допуст, кад се у главном извјешају у најпотребнијим стварима.

Да се та погодност добије мора се начинити молба у којој се то моли и предати код котарске области у мјесецу сјичењу и велачи

или се може предати *на сам дан ставне повјерености, које прегледа молчац.*

Право добити погодност ерзац-резервисте имају ови:

1. Јединачин, ком отац није кадар радити и једини син, ком је мати удовица, па их он мора уздржавати.

2. Једини зет, ако је таст постао неспособан радити или пуница обудовјела текар последице зетове женидбе, а зет их уздржава. Ако је то било још прије женидбе, онда зет не може добити погодности.

3. Једини унук удовице бабе или дједа неспособан радити, ако их унук мора издржати.

4. Једини брат или полубрат сасвим осиротјеле браће и сестара, који се не могу сами уздржавати, већ то мора чинити брат или полубрат.

5. Незаконити син, ако уздржава матер, која то не може сама.

6. Онај, коме једини брат или остала браћа или шурјаци служе код домобранства или редовне војске или су као резервисте позвани изнимице у службу,

или су му браћа и шурјаци млађи од 18 год. или су неспособни радити, а он их мора уздржавати.

7. Ако други брат или унук не станује код родитеља дједа или бабе, већ на каквом другом мјесту, онда зато не може позвани брат добити погодности. То је свеједно, гдје други брат станује, само кад је кадар давати уздржавање.

8. Ако осим јединог сина или унука имаду родитељи и дјед и баба зетова, свеједно син и унук могу добити погодност.

9. Ако су женини родитељи помрли, а жив јој дјед и баба не може њезин човјек добити погодности, што тобоже мора уздржавати женина дједа или бабу.

10. Ако је полубрату жива удовица мати, дакле мађија оног, који иде на стању, може он добити погодност, зато што мора издржавати полубрата.

11. Пасторци, посиници и нерођена браћа не могу добити погодности због тога што морају издржавати очуке, мађије, поочиме, помажке и нерођену браћу (с којом нема ни оца истог ни матере).

12. Рођени дједови и очеви, тастови и од 18 година старија браћа, ако моле да им се унук, син, зет, брат ослободе од војне службе морају доћи пред ставно повјеренство. Дружнице ће се молбенице одбити.

Не морају доћи они којима је преко 70 год. па начелник опћински посвједочи, да је сваком позната њихова неспособност за рад.

Тако ни они, којима је већ једно повјеренство рекло, да су „на увијек за привреду (рад) неспособни“.

Осим тога могу добити трајан допуст, кад се извјекбају у главним стварима, потребно војнику, и они,

који издржавају незакониту браћу и сестре, који издржавају матер која је растављена или развјенчана,

који издржавају чланове породице, ако је нестало нетрагом члана породице, који би је морао издржавати, а не може се сасвим доказати да је умро (н. пр. од два брата, који су врени радити једног нестане; онда други може добити трајан допуст, ако је ставни обвезаник).

И ова се молба мора у сјјечњу или велачи (јануару и фебруару) предати котарској области, или на сам дан ставне (асентације, ревизије) ставном повјеренству.

Молба се мора подносити сваке године, док год момак све три асентације не прође.

Копривина хвала.

Хвалила се коприва:

„Ја сам страшно цвеће,
Гром у свашта удари
Ал' у мене неће.

Ја сам јунак једини,
Међ' снесољким цвећем:
Гром се боји од мене,
Да га не опечем.“

Шта да велим на ову
Копривину хвалу?
Њоји неск' је на дику
А нама — на шалу!

Колико Рус умије да трпи.

У селу једне руске губерније (жупаније) дође губернатор (жупан), старјешина те губерније. Ишао је по губернији да види, како народ живи, па је дошао ред и на то село. Као што је обичај, тако велики господин возио се на хинтову са четири коња и пратило га је шест козака.

Кад је дошао на сред села, примјети он да свијет некуд трчи, стане и запита човјека, који је његовим колима најближи био.

- Куд то трчите, људи?
- Трчимо, да ухватимо нашег оца.
- Каког оца?
- Та нашег оца попу.
- Па што га хватате.
- Да га вежемо.
- Шта, наопако?!

— Морамо.

— А за што морате?

— Та данас је субота, па сутра треба да служи св. литургију, а не смије свештеник пијан служити службу Бојку. Ми га с тога сваке суботе и пред сваки светац у вече ухватимо, вежемо, па га кући однесемо и у јутро га одријешимо, те он криво сврши путрење и св. литургију уједино и онда даље пије. Ушла немам у човјека па не може сиромаш, да се мане пића, није он крив, везала га се несрећа, добар је то човјек иначе. —

— Па што се не тужите владици, па би га он истријезио за свагда?

— *А gdje би смо ми тужили нашег оца?*

— Па колико година има, како га тако хватате и вежете?

— *Тридесет.*

Губернатору, чувши ово, падохе на памет из „блажена“, што се поје о св. литургији, ови стихови: „Шчедр и милостив Госпој, долготрпјелив и многомилостив. Не до конца прогневајетеја ниже во вјек враждујет. Не по безаконијем нашим сотворил јест нам, ниже по грјехом нашим воздал јест нам“. (Милосрдан и милостив је Господ, дуготрпљив и најмилостивији. Он се не ће до краја срдити, нити ће до вијека непријатељовати. Није по безаконјима нашим учинио нам, нити је по грјесима нашим казнио нас.)

Па онда, од чуда и усхићења што је Рус његов такав, узвикну:

„О љубави руска, о трпљивости руска, колика си ти! Толика си велика, колика је и земља руска велика! О Русу велики, како си дуготрпљив и многомилостив. Све ћеш претрпити и издржати, све ћеш опростити и све ћеш освојити. Та с тога и данас сунце у руској земљи не залази, а неће никад ни заћи.“

О имању.

„Имао сам“ — то није имање.

„Имао биг“ — то су празне речи.

„Гд биг имат“ — то је жељукане.

„Имати ћу“ — то тек чудно звечи.

Али „имам“ — то једино вреди:

Зато брајко што имаш то штеди.

За „Српско Коло“.

И овај пут можемо ванијети лијеп број народне госпде и народних пријатеља, који се својски заузимљу за „Српско Коло“. Г. Дмитрије Јагодић из Нове Градишке послао је управи нашој К 21'60 за 17 скупљених претплата, од којих је 9 претплаћено за сву, а 8 на по године. Г. П. Кошуткић из Бузате скупио је 11 претплата „Српском Колу“. Вузета је мало мјесто

па ево лијепа броја претплата из њега, а то је доказа, како се и у малом мјесту може много учинити, кад се хоће. Г. Петар Орлић трговац из Петрова Села у Лици послао је управи „Српског Колоа“ К 48 као претплату за 20 скупљених претплата. Г. Орлић жели добро својем народу, па зато и настоји, да међу њ рашири овај народни лист. И остали Срби трговци учинише заједно тако исто. Пречасни г. Петар П. Томић парох у Војковцу код Крижеваца послао је К 20'40 за скупљених 15 претплата. Претплатници су из Војковца и Клоштра. Војковац је мала парохија, па ево, како је преч. г. Томић скупио лијеп број претплата. Кодко има већих парохија у нашој митрополији, па немају толико претплата. Г. Филип Кетић из Старог Сланкамена у Сријему послао је даље К 16'80 као годишњу претплату за 7 скупљених претплата. Пречасни г. Јово Гламочија парох у Јабучковцу, који је већ прије скупио 10 претплата, пише нашој управи, да му пошаље још 10 бројева „Српског Колоа“, па ће онда заједно послати новац за сријез 20 претплата. Један пријатељ нашег листа из Лисичина послао је даље К 4'80 као тромјесечну претплату за 8 скупљених претплата. Даље је опет други један пријатељ „Српског Колоа“ из Стрмена послао К 4'80 за скупљена три претплата и обећава, да ће их још скупити. Г. Симо Матијевић трговац из Крњача послао је управи нашој К 33'60 као претплату за скупљених 14 претплата. И овај Србин трговац лијепе се сво заузимље за „Српско Коло“. Пречасни г. Милан Ј. Димић парох у Плавшинцима, послао је К 22'80 као годишњу претплату за 8 претплата и као погоднију претплату за 3 претплата. Ово је такође веома мала парохија, па ипак заузимљем преч. г. Димића скупљен је лијеп број претплата у Плавшинцима. На Сретеније приликом освешћења ново сграђене куће г. Миле Мамуле у Врбоском, а на његов приједлог скупљено је К 26'40, као годишња претплата за 11 претплата „Српског Колоа“. Г. Никола Нарачић правник, који је већ прије до 30 претплата скупио у Госпићу скупио је још 6 нових претплата. Исто тако је г. Јован Јејинић, који учи за ветеринара у Бечу скупио је у једном малом трговачком друштву К 9 као претплату за Србе ратаре у Војину. Г. Д. Мрвош из Туза код Врбовског скупио је 6 претплата, па пише, да ће их још скупити. Мало је одраслих, који умију читати, али за то ће се претплатити они, којима дјеца знају читати, па ће им дјеца читати у вече код куће. Тако би требали да раде и остали Срби ратари, који не умију читати, а дјеца им иду у школу, па им могу прочитати увијек сваки број.

Нужда и закон.

„Нужда закон мења“ —
То ј' истина жива,
Ал' би боље било
Да обратно бива.

* * *
 Купила је Стака фину,
 Плаву свилу за хаљину;
 Још се вајка мужу Стака
 Да је свила врло лака —
 Муж се кроз плач смешка:
 Теби можда ј' лака,
 Ал' мени је тешка.

Шта се збива у нас и у свијету.

У Угарској још није састављено ново министарство, па Тиса непрестано стоји на челу своје владе. Говорило се да ће гроф Јулије Андраши, који је већ прије избора иступио из владе, тако зване либералне (слободомисли), странке, саставити ново министарство. То му није пошло за руком. Сад се говори, да ће Векерле саставити странку од већине либералне странке, либералних опозиционалаца и четрдесеторице заступника Хрватске и Славоније.

У Македонији се пролијева крв непрестано. Бугарске чете убијају Србе, а српске Бугаре, а народу јадном отуда нема никакве помоћи. Све то, што се догађа иде у корист Аустро-Угарској, која гледа само згодну прилику па да заузме Стару Србију и Македонију до Солуна. Бугари неће да виде то, па ако тако потраја неће Стара Србија и Македонија бити ни српска ни бугарска него туђинска. Давно је рекао наш народ: „Док се двојица свађају, трећи краду музе“.

Српска православна црковна општина у Загребу тражила је од градског заступства загребаког помоћ за градњу своје нове школске зграде. Ту су помоћ из Загреба добили већ и Чинџути и Нијеица, па је право било да је и Срби добију, јер и они плаћају порезе и намете градске. Али хрватска странка права, коју води покрштени Чинџутин д-р Јозеф Франк, дигла је читаву хајку против то помоћи. К њима се придружило и 12 људи владине мађаронске странке, па су у сједници од петка тајно изгласали, да се Србима не да помоћ.

Бугарски кнез налази се сада у Лондону у походама код енглеског краља. Прије тога је већ био у Берлину код немачког цара. Изгледа да кнез Фердинанд нешто крупно спрема. Све се нешто говори о рату Бугарске с Турском и о проглашавању Бугарске независном краљевином.

Различне вјести.

Важно за путнике у Америку. Сваки путник, који иде у Америку на посао, мора бити потпуно здрав и не смије пријећи 45 година живота. Не смије бити сакат. Особито се пази на очи, а враћају се путници чак и због кожних болести. Ако жена остави мужа овдје, па пође у Америку, а област то сазна, вратиће је натраг. Жене у другом стању, ако путују без мужа, а немају од мужа писменог допуштења, враћају се

натраг. Добро је за путника, ако има уза се адресе својих сродника, пријатеља и знанаца. Сваки путник кад дође у Америку, мора имати уза се бар 10 долара (50 круна) за путни трошак.

Дужницима „Српског Кола“.

Није право а ни лијепо читати лист, а не платити га, као што није лијепо ни право, служити се ма чиме туђим забадава. Ово говоримо и пишемо свима онима, који ћуте, примају лист и читају га, а не мисле да лист треба и платити. Да се ту ради о какву велику новцу, не бисмо ништа рекли, али овако кад се ради о цигле К-240 на годину, не можемо, а да не приговоримо свијем онима, који нам још дугују за лист. За то молимо и позивамо све оне, који нам дугују, а не мисле платити листа, да нам поврате овај број, јер ћемо онда знати се ратнати и код штампања нових адреса испустити их из адресара. Ако то они не учине и сами се тако не јаве, онда ћемо их и сами испустити, али ћемо донијети у овом народном листу све оне, који су хтјели да забадава читају лист. Но ми се наждамо, да до тога неће доћи, него да ће сваки такав наш претплатник знати, да учини своју дужност. А и не би било лијепо, да му се име чита због такве маленкости у „Српском Колу“.

Уредништво и управа „Српског Кола“.

Фабрика
жалузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
напана

Г. СКРЕБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручује своје
признато солидне, тачне и јефтине
фабрикате

Џеновиза Бадава и Франко.

504. 5-21

Изаази два пута
— у мјесцу —

Цијена за Аустро-Угар-
ску: на годину К 2-40
на по године К 1-20
на четрт год. К — 00
За друге земље: на годину
4 крупе. Поједи-
на бр. јевни 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по
цјеновнику. Ако се ви-
ше од три пута уз-
ашују, рачунају се је-
динице.

Уредништво се налази у
Николчевој улици бр. 2.
Писма се шаљу на уред-
ништво „Српског Колоа“
народног листа. Буко-
— писи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Пазите и чувајте се браћо!

Као што знате, недавно су у Угарској били избори. Влада је грофа Тисе обрала бостан на изборима и добила је мањину у сабору. Па и ако су мађарске странке, противне влади, на избору врло добро прошле, и ако су Румуни изабрали неколико својих народних људи, ми Срби прошли смо врло рђаво. Осим једног јединог народног човека Љубе Павловића, који је изабран за посланика у турско-беческом срезу (котару), Срби у Угарској нису изабрали више ни једног јединог. Некада за Милетића имали смо и десетину својих људи народних у сабору, данас на велику жалост своју, једва једног јединог.

Од многих узрока крива је тој жалости и пораду нашем и српска неспремност за изборе. То је од прилике било онако као и с Русијом. Она је дочекала неспремна рат с Јапаном, па је сад овај бије. Срби су у Угарској дочекали неспремни и још међу себе завађени изборе, па су зато онако и прошли. У том алу још је и једна брука и срамота наша, од које нам образ народни мора црвенити: многи су се Срби изборници дали наговорити, поткупити за гуљаш и чашу пива — па су гласали за Мађаре, а на своје Србе људе, који би их у сабору угарском ода зла бранили, нису ни ми-слили. С једне стране неспремност за изборе и завађеност, с друге поткупљивост, и Срби у Угарској остојаше без својих заступника и бранича у сабору.

Да не би тако било и нама Србима у Хрватској и Славонији, ми вас већ сад упозоравамо браћо Срби на то, да се спремате за избор. Ако ове године не буде избора за сабор, (а могло би то лако бити, па да нас влада изне-нади, као што је пре четир године учинио гроф Кун Хедерварски), али онда до године под јесен биће нови избори за сабор, као што је два

пут два четир, јер посланицима истиче рок од пет година, па се по закону мора изабрати нови сабор.

Пазите браћо за то, па не обећавајте свога гласа, не дајте се обећанима и грошесима за-вести. Око вас ће изборника скакати предстој-ници, бележници, начелници, опћински писари и стражари и други људи, да вас задобију за владину мађаронску странку, или како се друк-чије зове народну странку, јер се некад давно пре тридесет и више година назвала народна странка, али у кој су били други људи од да-нашњих.

Не дајте се завести обећанима ни с друге стране. И Хрвати, који припадају другим стран-кама, а не владиној, покушаће да вас за себе задобију, па да за њих гласате. Не дајте се обманљивати, већ ви њима лепо реците овако: Ми ћемо се Срби договорити и споразумети са својим правим народним људима Србима овде и с онима у Загребу, и они ће нама усмено или писмено, или у „Новом Србобрану“ и нашем народном листу казати, шта ћемо и како ћемо радити, за кога ћемо гласати и кога ћемо свога човека да бирамо за посланика. Докле то не уговоримо, не дам ја своје поштене речи никоме.

Ако тако браћо будемо радили, ако се по-бринемо да сваки наш човек, који има права да бира, уђе за времена у изборне листине, онда ћемо и ми послати своје људе у сабор, па нећемо ми једини Срби у сабору (а има нас у Хрватској и Славонији око седам сто хиљада) остати као сува грана, без својих на-родних људи у сабору. Ови Срби, што их сад имамо у сабору, служе влади, служе за своју корист, а не служе народу нити се брину за његово добро.

Пази, дакле народе и не дај се заводити ни варати!

Твој народни пријатељ.

Српска повјест.

7.

Краљ Стеван Урош Дечански.

(Краљевско од 1321 - 1331.)

Чим несташе са свијета јуначког и мудрог краља Милутина, пођоше Срби мало унатраг. Одмах плану бун против Стевана Уроша. Хтио је бити краљ Константин, брат Стевана Уроша по оцу, син Гркиње Симониде, а хтио се за краљити и Владислав, брат му од стрица Драгутина, брата Милутинова. Али је сав народ био уз Стевана Уроша, те изабере њега за краља у граду Пећи и метне круну на главу њему и сину му Душану.

Тада Стеван Урош удари најприје на Константина, разбије му војску, а Константин погине у боју. Иза тога обори се на Владислава те и његову војску срази. Владислав побегне у Мађарску.

Стеван Дечански био је човјек миран, није волио полити ратова. Кад је свладао буне, мислио је да у миру унапређује своју земљу. Али му не дадоше други.

Зет му, бугарски краљ Михаило Шишмановић, који је узео Стеванову сестру Неду за жену, отера њу, па узме за жену кћер грчког цара Андроника. Кад се тако опријатељио с њим, позове га, да у друштву ударе на Србију, отму је и подијеле.

Црн се облак надви над Србе. Срби сами, а у душманском табору војска цара грчког, бугарског, а у бугарској војсци силни Татари и помоћна војска влашког војводе Иванка Басарабе. Али срећа послужи Србе. Душмани не навалише заједно, већ се договорише, да Бугари ударе од истока, а Грци од југа; у сред Србије да се састану и да је растргају. Да ударише сложио одмах с почетка, пропадаоце Срби, јер бугарска је војска сама за се била много већа од српске.

Стеван Урош ту погрешку душманску добро употреби, па напусти, да најприје крене са својом војском на Бугаре, па ако њих разбије, онда на Грке.

Бугари провале први у Србију и стану страшно палити и плачкати по Србији. Српска војска се састави код мјеста Велбужда на ријеци Каменчи и ту дочека Бугаре. Српски краљ најприје понуди бугарском краљу, да се помире. Он му поручи:

Опомени се, да ти ништа нијесам учинио, зашто дакле да ти уништаваш српски род? Ако си тако силан, ратуј с дивљацима, а не ударај на Хришћане. Помисли само, колико ће матера дјecu изгубити, колико љуба и сеја закувати?

Бугарски краљ му отпори:

Ако не подвргнеш врат свој под моје ноге, уморићу те највећим мукама.

Дакле мира није било.

Сутрадан у суботу 28. јулија 1330. год. дође до страшног братског боја. Срби су знали да их је пуно мање, па намисле тај мањак на-кнадити мудрошћу.

Срби се лијено до подне сложе у бојни ред, па ударе управ у подне на Бугаре, који се још нијесу били распоредили. „Идите, дјено у име Господње“ рекао је Србима краљ Стеван Урош. Срби се доиста као муња оборише на Бугаре. Дође до страшног, крвавог окршаја. За мало, па се поље покри бугарским лешинама, а Бугари стадоше на све стране бјежати. Срби се натисну за њима, и ту настане прави покољ. Сам краљ бугарски Михаило бјежаше из све снаге из тог покоља, али му коњ по-срне, Срби га сустигну и убију. Хиљаде Бугара и њихових савезника покрише својим лешинама бојно поље, силни бише заробљени особито многобројна бугарска властела (племићи). Просте војнике Бугаре Срби пустише кући слободно, а бугарске великаше метнуше у окове. Неколико хиљада заробљених Татара исекоше Срби до једног, а тијела им оставише несахрањена за храну гавранима и орлозима. Краља Михаила савранише Срби сечама, како и спада краља. Крви се толико пролило, да је ријека Струма текла крвава. Срби заплијенише грдан плиен, сав бугарски табор.

Послије боја провали српска војска у Бугарску. Бугарски великаши понуде Стевану, да узме Бугарску себи, да је споји са Србијом. Стеван узме само оне земље у којима је живио српски народ, а у осталој Бугарској постави за краља свог сестрића Шишмана другог, сина погинулог краља Михаила и сестре своје Неде.

Кад је свршио с Бугарима окрене се Стеван Урош на Грке. Али Грци сами побјегну из Србије, кад чуше за бугарску погинућу. Срби отму натраг ону земљу и градове, што су их Грци били заузели. С плијеном, што га је за-плијенио, сагради Стеван Урош динни манастир Високе Дечане, па га зато и прозваше Стеван Дечански.

Није Стеван Дечански дуго живио послје овог рата. Његова друга жена, Гркиња Марија, радила је о глави сину од прве жене, краљевићу Душану, великом јунаку, који се прославио највећма у боју код Велбужда и окренуо бојну срећу на српску страну, а ког је народ зато заволио. Она је хтјела да српски краљ буде њезин син Синиша, а не Душан. Властела се зато побуни, али се буну утиша. Али кад Марија не хтједо ни даље мировати, већ узе и даље радити о глави Душану и прогонити са краљевског двора Србе, а намјештати свуда

своје Грке, Срби се и опет побуне. Бунтовничка војска под водством Душановим ухвати краља и породицу му, метне их у град Звечан. Сабор прогласи за краља Душана. Два мјесеца послеје тога удаде, неки великаши валада, старог Стевана Дечанског. Бојали су се, да ће се син помирити са оцем, па да ће они због буне нагубити главе. Тако ето несретно сврши добри, мирољубиви и побожни Стеван Дечански у старости од шездесет година. Не могосе дочекати ни да склопи своје уморене очи.

Иза њега дође дакле на владу Стеван Душан, прозвани Силни, први цар српски, најславнији српски владар.

Краљевић Марко и орао.

Лежи Марко крај друма царева,
Покрио се зеленом долаком,
По образу срмјали марамом,
Чело главе коње ударио,
За коње је Шара коњиц свесао, 5
На коњу је сура тица орле,
Шири крила, Марку чини лада,
А у кљуно носи воде ладне,
Те запаја рањена јунака,
Ал' беседи из горице вила: 10
„О Бога ти, сура тица орле!
„Што је теби добра учинио,
„Учинио Краљевићу Марко,
„Шириш крила, те му чиниш лада,
„И у кљуно носиш воде ладне, 15
„Те запајаш рањена јунака?“
Ал' беседи сура тица орле:
„Мучи, вило, муком се замукла!
„Како м' није добра учинио,
„Учинио Краљевићу Марко? 20
„Можеш знати и паметовати,
„Кад изгибе војска на Косову
„И обадва цара погинуше,
„Цар Мурате и кнеже Лаазаре,
„Паде крвца коњу до стрмица 25
„И јунаку до свил'на појаса,
„По њој плове коњи и јунаци,
„Конь до коња јунак до јунака?
„А ми птице долетисмо гладне, 30
„Долетисмо и гладне и ждне,
„Љуцкога се наранисмо меса
„И крви се љуцке напојисмо,
„А моја се крила закусисе,
„Плану сунце из неба ведрога, 35
„Те се моја крила окореше,
„Ја не могах с крила полетити,
„А моје је друштво одлетело,
„Ја остадох на сред пола равна,
„Те ме газе коњи и јунаци;
„Бог донесе Краљевића Марка, 40
„Узе мене из крви јуначке,

„Па ме метну за себе на Шарца,
„Однесе ме у гору зелену,
„Па ме метну на јелову грану,
„Из небеса ситан дажд удари, 45
„Те се моја крила поопраше,
„И ја могах с крила полетити,
„Полетити по гори зеленој,
„Састадох се с мојом дружином,
„Друго ми је добро учинио 50
„Учинио Краљевићу Марко:
„Можеш знати и паметовати,
„Кад изгоре варош на Косову
„И изгоре кула Адагина?
„Онде били моји орушници, 55
„Па и скупи Краљевићу Марко,
„Он и скупи у сил'на недарна,
„Однесе и двору бијеломе,
„Па и рани читав месец дана,
„Читав месец и недељу више, 60
„Па и пусти у гору зелену,
„Састадох се с моји орушници;
„То је мени учинио Марко.“
„Спомиње се Краљевићу Марко,
„Као добар данак у години. 65

Руско-јапански рат.

Одступање од Мукдена.

Руска се војска повукла од Мукдена према манџурском граду Тјешину, а одатле се повлачи још даље према Харбину на север. Где ће се уставити одступање руско, није позната ствар, али Руси морају чекати појачања из Европе, а дотле непрестано узмицати пред јачим непријатељем. Да ће доћи до маних и већих битака, о томе нема сумње, али одлучне битке неће бити бар за неколико месеци на кону.

Крвава битка код Мукдена стајала је страшан број људских жртава. Рачуна се да су Руси имали код Мукдена и приликом одступања преко осамдесет хиљада људи што мртвих што ранених, а Јапанци преко сто хиљада. То је огroman број и не зна се кад је више крви проливено.

Куропаткину је зашао за леђа ген. Ноги. Ноги то не би могао био учинити, да није кренуо својом војском преко китајског земљишта и по китајској жељезници. То по међународном праву не би могло бити, али се Јапанци нису на то прано, за које се каже да вреди међу државама и народима, ни досад базирали, ни држали, па тако ни код Мукдена. Свакако руски заповедник војске морао је то изићи пред очима, па би се можда ствар дружичје свршила.

Руси су оставили у Мукдену много хране, која је била спремна за дуже према за војску, и та је пала Јапанцима у руке, у којој није уништена, и магазини сављени. Топова су само

неколико отела. Пораз је код Мукдена понукао цара, да од Куропаткина одузме заповедништво све поморске и копнене војске и да га преда старом генералу Љињевићу, који је био досад заповедник прве руске војске под Куропаткином. Свет је искрено пожалио генерала Куропаткина, и свако се питао, шта ће несрећни заповедник учинити. Тешка се борба морала водити у души његовој и неки су чак говорили, да ће се он убити. Међутим читав свет нашао се у чуду, кад је Куропаткин јавио цару, да он не може отићи с бојног поља, јер му је оно свето, па моли и заклиње цара, да га именује заповедником прве војске (дотле Љињевићеве), јер је он готов да остане на бојном пољу и као прости војник. Дабогме да је цар испунио жељу Куропаткинову и именовао га заповедником прве војске. Знање и богато искуство, које је Куропаткин стекао за ову годину на бојном пољу, користиле много руској војсци и главном заповеднику. У својој молби каже Куропаткин, да ће му поћи за руком повратити свој глас као војсковође, ако га цар именује за заповедника прве војске. Стари „папаша“ Љињевић, како га војници зову, помогао је молбу Куропаткинову код цара. Кад је војска чула, да Куропаткин остаје она је била јако весела, јер Куропаткина војници воле и поштују, ма да није био срећан доседе у рату с Ојамом. Сва руска штампа хвали у звездае овај корак Куропаткина, који је показао како воли свој народ и своју отаџбину.

Генерал Љињевић,
првонам заповедник руске
макуурске војске.

Адмирал Алексејев
бивши шарски наместник
у Јапана.

Генерал Куропаткин
бивши врховни заповедник, а сада
заповедник прве војске.

пукао данашњи рат, заповедао је Љињевић трупама у Владивостоку, а затим је постао заповедником I. војске код Куропаткина. Стари папаша омиљен је код све војске, а особито код сибирских регимената, и на гласу је као енергичан војник јаке воље.

Љињевић је и после мукденског пораза показао своју способност, јер је одступио према Тјелину са читавом својом војском без икаквих губитака у људима и материјалу и ушао је у Тјелин с музиком и песмом.

Руска Балтијска морнарица.

Како се јавља адмирал Рождественскиј са целом флотом Балтијском кренуо се напред са острва Мадагаскара, где је, како знамо, дуже времена био, чекајући неке ратне лађе, које су му оних дана стигле. Рождественскиј је сада на путу у Индијски Океан. Многи држе да ће наскоро, можда још онај који дан, доћи да боја између адмирала Тога и Рождественског. Ако Русима Бог и срећа ладе, да победе јапанску морнарицу, онда је за Јапан рат изгубљен, јер ће бити војска одсечена од Јапана и онда је за Русе добијен рат.

Истина, и онда би се Јапанци утврдили и борили, али би се ствар коначно морала решити повољно по Русе. Кад Јапанци не би могли добивати појачања, онда би морали на послетку клонути и пасти пред јачом силом руском. Свет с великом пажњом очекује ову љуту поморску битку која ће одлучити ратом.

Генерал Љињевић.

Николај Петровић Љињевић по пореклу је старином Пољак, има 67 година, произишао је од инфантеријске трупе, служио дуже времена на Кавказу, у Туркестану, у Усуријској области и год. 1900. пред боксерске немире у Китају именован је заповедником I. сибирског армијског корпуса, којим је он за време устанка у Китају заповедао и показао се пред читавом европском војском као најспособнији генерал. Он је први ушао у Пекин. Год. 1903. именован је Љињевић заповедником војног округа амурског сменивши са тог места генерала Дејана Суботина. Кад је

Работа.

Све до 1874. године су се за извођење и уздржавање земаљских, котарских и опћинских радња и грађевина морали давати бесплатни ручни и возни тежаци у нарани. Хрватско-славонски сабор је 30 децембра 1873. створио закон, који је укинуо давање бесплатних јавних тежакa, а мјесто тога одредио, да сваки мушкарац, чим наврши 18-ту годину, мора сваке године плаћати у готовом новцу К 2-40, а за сваки комад своје теглеће марве К 2. Ако такав мушкарац није сам свој или ако је слуга, онда

мора за њега платити отац или газда његов.

Опроштени су од плаћања работе или како закон каже од откупа јавних радња: 1.) часници (официри) док су у служби војној; 2.) војници код линије за цијело вријеме презентне службе т. ј. док служе под пушком; 3.) домобраници за прву службену годину; 4.) немоћници, који живе од туђе помоћи; 5.) ђаци јавних школа и 6.) редовници (фратрови и калуђери), ако не управљају парохијом или ако осим мастира немају других непокретнина.

Под теглећом марвом се разумијева само марва, која тегли, па зато нико није дужан плаћати работу: 1.) за краве музаре; 2.) за јунак и жарбад, док још није за презање; 3.) за ждрепце и бикове, који се употребљавају само за расплод (за скок и опасивање); 4.) за расплодне кобиле у ергелам. Али ако когод краву музару у-прегне у јарам, онда мора и за њу плаћати работу.

Луло ради, ко-год затаји код пописивања работе или мушкарца или марвинче, за које треба да плаћа работу, јер ће га за цијело узхватити у лажи — та у лаже су кратке ноге! —, па ће онда морати платити три пута онолико, колико је дужан.

Ако је коме одмјерена погрешно работа за више мушке чељади или за више комада марве, него што је има, може за 14 дана, кад прими обавијест о свршеном пропису ставити уток кр. котарској области, па ће се грешка исправити. Грешан је свако осим Бога.

Работа се може уплатити у два пут: половина у јануару, а половина у септембру. За то ће ваљан господар гледати, да је намираи на вријеме без оврке.

Платити се мора толико работе, колико је ко имао одрасле мушке чељади и теглеће марве, макар одмах сутра дан послеје пописа умрло које чељаде мушко, или му парнуо који комад теглеће марве или макар одмах сутра продао сву марву. Такав је закон, па зато не ради паметно, који у вријеме, кад добије опомену, да плати работу, не ће да то учини, већ се бесмислено паричи и истјерива право, гдје га нема.

Добро упамти још и ово! Закон од 1873. г. није укинуо за све случајеве давање бесплатних возних и ручних тежака, него је нарочито у §-у (параграфу) 14-ом одредио и заповиједио, да су оближњи житељи т. ј. они, којих се ствар најприје тиче, цијелом својом снагом дужни дати потребно ручно и возно дјело у нарави код разгртана великог снјига, поводња, обраде мостова и насила, пожара у шуми, једном ријечи: кадгод пријети велика невоља и опасност. И по §-фу 48-ом слово б.) законског чланка XVI. од 1870. године морају опћинари, када треба, давати у нарави ручне и возне тежаке за опћинске путеве, јарке, канале и мостове и то по размјеру за посао podobних мушкарца од 16 до 60 година и по размјеру теглеће марве.

Зато се никада не опири, кад ред дође на

Зобжанке и Калашкиње (Српски крај Пеште) играју коло.

тебе, да идеш на работу, него иди без поговора или сам или пошаљи кога одраслог мјесто себе, јер ће иначе опћине наручити надничара о твој трошку, а то ће те скупо доћи. Ако мислиш, да ти ниси био дужан или на работу јер није био ред на теби, не кроји сам себи правде, већ се пожали вишој власти, а она ће те морати већ узети у заштиту. То је

твоје право, а њезина је дужност да учини оно, што закон заповиједа, јер закон треба да буде највећа воља.

Гавра Кошенал.

Слика из Срјема.

Њеки дан чекам ја железнички воз на једној од српјемских станица. Већ је било доста свијета на станици, и то Срба, Нијемца, Словака и Мађара, и ја почех посматрати тај свијет. Нијесам дуго чекао, али сам много видио, а ево шта:

„Мађарица, слушкиња код неког од железничких чиновника, изашла пред станицу, на руци јој дијете, тако од године дана, којему је она дала клип од кукуруза у руке, да га забави. Дијете се неко вријеме забављало кукурузом и напослетку га испусти из руке. Ма-

ђарица у оном часу кад клип паде на земљу, стаде на њега, и поче га под ногом окретати и за трен би кукурузу окруњен, затим цакну ногом комушину, окрену се и оде пјевушећи даље. —

Швабица, остарија жена, сакну се и покупи онај кукуруз, помијешан са пијеском и врже га у неку котарицу, а док га је купила, полугласно рече: „Dös is' gut für die Gäns“. (То је за гуске добро). Србин, човјек од неких тридесет година посматраше то све као и ја и ћуташе све дотле, док се Швабица не сакну да купи арње, па онда чисто подругљиво рече: „Ух, ух, али ћеш се обогатити“. Кад сам то видио створи се преда мном слика народног живота у Србију последњих десет година. — У то дојури валак и ја чисто поражен ступих у њ, па видјевши с каквим непријатељем српски народ има да се бори, и колико ће се још борити морати, сјетих се оне реченице: „Ко презире мало, није приједан великога“.

Душан Павловић.

Наше друго Косово.

Кућа му је на сред села. Лепа кућа од саме цигле са красном оградом. А башчи ли поглед у двориште, видјеш да је пуна кућа света. Ту су ти велики пластови сена и трахорице, ту чардаци и друге зграде пуне хране. То је кућа чика Симе Борића. Мало друштво у кући: сем њега син му Аксентије и снаха Анђелија са двоје дечице.

Разболела се једног дана снаха Анђелија. Богу дошу! Звали свештеника да чита молитву. Кад је свршио свештеник, тада позва Чика Симу у кућу саветујући му, да и лекара позове.

Чика Сима се снєбива. Спустио главу доле па ћути. Види се хтео би нешто рећи свом духовном оцу ал не може. Боле, боле — ту на срцу — говорио је у себи чика Сима. Испратио је свештеника до врата у дворишту па га онда заустави. „Нећу да ћутим, нећу... Оче!“

— Шта је чика Симо?

— Не, не, не могу, не могу рећи! Стид ме је! Срамота ме је! О мој оче!

— Говори чика Симо! Што речеш мени биће као закопано.

— Знам оче — ама то што се у мојој кући догодило... слушај! Моја снаха Анђелија није од Божје воље болесна.

— Како то Симо? —

— Ето како! Јуче дошао син са орања. Гладан уморан. У кући треба штогод да се скупа а она лежи. Видим син ми тужан и несвесан. Устумар'о се по кући а све хуче. Онда Наједанпут долети мени па ће рећи: бабо!

— Ој!

— Изгубићемо — каже — Анђелију.

— А зашто сине? —

— Ех зашто, наше зло! Била је — да простиш бабо — тешка, носећа. Бог је дао бабо, и ти би имао за кратко време и трећег унука. Ама ето несрећа — тровала се.

Еј наопако и у зао час! А што то уради кукавица? Зар то у мојој кући?

— Тако бабо — каже Аксентије. — Пила је неку траву, дала јој нека врачара.

Старац заћута и задрхта. Из ока му се скрунише две сузе.

Да, несрећа је то велика мој Симо — прихватиће свештеник. Знам ја то одавно, видим, одавно видим шта Српкиње наше раде. Није ми то првина да чујем о несретном тровању чеда свога — греху прном. Да Симо, одавно видим ја то. Српкиње наше неће да роде. А то ће нас упропастити. Слушај Симо! На Косову смо изгубили царство, али ова мола, лудсузи, свадбе, даће и пијанке и ово несретно тровање утробе своје — то је Симо друго наше Косово. Тужно и несретно Косово. Збогом Симо! Тешко нама Симо!

Јов. Ж. Вука.

Чувајте се туђих агената.

Већ смо имали прилику, да опоменемо Србе — дако, да се чувају разних агената, који им нуде разне машине, алате, полупривредне справе. Исто тако треба се чувати оних, што нуде да осигуравају дјену до удаје или женидбе, луде доживотно и зграде, а и оних што свијет маме у Америку. А најтежа се треба чувати оних, који нуде новац на сејам.

Увијек треба запитати свог попу, учитеља или ког другог ученијег човјека, кад дођу такви агенти или још боље с њима се не треба упустати ни у разговор. Тежак човјек није кадар просудити, вара ли га овај агенат или не вара.

Сад смо дознали, како је једно мађарско осигуравајуће друштво из Будимпеште, ухватило чак једног Србина тежака близу Петриње, да му буде агенат, да међу тежакима купи оне, који би ради осигурати себе или дјену или за дјевојке опрему добити, кад се буду удавале. Друштво му даје неку јадну крајинару, а себи вуче корист. Он мора непрестано трчати, купити оне који би се ради осигурати, па занемарује свој тежачки посао. А ко зна какво је то мађарско-чивутско друштво, хоће ли пропасти или не? Да је ближе знали би за њега? Ако друштво пропадне, па они тежаки, који су се осигурали изгубе свој новац, тешко ономе, који их је наукао, да се осигурају. Ако је какан човјек из бијелог свијета, не могу до њега тежаки, али ако је тежак, комшија, јави си га њему.

Истог тога тежака окупило је једно чивутско друштво чак из Швајцарске, да буде његов агенат, који ће наговарати наше тежаче да иду у Америку. Зато

што би предавао свој српски народ разним бездушницима, да га вуку по свијету, добијао би од друштва плаћу, као Јуда Искариот, кад је продао Христа.

Али је он био доста наметан на тога господства и плаће није примио.

Тешко је сад живјети. Људи се свакога променеу, а није их брига, хоће ли од тог њихова прометања когод зајакати.

Лани је неко чиватски трговац коса из Угарске изварао хиљаде српских тежака по Хрватској и Славонији само зато, што тежаци нијесу никог прије питали, већ вјеровали оној скитници, који им је нудио косе, а који би за новце закleo се, да је враг бијел као снјега.

Срби тежаци, чувајте се агената и прописвијета, а ви немојте бити ничији агенти, већ радите свој посао.

За „Српско Коло“.

„Српско Коло“ свакиме даном све више стјече пријатеља, претплатника и врхних заузимаца, да се оно што више рашири по народу. И овај пут можемо забележити лијепо број народне господе, па и Срба ратара, који се ревно заузимљу за „Српско Коло“. Тако је преч. г. Јован Вукелић парох у Дубравама послао К 960 као годишњу претплату за 4 претплатника, а г. С. Мркаљ К 480 као полугодишњу претплату за 4 Србина ратара. Г. П. Вујакија из Топуског послао је К 1460 за 6 претплатника из села Мрачеца, Чапоровца, Широке Ријеке, Свинице и Перне. Пречасни г. Милан Зец парох из Субоце послао је такођер К 1060. Овај новац скупљен је у сватовима г. Н. Чудића опћ. благајника. Г. Н. Вујашиковић из Миклеушке послао је К 720 за 3 претплатника, па пише да ће их још скупити, кад народ тако радо чита „Српско Коло“, а уза то је јефтино, да га може платити и највећи сиромашак. Србин ратар и претплатник „Српског Колоа“ из Доње Рањенице, Буко Будисављевић, пише уредништву „Српског Колоа“, да је скупљено 2 претплатника на вели: „Потписани слободан сам замолити славно уредништву, да изволи примити још 2 члана на овај дијели, народни лист и то Глишо Радичића и Николу Тирића из Д. Рањенице. Молим вас, да што прије послати изволите све бројеве овој двојци, како би што боље и даље могао препоручити наше „Српско Коло“ међу пријатељима, кумовима, браћом српском. — Ето, Срби ратари, угледате се на овога свог брата, па се сваки побрину за још кога претплатника свом „Српском Колу“. Што вас буде више у „Српском Колу“, тијем ћете бити јачи и напреднији у свему. Преч. г. Никола Милић парох из Сјепаца послао је К 960 за 4 претплатника, а г. Ластавица, који учу у Загребу за професора предаје је управу нашега листа К 360 за 3 скупљена претплатника у Селу. Г. Милан Радичић кунговоћа штедионице у Голубиницама послао је опет К 360 за 3 скупљена претплатника, па пише, да му се пошље још 15—20 примјерака, како би лакше могао још скупити прет-

платника народном листу „Српском Колу“. Г. Исак Влаисављевић јерофакон манастира Гомирја послао је даље К 2020, па пише: да је то скупно преч. г. Митрофан Вукчевић управитељ манастира Гомирја у сватовима г. Мане Беговића на приједлог госпођица Даринке и Даниче Томашевићеве. Преч. гос. Атанасије Зорчић прото у Војнику послао је К 12 као претплату за 3 претплатника, па пише да ће још скупити претплатника. Преч. г. Нико Савић парох у Ступовачи послао је К 600 за 4 скупљена претплатника а г. Есаповић из Лепоглаве К 720 за 3. Г. Стево Увелац трговац у Брињу послао је К 24 за 10 примјерака „Српског Колоа“, а г. Васо Наранчић трговац у Врпцу у Лици К 360 за 3 претплатника па пише, да ће их још скупити, кад народ тако радо чита „Српско Коло“ и једва чека да дође нови број. Г. Милан Секулић из Мокрина у Банату послао је даље К 780 на 6 скупљених претплатника, а г. Никола Бобић из Дубровника К 560 за 2 примјерака. Г. С. А. Суботић из Бос. Градинке послао је К 720 за 3, а г. Милан Тривановић из Орновца К 7 за 5 претплатника. Г. Јован Чордишић из Бешено, послао је К 30, које су скупљене у берби г. Ђорђа Петровића из Митровице. Г. Перо Бекић из Двора послао је К 1160 за 6 претплатника из околних села. Г. Милевић Деметер из Топуског послао је К 12 за 5 претплатника, а г. К. Кангрга трговац из Госпића К 1920 за 8 претплатника. Г. П. Вујакија, трговац из Топуског послао је К 720 за 3, г. Вук Поповић из Јасенаша у Банату К 720 такођер за 3, а г. Пајо Поповић трговац из Даруваара послао је претплату за 9 скупљених претплатника. Г. Никола Ј. Поповић директор штедионице из Митровице послао је К 30 као претплату за „Српско Коло“, па те примјерке дијели сиромашним Србима ратарима. Г. Васо Дурман из Јањинце послао је К 840 за три скупљена претплатника. Г. Јово Вучинић из Камералних Моравица послао је даље К 720 као годишњу претплату за 3 скупљена претплатника. Угледни Србин ратар Стојан Прибићевић из Главницама послао је годишњу претплату у износу од К 1600 за 7 претплатника. Г. Н. Брковић из Радовице послао је К 840 као претплату за 8 претплатника. Г. Нико Грујић из Фоче послао је К 6 као полугодишњу претплату за 3 скупљених претплатника. Напошлетку послао је г. Васо Лукач трговац из Врбна моста К 720 као годишњу претплату за 3 претплатника. Г. Н. Брковић из Радовице послао је К 960 за 6, Глишо Вучковић из Бобара код Липника К 6 за 5, г. Дамјан М. Кондић из Осечана К 960 за 4, г. Јован Бандур из Ријеке К 720 за 3, пријатељ народни из В. Поганца К 480 за 4, преч. г. Милан Чорда из В. Поганца К 1080 за 6 и преч. г. Младен Тирић К 720 за 3 нова претплатника. Управа „Српског Колоа“ свима дијело захваљује на њиховој труду и заузимљу, па моли и осталу народну господу а и саме Србе ратаре, да се и они заузимљу за свој лист, и да га шире међу собом.

Хвала свима који шире „Српско Коло“.

Шта се збива у нас и у свијету.

Мађарске школе у Хрватској и Славонији. Сад већ има у Хрватској и Славонији 45 мађарских школа. Од кад је дошао за бана гроф Пејачевић основано их је 24, дакле, за двије три године више него их је прије било. Зло је то што у ове школе не одлазе само дјеца мађарских родитеља, којих има прилично по Славонији, Сријему и свауда по жезелницама, него и дјеца других родитеља, Срба и Хрвата, који служе код жезелнице. Тако се овдје сад дижу мађарске школе, док у Угарској хоће да позатварају све школе, које нису мађарске.

Министарство у Пешти није још састављено. Како ће се овај задатек решити не зна се. Краљ не ће никакво да пристане на мађарску команду у војсци, док шутова странка опет најача у сабору па је сад настало оно што не се каже: повуци, потегни. Да је положај неагодан види се из краљевих ријечи, које је рекао, да су наступила врло тешка времена по државу. Ако се нагоди ипак Мађар у Пешти и Шваба у Бечу, платиће немадарски народи у Угарској, Хрватској и Славонији. Биће као и пред четрдесет година, кад су се они у Бечу погодили с Мађарима тако, да могу с нама радити што хоће, а Немци с нама бравом Словенима у Аустрији.

Србија склапа нови државни зајам од 83 милијуна динара. Од тога зајма употребити 30 милијуна за жезелнице, 35 милијуна за топове и војску, а осталих 18 милијуна за отплату ситних државних дугова, на које се плаћају велике камате.

Радосна је појава што је Краљ Петар недавно рекао на ручку скупштинарима, да кажу свему народу у Србији, да ће краљ увек чувати закон, правиче и слободу, и да државина и недела не ће нише бити као што је било за краља Милана и Александра.

У Црној Гори гради се сад жезелница од Бара до Подгорице и гради се лука Бар за велику пловидбу. Све ће ово бити од користи црногорском народу.

У Старој Србији и Македонији као да ће опет овога пролећа доћи до устанка. У Старој Србији, Турци и Арнаути кољу Србе па многи морају бјежати преко границе у Србију. И тако нам пусти тај најлепши крај српски. У Македонији опет кољу се међу собом бугарске и српске усташке чете, мјесто да сложи бране сиротињу рају. Турска се опет силно оружа, Аустро-Угарска исто тако, између Србије и Бугарске никако да дође до правне слоге и тако што се год догоди на пролеће, догодиће се на штету и Срба и Бугара.

Различне вјести.

Жалостан глас из народа. „Новом Србобрану“ пише пријатељ из Двора: Народ аметине сели у Америку. Све потекло, па бјежи од куће. Неко мора од

оскудине, глади или дуга, а богме добра половина и не мора. Има их, који уживају 20 јутара земље, па их грађмљиношћу вуче преко мора, и ако им је кућа пуна свега. Али им је и срце пуно жеља, кад чују колико се долара море зарадити у Америци, па макар и кривим анојем. — Година је врло оскудна, јер је летошна дуга суша све сипрјала. Нема кукуруза, свагдашњег круха, а за благо нема крме. Нема греха ни купуса, што је народу иначе главно вариво, а поред кукурузовине главна храна. Невоља је народна велика.

На Србе у Срему угледати се треба. Ово дана потврђена је и обнародована по кр. котарском суду у Земуну Српска Земљорадничка Задруга у Прхову (удружење са неограниченом одговорношћу), а у управном одбору задругитином су следећи: Јефта Рајнић, уједино председник; Ђорђе Бабић, уједино заменик председника и Аца Петковић. Пословодја је Чедомир Марин.

С овом је задругом, хвали Богу, сада 55 српских земљорадничких задруга у Срему.

Добротвор трговачког подмијатва. У Београду је умро недавно богати трговац Илија Корач, који је сав свој непокретни иметак у вредности од четири стотине хиљада динара оставио трговачкој омладини за његово школовање и напредак.

Исправак. У 5 броју „Српског Колоа“ стојало је да је на Сретеније приликом освешћења ново саграђене куће г. Миле Машуле у Врбовском скупљено К 26-40 за „Српско Коло“, а треба да стоји приликом освешћења куће г. Јове Марковића, што се овдје исправља.

**Фабрика
налужја,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
капана**

Г. СКРЕБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручује своје
признато солидне, тачне и јефтине
фабрикате

Ценовник издава и бесплатно.

Изаилаз два пута
— у мјесцу —

Цијена за Аустра-Угар-
ску: на годину К 2-40
на по године К 1-20
на четрт год К —60
За друге земље: на го-
дину 4 круне. Поједи-
ни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по
ценовнику. Ако се ви-
ше од три пута упр-
шују, рачунају се је-
дним.

Уредништво се налази у
Глагољевевој улици бр. 8.
Писма се шаљу на уред-
ништво „Српско Коло
народног листа“. Руко-
писи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Банке за насељавање.

Јавили смо да је у Будимпешти основана једна велика банка, која ће куповати земљу па насељавати на њу Мађаре, који немају земље. Тако хоће Мађари, да од других народа, који нису Мађари, од Срба, Словака, Румуна и Немаца, покупују њихове земље, па даду Мађарима. Браво ће се основати још оваких банака, а мађарска ће им влада ићи на руку, јер је и њој много стало до тога, да у Угарској не буде другог народа осим мађарског.

Неки дан је и у Загребу основана таква једна банка, која ће стајати у свеми као споредна с оном главном банком у Пешти и која ће куповати земљу по Хрватској и Славонији, па насељавати на њу свакога пре него Србе, јер кад се је ко туђин икад побринуо за Србе. Нама је сваки туђин само зло радио и пакости, а никад добро.

Дакле и Србима у Угарској и Србима и Хрватима у Хрватској и Славонији прети опасност од ових мађарских и мађарско-хрватских банака. И једне и друге гледаће да измаме земљу и од Срба селацима и од Србина господина, који има земље, па ће се туђин, који се и онако угнездио међу нас, још више ојачати. Кад се туђин угнезди међу нас, онда се банке не требају више ништа бринути, туђин ће сам гледати, да од Срба начини бескућнике. Ено Срема, тамо се најлепше види, колико је српске земље прогутао туђин, Мађар, Шваб и други. Србин је лаком на новац и детињаст, лакомиелен. Прода данас комад земље, па вели у себи: остаће мени још доста, с овим ћу новцем купити ово, оно, стоке, алата. Новац се измигљоши из прста, а Србин опет продаје и теши се, како ће му још доста остати, док му не остане голо тело. Комад по комад оде, а да се и не осети.

Шта ми Срби морамо радити, да се одбранимо од ове беде?

Прво не сме ни један Србин продавати своје земље туђину, већ ако је мора продавати, нека је прода Србину, да земља остане у српским рукама. Немачка царевина потрошила је за двадесет година 420 милијуна круна, на то, да од Пољака, народа словенске крви као и ми што смо, изамами земљу њихову, па да на њу насли Немец, али бадава труд. Од земље, што их је Немачка царевина за те новце купила ни половица није купљена из пољских руку. Оно што су испрва неки неваљали Пољаци продали држави наклањено је тим, што су други Пољаци још више прекупили из немачких руку. Тако је немачка царевина узалуд потрошила толике милијуне до сад, а од сад ће бити још узалудније, јер сад се на прете могу бројити пољске издајнице, који продају земљу туђину.

Кад је скоро неки гроф Бинишки продао своје имање заједно са кућом и стајама немачкој држави, нигде међу Пољацима није могао скло- ништа наћи. Ниједан Пољак није му хтео куће изнајмити ни за највише новце, нико му није хтео слуга бити, нико од Пољака с њим речи проговорити, свако је од њега главу окретао, као да је губав и оужен. Морао се иселити из тог места пољског међу Немце. Тако треба и код нас радити са издајцима, који туђину продају за Јудине новце земљу, коју су наши де- дови својом крвљу натопили.

Друго, ми морамо оснивати сваки дан све више српских ратарских¹ задруга. Догоди се па један Србин није кадар одмах дати сав новац за неку земљу, која би тако отишла туђину у руке, задруга то може лакше урадити,

¹ Ми у овом листу кажемо *ратарска* задруга, јер реч „зем- лорачничко“ не знамо, није српско, него је по туђинском немачком казипу сковао. Реч ратар је из старе словенске реч, коју имају у свом језику Срби, Рус, Чеси и сви други словенски народи. Кад смо, по примеру наше браће у Србији, почели и ми овако оснивати задруге, ми смо узим и рђаву реч землорачничко, коју су они тако сковали скато, према шпанској реч „ланчарбјер“. Ми нећемо да кварили свој лист српски језик, па зато и кажемо: ратарска задруга.

па онда земљу продати у српске руке или је оставити да је задругари заједно обрађују. Кад дође то време, да у сваком српском селу буде српска ратарска задруга, онда се већ нећемо морати бојати, да ће српска земља прећи у туђе руке. Особито се морамо старати, да се што више задруга оснује у местима, где Срби живе измешано са Немцима, Мађарима и другим народима.

У памет се узмемо браћо. Нас Србе не воли ни једна влада у овој држави, ни бечка, ни будимпештанска, ни загребачка, ни сарајевска у Босни и Херцеговини. Све оне воле свакоме више него нама. Зато се ми морамо сами међу се збијати у рпе, и то српске рпе без икакве туђе мешавине. Будемо ли тако радили не бојмо се за се ни за своју земљу. Чија је земља, онога је и држава. Да ми Срби у Хрватској и Славонији можемо у своје руке прибавити половицу земље, друкчије би све било. Али ако не можемо то, можемо сачувати оно што имамо и још стећи.

А ако изгубимо своју земљу, шта смо онда? Бескућници, туђе слуге, који морају молити туђина за зараду какву, а туђин по милој вољи може и да даде и да не даде. А ако му се допадне, може нам рећи: Даћу вам зараде, али најпре плуните на свој српски језик, своје српско име, своју веру. А то би туђин и урадио, кад би нас већину лишио земље. Сад још не сме то радити.

Зар да Србин дотле спане, да то дочека? Тврдо смо уверени, да Србин неће бити толико немаран и слабостиња, да до тога дође. Онај народ који је родио цара Душана, Обилића, Краљевића Марка, цар Лазара, Хајдук Вељка, Карађорђа и толике друге јунаке и велике људе, не сме се срамотити сам.

Српска повјест.

8.

Стеван Душан Силин.

(Крунисао га 1331. — 1345; царство од год. 1345. — 1355.)

Осмог септембра 1331. године проглашен је за краља краљевић Душан, славни јунак у крвавом боју с Бугарима код Велбужда. Бјеху му тада 23 године. Когод је познавао Душана, знао је, да млади соко неће дуго мировати, да му неће бити доста пространа краљевина, која му је иза оца остала, већ да ће се винути на кога год, да своју државу прошири.

Најприје се Душан оженио Јеленом, сестром оног бугарског краља Александра. Александар је признао врховну власт Душанову над собом.

Одмах иза женидбе удари Душан на грчког цара Андроника. Рат је трајао три године. Душан је за то вријеме освојио већи дио Македоније и допро до града Солуна на мору. Прије тога освојио је Душан редом градове Прилип, Охрид, Костур, Водену и друге. Солуна није могао освојити, јер није имао лађа, да га и с морске стране опколи. Зато пристане на понуду грчког цара и помири се с њим. Душан је задржао себи већи дио земаља, које је освојио од Грка.

Иза тога удари Душан на Арбанију (Арбанутску) и освоји је за три године. У Арбанију освоји и један дио Епира. Тако је Душан до 1340. год. jako увећао своју државу.

Није то било доста Душану. Он је наменио да сасвим сатре грчко царство, па на његовим рушевинама да дигне силну српску државу. Зато Душан одмах, чим умрије грчки цар Андроник и у Грчку настадоше свађе, удари на Грчку. Бадава је Грцима била турска помоћ, коју су добили из Азије, Душан освоји сву Македонију осим града Солуна, а Турке протjera натраг, откуд су и дошли. Кукавни Грци, не могући се сами бранити од Срба, почели су-ето звати и Турке у помоћ и не слутећи, какву несрећу навлаче и на се и на друге народе. Турцима се допале балканске земље, острвине се на њих па наумише, да сами пријеђу у њих и да оснују у њима своју државу. И збиља, чим је Душан заклопио очи, они то и учинише.

Кад је Душан још већма раширио своју државу прогласи се за цара у граду Срезу, који је скоро био освојио од Грка. То је било 1345. године. А год. 1346. сазове он у своју пријестоницу Скопље српски духовни и свјетовни сабор. Духовни сабор изабере првог српског патријарха, јер дотле Срби нису имали свог патријарха. Томе првом патријарху српском било је име Јанићије. Кад је то свршено, онда тај српски патријарх, а уз њега и бугарски лицем на Ускре 1346. год. вјенчају Душана царском круном и прогласе царем српским, грчким и бугарским. На крунисање слегли су се многобројни српски великаши, патријарх српски и бугарски, архиепископ охридски, српски митрополити и владике, калуђери са Свете Горе, силно ниже свећенство и небројени народ. Заједно са Душаном крунисана је за парицу и жена му Јелена а млади син Урош крунисан је за „младог краља“. Све је било као опијено од дике и радости. Такве српске слане никад послје српско око није видјело.

Послије крунисања обори се цар Душан отет на Грке. За три године освоји он остатак

Епира и земље Етолију, Акарнанију и Тесалију. Грчком цару сад од свега царства остале само град Солун, Цариград и крпича земље око Цариграда, тако је цар Душан срезао грчко царство.

Сад је Душан наумио да још освоји Цариград, па да сврши сасвим с Грцима и смири се. Али силу Душанову гледао је пријемним оком моћни мађарски краљ Људевит Велики.

Док је Душан ратовао са Грцима удари босански бан, Стеван Котромановић, мађарски пријатељ, по наговору мађарског краља Људевита, на Душанове земље. Чим је Душан свршио посао са Грцима крене на Босну, освоји Хум и Требиње, прегазав Босну, јер тамошњи српски народ волио је српском цару него мађарском пријатељу бану. Душан себи задржа један дио Босне и већ споменуте крајеве Хум и Требиње. Хтио је само устрашити бана, па опет кренути на Грке. Душан је лебдио над тим, да отме Цариград, а друго му је све било узгредно.

Али му опет Мађари направеше сметњу. Мађарски краљ љут, што је његов пријатељ бан босански страдао, лигне велику војску мађарско-хрватску и навали на Душана. Али лоша срећа поседује ту војску. Душан је потуче, растјера на све стране, тако да се силни подавише у Сани и отме од Мађара Мачку, град Биоград и Сријем. Дотле је Биоград био у мађарским рукама. То је било 1353. године.

Љут мађарски краљ због своје срамоте поче купити нову војску. Кад је Душан видио, да му Мађари баш сметају и задржавају га, да не иде на Цариград, онда и он напругне ску своју моћ, па намени да ратује на обадвије стране и с Мађарима и са Грцима. И збиља скупи он велику војску, па је раздијели на два дијела. Маниј дио пошље на Мађаре, а већи дио од 80.000 (осамдесет хиљада) момака поведе он сам на Цариград. То је за оно вријеме била грдна војска. Мало је краљевина могло скупити у оно вријеме толику војску.

Прва војска била је сретна и отела од Мађара Далмацију. Али другу војску задеси страшна несрећа. Тек што је војска кренула у онај комадић земље око Цариграда, разболи се изненада цар Душан и испусти своју јуначку душу мјесца децембра 1355. год. у селу Деволију. Било му је текар четрдесет и шест година. Како је Душан тјелом био снажан, висок, права људина, здрав, многи су мислили да су га Грци отровали.

Кукајући и јадикујући врати се збуњена српска војска натраг. Није више било оне гвоzdене и јуначке руке и оне мудре, препаметне главе, која је дотле управљала српским народом тако, да је српска слава и српско име по-

чело одјекивати по цијелом свијету. Баш у часу кад се соко спремио да освоји дику свијетску Цариград, да од њега начини пријестолницу српске царевине и окури тако сав свој дотадањи рад најљепшом круном, покоси га смрт. Али осим њега покоси и срећу српског народа, јер од дана смрти Душанове пође код Срба све сунуврат.

У броју који долази по реду, рећи ћу још штошта о цару Душану, јер овдје сам говорио само о његовим ратовима.

Марина клетва.

— Српска народна песма. —

Мајка Мару кроз три горе звала,
Кроз три звала, кроз четири дала;
Мара јој се кроз десет одзива:
„Јеси ли“, Маро, убелила платно?“ —
„Нисам, мајко, ни до воде дошла,
„А камо ли убелила платно!
„Јово ми је воду замутио;
„Кун' га, мајко, и ја ћу га клети:
„Ела Бог да, те се обесио!
„О злу друу о мом белу грлу;
„Еда Бог да, тамнише допао!
„Тамница му моја недра била;
„Ела Бог да, синдира допао!
„Синдир биле моје беле руке;
„Ела Бог да, вода га однела!
„Моја мајко, на ме га нанела!“

Руско-јапански рат.

На бојном пољу, како заповедник све руске војске јавља, нема никакве промене. Војска се руска и јапанска повраћају од оних тешких удараца, које су задобиле пред Мукденом у бојенима од четрнаест дана. Јапанци не прогоне Русе даље од Тјелина, осим што јаке навиднице прате кретање руске војске, па између Руса и Јапанаца долази до мањих и већих окршаја. То, што Јапанци не могу да прогоне руску војску, кажује толико, да су били јапански губитни много већи пред Мукденом, него што то Јапанци исказују, па сад морају чекати, док добију појачања из Јапана, и док се опораве од задобивених рана. Кад ће доћи до већих битака, то се не може казати, јер о кретању војске ћуте Јапанци, а ћуте и „стари палаши“ Љиљевећ као оловом заливен, јер је ћутање од велике користи за ратне операције (предузећа).

Да мукденска битка није задала онаких губитака Русија, као што су то Јапанци тврдили, а уза њих гудила европска штампа, па чак и један део руске, видило се оних дана на брзојавног извештаја од ратног извештача Табурна петроградском листу „Новом Времени“. У њему

каже Табурно, да руски губитци око Мукдена нису онолики, како то Јапанци тврде. Истина, да је много људи пало, али то је од пораза далеко. Што Јапанци не прогоне даље Русе, то најбоље показује, како је исцрпена снага њихова. За 14 дана бојева Јапанци нису Русе никад и нигде победили. Руси су отимали њима позиције, а они Русима ни једне. Ако је ипак руска војска морала умаћи, то је кривица у томе, што су Јапанци бројем били јачи, па су предузели обилажење десног крила руског. Да им се омете овај план, морали би били Руси имати још читаву једну војску у резерви, да то спрече,

снагу и број своје војске, што није смео учинити, јер су тако Јапанци сазнали оно, што им никаква извидница не би могла дојавити.

Али и ако су Руси морали оставити Мукден и повући се натраг, Јапанци се не могу похвалити с одлучном победом и уништењем руске војске, како је то јапанска и европска штампа трубила и по свету разносила.

Рождественскиј и Того.

Цео свет с великом пажњом очекује поморску битку, која је на догледу, а која ће се крваво одиграти између руске и јапанске флоте.

Из Русије: Китење невесте пред венчањем.

а тога није било. Куропаткин је требао одмах, чим је видео намеру и кретање Ногигево, да хоће да му дође за леђа, узмакнути од Мукдена, као што је најпре намеравао. Криво је томе то, што Руси нису били довољно извештени о јакости јапанске војске, док су Јапанци тачно знали руску снагу, а поред тога пада доста кривице и на руску штампу и руско друштво, који су непрестано викали, да Куропаткин нема довољно одлучности, да се упусти у одлучну битку. Крив је и генерал Грипенберг, који је као заповедник треће војске отишао с бојног поља и новинарима, бранећи себе, казао

Адмирал Рождественскиј стигао је са својом флотом у јужно китајско море и одатле на сваком кораку даље у правцу према Кореји, Јапану и Владивостоку може доћи до поморске битке. Ова ће битка бити најважнији догађај у дојакошњем рату и она ће одлучити судбином овога крвавога рата, који траје ето већ годину и два месеца дана.

Победи ли Того, Русија мора правити мир по жељи Јапана и њезино господство на Далеком Истоку скршено је. Победи ли Рождественскиј, падају у воду све дојакошње победе јапанске, јер ће јапанска војска у Манџурији

бити растављена и одсечена од Јапана, хране, муниције ни појачања не може добивати, градови и луке у Јапану биће изложене руској ватри и судбина је јапанске војске запечаћена. Јапан ће морати правити мир, какав хоће Русија, и његова ће снага бити скрхана за дуго и дуго време.

Некоје најновије вести јавише, да је поморска битка већ отпочела код Анамбас-острва у јужно-китајском мору, али званичне вести нема, па треба сачекати. Једна друга опет вест каже, да су од Рођенственог стигле у Петроград неке врло радосне вести, али се не каже поближе шта.

Што се тиче снаге у лађама, ту Јапанци стоје боље од Руса. Руси имају седам великих лађа оклопница, Јапанци четир, али Јапанци имају 8 оклопљених крстарица, Рођенственики пак три крстарице првог реда, затим двије нешто слабије крстарице од ових, и три крстарице другог реда. Пошто јапанске крстарице значе исто толико, колико и лађе оклопнице другога реда, то је Јото ипак јачи снагом од Руса.

Трећа руска поморска ескадра налази се истом сада у Аранском Мору, а то је од прилике петнаест дана иза леба Рођенственога. Ова ескадра састоји из четир обалне оклопнице и једне крстарице. Ова флота по свој прилици неће учествовати у битци, која је на домаку.

Валда дакле сачекати још ову битку, па ће се онда знати, шта ће од рата овог даље бити. Рођенственики је показао већ досад путем својим, тако рећи око свијета, да је способан, врстан, и обазрив, али и одлучан адмирал.

Стидно момче и милостиво девојче.

— Српски народна песма. —

Вишњица род родила,
Од рода се подломила,
Нема нико да је бере,
Него момче и девојче;
Стидње момче, нег' девојче,
Испод етида проговара:
„Дај, девојко, једно око.“
Она кучка милостива
И на срцу жалостива,
Пак му даде и обадва.

Губитак задружног чланства избивањем.

Много се српских људи од неко доба — нешто по невољи, а нешто и по обијести — лакомислено креће из својих задруга преко дебелиг мора у далеку Америку, да ондје тражи бољи живот. Доста ће их — једна им срећа — тамо и остати, али који год воли ону свету

грудну мајке земље, гдје га је први пут огријало боље сунце, гдје се први пут заплакао и напустио, гдје су гробови његових најмилијих, вратиће се у крило мајци својој, отаџбини својој, у којој је оставио огњиште своје. При том би се гдјекмо лако могло случити на повратку, да га на његову рођеном задружном дому с правом дочекају као странца и да му покажу врата, нека иде, одакле је и дошао, јер да ту нема ништа тражити. Бадава ће се он тада жалити власти; власт не ће моћи помоћи, јер § 53. закона од 9. маја 1889. о задругама у краљевини Хрватској и Славонији каже, да се о сваком, когод *пет година послије навршене припадности* т. ј. послије навршене 24. године *неовлаштено* изабави из задруге, држи, да се *куће одрекао* од *друге* т. ј. свију својих права на задругу иматак.

Биће их и таквих, који ће из туђине, откидајући од својих уста, највише своје криве зараде слати кућној својој задруги. Како ће се ти тек изненадити, кад их по повратку изјуре из задруге остали бездушни задругари. Да тај прилике не сване никојем честитом Србину, ево му наука:

По §-у 7. и 54. банске наредбе од 16. децембра 1889. број 22-403, неовлаштено изабави, когод се из задруге удали *без знања и приводе кућног господара* или когод је у свијету *дуже*, него што му је допуштено задружни кућни господар. То се наравно не тиче изабављања задругара, док служи у војсци под пушком.

За то сваки задругар, који жели дуже вријеме изабавати ван задруге, нека онда, када тражи иноземну путованицу, путују неказницу или служничку књигу, валда замоли опћинско поглаварство, да саслуша записнички његова задружног кућног господара, пристаје ли и допушта ли задругару, да оде у свијет без икакве штете за своја права на задружни иметак. Ако кућни господар на то и тако пристане, тада нека задругар захтијева од опћинског поглаварства, да му одмах о том да *уредовну сеједобу*. Када ту свједобу добије, може мирне душе отићи трбухом за крухом, али се мора послати измака даног му времена вратити натраг у задругу или опет затражити нову такву уредовну свједобу исто као први пут, јер иначе може и крај свједобу изгубити своје право.

Добивену уредовну свједобу нека добро чува, јер ће њоме моћи увијек ваљано доказати, да није неовлаштено изабавио из задруге, дакле да се није одрекао својих права на иметак своје рођене задруге, а ни осталих благодати, што их има у задрузи као њезин члан, па ће по томе у свако доба сјети и моћи доћи у своју задругу без икакве запрјекне, у којој се

до смрти дохранити, као и за случај диобе из ње тражити и добити свој дио у земљи и у покретнимима.

Штогод је овдје речено о избијању задругара у страном свијету, вриједи и за свако друго трајно неовлаштено избијање на примјер у најближој околици, шта више и самом истом мјесту.

Србине, не избијај неовлаштено ван задруге!

Гаура Коленол.

Понос лепотице.

— Српска народна песма. —

Девојка је крај горе стајала,
Сва се гора од лица сипала,
А од лица и зелена венца;
Туд' пролази сва царева војска,
Сва јој војска Бољу помоћ даје,
Ал' не даје младо нежењено,
Већ догони коња до девојке:
„Љуби мене, лепото девојко,
„Љуби мене, док ја нисам тебе.“
Ал' говори лепота девојка:
„Ид' одатле, младо нежењено!
„Ја не љубим ни бољих јунака,
„А камо ли царевих војника!“

За „Српско Коло“.

Пријатељ „Српскога Колоа“ из Инђије у Србију послао је управни „Српскога Колоа“ К 12 за 5 претплатника, г. Вујо Д. Опсеница трговац из Корјенице К 12 такође за 5, г. Паја Поповић из Дарувара К 1440 за 6, г. Јанко Милојевић К 720 за 6 претплатника. Г. д-р Перо Белобри адвокат из Бјеловара послао К 60 као годишњу претплату за 0 претплатника, г. Стево Калембер трговац из Корјенице К 12 за 5, г. Филип Кетић из Старог Сланкамена К 1680 за 7, један пријатељ „Српскога Колоа“ из Малог Граца К 850 за 6, г. Милан Р. Зурковић из Ирига К 360 за 2, преч. г. Висарион Стакић К 720 за 3, госпођа Ракића, протиница из Пакраца К 480 за 2, г. Јосиф Тошовић из Фоче К 720 за 3, г. Павле Нинков, техничар из Пеште К 480 за 2, г. Стево Уасцац, трговац из Брњца К 960 за 4, г. Јован Јузабашић из Немтина К 360 за 2, г. Којо Бунаревић из Ст. Болана К 720 за 6, г. Лазо Почуча из Липоваче К 480 за 2, г. Нинко Вила из Положа К 6 за 5, г. Прокопије Шилак из Пљевља К 12 за 5, г. Гајо Јакшић из Огулина К 540 за 2, преч. г. Јосиф Драгичевић парох из Рујеваца К 840 за 5, г. Јанко Кравић, богослов у Срем. Карловцима К 1440 за 3 претплатника у 1904. и 1905. години, г. Михаило Бандур из Ашање К 480 за 4, г. Танасије Облаковић из Стрмена К 480 за 3, г. Спасоје Кнежевић из Беврсака у Далмацији К 1480 за 6, г. Леонтија Врховац из Скендеровца код Липика К 1620 за 7, г. Јосиф Бастијан трговац из Свинице К 18 за 15, преч. г. Јован Бу-

келић парох у Дубравама К 960 за 4, г. Стево Мркаљ из Брњца К 480 за 4, г. П. Вујасија К 1440 за 6, г. Н. Вујасић из Миклеушине К 720 за 4, г. Тома Јовановић из Кукуњевца К 360 за 2, пријатељ „Српскога Колоа“ из Мајских Пољана код Глине К 12 за 5, г. г. Милан Босанац из Војнића К 12 такође за 5, г. М. Младеновић из Суваје К 2040 за 10, г. Ђ. Грчић из Двора К 720 за 6, г. Ђуро Релић из Слабине К 960 за 4, г. Ђорђе С. Симић-Шипић из Вареша у Босни К 720 за 3, преч. г. Атанасије Зорчић, прото у Војину К 480 за 2, г. Јован Стевановић правник из Ораховице К 360 за 2, г. Милан Ивановић из Рошита К 360 за 3, г. Богдан Мазула из Гомрија К 2880 за 12, г. Никола Илић, књиговођа митровачке штедионице К 720 за 3, преч. г. Петар П. Томић парох у Војковцу К 360 за 2, г. Перо Беквић из Двора К 1920 као прилог, г. Пајо Поповић из Дарувара К 480 за 2, г. Д. Симић из Пакраца К 720 за 7, пријатељ „Српскога Колоа“ из Класића К 1440 за 7 претплатника.

Шта се збива у нас и у свијету.

† Јосип Јурај Штросмајер. У суботу 26. марта (8. априла) о. г. преминуо је у Ђакову у Славонији Јосип Јурај Штросмајер, бискуп ђаковачки. Родно је 4. фебруара 1815. Било му је дакле преко 90 година. За хрватски народ је Штросмајер веома заслужио, јер је за просвјету хрватског народа учинио више него нико од Хрвата. Стотине хиљада дао је он за просвјету, па га Хрвати с правом сматрају највећим сином својим. И у политици је имао великог утицаја, нарочито до седамдесетих година. За вријеме владавине славног српског кнеза Михаила он је с њим дописивао и због тога је био у великој немилости у Бечу. Год. 1870. говорио је у Риму против папине непогрјешивости, али је касније морао опорези свој говор. Г. 1888. послао је брзојавну честитку у Русију, кад је у Кијеву била прослава деветстогодишнице прелаза Руса у православље. Због тога бројасла добио је исте године у Бјеловару улог од краља, а он је краљу одговорно: „Моја је савјест мирна“.

Један хрватски лист угодно вели за Штросмајера, да је последице свога говора против прелата, да се папа прогласи непогрјешивим, а кад је католички сабор у Риму ипак пристао на то, могао Штросмајер учинити, да се цијело свештенство католичко и народ оцјени од Рима. Он то није учинио, јер је држао да за то није угодно вријеме.

Сад било овако или онако, Штросмајер је као бискуп задужио свој хрватски народ, учинио му за његово добро велика добротинства, па га зато с правом и држи за свога највећег сина. То му признају и пријатељи и непријатељи, то му признају сви Словени, па и читав свијет.

Избор у Копривници. Смрћу мађарског посланика Карловића, који је био посланик копривнички, остао је тај изборни котар сада празан, па ће се морати наново бирати нови посланик. Кога ће влада поста-

бити за свога кандидата, не зна се још, али од Хрватске опозиције кандидат је д-р Иван Ружић, адвокат у Дугом Селу. Он је г. 1897. био и изабран у том коктару, јер су га помогли и Срби из општине Соколовца, па су за њега гласали. Чим је дошао у сабор, Ружић је у знак захвалности Србима, што су за њега гласали, најгладније напао сав српски народ. Кад је сабор последи неколико дана уништио његов избор, јер је тако хтио гроф Куи, онда је дошло до новог избора. Али тад су и Срби окренули му леђа, па нису хтели гласати ни за кога, и д-р Ружић је пао на избору и није више дошао у сабор.

Сад се опет кандидује тај исти д-р Ружић у Копривници и сигурно ће покушати наговарати изборници Србе из Соколовца да гласају за њега. Али како је год мислио д-р Ружић о Србима г. 1897, тако мисли и данас, па стога Срби Соколовчани не треба да се даду варати. Срби Соколовчани не треба да гласају ни за владина кандидата, ни за д-ра Ружића, него нека учине као и онај други пут, кад је 1897. био биран посланик. Тиме ће показати да су људи на свом мјесту, који се не даду завести ни десно ни лијево. О овоме ће још бити говора, јер влада није још поставила свога кандидата. Кад то учини, ми ћемо већ јавити, а докле Срби Соколовчани изборници не обећавају гласа свога никоме!

Изборни коктар у Петрињи остао је смрћу дојаконшег мађарског посланика Ферића праан, а исто тако и изборни коктар у Вуковару смрћу посланика Александра Шпицера Крајевина.

У петрињском изборном коктару има лијепо број Срба изабраних, а у Вуковарском има их такође доста. За сад се чује, да у Петрињи за посланика Старчевићанци Франковци, који Србе мрзе као највеће непријатеље, кандидују властелинског шумара Нанцинија, а мађаронска владина странка министарског сајетника у пензији Еренкефера. Ко ће се у Вуковару кандидујати још није познато.

Упозравамо наше српске изборнике, да не обећавају свога гласа никоме. Око њих ће сада обигравати и с лијево и с десне стране, али нека се не даду варати. Ми ћемо им казати у овом народном листу, кад се буде све тачно знало, шта ће радити и за кога ће глас свој дати. Народне, пази и чувај се!

Д-р Франко Поточић ослобођен. Наши су читаоци јамачно већ чули за брата Хрвата д-ра Франка Поточића. Он је неколико година водио очајну борбу и рјешче и пером против прешањих хрватско-славонског бана грофа Куна Хедерварског. Зато га је гроф Куи гонио, како је год могао, али ни Поточић није остао дужан. На послетку, кад су он прије двије године букнузи немири у хрватском народу против бана грофа Куна, онда је он дао бацити у истражни затвор д-ра Поточића, јер да је он писао и ширио у народ некакве бунтовничке прогласе, којима се позивао народ хрватски на буну. Кад су видјели, да не могу доказати Поточићу кривиче, да је он саставио те прогласе, који су долазили из туђине овамо, онда су му напртили

другу ствар на главу. Опутжили су га да је он писао некакву књижицу, у којој је бан гроф Куи жестоко нападнут и назван најкривим именима.

Прва расправа пред кр. судбиним столом у Загребу, на којој је био предсједник суда д-р Никола Радивојевић била је још прије годину дана од 16. до 23. јануара 1904. Суд је Поточића ослободио, али је државни тужилац Бурчић ставио на сто седморице жалбу ништавну и крајем јула прошле године била је одређена пред столом седморице нова расправа. Пре-суда је гласила, да има бити опет нова расправа пред кр. судбиним столом, јер да неке ствари нису још добро испитане. Послије дугог времена дошло је до те расправе истом ове године почетком мјесеца марта и суд је опет ослободио д-ра Поточића, и то с разлога, што је ствар била већ онда застарела, кад је држ. тужилац први пут оптужио д-ра Поточића. Држ. тужилац Бурчић опет је био ставио ништавну жалбу, али је последи неколико дана од ње одустао. И тако је легла та ствар, која се вукала скоро пуне двије године и д-р Поточић коначно је ослобођен.

Д-р Поточић је искрен пријатељ Србима и води српски народ као и хрватски, па се човјек мора радovati, да је у овој борби са силницима одио он побједу последи толиког прогањања и патње. Д-р Поточић тражио је да му се даде адвокатско мјесто, који је по закону требао већ добити прије десет година.

У Угарској још није дошло до нове владе. Мађари не могу никада да се погоче с краљем. Краљ је био пуних 14 дана у Пешти, па до споразума није дошло. Но Мађари умеју и знају, за себе радити, јер сви стоје скуп, па ће краљ попустити и прихватити ако не све, али добар део њихових захтева. Немађарски народи у Угарској стоје и гледе, како се без њих и преко њих погађа Беч и Пешта. А није боље ни с Хрватском и Славонијом, која нема правих људи који би је заступали, да се чује и њезина реч. Имамо 40 посланика у Пешти, али они нит' се мичу нит' душицом дишу. Њима је главно, да иду у Пешту и беру преко 3000 фор. годишње.

Оружање српске војске. Српска ће војска наскоро добити нове брозметне топове. Држава је већ склопила нови зајам и купиће топове Креатове у Француској, који су од свију топова других фабрика најбољи. Држава ће платити за сваку батерију (4 топа) по 375 хиљада динара.

У Старој Србији и Македонији нема мира и што више ослабељује пролеће, све се већма дижу и чете. Тако је ових дана уништена једна српска чета код Табановца близу Куманова у Македонији. Побили су се с турском војском и пало је иртвах и рањених с једне и друге стране. Што је Срба остало у животу, то је заробљено и одведено у Куманово, гдје су их Турци живе мучили и камењем помлатили. У боју је погинуо и аустријски жандармеријски официр Тубић, који је био додијељен турском мајору, који је предводио турску војску.

И бугарске чете не мирују, али на жалост нема

заједнице између бугарских и српских чета, па за то страдају и једни и други, а може доћи и до тога да туђај добије и Ст. Србију и Македонију, а да је не добију ни Срби ни Бугари. Шта ћемо, кад немамо среће ни памети, па нам тако и иде.

Бугарски кнез Фердинанд путује по свету. Био је у Немачкој, у Енглеској, а ових дана био је и Италији у Риму. Он путује од владара до владара. Неки кажу, да он тражи краљевску круну, то јест да се Бугарска прогласи независном краљевином. Други опет кажу, да се Бугарска боји рата с Турском, па хоће унапред да се осигура код ових држава, да не натуби Бугарска и ово што има, а што је Русија криво и тешко извојевала. Бугарски кнез ради све ово без знања Русије, па му за то руска штампа и замера за то.

Различне вјести.

Србин ратар за „Српско Коло“. Већ смо донјели у овом листу, како се Србин ратар из Кам. Моравица, по имену Раде Јакшић заузимио за „Српско Коло“, па га препоручује својим селацима и скупља претплатнике. Тако је он опет недавно послао управу „Српског Колоа“ К 7:20 као претплату за 3 нова скупљена претплатника. Овако би требало да ради сви Срби ратари, који су претплатници „Српског Колоа“, јер кад „Српско Коло“ буде имало више претплатника међу Србима ратарима, моћи ће онда још боље да поучава своје претплатнике о свему и да им иде у свему на руку. Дакле, Срби ратари, заузимайте се за свој лист и препоручите га међу собом.

Богословско књижевно друштво „Слога“ у Карловцима издаје за који дан прву од својих књига, које ће уз врло јефтину цену давати и растуривати у свет. Прва књига биће „Ускрс“ у два штампана табака. У књизи је описан ускрс, протумачено богослужење ускршње, развијено ускршње еванђеље, преводен ускршњи говор Јована Златоуста, споменути су ускршњи обичаји и још на челу књиге стоји лепа слика „Ускрс“ од Пређећа.

Цена је књизи само 10 потура (5 новча) и ко хоће да наручи књигу може то учинити на адресу: Богословско књижевно друштво „Слога“ у Сремским Карловцима. Растуривачи, који се јаве, добијају леп попуст. Поручбине ваља слати до четврте недеље.

Народна књижица у Сомбору. У Сомбору је Стеван Бенио учит. приправник IV. год. основао Српску Народну Књижицу, чији је главни задатак борба против пијанства и народно образовање. Књижица броји неколико стотина научних и забавних књига и неколико листова, а има и свој певачки збор. У недељу је одржана главна скупштина на којој је изабран привремени управни одбор и председник. У одбор су ушли шест трезвених занатлијских и ратарских омладинаца и то: Божидар Радишић уједно и председник, Душан Кочић, Сана Вежић, Стеван Шаранас, Стеван Вранић и Јован Миросављевић. Правила су поднета мни-

старству на одобрење. До сада је уписано 36 чланова, међу којима има до десет женских. Овој владој и корисној установи желимо најбољи успех.

Сретна ли народа. У енглеском сабору неки дан расправљало се о државном прорачуну за ову годину. Министар Чамберлен нашо је пред сабор прорачун и рекао да државни приходи расту од свију пореза, само приход од пореза на пиво и жестока пића опада. А то је срећа за нас — рече министар — јер из тога се види, да наш народ све мање пије.

Богати енглески народ, који би имао зашто пити, ето из године у годину све мање пије. А како је код нас?

Земљотрес у Индији. Прије неколико дана у Индији се страшно удрмала земља. Потрес је био тако јак, да су десетине хиљада људи погинули затрпани у кућним рушевинама, а да нису кад имали утећи. Срушено је на десет градова и безброј села. У два само котара пропадо је тринаест хиљада људи. У једном граду пропао је у земљу касарна са шест стотина енглеских војника. У граду Дармалу није ниједна кућа остала читава. Тако јакот земљотреса и несреће од нећа није скоро било.

Одговори уредништва.

У. у Острожин. Питате нас за вашу школу. Да је среће могли сте је већ добити, али неки ваши људи из села сами су криви, јер су били противни школи. Питали смо и дознали смо, да ове године не може о вашој школи бити ни говора. До године можда, ако budete људи, на одмах сад прегнете и одлучно будете тражили школу.

**Фабрика
налузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
напана**

Г. СКРБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручује своје
признато солидне, тачне и јефтине
фабрикате

Циљевници баџава и франко.

604. 5-34

Илази два пута

у мјесecu

Цијена за Аустро-Угар-
ску: на годину К 2-40
на по годину К 1-20
на чету год. К — 60
За друга земља: на го-
дину 4 круне. Поједи-
ни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по
ценовнику. Ако се ви-
ше од три пута уве-
ћашују, рачунају се је-
динице.

Уредништво се налази у
Павловској улици бр. 8.
Писма се шаљу на уред-
ништво „Српско Коло
народног листа“. Руко-
писи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

ХРИСТОС ВАСКРС!

Тим се поздравом поздравља данас право-
славни свет, славећи онога великога мученика,
који је проповедао истинску науку, за њу стра-
дао, муке претрпео, на крст био разапет, умро
и васкрсао и он и наука његова. А он је учио,
да су сви људи једнаки, да су браћа, да треба

рисеји, учени дакле људи, јер је мрсио њихове
рачунае, гонио га је и мрзио и остали свет, јер
га није разумео, у последњем су га се часу
одрицали и ученици његови, разбежали су се, а
Петар га се три пут одрекао, па ипак је Господ,
на крсту умирући, гласно рекао за мучиоце

„Пустите децу к мени, јер је њихово царство небеско“ (са иконе Уроша Предића).

љубити Бога и ближње своје као самога себе.
И ето, за тај је наук страдао и мученичком
смрћу умро онај, чије је срце само љубити
знало, и чија су уста само благосиљати умела.

Велик је наук његов био, велика је љубав
његова била, велике су биле и муке, које је
за то поднео. Гонили су га књижевници и фа-

своје: „Опрости им Боже, јер не знају шта
чине“.

Па ипак је његов наук победио. Велике
мисли, које је Христос проповедао, прихватао
је људски род. Истина, далеко је време, када
ће се потпуно остварити и у живот ступити
његов наук, али многе су мисли његове већ до

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послуже, да га читате.

данас у главном бар однеле победу. Слобода мишљења, једнакост људи, братство продиру све дубље и даље и доћи ће дан, када ће његов науч синути у свој победи својој. Он није правио разлику између богаташа и сиромаха, угледног и неугледног човека, старог и младога, праведне је соколино, грешне на пут божји изводио. Тражио је чисту душу и чисто срце, па за то је и рекао, кад су неки децу тонули од њега: *„Пустите децу к мени, јер је њихово царство небеско!“*

Христос нам је показао, како за истину, за правду и добру мисао треба живети, па ако треба и умрети. Не плашити се ни мука ни смрти, па се до победе истине и правде мора доћи. То не треба нико да губи из вида, то не треба да пуштају из очију и синови и чланови српскога народа, који ће, истрајно се борећи за истину, правду и добро свога народа, радити само у духу онога великога мученика, Господа Исуса Христа, кога се данас сећају и Руси и Срби и Бугари и остали православни свет с речима:

Христос васкре! Ваистину васкре!

Српска повјест.

9.

Стеван Душан Силни.

(Краљевао од 1331. — 1346; царовао од год. 1346. — 1355.)

У прошлом броју описали смо у кратко ратове што их је Душан водио. Овдје ћемо рећи још коју и о осталом раду Душанову.

Најприје да кажемо колика је била Душанова држава. У царство Душаново спадале су ове садашње земље: краљевина Србија, Сријем, велики дио Босне, Херцеговина, велики дио Далмације, Црна Гора, Ст. Србија, Албанија, сва Македонија, један дио садашње кнежевине Бугарске и полак садашње краљевине Грчке. Ето толико је било српско пар-душаново царство. А осим тога краљ бугарски признавао је над собом врховну власт цара Душана. Осим Срба нешто у дијелу Босне, који није био под Душаном сви су Срби били јединици у једну велику, моћну државу, а осим Срба било је ту још Грка и Бугара и Арнаута. Срби што сад живе по Хрватској и Славонији, Бачкој и Банату, нису онда били овдје, већ су се много касније доселили. Сложни Срби задавали су страх и трепет својим сусједима, па тако би било и данас, да се Срби сви сложе у једну државу.

Ту велику државу уредио је Душан најбоље, како се дало у оно вријеме. У земљи је

био ред и сигурност, трговина је цвјетала, народ се придицао и богатио, јер туђини нису за Душана проваливали у српску државу. Године 1349. и 1354. дао је Душан земљи закон, који се зове „Душанов законик“. Није било много земаља у то доба, које су имале тако добро састављене законе. Тај закон је најбољи свједок, да је цар Душан био мудра глава и да је у Срба било у то доба паметних, учених глава, а да Срби нису били дивљаци, већ народ, прилично просвијећен и напредан.

Душан је знао да су великаши, властела српска увијек највише били криви српским невољама. Зато им је сасвим сабио роге у главу. Код њега су могли постигнути велику власт они, који су били ваљани, јунаци, па макар и не били од највишег рода и кољена.

Своју царевину раздијелио је на више дијелова, а у сваки поставио једног од најбољих војвода за свог намјесника. Од Душанових војвода и савјетника најпознатији су ови: Дејан, Оливер, Богдан, Прелуб, Срђ, Војихна, Вукашин, Угљеша, Гојко, Симиша. Таквим војводама дао је Душан приличну власт, сваком у свом крају.

Душан је добро рачунао. Те војводе, које је он подигао тако високо биће му захвалне, трсиће се још боље у жељи, да их он још више подигне у моћи и власти. Душан је мјерио људе по себи, па је држао да ће и онај цар, који послје њега дође, бити тако чврсте мишље и држати на узди све своје подложнике, били они велика господа или не. У другу руку није Душан рачунао, да ће тако брао умријети и оставити иза себе млађана сина у оно тешко доба, кад се Турчин спремао да из Азије рупи у Европу и сломи моћ српску.

Душан је одлучио да отме из слабих грчких руку Цариград и мореке обале око њега, па да тако запријечи Турцима прелазак у Европу. Да је Душан остао жив, то би се и догодило и никад Турци не би ухватили чврстог корјена у Европи. Да је Душан дуже поживио, отео Цариград и још боље учврстио своју млада царевину па умро и оставио зрела сина, све би другачије било. Ко би мислио, да ће он онако јак умријети од четрдесет и седам година.

Онако иза Душана остаде млађан син, војводе се отргоше од царевине и почеше сваки на своју руку радити, син Душанов Урош није био ни зрио ни онако гвоздене руке и воље човјек, да их укроти, а Турци отеше од кукавих Грка неке градове на морској обали и чврсто коракнуше у Европу, па за кратко вријеме срушише мучну тековину Душанову. Али о том ћемо говорити други пут, а сад да рекнемо још шта о Душану.

Знамо да су скоро сви српски владари помагали школе, цркве, дијали болнице. Па како

то не би радио и Душан, који је имао још више новца и асманја. И Душан је дакле сипао новац зато, и под његовом се владом ширило знање међу Србима, учени српски калуђери писали су учене књиге, из којих и ми сада знамо како се у оно доба живјело и радило.

Народ је дао цару Душану надимак Силни због тога, што му је моћ и држава била велика. Сваки скоро народ имао је по једног или два славна владара, којима је народ из захвалности и поштовања дао име „велики“ или „силни“, „храбри“ или други какав надимак. И народ је осјећао моћ Душанову и дичио се њом, па га је зато и прозвао цар Душан Силни.

Али није Душан био само храбар и вјешт у уређивању своје царевине. Он је и друкчије био човјек паметан. У оно доба, кад је свака држава тешко чекала згоду, да удари на другу и да је уништи, знао је Душан не само мишицом већ и памећу одбити многи нападај. Мањари би и више пута ударали на Србе и сметали им, да Душан није умно заварати католичког папу, па је папа сустезао Мађаре, надајући се, да ће православни Срби пријехи у католичку вјеру. Умисли је Душан спријатељити се и са моћном поморском државом млетачком у Италији, која је имала трдно бродовље на мору, па су и због тог пријатељства српског и млетачког Мађари много презали, а и Грци страховали. Душан моћан на суву, а Млетци на води, на мору.

У својој држави дао је сваком народу и вјери једнако право, и сам је својим благом помагао и другим вјерама и црквама у својој држави.

Из свега се види да је Душан био најхрабрији, најмудрији и најнаменитији владар српски. Под њим се Србија дигла до врхунца моћи и угледа, с њим је пала у гроб и моћ српског народа.

Смрт Јова Деспотовића.

Разболе се Деспотовић Јово
У Сријему у тој асманјој
У лијепу селу Купиново,
На смрт се је Јово разболео,
Па дозивише слугу Милутина: 5
„Милутине, вјерна моја слуго!
„Ти упрегни коње у хинтове,
„Пак ти трчи, штогађ брже можеш,
„Крушедолу б'јелу манастиру,
„Те ми зовни мог рођеног брата, 10
„Мог брата, Максима владуку,
„И кажи му, ништа не затаји,
„Да сам се ја на смрт разболео;
„Пак оданде окрени хинтове,
„Трчи брже мјесту Беркасову, 15

„Те ми зовни моју стару мајку,
„Стару моју мајку Анђелију,
„Ал' њој немој право казивати,
„Да сам се ја на смрт разболео,
„Већ јој кажи од мене поздравље, 20
„Да се за сад на војску опремам
„Преко мора за девет година,
„Па је зовем да ме благослови.“
То је слуга хитро послушао,
Те упреже коње у три реда, 25
Оде право дивну Крушедолу,
Те казује Максиму владуци,
Да се Јово на смрт разболео.
Пак оданде окрени хинтове,
Оде право мјесту Беркасову. 30
Те казује мајци Анђелији,
Да се Јово на војску опрема
Преко мора за девет година,
Пак је зове, да га благослови.
Вели њему мајка Анђелија: 35
„Милутине, наша вјерна слуго!
„Причекај ме три бијела дана,
„Док ум'јесим бијеле колаче
„И док спремиш танане кошуље,
„Да понесем на дар моме Јову?“ 40
Ал' говори слуга Милутине:
„Ој Бога ми, госпо Анђелија!
„Јово тебе чекати не може,
„Јер је њему хитна књига дошла;
„Већ понеси у брашну колаче, 45
„А кошуље у бијелу платну.“
Од она се мајци не могаше,
Веће спреми у брашну колаче,
А кошуље у бијелу платну, 50
Паке седе у лаке хинтове,
Отидоше преко Ср'јема равна.
Кад су били близу Купинова,
Око двора слуге гологлаве,
А пуштени коњи по ливади 55
Без седала и без покрована.
Нит' се чују бубњи ни свирале,
Нит' се вију алаји барјаци;
Тад' говори мајка Анђелија:
„Милутине, наша вјерна слуго! 60
„Кад се Јово на војску опрема,
„Што му слуге иду гологлаве?
„Што с' пуштени коњи по ливади
„Без седала и без покрована?
„Што не бију бубњи и свирале?
„Што с' не вију алаји барјаци?“ 65
Вели њојни слуга Милутине:
„Драга госпо, мајко Анђелија!
„Ваља да је господар на ручку,
„Па у здравље пије рујно вино,
„И за сретна пута Бога моли, 70
„За то су му слуге гологлаве;
„Што су врани коњи по ливади
„Без седала и без покрована,

„Пуштени су да се понапасу,
 „Спремају се даљек' путовати;
 „Бубњи били, пак су и престали;
 „Вијали се алаји барјаци,
 „Дуну вјетар од Фрушке планине,
 „Па барјаке земљи положише.“
 Кад су били пред бијеле дворе,
 Ту се мајка јаду дојетила;
 Кад улезе у бијеле дворе,
 Ал' се Јово са душом бори,
 Више него Максиме владика,
 Чати брату самртну молитву.
 Кад то више мајка Анђелија,
 Закукала, кано кукавица:
 „Јао, Јово, моје ране грдне!
 „Што ће, Јово, Српјем земља рамна?
 „Што ће, Јово, твоји бјели двори? 90
 „Што ће Јово, твоји врани коњи,
 „Врани коњи и сиви соколи?
 „Што ће, Јово, твоје пусто благо?
 „Што ће, Јово, твоја вјерна љуба?
 „Што ће, Јово, твоја стара мајка?“ 95
 Тад' се Јово из мртвих поврати,
 Па мртвачким проговара гласом:
 „Српјем земља стех' ће господара
 „Ја' бољшега, или ће горега;
 „Моји коњи и сиви соколи 100
 „И бијели украј Саве двори
 „Моје брату Змајољедном Вуку;
 „Моје благо мојој старој мајци,
 „Нек се рани и ода зла брани;
 „Моја љуба, ал' је рода туђа, 105
 „Она ме је често опадала
 „Моје брату Максиму владика;
 „Деспот Јован ходи по Српјему,
 „Те он љуби младе и ђевојке;“
 „Ал' ни ђојзи жао не учин'те: 110
 „Подајте јој три товара блага,
 „Нек се рани, док је срећа нађе.“
 То изусту Деспотовић Јово,
 То изусту, а душу испусту.

Руско-јапански рат.

Рождественскиј и Того.

До битке између руске и јапанске флоте још није дошло. Али као да није далеко час, када ће Того и Рождественскиј подијелити међан. Рождественскиј се бавио у водама једне земље на југу Китаја, која припада Француској, десетак дана. По свој прилици биће да он чека док му стигну у помоћ трећа ескадра руске флоте под адмиралом Небогатовим. Гдје се налази јапанска флота то се поуздано не зна, али се држи, да он стоји код острва Формозе, које није далеко од француске луке Камрана, гдје се досад налазио Рождественскиј.

Због тога, што се Рождественскиј налазио

десетак дана у француској луци Камрану, наао на руку Русима, што се противи праву, које вреди међу државама и народима (међународно право). И Француска је збиља морала попустити па је Рождественскиј отишао одатле према југу у сусрет Небогатову.

Јапанци су се и Енглези и други њихови пријатељи силно узнемирили и препали адмирала Рождественскога, који не зна шаде, него куд науим тамо оде. Руски листови јављају, да је Рождественскиј недавно телеграфирао у Петроград одатле, да неће слати више никаквих вијести него ће Русија једнога дана чути о пропасти или његовој или Тоговој. То ће бити без сумње љута и крвава битка, највећи бој на мору, као што је битка мукденска била највећа до данас на копну. И у Русији очекује се са жељом тај дан крвавога сукоба, јер ће он одлучити даљим током рата. Побједи ли Рождественскиј, Јапанци су пропали на чисто; побједи ли Того, Русија мора правити мир, како буде хтјео Јапан.

На бојном пољу манџурском.

Додајући на мору скренуше пажњу с копна манџурског, али зато ипак треба знати, шта се тамо ради. Главни заповједник војске Љињевић учинио је од битке манџурске до сада велико дјело. Он је досад уређивао растројену војску, која је осим његове прве војске с којом је заповиједао под Мукденом, одступала у доста великом непоретку, јер је заповиједао за одступање дошла изненада и неочекивано, као што се и Ноги са леђима треће војске неочекивано појавио. Велики је то посао био и, како с бојног поља јављају, стари генерал Љињевић извео га је у најбољем реду. Руска је војска данас опет у потпуном реду, појачана је од мукденске битке до данас са којих 70 хил. нове снаге и стоји опет спремна за бој с лутим непријатељем.

Али ни Јапанци не сјде скрштених руку, него шаљу појачања што брже могу, а особито у новије доба. Долазак Рождественског у азијске воде бацио је у велики страх Јапанце, јер се боје, ако им срећа на мору окрене леђа, да ће бити онда ало и наопкао. Војска би јапанска била одсјечена од матере земље и појачања, храна и муниција не би више могла долазити војсци. Зато они, док још имају времена, шаљу без престанка муницију, топове, храну, војску на бојно поље манџурско. Нема сумње, да су бројем људи они данас јачи од Руса, јер су код куће своје, а Руси далеко. Али ако Того буде потучен на мору, онда се лист мијења и Јапанцима пријети грна опасност. Они су данас ставили све на коцку.

Смрт капитана Зиновјева.

Гардијски коначни капитан Александар Алексеевич Зиновјев, који је отишао на бојно поље манџурско, погинуо је као јунак приликом једног извиђења. Јапански листови овако описују његову јуначку смрт:

Капитан Зиновјев видео је да је опкољен од непријатеља, а првога је уочио међу њима војника Минамидана. Не хотећи се предати, ухватио је за револвер и неколико је кугала пролетело мимо уши војникове. Минамидани побеже натраг и на растојању од десетине корака паде к земљи и стаде пучати. На први хитац његов капитан Зиновјев беше рањен у ногу, паде, али се у часу диже, ослони се на једно колено и поче пучати на Минамидана, који је такође био опалио, али промашио. Затим Минамидани паде трећи пут и Зиновјеј паде мртав погођен у груди. Он је убијен, свето и часно испунивши свој дуг.

Јапански лист „Ниши-ничи-Симбун“ донео је извештај о погребу капитана Зиновјева. Одмах је ископао гроб Зиновјева, а касније затим по наређењу у запovedника лепо уређен, камен метнут, постављен висок ступ с таблом, на лицу ступа нарезан крст, под њим руски натпис, а затим јапански: Могила (гроб) савиника Зиновјева, руске државе, 2-ог четинског козачког пука.

На табли је опет написана ова забрана: „Именом прве војске бригадног генерала Сибуга забрањује се дирати у ову могилу“.

Кад је сав посао био готов, бригадни га је официр Хасегава прегледао, а онда свештеник будистички западно фимијан и прочита молитве за покој душе.

Јапански лист овако завршава свој жалосни извештај: Господар гроба био је по чину и служби млад човек, пун наде; тај млади војник, кад испуни свој велики дуг, није се колебао растати с родитељима, оставити браћу и сестре, оставити љубав срца свога, и отићи на хиљаде врта, трпети сву силу невоља и после свега тога скончати у глумом непознатом кланцу. Његов гробни споменик постављају војници непријатељске стране, погребне молитве чита над њим служилац туђе му вере и он, атактивши у себи тугу, која не умире, вечно ће почитивати под оних боровима, уред зеленила око њега. Сузе болног саучешћа иду саме на очију.

Лист „Руски Инвалид“ додаје, да остаци јунака неће вечно почитивати у „туђој“ земљи.

Чиј је прстен, оног и девојка.

Српска народна песма. —

Три путника путем путоваше,
Путујући сретосмо девојку,
Стадоше је даром даривати:

Један даде струк ситна босиља,
Други даде зелену јабуку,
Трећи даде златан прстен с руке.
Који даде струк ситна босиља.
Онај вели: „Моја је девојка“;
Који даде зелену јабуку,
Онај вели: „Моја је девојка“;
Који даде златан прстен с руке,
Онај вели: „Ајдемо судији,
„Да видимо, чија је девојка.“
Кад дођоше на суд пред судију:
„Суди нама, честити судија!
„Ми тројица путем путовасмо,
„Путујући сретосмо девојку,
„Стадосмо је даром даривати:
„Један даде струк ситна босиља,
„Други даде зелену јабуку,
„Трећи даде златан прстен с руке;
„Суди нама, чија је девојка?“
Ал' говори честити судија:
„Босиљак се од мириса даје,
„Јабука се од милости даје,
„А прстен се даје по закону;
„Чиј је прстен, оног и девојка.“

Седми Конгрес Српских Земљорадничких Задруга, одржан 12. маја 1904. године у Товуском, извршио је једнодушно ово:

СРБИНЕ, НЕ ИСПУШТАЈ ЗЕМЉЕ ИЗ ШАНА,

Јер је свана груда, свана бразда, свани подал српске земље, свана изгубљена кућица, свако напуштено кућиште српско, што Срби лакоумислено из шана испуштају и странцима продају — неизмерни народни губитак, сигурна и неизбегљива народна пропаст, највеће српско народно издајство. (Тако и само тако изгубили смо ми Срби много српска села, српске општине, па и читаве српске крајеве, где се сада други шире и рамењују, а још за коју годину нити ће се знати нити споминати, да је тамо Срба икад и било).

Комасација.

I.

Кад је човјек у давна незапамћена времена махнуо скитнички ловачи и пастирски живот, па почео обрађивати земљу, свака је породица имала сву своју државину (посед) на окупу. Што се човек више приближавао савишњем времену, то му се више државина кидала на мање дијелове или наслеђством или поклоном

¹ У наше државне уредбе се налазио рејен „посед“ (нем. „besitz“), и сво српски народ има српску рејен држави или државина, што што се види на преласи:

Холу тебе, дајте, поклањати,
У државу земљу Босну ставити,
Што сам тебе, баче, поклоном
Земљу Босну у твоју државу.

Зулуши османлијских нѣмаца у Македонији.

или замјеном или продајом. Данас је врло ризично, да који господар има сву своју земљу у гомили. Отуда настају за господаре велике неприлике и големе штете. Још и, бже помози оноем, ко има много земље, па су му поједини дијелови велики, али, јео и наопако, оноем, коме је и оно мало земље његове раздробљено и ситно.

Невоља је луде нагнала, да су почели размишљати, како би доскочили томе јаду. Ко много мисли, нешто и мисли. Тако су паметни људи видјели, да је за ратаре најбоље, ако имају сваки своју земљу што нише на окупу, као што је то било у правдоно доба, па за то су измислили — **комасацију**.

Комасација је дакле слагање распцјепане држанине у једну гомилу. Дабже, да се комасацијом не може спријечити промет с некретнинама, па за то се комасација код других напреднијих народа понови, кадгод настане потреба, а та се мора појавити послје неког времена, на примјер послје 50 година.

За нас је комасација нов посао, па за то наш свијет нерадо приања уз њу, јер не зна њезине везике користи. А сво колике су.

Когод има своју земљу на окупу лакше је обрађује, јер треба мање времена и мање радне снаге, док онај, коме је земља распцјепкана, много дагуби, када му тежаци и марва морају, тек што су се најљепше продали пољу, најдјаред прекинути посао, па по пола сата и сат далеко ићи до друге честине, да је изору, покосе итд. Ако је икоме вријеме новал, ратару је без сумње.

Без по муке чува плодове свог труда, који има своју земљу на окупу, а чији је посјед раскомадан, тај не може, па ма како пазно своје добро, сачувати га од грабљивих људи, који не маре за ону: своје не дам, туђе не ћу.

Гдје је земља на мале дијелове подијељена, ту је доста земље без праве користи, јер много површине одузимају путеви, а на њима не расте жито. Мимо то многе честине остају необрађене, јер им се не зна власник. Томе злу се придружују још и многобројне и вјечите парнице због сметана држанине (посјела), које управо сатиру нашег селјака. Распцјепан посјед има многе међе, а и то је не мало ало, јер се међом највише чине потрице.

И ако некомасирана земљишта имају многе путеве, ипак их никак нема доста, јер се честине непрестано цијепају, те многи посједници не могу доћи до свог земљишта. Такоо несносно стање укида комасацију, јер поједине рудине и честине добијају правилне облике, па се сваком држаоцу (поседнику) начини пут и прогон за марву до његова земљишта.

Прије комасације су често велике површине извржене поводњу. Комасацијом се и то ало

уклања по могућности, јер се морају ископати потребни одводи јарпи и канали, шта више по потреби премјестити корита потока.

У некомасираним земљама је власник распцјепканог посјела приморан сијати и садити такав житак, какав и његови сусједи, ма му баш то и не било по вољи и потреби. То ограничење скоро сасвим уклања комасацију.

Од немјерене је важности чиниеница, што се приликом комасације мора грунтовно ина уредити, те у њу унијети прави власници земља. За то се мора извршити нова измјера земљишта (реамбулација), обрачунати површину и видити да ли се слаже катастар с грунтовноиом. Уези с тим се морају провести и све оставинске расправе, те по споразумној молби свију сувласника разријешити и заједнице власности.

На посљетку треба истаћи велику благодат, да код комасације ваља провести и оне потајне диобе задружне, које су изведене послје 1. јануара 1890., а исто тако грунтовно провести и отуђења задружних некретнина, којима се диро законом одређена најмања мјера задружног земљишног посједа.

То су главне користи комасације, опртане у добелим потезима. Други ћемо пут казати коју поближе и више.

Гавра Копенла.

Шта каже повјесница о мајци Анђелини?

Кад су Турци 1459. године освојили од Срба град Смедерво и тако сасвим сручили српску државу, побјегне српски деспот (јер више Србија није била краљевина) Стеван Ђурђевић у Зегу (Пру Гору) која је с Босном једина још од српских земаља била слободна од Тураза. Деспот Стеван се ту ожени са кћерју јувачине Ђорђа Аријанита, Анђелином, која је била сваст зетског господара Ивана Црнојевића и Ђорђа Скендербега. Из Зете пријеђе Стеван са Анђелином у Италију и умре тамо 1477. г. Анђелина се из Италије врати са сином Ђурђем и Јованом у Срем и преузме част сремског деспота српског. До тада је сремским Србима био деспот славни јунак Змај Огњени Вук, синовац св. мајке Анђелине. Анђелина је била неко време српска деспотица, па онда преда то господство сину Ђурђу, а она се покатуверу у женском манастиру, који је она дигла, како веле, на мјесту садашњег српског манастира Крушедола. Ту је дочекала смрт чинећи многа добра дјела, због којих и буде проглашена за српску светитељицу, а као дан, кад њезину успону прославља црква одређен је 30. јули по старом календару.

Њезин син Ђурђе није дуго био деспот, већ се захвалио на тој части и предао је млађем

брата Јовану. А он се покадућерио и примио име Максим. Он је сазидао садањи богати српски манастир Крушедол у Срему и умро 1516. године. Млађи брат деспот Јован обдарио је Крушедол великим имањима. Јуначки је бранио Купиново и Беркасово у Срему од Турака и умро 1502. године, прије смрти владике Максима. Максим му пренесе тијело у Крушедол.

И Максима и Јована прогласила је српска црква за светитеље, те првог слави 18. јануара а другог 10. децембра по старом календару. Тако је српска црква уврстила у ред светитеља читаву ову поштену, добру, побожну српску породицу.

Не ваља губити вријеме.

— Српски народни пословица. —

Зима прође, а прољеће дође,
Птице поју, цветају ружике;
Све се губи, а време не губи;
А ти, злато, нељубљено драго,
Време губиш, а мене не губиш.

О последицама казнене осуде.

Један наш пријатељ из покрајине пита нас, да ли то може бити, да један општински бележник помоћу свога кот. предстојника наједном не допушта општинару — рецимо — Павлу Павловићу да дође у општински одбор зато, јер се пре двадесет година потукао са својим друговима и био осуђен због злочинства тешке телесне озледе. Пријатељ наш каже још и то, да је Петар Павловић већ 7 година одборних политичке општине, иначе човек угледан у месту, и што по наш народ каже, поштован од људи и од господа.

Због овога на нас управљенога питања хоћемо да кажемо коју реч више о последицама казнене осуде. Треба да се зна и то, јер у животу чење долази, па чим човек више зна, више и вреди.

Напредно време донело је са собом и то, да човек, који погрешни или учини какво зло може после издржане казне постати ваљан члан друштва, па да му треба за то повратити сва изгубљена политичка права. Због тога су и донесени у Аустрији, у Угарској и у Хрватској-Славонији закони, који одређују, како и после којег времена од издржане казне стиче грађанин на ново своја грађанска права. У Аустрији је донесен такав закон већ г. 1867., у Угарској г. 1878., а у Хрватској и Славонији 10. јуна 1890. Овај ћемо пут говорити о закону о казним последицама у Хрватској и Славонији, јер је Петар Павловић из Славоније, а осим тога морамо рећи и то, да је у свима тим законима у Аустрији, Угарској и код нас дух закона исти, одређења законска или једнака или врло слична.

У закону хрватско-славонског од г. 1890. каже се најпре, какве последице погађају онога, који је због каква злочинства осуђен, па да таквога човека каже, да, како одређује **чланак I.** закона,

1) престаје бити члан заједничког угарско-хрватског сабора у Пешти и хрватско-славонско-далматинског сабора у Загребу, даље престаје бити члан заступства жупанијског и општинског, поротник и присежик;

2) губи активно право избора у споменута заступства, то јест он не може бирати;

3) губи јавну, државну, земалску или општинску службу;

4) право на плаћу, пензију или милостину као службеник или чиновник;

5) јавне наслове (титуде), који не предаје на наследнике, академске степене и достојанства (доктората итд.), одликовања редовима и знаковима ове земље као и право носити одликовања страних земаља;

6) способност стећи за време, које закон одређује, права службе, одликовања као и пасивно право избора, то јест да буде биран.

(**Чланак III.** закона од г. 1890.) Са сваком осудом не само због злочинства, него и због прекршаја §-а 460 (крађа мање врсти, која није злочин), §-а 461 (помања проневерења и пресаре) и §-а 464 (судоловања и давање помоћи у такој крађи и проневерењу), означених у казном закону, настају исте последице, које смо напред рекли код злочинстава.

(**Чланак IV.**) Последице казнене осуде почињу онога дана, када је осуда постала „правомоћном“.

(**Чланак V.**) Сви злочини у овом закону о последицама казних осуда нису једнаки, јер због неких злочина престају последице, чим казна буде претпријета или се сматра претпријетом због помилодајња. Али кад се за таква злочине издржи казна, не враћају се сама од себе изгубљена права, него способност, да осуђених та права може одах на ново стећи. Такви су злочини ови: **великоздаја** (§§ 58, 60 и 61 казн. зак.), **злочинства сметања јавног мира** (§ 65 кад ко наговара на узбуну или отпор против закона, наредба, пресуда јавних власти), **устанак**, **бун** и **туцања** или **погибелна претња** против званичника или чиновника, **кад су у служби**, али само онда, ако се то догоди с разлога политичких, јер иначе последице трају дужи. (§§ 68, 69, 70 и 81 казн. зак.); **јавно насиље** против суда или друге које власти (§§ 76, 78 и 80), **убиство** у туцању, **кад се не може установити, ко је задао смртни удар** (§ 143 ставка 2), исто као и код тешке **телесне озледе** (§ 157 ст. 2.), **дубој** (§§ 158, 163, 164), **припомоћ дана злочинцима и војнику, који побегне из војне** (§§ 212, 214, 217 и 220 казн. зак.).

(**Чланак VI.**) За људе, који су осуђени због другог којег злочинства, а који у чланку V. (петом) нисмо споменули, или због којег прекршаја, које смо споменули у чланку III. престају казнене последице истом након овог времена:

а) ако је кривац осуђен био због злочинства на казну робије од пет година и више, престају последице након 10 година;

б) ако је кривац осуђен мање од пет година, престају последице након пет година;

а) ако је кривац осуђен због прекршаја напред споменутих (§§ 460, 461, 463 и 464) казн. закона, престају последице након три године;

д) ако је казна смрти опрштена или доживотна тамница претворена у времениту, престају последице након десет година.

Рокови ови почињу тећи, чим казна буде претрпљена или се због помиловања сматра претрпљеном. Али по намаху тих рокова не враћају се изгубљена права, већ се осуђенику само враћа способност, да их изнова може стећи.

Због осталих прекршаја и преступака (осни §§ 460, 461, 463 и 464) нема последица.

(Чланак XVII.) Сваки ће осуђеник моћи потражити од суда онога, који је изрекао праву осуду, да му се изда сведожба о томе, да више не постоје последице или да је већ настало неспособност за стицање права, изгубљених због казнене осуде.

Ако суд неће да изда такве сведожаве допуштена је молница притужба у року од 8 дана на виши суд (од котарског суда, ако је он судио, на судбени сто, од судбеног стола на сто седморице).

Тако одређује овај закон, и чим је он ступио на снагу, престала су за сва лица, осуђена пре тога рока, оне штетне последице, које их не би могле снаћи према овоме закону (чланак XIV.) Исто тако за оне, који су пре овог закона осуђени, престају последице, ако је прошло време, какво овај закон тражи.

Из овога, што смо до сад рекли, види се, да сваки онај, који је казну надржао, може стећи права, која је и пре имао. Од потребе му је једино, да затражи сведожду код суда, који је осуду изрекао, да су по „закону од г. 1890. о последицама казних осуда и казни“ престале штетне последице. Ту није потребно никакво обигравање и мољкање области, јер сваки, кога се тиче, има право на то по закону.

Дружнице стоји с нашим народно-црквеним аутономним уредбама и законима. У рескрипту од г. 1868. у §. 13. ставка II. стоји, да су у црквеној општини искључени од права бирања сви они, који су због каквог злочинства осуђени, или тога ради под казненом тужбом или истрагом стоје. Како се закони државни о казним последицама не протежу и не могу протежати, (што и ти закони сами признају), на наше народно-црквене уредбе, то према нашим уредбама онај, који је једном изгубио активно или пасивно изборно право, не добије га никада наатраг, па ма колико времена протекло.

Дабогме, да је ово велика строгост у нашим законима, али је то разумљиво, јер онда, кад се рескрипт претресао г. 1864/5. на сабору у Карловцима није у Аустро-Угарској још било каквог закона о ублажавању казне. Дужност би била нашег народно-црквеног сабора, да у том погледу промени те застареле настране законске одредбе, тим више, што је црква баш позвана, да прати грехове оних, који се искрено покају. Али док закон постоји, па ма био строг, мора се вршити.

Писмо српским ратарским девојкама.¹⁾

Миле сестре!

Безуман раскош и проклета мода толико су овладали нама ратарским девојкама, да своје родитеље хоћемо да упропастимо, а другим народима служимо на подсмех и ругло. Мојим драгим родитељима (хвала неуморном раду и великој разборитости мојега старога деде Лазе Старчевића) дао је Бог прилично земаљског блага, да се и ја могу убрајати у газдачке девојке и да се по својој вољи могу одевати и китити, а да то ни мало не падне тешко мојим родитељима. Но ја нећу више тако, него хоћу овако:

Пошто су баш газдачке девојке прве почеле терати моду и раскошно се кинђурити, то оне треба сад у овом одсудном тренутку — кад је пропаст тако близу — да прве и наатраг поћу и да и остале своје сиромашније сестре на прави пут поведу. Многе су моје другарице можда већ помишљале на то, али се ни једна није усудила да заправи. Ево ја ћу! На жељу свога деде и својих родитеља, ја сам се драговољно и тврдо решила:

Да више никад не обучем свилу нити другу какву скупочену хаљину; да не мећем на лице помаду ни белило; да не носим амбрел, рукавице, боа и друге непотребне ствари, и да никад више никакак скупочен накит на себе не метнем, него да се носим чисто, укусно и скромно, како приличи Српкињи девојци.

Миле сестре! Пођите замног, тако вас Бог помогао! Покажимо, да смо достојне потокиње Јевросиме, мајке Краљевића Марка, царице Милице и мајке Југовића, праве сестре Косовке и Маргите девојке!

У Десни, 15. марта 1905.

Љуба ва ваша сестра

Пава кћи Шандора Старчевића.

За „Српско Коло“.

И у овом броју можемо изнети лијеп број пријатеља „Српскога Колоа“, који настоје, да се оно што више рашири међу Србима ратарима. Тако је г. Л. Л. из Загреба дао претплату за 20 пријатеља „Српског Колоа“, који се имају слати у Чобанац и Помаз у Угарској и у Дрежницу и Лучане. Други пријатељ „Српскога Колоа“ из Загреба дао је претплату за 5 пријатеља, који се имају слати у околна села код То-

¹⁾ Давно, кад су и Срби почели на све стране проглашавати и разумевати, да су раскош, мода и штетни обичаји највећи изворци нашег општег наводњања; да нас, кад је успешна борба против тих порока и међу свим Српкињама изшла већ аралом број одличних и потпуних поборница, изишло је четири ја забављива и што једна збрда Српкиња из Балата, газдачка девојка, својима сестрама Српкињама поручице и препоручице. Стога преносимо горлу белешку на „Женског Света“ и препоручујемо је нашим Српкињама, ратарским задругама, напругама и родитељима.

пуског. Г. Дука Јовић из Чортановаца послао је К 480 за 2, г. Вујо Хинић у Зеленом Брду К 720 за 3, г. Љубомир Круљ из Мостара К 960 за 4, преч. г. Јован Седрамац К 6. Г. В. Клипа из Маљевца послао је даље К 1920 за 8, преч. г. Илија Пешут из Класића К 480 за 2, г. М. Решковић из Кињаче К 6 за 10, преч. г. Милорад Чопорда парох из Вел. Поганца К 480 за 4. Преч. г. Јово Гламочића парох у Јабучицу послао је даље К 12 као претплату на четврт године за 20 скупљених претплатника из села Јабуквица, Краљевчана, Трешуњача, Мачкова Села и Шупњара. Г. Љубомир Круљ из Мостара по други пут је послао К 960 за 4 друга претплатника. Г. Коштућ из Бузете послао је К 3120 као годишњу претплату за 13 скупљених претплатника и г. Јово Миљевић К 480 за 2 претплатника. Г. Н. Н. из Загреба предао је управи „Српскога Кола“ К 24 за 10 претплатника. Пријатељ „Српскога Кола“ из Вучинић села код Кам. Моравица пише управи нашој, да се шаљу бројеви нашег листа тројици нових претплатника у Кам. Моравицама, па обећава, да ће настојати, да скупи још претплатника, тако да у Кам. Моравицама буде 40 претплатника „Српскога Кола“. Други опет пријатељ „Српскога Кола“ из Северина код Бјеловара послао је управи нашој К 960 за 4 претплатника, па пише, да се лист шаље још једанаесторици, који ће одмах послати претплату, чим добију бројеве. Г. М. Бандур из Ашање послао је К 6 као годишњу претплату за 5, преч. г. Милан Скенић парох у Швини код Отошца К 12 за 5. Г. Ђура Самарџија из Ирга послао је даље К 4540 као претплату за 31 скупљена претплатника. Г. Јово Делић трговац из Бабина Потока, послао је К 729 за 6, а г. М. Соколовић из Пласа К 480 за 2 прет. г. Којо Бунаревић из Ст. Бољана послао је К 720 за 6, г. Лазо Пучуца из Липоваче код Раковине К 480 за 2, г. Н. Вила из Полоја К 6 за 5, преч. г. Јово Вукелић прото у Примисљу К 720 за 3, г. Љубомир Грубачевић из Берека К 9 за 6 и преч. г. Симо Стојановић парох из Приједора у Босни К 480 за 2 претплатника, Србин из Могорића у Лици Сава Корица послао је К 480 за 2, г. Радивој Стојковић из Сурдана К 480 за 3.

Шта се збива у нас и у свијету.

Нови начин побирања десетине у Босни и Херцеговини. Сарајевска влада јавила је у уторак свијету преко својих листова онај догађај:

„Илеђ босанске земалске владе федалнајмајстор барун Албори објавио је одредбу, којом се досадашњи начин побирања десетине, која, како је познато, у окупираним провинцијама заступа земљарину, укида. Уклоњена је свакогодишње посредовање десетинских писара и замијенена паушалом десетине. У једанаест параграфа установљене су десетинске радње. Тако ће се учинити крај тужбама, које постоје од сто година“.

Овако дакле мисли сарајевска влада, учинити крај тужбама, које постоје од сто година, а ово шта измаче осталог каже о томе „Нови Србобран“ у броју 80:

„Ми држимо, да је то нетачно и неистинито.... По најдирје није истина, да је босанска влада својом наредбом учинила крај варварском заостатку на времену отоманске владавине, на што се циља истицањем „тужба од сто година“. Осим ако је успјех од малог зла створио веће, онда се и онде може говорити о успјеху.

Питајте данас свакога Босанца и Херцеговца, који плаћа десетину под окупаторском владом, пак ћете чути, како ће уздихати за временима под султановом владом. Прије окупације није десетина тешка била. Тешка је десетина била само онда, када би царевина дошла у новчану стиску, те од раје тражила по други пут десетину или једне године још и за ону, која долази; иначе не, јер је била малена. По авачиничноме извјештају њемачкога конзула у Сарајеву дра Блауа, ушло је год. 1865. у босанском вилајету десетине 1,800,000 фор. (један милијун осам сто хиљада форинти). Ово је смисле и ковиле према оној десетини, коју народ данас плаћа. Док за турске управе десетина није никада била већа од 1,800,000 фор. (један милијун осам сто хиљада форинти), што потврђују извјештаји аустријскога конзула Васаића у Сарајеву, досега је она већ треће године окупације, 1882, износ од 2,783,913 фор. (два милијуна седам сто осамдесет и двије хиљаде и десет сто тринаест форинти).

Немамо података како се десетина од године до године даље развијала, нити их можемо имати, јер босанска влада крије такве ствари брижљиво, ну ипак имаде знакова по којима се даде закључити, да је босански десетарски рад послје свога 25-годишњег живота достигао врхунац. Судимо то по прорачуну, који је н. пр. године 1882. износио 5,512,292 (пет милијуна петстодеведесет једну хиљаду двестадеведесет и два фор.), а од тада је непрестано растао, тако да је већ год. 1892. износио 10,807,320 десет милијуна осамстоседам хиљада триста дваесет (фор.), док се сви примци у тој години рачунају на 16,000,000 (шеснаест милијуна фор.) која је бројка данас давно премашена.

Уважи ли се сада да је десетина за турске владе износила 1,800,000 (један милијун осамстохиљада фор.) а сви порези у Босни и Херцеговини скупа са новопазарским сајцаком по извјештоју већ споменутога дра Блауа, изнесу напашали више но $4\frac{1}{4}$ милијуна форинти, онда се види да данас народ у Босни и Херцеговини плаћа у најмању руку у једној години толико пореза, колико је за турске владе платио за каквих осам година. У овом порезу главну улогу игра десетина, тако, да мирне душе можемо рећи, да је данас десетина преко осам пута толика, колика је била за вријеме турске владе.

Огромна десетина која је нарасла у поводу самовољног писања десетарева и процјене плодова, коју цијену селак никада се може изнадити, тако да је то само по имену десетина, а у истину је четвртина, можда и трећина, није овом народом смањена, него је утврђена на недогледно вријеме у овој мисли. Су-

дећи наиме по изјавама министра Буријана у прошлим делегацијама, паупализирање десетине извршено је на темељу досадашњих пописа десетинских. Нијесу дакле новом наредбом, коју је јуче растекла из Босанска влада, уклоњене тегабе, које су изазвале тужбе против босанске управе, па и годину 1882., него су њоме утврђене на даље недогледно вријеме. Ми ћемо о овој ствари још говорити.

У Угарској још нема новог министарства. Краљ ће на Беча опет доћи у Пешту 5. или 6. маја, дакле по нашем Ускресу. Да ли ће се тада решити и криза, не може се рећи унапред.

Мађарске новине пуне су ових дотађаја, што се данас одигравају у Угарској. Занимљиво је да се претреса у њима и то питање, да ли Хрватска и Славонија морају добити право у војсци која се налази у Хрватској и Славонији службени језик српски (хрватски), ако Мађари добију мађарску команду у Угарској. Једин, и то најодлучнији њихови политичари, кажују да Хрватска и Славонија нема на то права, јер је она саставни дио Угарске, док неколицина мађарских посланика признају Хрватској то право. Нема сумње да по нагодби од г. 1868. Хрватској и Славонији припада то право, па иако Мађари говорили што хоће. Али друго је питање, хоћемо ли ми то постићи. Хрватско-славонски аустријанци у Пешти не раде ништа, јер је њима главно посланичка плата, а док будемо имали такве синове, тешко ћемо долазити до својих права.

Аустро-Угарска и Италија не живе у најбољој слози и споразуму, и ако њих двије с Њемачком скупа сачињавају тако звани тројни савез, докле Русија и Француска чине за се двојни савез. Аустро-Угарска и Италија не живе најбоље због тога, што Аустро-Угарска гледа да добије Албанију у своју власт и отме је Турској, а Италија опет хоће Албанију за се. Кад би Италија добила Албанију, онда би она постала господар на Јадранском Мору, а Аустрија би била у тешком положају. Ето, за то се те двије државе, и ако су тобоже у савезу, попрерице гледе. На граници према Италији оружја се Аустрија све у неснагост, а то бојне ради и Италија. Талијански шпијунци прелазе у Аустрију и праве карте и слике крајева и земљишта, па је и недавно близу Трста ухавањен један талијански официр шпијун. Има људи који веле да, прије а касније мора доћи до рата између Аустро-Угарске и Италије, и ако то не би желели ни државници аустријски ни талијански, јер је рат опасна ствар, али су прилике јаче од њих, а противности велике. Да би се те противности малко нагладиле, долази аустро-угарски министар спољашњих послова на Беча, гроф Голуховски у Млетке, где ће се састати и разговарати с талијанским министром спољашњих послова Титонијем. Голуховски долази да изгладни ствар, јер се недавно Вилхелм цар њемачки састао с краљем талијанским Виктором Емануилом, и док је Вилхелм споменуо у свом говору тројни савез и Аустрију, краљ талијански прошао у говору мимо Аустрију као мимо турско гробље. Сад треба то исправити и Голуховски путује зато у Млетке.

Грчка и острво Крит. Ви ћете се сећати да је прије седам година баш у ово доба (1898.) повела Грчка рат с Турском. Турци су победоносно терали Грке, који су пред њима бježали и нису се упуштали ни у једну битку. Управо Грци су се дуго упуштали у рат, јер нису имали ни добре војске ни оружја. Турска ју је лаке руке победила. Ни ипак су европске велике државе отеле Турској острво Крит, признаде да Грчка има право на њега и за намесника на Криту постављен је грчки наследник престола Ђорђе, али је Крит остао ипак под архивном влашћу Турском.

Пре неколико дана прогласила је народна скупштина критска, да се острво Крит спаја с Грчком па да престaje свака власт и право Турске над њим. Ово су требале да признаду сада и велике државе у Европи, па би ствар била готова и Крит сједињен. Али су велике државе рекле, да за то спајање није агодно време, па оне не пристају. И тако је ова ствар одгођена до даљих времена, али нема сумње, да ће Грчка коначно добити острво Крит.

Прилике у Македонији и Старој Србији не мењају се ни за длаку на боље. Реформе (преиначе) у управи Турској, што су преузеле Аустро-Угарска и Русија с другим државама да уведу, не иду напред. Један је државник рекао, да реформирати Турску значи исто што и уништити је, па зато је Турска и противна реформама и не да да се уведу. А осим тога и уговор између Аустро-Угарске и Русије о аједничком раду у Македонији ступа ван снаге средином ове године, па се не зна шта ће данас бити.

Поред осталих невоља сад се у Македонији јављају и грчке чете, које помажу и некако мило гледе турске власти, јер Грци убијају и пљачкају Србе и Бугаре у тамошњим крајевима. Како пате Срби у Старој Србији од Арнауата, зна се врло добро, а како османлијски војници поступају с рајом у Македонији и Старој Србији, показује и слика, коју у нашем броју доносимо.

Различне вијести.

Удбинска Штедионица за „Српско Коло“. Српска Штедионица на Удбини у Лици послала је управни „Српскога Колоа“ К 50, као потпору народном листу „Српском Колу“, па пише на купону: Изволите примити ово као потпору нашег завода на темељу одлуке наше управе. Удбинска Штедионица прва је сво почела редовито да помаже „Српско Коло“, а ми се надамо, да ће и остали наши новчани заводи, којих има већ преко 100, тако исто учинити и сваке године сјетити се прилогом народног листа „Српскога Колоа“.

Грчачка Штедионица за „Српско Коло“. За Српском Штедионицом на Удбини повела се и Српска Штедионица у Грчацу у Лици, те је као прилог „Српском Колу“ дала К 20. „Српско Коло“ је највјештиничији српски народни лист, а има великих издатака, па баш због тога је за похвалу овака добра воља српских новчаних завода, да га помогну и олакшају му налагање.

Ове двије штеднионице у Лици мале су још и мале, па ево покажу „Српско Коло“, а надахнуто се, да ће напунити старији и јачи новчани завод и такмиче учинити што за „Српско Коло“.

Главна скупштина српских ратарских (земљорадничких) задруга у Аустро-Угарској и средњини благајнице српских привредних задруга држаће се у Дарувару 18. (31.) маја о. т. у 9 сати прије подне у великој кулашничкој дворници.

О комасацији излазиће у нашем листу неколико чланака. Кад се они српске, писаћемо о задружном закону код нас.

Овако се ради. У словачком листу „Донковски Словак“ што се штампа у Новом Саду, читали смо ову вјест:

Хоћу да послужим нашим (словачким) вриједним господарима, који би хтјели купити комадић земље. Имам на продају као заступник једне особе 28 југара (ради) земље с кућом, недалеко од Шинда, од прилике за двадесет и девет хиљада круна; 8 југара је засијано пшеницом, 2 јечмом, 2 војом, а 14 дано у закуп за 52 круне по јутру, до јесени под кукурузом. За кућу се плаћа аренда 480 круна годишње.

Платити се може у три године. Ближе обавијести даје Павле Вода у Винковцима.

Видите ли, како ради овај Словак? Он је нечији заступник, неко му је повјерио продају своје земље, земља није његова, па се он свеједно брине да та земља дође у словачке руке, а не у чије туђе. То је човек, то је прави Словак. Јер он зна, да је онај народ сигуран за се, који земљу има у рукама. Из државне службе, па приватне службе, па фабрике могу човека истјерати, али нема те моћи, која човека са земље може отјерати. И трговина и занат су добри, сигурнији од ма какве службе и господства, али нису сигурни као земља. Јер могу се сложити купци, па не куповати код оног, који им смета, као што би се и ми Срби, да смо људи, морали сложити, па не куповати код Чивута, Шваба и других. Али нико се не може сложити са другим, да ми заустави кишу или сунце, да не пада и не сија на нашу земљу, нити ми може мог алата узети.

Учимо се и ми Срби од овог Словака, па ако морамо продати груду земље, продајмо је Србину, а не туђину.

19 задруга у два мјесеца. У Србији је у мјесецу јануару и фебруару основано деветнаест нових ратарских задруга. Свега ће бити у Србији око пет стотина задруга. Као што видимо, у Србији се задруга људски шире. Тамошњи Срби виде, да помоћи нема из неба, већ свако мора сам себи помоћи. И код нас задруге ничу на све стране, али има крајева гдје би могле и брже, а то је Лиха и модрушко-ријечка жунија. Ту се задруге споро шире. Ваљда ће се тамошњи Срби пожурити, да нахвале, што су пропустили. На спори Боже!

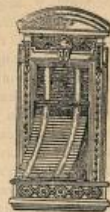
Нада хоћеш да шаљеш претплату „Српском Колу“, то је не шаљ ми сам, јер када се вас више сложи, дође

вам поштарина јефтинија. Ријетко има мјеста, гдје „Српско Коло“ допире, да има само један претплатник у њему, него их има више. Ти се сви већином као обично у селу познају и знају који држи „Српско Коло“. Сви у једном мјесту дакле треба да се договоре, када хоће да шаљу претплату, па да пошлу заједно на једној поштанској упутници и да напишу на купову за кога се шаље и колико који шаље. Свагдје треба човек да уштеди, само гдје може и гдје је пробитачно.

Дужницима „Српског Кола“.

Прегледајући своје књиге нашли смо приличан број претплатника „Српског Кола“, који нијесу обновили претплате за ову годину. Ми смо већ истакли у овом листу, како није право ни лијепо примати и читати лист, а не платити га. Зато опомињемо и позивамо све оне, који нијесу обновили претплате за ову годину, да то учине, јер ћемо им обуставити лист. „Срп. Коло“ стаје годишње само К 2-40, а то је мјесечно 20 потура. Дакле и највећи сиромашак може толико метнути на страну, па платити лист, који га тако лијепо поучава и на добро упућује. Лист чини своју дужност, па онда и негови претплатници треба да чине своју дужност.

Уредништво и управа „Српског Кола“.

Фабрика
жалузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
напана

Г. СКРБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручује своје

признато солидне, тачне и јефтине
фабрикате

Цијеновник базава и орјино.

604. 5-24

Изази два пута

— у мјесец —

Цијена за Аустра-Угар-
ску: на годину К 2-40
на по године К 1-20
на четрт год. К —60
За друге земље: на го-
дину 4 круне. Поједи-
ни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Отлас рачувају се по
ценовнику. Ако се ви-
ше од три пута увр-
ћују, рачунају се је-
динице.

Уредништво се налази у
Николићеву улици бр. 6.
Писма се шаљу на уред-
ништво „Српско Коло
народног листа“. Руко-
писи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Прилике у Угарској и ми.

Дуга борба, која се води између Пеште и Беча, још није свршена. Гроф Стеван Тиса стоји и данас на челу владе, и ако је у сабору већина посланика против њега. Не попушта Беч, не попушта Пешта, па се борба између њих води мјесецима већ, и нико не може тачно рећи, како ће се она свршити. Између осталог Мађари траже у заједничкој војсци, коју даје Угарска, мађарску команду мјесто дојачошње њемачке, а Беч опет не да, јер хоће да у свој заједничкој војсци влада и даље само њемачки језик. Осим тога траже Мађари, и ако не одмах, и друге ствари, тако да би Угарска била сасвим засебна држава од Аустрије, с којом би имала само заједничког владара и друго ништа. Али за сад им је главно мађарски језик у војсци, који би се могао одмах увести.

И за то ето та дуготрајна борба. Вође опозиције, која има већину у сабору, преговарали су с краљем неколико пута, али до споразума није дошло. Натезе се и на једној и на другој страни, али за сад нико не попушта. Сва се мађарска опозиција од неколико странака удружила и бори се удружена. Да ли ће Беч попустити и опозиција саставити своју владу, или ће се можда распустити овај сабор, па одредити нови избори, то се не зна. Видјећемо накоро.

Важнија је ствар, која се тиче нас у Хрватској и Славонији. Као што се ана, сабор загребачки из своје средине шаље у Пешту четрдесет одасланика, који у заједничком сабору у Пешти заступају Хрватску и Славонију у онијем стварима, које су заједничке нама и Угарској. Тијех четрдесет одасланика изабрано је само из средине мађаронске владине странке. Они су се за пошљедњих двадесет и више година свезали с мађарском либералном странком, која је досад била на влади у Угарској, и ра-

дили су све оно, што је та мађарска странка захтијевала. Није нашој мађаронској четрдесеторници стало било до добра и користи ове земље, коју су морали заступати. Они су добијали годишњу плаћу од преко три хиљаде форината, мађарској влади одобравали су, а у својој земљи, у Хрватској и Славонији, помагали су опет политику грофа Куна Хедерварског, који је наше правине укидао, једну за другом. Бечу је то било по вољи, јер је либерална мађарска странка и влада живјела с Бечом у споразуму.

Али сад се лист окренуо. У сабор је дошла у већину мађарска опозиција, и сад четрдесет хрватско-славонских одасланика не знаду, шта ће и куда ће. Неће против Беча, а боје се мађарске опозиције, која може доћи сутра на владу, па куда ће онда. Самосталне политике нијесу као заступници краљевине Хрватске и Славоније знали никад водити, него су увијек били оруђе у рукама Беча и Пеште, а за то им се опет добро плаћало.

Сад се у пештанском сабору расправља о адреси (писму), коју шаље сабор владару. И четрдесеторница хрватско-славонска дала је некакву изјаву, у којој каже, да је противна мађарској команди у војсци, али ако Мађари отму то од Беча, онда и они траже да се у Хрватској и Славонији у заједничкој војсци уведу хрватска, или како ми Срби увијек кажемо, српска команда. Иначе увијевају Мађаре, да су они њима вјерни и одани.

Ето, видите, како су дволични, па за то их у пештанском сабору и грде и њихови дојучерашњи савезници и опозиционалци, и они су данас чардак ни на небу ни земљи. Они би радо да буду и слуге Беча и да се не замјере Мађарима, ради би, да сјеле на двије столице. Кад би били људи, они би отворено и одлучно устали и рекли: Хоћемо и тражимо за своју

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послаје, да га читате

земљу и народ то и то, а не тиче нас се ни Беч ни Пешта.

На жалост, така се рђава политика код нас у Хрватској и Славонији водила увијек. Такви су били наши политичари и државници и г. 1848. кад се наш народ против Мађара тукао за Беч, касније се Беч и Пешта погодили, а нас обојица лупили шаком по глави. Тако је било увијек, тако ће бити ваљда и сада, јер земљу нашу заступају људи, који се туђину за своју личну корист удварају, а код куће народу не даду права, него узимају и оно што има.

К р с т.

„Мили боже и Божићевање,
Што то паде крст са наше цркве?
Је л' нас стара вјера изнедала,
Дође л' земаљ да се потурчимо?“

— Крст је часни са врх куле пао,
Кад је пао већма засијао,
Пак он збори тихо апостолски:
Н'јесам пао да ме одбојните,
Већ сам пао да ме подигнете,
Да вам кушаи и вјеру и снагу.
Дижите ме, дјесто мученици,
Дижите ме себе подижући,
Припоменом Лазарева главе,
Благословом светитеља Саве.*

„Словојство“ Змајковић.

Српска повјест.

10.

Цар Стеван Урош.

(Од год. 1355. — 1371.).

На смрти постави цар Душан за савјетника младом Урошу свога тајника, великаша Вукашина Мрђавчевића. Вукашин је био mudar, вјешт човек, па је Душан држао, да ће он бити ваљан помоћник Урошу. Урош се ни у чем није уверао на Душана. Кад је Душан умро, било му је деветнаест година. Да је он шта био налик на Душана, могао је у тим годинама људски владати, гвозденом руком управљати државом. Али он је био нека добричина, миран, неоплудан, млакоња. То су и великаши знали, па чим Душан заклопи очи, дигосе главу. Сваки се у свом крају прогласи за самосталног владара, не слушајући ни у чем Уроша. Тако уради Синиша, Душанов брат по оцу, војвода Оливер, Предуб, Баоша и Буко Баошић, Никола Алтомановић Војиновић.

Да је Вукашину било стало до царевине и Уроша, он би већ био могао с Урошем заједно укротити великаше, али и Вукашин је са својом

браћом наумио да постане самосталан господар, да се одметне од Уроша. И абила Вукашин се прогласи за краља, а браћа му Гојко и Угљеша за господаре у својим крајевима. Тако Урошу не остале ништа од читавог царства.

Да зло буде још веће ударе на Србе Мађари, отму Српјем, Биоград, Мачву, бан босански отме Хум (садашњи Херцеговину), а и из Далмације морадоше Срби узмакнути пред Мађарима и Мљечићима.

Ето тако расуло и пропаст настаде у силној Душановој царевини само неколико година иза његове смрти. Од силне српске државе постаде сјасет малих државица, слабих, које су се клале међу се и крвнички мрзиле. Кад би непријатељ навалио на једну, друге су мирно гледале, а непријатељ би ону једну, саму за се, лако свладао, па би ударио на другу и тако редом. Великаши као да су били обневидили, заслијепили.

Баш и том часу, кад је умро цар Душан и српска се царевина раздробила у сјасет државица почеше Турци из Азије преко мора све више навирати у Европу. Ми већ знамо, како су грчки царски цариградски звали у помоћ турске чете из Азије против цара Душана, плаћајући им мјесечну плаћу. Турцима се допадоше земље у Европи, али док је Душан био жив, не могаоше се угнијездити у њој. Да је Душан остао жив и освојио Цариград, они то никад не би могли учинити. Али кад он умрије, они се угнијезде у једном грчком граду на морској обали и почну се као талас све даље ширити. Српски великаши, кољући се међу се, нису то ни опазили, док Турци не закуцаше на њихове међе. Сад се великаши сјетинше, да је ало дошло сасвим близу и да би требало Турке натраг протјерати. И абила краљ Вукашин позове у бој против Турака све српске великаше. Али му се придружише само великаши на југу Душанове царевине. Скупи се српска војска од шездесет хиљада момака. Војска сретно побије Турке у једном мањем крешеву, и пријехе ријеку Марицу. Срби весели, што су побједили једном и уздајући се у сигурну велику побједу, поставу немарни, нису постављали свуда стража. Турци удуче агоду прилику, па науме да на Србе изненада ударе. Цар Мурат био је у то доба у Азији, ратовао тамо. Турском војском у Европи, у граду Дринопољу заповиједлао је војвода Мала-Шахин. Он удари са свом својом силом, која је била много мања од српске пред саму зору на српску војску, која је безбрижно спавала. Срби нису имали стража на све стране, које би објавиле турски долазак. Тако Турци груну изненада на поспале Србе. Срби збуњени, буновни не могаоше се људски бранити, почеше се онако у мраку међу се бити. Настаде тако страшни покољ,

док Срби не кренуше у бјегство. Али у бјегству ударише на ријеку Марицу и подавише се. У страшној покољу погibe краљ Вукашин и брат му војвода Угљеша. Мали број српских војника и великаша утече. Све друго или погibe или се удави. Велика ријека Марица потече мутна и крвава, носећи српске коње и јунаке. Та страшна српска погибља урезала се дубоко у памет српског народа. И сад српски народ у многим крајевима говори, кад куне: однијела те *мутна* Марица, или вели кад му што пропадне: отишло у *мутну* Марицу. Турци прозваше оно мјесто, гдје Срби страдаше: Срб-синдиги, и то је српска погибља, па га и сад још показују странцима поносећи се и личећи се.

Тако јужни дијелови српске државе осталоше отворени турским навалима. Великашки немар и неслога зададоше смртни ударац српској моћи, јер великаши из сјеверних крајева није пошлѝ у бој против заједничког душманина, а по готову Босанци и Хумљани. За мало година освојише Турци сву јужну полу српске државе, па ће ударити и на сјеверну полу и приредити Србима уз Марицу и Косово Поље.

Мало послѝје српске пропасти на Марици умрије добри а несретни син цара Душана, Стеван Урош. Сада му тијело почива у манастиру Јаску, у Сријему.

Распукнута Јела.

Ој Дамјане, једини у мајке,
Зар не памтиш ону виту јелу
Под којом се лани загрлисмо,
Завјерисмо, пак се растадосмо
Зима прође, опет лѝто дође: —
Хајдмо јели, гдје-но смо се клели:
Моја пола каква је и била,
Зелени се, — не зеленѝла се!
Твоја пола каква није била,
Суво гране — твоје обећање.

„Спољнѝце“ Змајевѝне.

Како се научи лако читати.

Један Србин из Босне изнашао је начин како се лако може написати човјек научити читати. По томе смо начину саставили ево и за наш свијет ово упутство, па ће наши писмени људи, којима је стало до добра народног хтјети научити наш санјет читању.

Најприје морамо окренути пажњу свакога, да тачно изговара свако слово, особито она, која су нашем народу потешка за изговарање као што су нарочито *х* и *ф*, која он хоће да изговара као *к* и *в*, или *х* уопће и не изговара.

Ми ћемо најприје изнијети ријечи, кад се човјек крети, затим „Христос воскрес“, а онда

једну пресмицу. То није много и онај, који хоће да научи читати, мора научити најприје на памет најтачније сваку ријеч од свѝта тога, и да изговара тачно свако слово. Кад је то научио, онда ваља поћи корак по корак даље, као што ми то износимо у упутству мало ниже. Сад ћемо изнијети најприје оно, што смо рекли, да треба научити на памет и из чега ће се слова разабрати:

I. во иѝја отца и сина и свјатаго духа амин.

во, и, м, ј, а, т, ц, с, н, г, д, у, х,

II. христос воскрес из мртвих смртију смѝрт

р, к, е, з,

поправ и сущим во гробјех живот дарован.

п, ш, ч, б, ж,

III. аѝ-алиѝју жалосна ти мајка

б, л, љ,

кад се жениш јер се не ожениш

твој се бабо трипут оженио

а ти једном и то удовицом

удовице лице облубљено

ѝевојачко фино за љубљене

ѝ, ф, ѝ,

удовице рухо подерано

ѝевојачко јако за дерање.

во иѝја отца и сина и свјатаго

во, и, м, ј, а, т, ц, с, н, г, д, у, х,

духа амин.

г, у, х,

христос воскрес из мртвих смртију

р, к, е, з,

смѝрт поправ и сущим во гробјех

п, ш, ч, б, ж,

живот дарован.

от,

аѝ-алиѝју жалосна ти мајка

б, л, љ,

кад се жениш јер се не ожениш

твој се бабо трипут оженио

а ти једном и то удовицом

удовице лице облубљено

ѝевојачко фино за љубљене

ѝ, ф, ѝ,

удовице рухо подерано

ѝевојачко јако за дерање.

Упутство, како треба поучавати.

Прекрстити се и „Христос воскрес“ знаће на памет сваки православни Србин, а ону пјесмицу од 8 редака може научити, кад му други чита, за врло кратко вријеме. Најприје је потребно да се зна, да између ових 30 гласова има пет, који се сами за се могу лијепо изговорити, а то су *и, у, е, о, а*, зато се и зову самогласници. Свијех осталих 25 гласова зову се сугласници, и они се не могу чисто изговорити као онијех пет самогласника.

Ми ћемо разлијелити на неколико читања горње ствари, јер се тако корак по корак може научити свијех 30 слова.

Прво читање.

Најприје треба прочитати првијех 10 ријечи: Во ија ота и сина и свијатаго духа, и, христос воскрес. Између свију слова, која долазе у тих десет ријечи, ваља најприје одијелити самогласнике *о, и, а, у, е*. Поједино се може показати и како се та слова пишу, јер поједино доносимо и писана слова. Добро је испоређивати штампана са писаним, а тако исто могу се слова изрезивати из новина, па их показивати и питати ученика, да каже, ко је је које слово. У том првом читању научиће се да кле пет слова, и још преостаје да се научи 25.

Друго читање.

Нека се прочита: Во ија ота и сина и свијатаго духа амин. Нека се чита на глас, а ако је више ученика, нека их сви на глас изговарају. Одмах се може видјети да ту има свега девет ријечи. Ту ћемо наћи позната већ четир самогласника *о, и, а, у*, али и девет сугласника: *в, м, ј, т, ч, с, н, л, д, х*. Треба показати, како се које изговара, затим испоређивати штампана са писаним словима.

Послије ове друге лекције знаће ученик свега 15 слова, дакле половину.

Треће читање.

Сад се чита гласно: христос воскрес на мртвих смртију смрт поправа и сущим во гробјех живот даровав. Ученици нека потраже најприје сва позната слова, а затим нека им се покаже, како се изговарају непозната, која ту долазе, а то су ових 8: *р, к, з, п, ш, ч, б, ж*. Нека се уче и испоређују као и код онијех читања напријед и ученик ће знати свега 23 слова. Преостаје дакле још свега 7 непознатих слова.

Четврто читање.

Ми смо рекли, да сваки мора прије почетка читања научити ону пјесмицу „Ал-Алију“ на памет. Кад узме дакле ону пјесмицу преда се, онда ће наћи још и ових 7 престалих слова, и то: *у, л, ђ, љ, њ, ф, њ*. Покаже се и упамте се као и код претходних лекција.

Пето читање.

Читалац је научио сада свијех 30 слова, која у српском језику долазе. Сад га треба научити, да два, три, четир или више слова чине једну ријеч, на прилику: *и-о-и-о, и-м-ј-а-и-и-и-и* итд. па тражити, да прочита редом све оно, што је научио: во ија ота, христос воскрес и Ал-Алију.

Сваку ријеч нека покаже претом, нека погађа на прескок слова и нека их пише.

Кад је научио добро сваки ученик ова мала слова, онда је већ лакше научити га велика. Кад сврши с овим, онда се може одмах, а и у исто вријеме, упућивати у буквару.

Главни је код овога, да се марљиво прихвати посла онај, који се учи, и онај који учи, па се за најкраће вријеме, можда од неколико сати, могу научити слова и помало читати.

Македонка.

Кад се једном научи ћирилица, онда се истим начином лако ладе научити и латиница. Наша школска омладина, кад дође о великом школском одмору на два мјесеца кући, могла би велики успјех у овоме показати и народу своје муке добро учинити, учећи га читању.

А сад у име Божје на посао!

Руско-јапански рат.

Рождественскиј и Небогатов.

Сад се поуздано јавља, да су се обе руске ескадре спојиле у индокитајским водама. Подједно се јавља и то, да је Рождественскиј с целом флотом отпловио одмах напред, али се не зна куда. Нема сумње, да ће Рождественскиј кренути сада према своје циљу напред, то јест да се сукоби са Тогом, подели мегдан с њиме, па, ако му срећа послужи, преузме господство на мору и крене према Владивостоку.

У Јапану је завладао страх. Нису се надали, да ће после уништења портартурске флоте послати Русија другу на Далеки Исток. Преварили су се у рачуну и за то је страх разумљив. Разумљиво је и то, зашто Того не сме да удари, јер судбина Јапана зависи од овога поморског боја. Скору будућност показаше нам, ко ће бити господар у Манџурији и Кореји.

А твој прве пјехнуо од прве.
— „Мој је сјек'о на бузук Турке,
А твојачко крио се под грање.“
Запали се образ од образа,
Ражагри се туга до омаза,
И, бй не бй, дигосе се руке
Женске, српске, а сада крвничке.
Ал' из гроба нешто проговара,
Из једнога као из другог:
Себи руке, беаумнице мајке!
Одбите се од наших гробова!
Ми се знамо колико ваљамо;
Кавга ваша то је мука наша.
Не бори се сестра са сестрицом,
Нит се рата на рођена брата.
Кад се бије с душманом се бије,
Отом крвном нека се прелије
Гробак Ивин и гробак Илијин.

„Спокоитељ“ Задарине.

Прекрсти се!

У једном крају Француске живео је неки честити сељак удовац, коме је после смрти женине остао само синчић, живахно и разумно дете. Када дође време, даде га у основну школу. У школи је био скоро најбољи ђак, а када доврши основну школу, рече оцу свој:

— Оче, пошали ме учити гимназију, веруј ми учићу боље; жеља ми је да будем лекар. Пошали ме молим те!

Отац је послушао молбу и жељу свога детета.

Син је одржао дату реч, учио се не може бити боље како у гимназији тако и на великој школи и када му је било двадесет и шест година био је лекар. Али, нутро јада: млад лекар као паун поста поносити и чисто се стиђаше што је сељачки син; није му се допадало што седи у обичној једноспратној кући очевој, хтело му се, да му кућа буде од неколико спратова. С тога чини дође до потребног новца, дозвола задаре, учини погодбу за преварку куће, скида кров с куће очеве и назида на истој и други спрат и кад би здање готово, намести собе богатим намештајем, усади да живи у њима, а свог оца остави на доњем спрату, где му слуге обављаху. Свакојако то оцу његовом није било по вољи, али шта је могао друго чинити но ћутати и стрпљиво сносити поносител и рђаве поступке свога сина „господина“.

У то доба владао је француском државом цар Наполеон. Једном приликом цар дође у тај крај у лов. Задржавши се дуго у лову, мораше са пратњом својом да преноћи онде, где нађу на подесну кућу. Дошав у то место, нађу преноћиште у кући лекарској. Дабоме, да их је лекар увео у собе горњег спрата, на којем је и за се крвет задржао. Ну, приликом уласка цара у кућу — није му приказао оца свог. Наполеон пак, имахаше тај обичај: да се скоро увек и сам лично обавештава и упознава у околини у којој се нађе. И сипавши доле међу послугу, упозна и оца домаћина лекара. То га је непријатно дирнуло и нама је увидео

СРБИ ТЕЖАЦИ!

Шалјите добру,
здраву и паметну
дјецу на корисне
— ЗНАТЕ —

Осим што
Српске ратарске (земљопореднице)
Задруге

СРБИ ТЕЖАЦИ!

Купујте и читајте „Приредник“ лист
Главнот Српског Ратарског
(Земљопоредничког) Задруга у Београду.

На синовљим гробовима.

Два су гроба упоред стајала:
Једно гробак Сењанина Ива,
Друго гробак Смиљанић-Илије.
Двије мајке косе расплетале,
Свака својем гробу допадале,
Свака своје јале жаловала.
Сузама су залјевале бусе,
Поминале битке и мегдане,
Грозд врлина свака својег сина,
Кад мајкама понестало суза
Прјеким оком једна другу гледа:
— „Мој је био бољи од твојега!“
— „Мој се пјена даље од твојега!“
— „Мој је им'о седамнаест рана,
Свака рана од седам педаља,

однос, који постоји између оца и сина и замисли да оваком сину поношљивицу очита добру лекцију, али како је био уморан, остави то за сутра дан.

Кад је било сутра дан, нареди цар, пре но што ће се поћи, да обедују, као и то, да за столом буде како домаћин — лекар, тако и његов отац. И када се јело заврши, лекар домаћин, по својој обичају, који му је од детињства заостао, прекрсти се изговоривши гласно „во њија оца и сина и свјатаго духа — амин!“ Овај поступак његов дође цару као наручен, да испуни намеру своју. Окрене се лекару и рече: — Веома је лепо, видети човека да се Богу моли, тим већма обрадованог који уме поштовати Бога и старије своје. С тога вас молим, прекрстите се још једном! — Лекара, истина, ово изненади, али похита да испуни жељу цареву, подиже руку челу и отпоче изговарати:

— Во њија оца!

Потом спусти руку трбуху

— И сина...

— Станите, заповеди цар.

Овај стаде.

— Рука се диже челу... горе за оца, јел'те?

— Јест, господару.

— А спушта се доле за сина?

— Јест, господару.

— Али у вашој кући није тако... Син је горе, а отац доле. То од данас морате изменити, иначе ћете се љуто кајати.

Оцу лекаревом би жао свога сина, и хтеде да правда сина пред царем. Цар примети и намеру његову, окрете се њему и мирно рече:

— Тешко породици у којој нема синовље љубави; тешко деци кад не воле и не поштују своје родитеље! — оне родитеље, који децу своју изведу на прави пут живота!!

Говорећи ове речи извади своју дуванску кутњу од злата, пружи је сељаку с напоменом, да је чува као успомену на цара.

Крену се и оде.

Од тога дана и отац је почео да станује у горњем спрату.

Сотонски посао.

Браћа су се завадила љуто,
Око чега — око ничега,
Ни о круну, ни о круновину,
Нит' о асмље, нити о тимаре.
Нит' о благо, нити о милодраго,
Већ о пустој птици орловицу:
Чија ју је оборила стр'јела
Са висине из мутна облака? —
Браћа су се омразила грко,
Љубе им се чупале, ноктале,
Дједим им се душманима звала, —
Дједовина није им цвјетала.
— Кад су браћа на умору била
(Једна дана, једна боловања)

Примаче се сотонина мајка
Пак се кези да им коју јези:
„Сјећате л' се птице орловице?
Ни један је устрјелили н'јесте:
Ја сам њојзи шију зааврнула,
Пак хитила птицу крепавицу
Међу браћу да посиоим кавгу;
Што сам хтјела, то сам и пожелала.“
Чују браћа што сотонка граче,
Чују јасно — ал' бијале касно.

„Спохотити“ Зајевљени.

Народно здравље.

Деца постела. Многе мајке мисле, да су одговориле својој материнској савести и дужности, ако своју децу стрпају у перине, не знајући при том, да за децу ништа није шкодљивије од перине. Јер перје спречава испаравање тела деце, те се с тога купа у своје зноју.

Сем главног правила, да у децој соби треба што чешће обновљати ваздух, а топлоту одржавати на једној мери — потребно је нарочиту напажу обратити на децу постелу. — Меки подстилати — јастучићи — били они од перја или не, леома су шкодљиви малој деци, јер се услед топлоте гомила крв у неким детиним мозак, што је од штетних последица. Једном речи, мекана постела, онаква каква се употребљује, штетна је по деце здравље. Место јастука и душека напуњених перјем и вуном, боље су они, који су напуњени морском травом, трном или лепом сламом. Ово пуњење потребно је што чешће обновљати, те с тога је у толико овај начин и бољи. Овај посао ни једној правој и разумној матери неће и не може бити тежак и дангубан.

Подстилати за децу нису пробитачни за здравље њихово, с тога, што не пропуштају ваздух, задржавају влагу и кваре својим мирисом ваздух.

Сем овога свако дете, ваља да има своју засебну постелицу и то никакна на роду, него мало узвишену и подале од постеље одраслих. Никако дете мало не треба да спава заједно са одраслима.

Ово су „ситне“ ствари, али о њима треба да размишља свака мати!

За „Српско Коло“.

Хвала узвиђањности многих пријатеља „Српскога Коло“, који се заузимају за њ, расте број његових претплатника из дана у дан. Виде они, што приједи „Српско Коло“, па настоје, како би га што више омиљели Србима ратарима и како би га што више раширили. И у овом броју изнијехомо доста имена тих пријатеља „Српскога Коло“.

Тако је г. Миле Мамула трговац из Ханбаринта код Врбовског послао К 9-60 за 4 скупљена претплатника, г. Никола Бедрић из Фоче у Херцеговини К 7-20 за 3, г. Петар Кнежевић из Дивоша у Сријему К 12 за 5, преч. г. Гаврило Бота парох у Јабланицу код

Нови зајам краљевине Србије склопљен је повољно и износи 110 милијуна. Од тога ће се употребити 43 милијуна за оружане војске, 30 милијуна за нове жељезнице у Србији, а остало на отплату старијих зајмова и друге потребе.

Стане у Старој Србији и Македонији не мења се ни мало на боље. Кољу се међу собом чете, а јадни народ страда и бјежи у — Америку.

Различне вијести.

Распоред рада на осмом конгресу Српских Земљорадничких (ратарских) Задруга у Дарувару. У уторак 17. (30.) маја у 3 сата после подне предавање свештеника Радослава Марковића: О раскошу (моди) и осталим штетним навикама нашег народа, затим разговор о том питању и расправљање.

У среду 18. (31.) маја: Призивање Св. Духа у 8 сати прије подне, Главна Скупштина Савеза у 9 сати пре подне, Главна Скупштина Централне Касе у 10 сати пре подне.

Нове српске земљорадничке (ратарске) задруге. У Лици је ово дана потврђена и обнародована српска земљорадничка (ратарска) задруга у Суваји (удружење са неограниченом одговорношћу). С овом задругом је сада у Лици 13 српских земљорадничких (ратарских) задруга. Заиста је крајње вријеме, да се и у том нашем крају народ креће и у задругарско коло хвата. Нигдје не зна нужда и потреба, валда, стиснути као што у Лици. Колико у тој нужди и невољи могу да учине земљорадничке (ратарске) задруге, није потребно ни говорити. Они, који не вјерују, нека оду у ма коју већ основану задругу. Онда ће чути и видјети, шта је земљорадничка (ратарска) задруга нашем народу у Лици.

Далје је потврђена и обнародована српска земљорадничка (ратарска) задруга у Нерадину (удружење са неограниченом одговорношћу.)

Свега је сад у Српјему 60 српских ратарских задруга.

Колико вреди једно птичје гнездо. Сваки зна, како деца упропасте силна птичја гнезда, али не зна сваки, колику штету тим деца почине. А колико је штета, сво читајте па знајте:

Рецимо да је у гнездица петеро птичиња. Сваком треба на дан педесет гусеница, свима дакле на дан двеста педесет. Храњење траје у гнезду различито код разних птица, али просечно траје тридесет дана. За тридесет дана потроше птичиња на једног гнезда седам хиљада и петсто гусеница.

Свака гусеница поједе на дан толико листа и цвијета, колико је сама тежа. Рецимо да на дан једна гусеница поједе само један цвет, од којег би било плода, то поједе за тридесет дана тридесет цветова, а седам хиљада и петсто гусеница поједе за месец дана двеста двадесет и пет хиљада цветова.

Ето колико вреди само једно птичје гнездо у воћњаку и близу воћњака. Помислите, колико би било гусеница, да нема птица. Али деца не знаду за то, па тамане птичја гнезда.

Птице су велика благодат за воћњаке, за то их треба пазиати а не затирати.

Француски краљ и обесни властелин. Лудвиг XII. француски краљ беше добар владар и добар отац

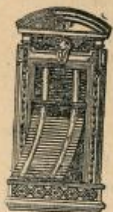
своме народу. — Једном приликом дочеуе Лудвиг, да је неки властелин истукао сиротог земљоплећца на крива, ни дужана. — Лудвиг заповеди, да „господин властелин има доброту, к њему доћи“. Властелин дође и краљ га остави на ручку, али потајно заповеди, да му све даду, само не хлеба. — После ручка приђе краљ властелину и рече: „Вас су добро почастили на данашњем ручку“. — Властелин одговори: „Лепо су ме почастили, светли господару, али није било хлеба, а за живот, господару, хлеб знате, треба“. Краљ намирсти чело и рече му: „Господине! Пошто вам хлеба за живот треба, поступајте лепо с оним, који даје хлеба“. —

Чланак о немасцији морао је за овај број изостати јер није могао стати.

Дужницима „Српског Кола“.

Ми смо у прошлом броју „Српског Кола“ опоменили своје дужнике, који добијају лист, а не обновили претплату, да то одмах учине. Многи тога ни до данас не учинише. Који то не учине што скорје, ми ћемо најприје изнјети у „Српско Кола“ колико има у ком мјесту немарних платина, а ако и то не помогне, онда ћемо им штампати имена у листу, па нека остави свијет чита њихова имена. Надамо се, да до тога неће доћи, него да ће сви наши дужници учинити своју дужност и обновили претплату. Не ради се ту о великим новцима, него о цигле дије круне и 40 лотура, које може дати и највећи сиромашак. Сваки добро зна, колико је дао за лист, и колико га већ дуго добија, па према томе и колико је дужан. Дакле још једном сваки дужник нека пошаље претплату што прије, да не морамо и лист обуставити немарним платинама.

Уредништво и управа „Српског Кола“.

Фабрика
жалузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
напана

Г. СРБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручује своје

признато солидне, тачне и јефтине
фабрикате

Циновници бадала и франко.

604. 5-24

Изадаи два пута
— у мјесцу —
□ □ □

Издаи на Аустро-Угар-
ску: на годину К 2-40
на по године К 1-20
на четрт год. К — 60
За друге земље: на го-
дину 4 круне. Поједи-
ни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Хрватска сељачка странка и Србин сељак.

Неколико хрватске госпде, већином за-
гребачке основало је прије недавног времена
своју странку, коју су назвали хрватском се-
љачком странком. На чело те хрватске госпде
ставио се Стјепан Радић, који залази међу хр-
ватске сељаке, а тако исто иду међу сељаке и
друга та госпда. Обећавају сељацима куле и
градове и представљају се народу као нови
спаситељи и пророци, који ће га усрећити.

Али овој хрватској госпди није доста, што
залази међу хрватске сељаке, да их лове за
себе и своју странку, названу сељачку, него се
уцућују залазити и међу Србе сељаке, не би ли
и њих како уловили лијепим ријечима и правим
обећањима, па да помоћу Срба сељака постигну
оно, за чим теже.

Како та госпда од хрватске сељачке странке
мисле и желе српском народу, показало се ових
дана приликом избора народног посланика у
Петрињи. Кандидат је владине странке за сабор
био велики жупан Будисављевић. Срби и Хр-
вати, изборници у Петрињи, сложили су се да
за свога кандидата, кога ће бирати, уаму д-ра
Франа Поточњака, који је искрени пријатељ
Србима. Српска самостална странка помагала је
и аузела се за Поточњака, не би ли био
изабран, а он је познат као одлучан човјек,
који се бори за права народна, не преза и не
плаши се у борби ни од чега, затваран је био
у тамницу и љуто га је гонио бан Кун Хедер-
варски. Он је имао изгледа, да буде изабран
за посланика, али не лези враже, наједном се
појавише и госпда хрватске сељачке странке,
па стадоше истицати за свога кандидата Стје-
пана Радића. Раздвојили су изборнике, пош-
јепали снагу и у четвртка је изабран за по-
сланика жупан Будисављевић, који је добио 192
гласа против Поточњака, који је добио 111 гла-
сова, док је Радић добио за себе 79 гласова.

Огласи рачунају се по
ценовнику. Ако се ви-
ше од три пута увр-
шују, рачунају се је-
дном.

□ □ □
Уредништво се налази у
Николићкој улици бр. 8
Писма се шаљу на уре-
дништво „Српског Коло“
народног листа“. Руко-
писи се не враћају.

Али како су и што су све радила та госпда
сељачке странке против д-ра Поточњака, то већ
прелази сваку мјеру. Човјека, као што је По-
точњак, који је страдао и гоњен био за своје
увијерење, клеветао је Радић, што је гадније
могао, измишљавајући свашта, само да га по-
низи. Тако се борити и таким се начином слу-
жити није допуштено поштеном образу.

Али, што је још најљепше, ова се хрватска
сељачка странка показала одмах, како мисли о
српском народу. Прије избора у Петрињи објав-
љени су штампани прогласи на народ, и у Ра-
дићеву прогласу не спомиње се ни једном ри-
јечју српско име, српски народ, ни Срби избор-
ници у петрињском изборном котару, као да
их ни нема тамо, и ако Срба има тамо мал' те
не половина свега становништва. На скупштини
прије избора Радићевим људи нападали су на
Поточњака, да је он више Србин него Хrvat,
да је ишао у Биоград у Србију и да је рекао,
да је Биоград народно средиште, да „Српска
Банка“ помаже његов избор, да не вјерује ни
у што и друге још много гадније измишљотине.
Дакле Радић је нападао Поточњака и зато, што
је искрен пријатељ Србима, а онамо се сам
Радић прави тобож пријатељ српскоме сељаку.
Питамо ми сада, како неко може бити пријатељ
српскоме сељаку, кад није пријатељ српскоме
народу?

И још је нешто горе учинио г. Радић, на
скупштини у Петрињи. Он је јасно и гласно
изјавио, да Срби у Хрватској и Славонији могу
да имају само нешто више права, него Маџари и
Нијемци. То значи, кад би господин Радић
одлучивао, да нам ни он не би дао она права,
која припадају Србима као народу, него да би
радио онако, како су до данас радили и раде
све старије хрватске странке, то јест, да Срби
нијесу једнаки у правима са хрватским народом.
И док тако говори, Радић, вођа хрватске се-

љачке странке, хоће да лови Србе сељаке за се и своју странку.

На Радићеву прогласу на изборнике петрињске налазе се потписана и два Србина. Од те двојице Срба један је изјавио, да он не зна, шта је потписао, а други се налази у Америци. Дакле, и таким се нечасним оружјем служи Радић.

Како Радић и хрватска сељачка странка поштује и цијени слободу, види се из тога, што на скупштини у Петрињи Радић и његови људи нијесу дали Светозару Прибићевићу, уреднику „Новог Србобрана“ да заврши говор, јер је скинуо образину с лица г. Радићу и показао, шта ради Радић. Зато су му буком и галамом Радићени људи спријечили, да доврши говор. Једна странка, која каже да се бори за слободу, као што вели хрватска сељачка странка, не да говорити чојку, који није истога мишљења с њеним људима. То је жалосно, и то најбоље показује, да се ова странка не разликује у тој ствари од оних Мађарона, који су данас на влади, а који не воле и не трпе слободе.

Кад видимо дакле, ко су и каква су та господи и та хрватска сељачка странка, онда нам је света дужност да упозоримо Србе ратаре, Србе сељаке, да се не даду од њих заводити. Наш сељачки свијет не смије се одвојити од своје народне господе, која му добро желе. Сељачка странка жели то, али не ће јој поћи за руком. Кад су Турци хтјели, да спријече устанак за слободу у Србији, они су хтјели обезглавити народ и поубијати све виђеније људе, па су неке и помицали. Сељак и народни господин могу сложним радом у борби постићи оно, за чим теже, али подвојени, завањени и расцијепани никад. Српски ратар не смије се дати заводити од такве хрватске странке, јер је дуго плаћао главом својом, кад је год повјеравао људима, који му не признавају имена српског, не признају му права, а гурају га у пропаст.

Не дајте се, браћо, дакле заводити, не дајте да вам се непријатељ у брк смије, кад би успио да Србе вуче за нос и држи за будале.

Пчеле и протопоп Недјељко.

Зујкале су пчеле уљаником
Око трмке, око своје цркве,
Ка да зборе тајне разговоре.
Слушао их протопоп Недјељко;

Три године разумо их није,
Дије године гађо и нагађо,
Шесте сјео, брижан несвесео,
Што не може да их разумије.
Тадај паде једна пчела алатна
На сребрну браду Недјељкову,
Браду љуби, разговетно збори:
„Уморнице, стари духовнике,
Ти нијеси од овог свијета,
Ма да ти је на земљи кољевка,
Ни ми нијесмо од свијета овога,
У рају је пчелија кољевка, —
Бог нас зове својијем птицама;
Не шаље нас за наше медање,
Већ нас посло људма на гледање.
Твоја јесте на земљи кољевка,
Бог ти дао пак си протовао,
Свјетлао си чином и начином,
Хитао си сјеме у вријеме,
Сјеме чека дажда божијег,
Иза дажда сунца божијег, —
Чекаће га и дочекаће га;
Тебе чека у рају насеље.
Склопи очи, духовнике стари,
Склопи очи, вријеме ти је поћи!
Склопи очи протопоп Недјељко,
Тихо поје а с душом се дјели, —
Није знао кад је умирао.
Кад се душа отрже од тјела
Пред њом прха злаћена пчелица
Да јој каже путе у небеса,
У насеље раја божијег.

„Спохватите“ Знајте, знајте.

Српска повјест.

II.

Цар Лазар.

(Од год. 1375. до 1389.)

Како рекосмо, неколико мјесеци иза погибије Вукашинове на Марици, уирије и несретни цар Урош, године 1371. Послије његове смрти настане велики дармар међу Србима у Србији. Турци подвргоше све јужне крајеве под своју власт. И син краља Вукашина, Марко Краљевић, чувени јунак, кога је српски народ прелијепо опјевао у својим јуначким пјесмама, признаде над собом турског цара за господара. Тако урадише и други српски великаши на југу, у Македонији. У сјеверним крајевима били су у то доба најмоћнији српски великаши: Лазар Хребељановић, син Припца Хребељановића, великаша на двору цара Душана, бачи босански Твртко, господар Зете Ђорђе Срацимировић, Никола Алтомановић и Вук Бранковић. Од ових били су најодличнији Лазар и Твртко.

Лазар је одрастао на двору цара Душана, Душан му је дао своју рођакињу Милицу за

жену. После смрти Душанове био је Лазар највјернији пријатељ цара Уроша, и Урош је увијек могао код Лазара наћи мирно и пријатељско склониште и заштиту. Он је бранио Уроша од Вукашина.

По смрти Вукашиновој и Урошевој науми Лазар да уједини оно расутих земаља српских, што још није дошло у турске руке, не би ли се могао тако одупријети турској моћи. Сложи се са Твртком на отму земље Алтомановићеве и подјеле их међу се. Уз то Лазар заузео од државе Вукашинове оно, што још Турци нису били заузели, зет му Вук Бранковић призна над собом његову власт, а и други зет Балшић као рођак био је с њим у пријатељству. Тако је Лазар прилично српских земаља скупио у своју руку, па се дале 1375. год. у граду Пећи изабрати за цара српског. 1376. крунише се опет бан Твртко за српског краља у манастиру Милешеу, на гробу светог Саве. Како су њих двојица били пријатељи, могли су се Срби надати, да Турци неће моћи онако лако даље продирати. Па ипак Турци 1386. год. отму од Срба тврди град Ниш и отворе себи тако врата у Србију. Лазар је признао над собом у невољи власт турског цара. Али одма иза тога, идуће године, потуку Срби из Србије и Босне велику турску војску од каквих осамдесет хиљада момака код Плочника тако страшно, да је једва четврти дио утекао, а све друго било је поклано. За ово се науми осветити турски цар и стане се силно спремати против Срба. Лазар је знао да се Турци спремају, па се и он спремао. Позвао је у помоћ све околне хришћанске владаре, али му посла помоћ само краљ Твртко. Остали, особито мађарски краљ, као да су били слијепи, па нису видјели, да ће Турци закупати и на њихова врата, ако униште Србе.

1389. године паде цар Мурат са грдном војском на Косово Поље, управо ту га дочекају Срби и зауставе.

Наш народ је лијепо опјевао у јуначким pjesмама како је цар Лазар преклињао Србе да се сви скупе на Косову Пољу:

Ко је Србин и српскога рода,
И од српске крви и колена,
А не дошо на бој на Косово,
Не има од срца порода,
Ни мушкога ни дјевојачкога!
Од руке му ништа не родило,
Ни у пољу бјелица пшеница,
Ни у брду винова лозница,
Рђом кап'о, док му је колена!

Али бадава је било. Срби су и онда били овако немарни, као и сада. Сваки је мислио: може то и без мене проћи, извлачио се. Нису многи дошли, па бога ми ни зет цара Лазара Ђорђе Срацимировић, са јуначким Зећанима,

садашњим Црногорцима. Једино је помоћ послао краљ босански Твртко под војводом Влатком Вуковићем.

15. јунија по старом календару, у седам сати из јутра лицем на Видовдан сукوبي се српска и турска војска. Српска војска била је најмање четири пет пута мања од турске. У сред најкрављеје сјече станае српски владетелин, племић, Милош Обилић, чувена јуначина, до- никивати Турцима, да га пусте пред цара Мурата, јер да он прелази на њихову страну. Турци су знали страшну Милошеву руку још из боја код Плочника. Турци га пусте пред Мурата и он га у сред многобројне турске војске распори. Турци га сасијеку, али смрт њихова цара уплаши их. И онако су почели били замицати пред Србима, а сад још више. Али срећа им би при руци. Јуначки син Муратов Бајаант, ког су Турци прозвали — ил- дерим — а то је „муна“, не изгуби главе, већ брже боље баца сву одморну војску, што су је још Турци имали на Србе и заустави оне Турке, који су бјежали. Тако опет настаде страшна сјеча. После крвавог хрвања надјала- дају Турци Србе у два сата по подне. Народ српски пјева, да је у том најтежем часу Вук Бранковић изневијерио цара Лазара и уамакнуо са својим одморним четама, те је одморна турска војска сатрла Србе. Али учесници веле, да Вук није изневијерио цара Лазара, већ се јуначки борио и шта више у почетку гонио Турке пред собом. Криво је било то, што је Срба било врло мало, па против одморних Бајаантових чета нису могли бацити одморних српских чета, већ су се онако уморни морали борити и с новим и са старим турским четама.

У боју погibe цвијет српских витезова, као цвијеће коом поклошено. Цар Лазар буде са многим великашима заробљен и погубљен заједно с њима. Из страшног боја, у ком се српско јунаштво у небеске висине дигло, мало их изнесе живу главу. Од великаша измаче једино Вук Бранковић и босански војвода Влатко Вуковић.

Бој на Косову био је дан несреће српске, али и дан славе српске. Истина је, подлегли су ту Срби, али после страшне борбе са петероструко јачим непријатељем. И Турке је крваво и скупо стала пobjеда. Изгубили су цара и цвијет своје војске, те нису били јачи, да даље продире у српске земље, већ су се вратили натраг и дали Србима прилике, да се опет приберу.

Велика је у том заслуга и Милоша Обилића, славног јунака, с каквим се мало који народ може подицити. Јер нема више тога примјера, да један човек са два три друга у сред душманске војске, пред очима њеним распори

ножом цара њена. Кад су се дани страдања и мука спустили над српским народом, име и дјело Милошево соколило је српски народ више него ништа друго и није дало да српски народ клоне. „Ми смо Обилића сој, ми никад не смијемо клонити ни изгубити главе“ говорили су наши стари и срце им се пунило опет храброшћу и јунаштвом и вјером у боље дане.

Будимо и ми готови за ствар српску и народну све урадити и све претрпјети, па ћемо сами ми или наши синови дочекати боље дане. Да не би дјела Милошева размилили би се Турци као бујица онога часа по свим земљама српског народа и подвргли би га цијела у ропство. А овако су Срби још неколико десетина година остали слободни.

Но, о томе ћемо говорити други пут.

Сребрна бурма.

Кујунџија, тако ти заната,
Скуј ми бурму, ал немој од злата!
„Шехерлија, мој л'јени делија,
Није за те сребрно прстење.“
— Кујунџија, тако ти заната,
Скуј ми бурму, ал немој од злата!
„Саковаћу, шерлија делија:
Ал што ће ти бурма сребрница?“
— Ја ћу бурму да метнем на руку
Најмилијој, најљепшој дјевојчи.
Има Босна влата и златија
Довољане за господу бане,
Ал је једна Ђелана Тувланка
Што јој круна кроз чело просјава;
Она неће ни за којег бана
Само хоће за ме сиротана,
Који народ не харчим на бурме
Већ дукате сиротињи д'јелим.

„Скокнатице“ Визевојине.

Руско-јапански рат.

Пут Рождественског у Азију.

Цео свет стоји запањен пред великим делом, које је до данас урадио, на чудо читавоме свету, адмирал руски Рождественскиј. Прошао је огроман део света из Европе у Азију. На путу је имао великих неприлика, али их је он јуначки савладавао. Кад му је код Хула у Енглеској намјештена била мрежа, Рождественскиј ју је немилосрдно раскинуо. На острву Мадагаскару био је око два месеца. Јапанци су и Енглези викали, да то не би смела Француска допустити, али се он није на то обзирао. Кад је дошао у Азију, свет је питао којим ће путем ударити да доспе у јужно китајско море, куда ли ће обилазити, како ли ће проћи. Рождественскиј је ударио најкраћим теснацем и на изненађење

свију прошао без икакве штете најживљим трговачким путем. Баш за то је срећно и прошао. Ту се у индокитајским водама француским налазио преко месец дана чекајући Њебогатову, док овај стигне с другим ескадром. Јапанци су се дерали, Енглези викали, да то Француска не сме учинити, али је Рождественскиј мирно чекао и дочекао Њебогатову и кренуо напред.

Сад се опет свет питао, куда ће Рождественскиј и којим путем. Било их је неколико на избор. За најкраћи говорили су да је најопаснији и да је мишама јапанским присут. Он је изабрао баш тај, и у суботу био је у близини Тоговој између Кореје и Јапана на корејском путу. Ово, што је Рождественскиј до сад учинио, велико је дело, које ће у ратној повесници бити убележено као једно од великих дела.

Битка на мору.

У суботу је по подне започела љута битка између Рождественског и Тога на путу између Кореје и Јапана. Ту се Того спремао дуго времена да дочека Рождественског. Сукобили су се. Како је битка испала, колико су Јапанци изгубили, колико Руси, не зна се још, јер аванчних вести из Токија и Петрограда нема још. Све јапанске и енглеске вести говоре, да је побеђен Рождественскиј и да су Руси изгубили око неких десетак петнаест лађа. Колико су пак Јапанци изгубили, о томе нема вести. Неке, које су стигле из Шангаја у Петроград, кажу да су Јапанци изгубили више лађа него Руси. Вредно је споменути, да што год даље, све већма стижу вести, које говоре, да руски губитци нису онако велики, како су то прве вести јавиле, које су казале, да је Рождественскиј тако рећи уништен.

Најновија вест.

Према брзојаву Љибевићеву од 17. (30.) маја види се да је већина руских лађа уништена. Досад је у Владивосток утјела само кретарица „Алмас“. Мир без сумње мора Русија сада склопити.

Комасација.

II.

По нашем се закону од 22. јуна 1902. о комасацији земљишта, комасација изводи на сгласан захтев учесника. Само ако се комасација не може провести без честица, које су својном противника комасације, може се комасација провести и против воље појединих власника. Али за тај је случај потребно, да је комасацији привољела: а) или једна четина учесника, која од свега земљишта, што ће се комасирати, има половину по катастралној

мјери и чистом катастралном приходу. б) или једна десетина учесника, која од свега земљишта, што ће се комасирати, има једну четвртину по катастралној мјери и чистом катастралном приходу, ако су та земљишта по начелу тропољарства подијељена у три рудине, у три згона, или ако је претежни дио државине (посједа) расцјепкан на тако малене честице, да их није можно обрађивати с примјереном користи.

У првом случају а) знаме јутока¹ против

нава за комасацију. Код сувласништва одлучују они, који по размјеру својих дијелова имају више него други, а ако је половина за комасацију, а половина против ње, онда је одлучан глас оних, који су присталице комасације. За задруге има право гласа кућни господар.

Томе рочишту треба да дође сваки позвани учесник или да пошаље мјесто себе пуномоћника с *нарочитом писменом пуномоћи*, јер ће се иначе држати, да привољује комасацији.

Област (подручје) комасације се обично

Српкиње из солунског вилајета.

одлуке комасационог повјеренства, којом допушта и одређује извођење комасације, док у другом случају б) могу противници комасације ставити за 14 дана уток кр. земаљском комасационом повјеренству.

Да ли постоје потребни услови за комасацију, то мора утврдити комасациони повјереник у засебној расправи, у којој ће учесници гласовати, да ли пристају или не на комасацију. Државина (посјед) земљишних заједница и имовних опћина се увијек безусловно срачу-

протеже на земље једног хатара, али могу се комасирати и поједине рудине истог хатара, ако су омеђашене природним границама као што су потоци, горе, шуме, јарци, путеви. Изузетно може комасација обухватати и више сусједних хатарева.

Предметом комасације су: 1) оранице, ливаде, пашњаци, ледине без разлике, да ли су засађене или ограђене дрвећем; 2) прогони за марву, путеве, јарци и пушта земљишта; 3) омање шумске честице, шикаре, лугови или друге че-

стице, одређене за пошумљивање, које осамљене леже међу земљиштима, поменутим под 1, и 2, или сежу у та земљишта, ако се јавној опшћој користи не противи, што ће се оне трајно употребити за друге намјене, а не за подизање шуме, те ако ће се тако олакшати комасација.

Без нарочите приводе власника не смију се повући у комасацију: 1) куће, кућишта и земљишта, спојена с кућиштем; 2) градилишта или складишта; 3) кућни вртови, паркови, воћњаци и виногради; 4) поља, ливаде и колосјеци, *ако су господарском опшћини винограда*; 5) земљишта на кршеним тлу, ограђена андом (громачом); 6) рибањаци и воде, које су од особите користи за господарство; 7) творнице, каменоломи, за тим честице, гдје има слатина; јама, из којих се добива шљунак, глина и пијесак; мјеста гдје се копа руда, вапненац, шкриљевац или садра, док се ради у тим јамама и на тим мјестима; 8) земљишта, гдје има рудних врела и 9) *праве шуме*.

У врло ријетким случајевима, ако то тражи претежна господарека корист, могу се изузетно и против воље власника повући у комасацију куће и друге зграде *наван села*, али само под условом, да се *власник одштети предложеном куће или зграде у парци или у повцу*.

Исто се тако могу изузетно повући у комасацију земљишта, поменута горе под тачком 3, 4 и 5, изуевши једино кућне вртове и паркове, *али за њих мора нови власник дати нарочиту одштету*.

Власници кућишта, земљишта, спојених с кућиштем, кућних вртова и паркова морају трпјети, да се *међашне црте* њихових честица исправе према комасацијоној основи.

Гавра Копенол.

Смиље.

Зло ти поле које нема биља.
А жалосно које нема смиља.
Биље беру бабе рањенику,
А дјевојке смиље вјернику.
Тешко оном коме беру биље!
Благо оном коме носе смиље!
Смиље има брата рузмарина,
А рузмарин сватове сазива.

„Спохватнице“ Змијожице.

За „Српско Коло“.

У овом броју имамо такођер забиљежити лијеп број пријатеља „Српскога Колоа“, који се заузимају својски, да се оно што више рашири у народу српском, међу Србима ратарима.

Тако је Митровачка Штедионица послала К 480 као претплату за 2 претплатника, г. Драган Приби-

ћевић из Јаворња К 480 такођер за двојицу, Г. Коста Поповић из Мирковаца послао је даље К 12 као годишњу претплату за 10 скупљених претплатника. Један пријатељ „Српскога Колоа“ из Чаглања послао је К 1440 као годишњу претплату за 6 скупљених претплатника. Читаоцима „Српскога Колоа“ познато је од прије, да је г. Симо Матијевић из Крињака већ скупљено лијеп број претплатника за „Српско Коло“, па је сад онег послао управи нашег листа К 12 као годишњу претплату за 5 нових претплатника. Србин радник Јово Бабић ради са неколико својих другова у Арлишту у Штајерској, па је међу њима скупљено 4 претплатника за „Српско Коло“, Г. Илија М. Поповић учитељски приправник у Пакрацу, бавећи се преко ферија о Ускресу у Човића Полу скупљено је тамо 4 претплатника. Преч. г. Душан Кнежевћ парох у Карловцу послао је К 2 као мјесечну претплату за 10 примјерака „Српскога Колоа“, који се шаљу у Штајстину и Шакарлије сиромашним Србима ратарима.

Хајдук Вељко.

Ој крајино, јуначка хаљино;
Неготине, ћерћели кошуљо
На јунаку, на делији Вељку, —
Он се тобом, ти се њиме личиш.
Он не чека да му Турци дођу, —
Јуришање њему даровање;
Из ненада грбе Турчин страда
Кад се Вељко са јуриша врати
Он истреса из чепкен-рукава,
Из јелека, око срца свога,
Трњинице, пушчане дарове,
Чиме су га даривали Турци.
Пита Стана: колико имаш рана?
— „Немам, Стано, рана од Турака,
Већ ја имам рана од Србаља
Без помоћи стрмо ћемо поћи.
Злоба злочи док ми не докоби.“

„Спохватнице“ Змијожице.

Шта се збива у нас и у свијету.

Скупштина српске самосталне странке. У петак 13. (26.) маја одржана је у Загребу скупштина српске самосталне странке, на којој је било 75 изасланика са одржаних народних скупштина и поузданичких састанака. На скупштини је било изасланика из свих крајева у Хрватској и Славонији, а особито је био лијеп број Срба ратара из Лике, Баније, Славоније и Српје. Скупштину је отворио у 9½ часова предсједник странке г. др. Богдан Медаковић говором, у ком је разложио, како је постала српска самостална странка, како се сада развијала и како данас стоји. Затим је тајник странке главни уредник „Новог Србобрана“, г. Светозар Прибићевић извјестио скупштину о

раду Средишњег Одбора странке, што је скупштина узела с одобрењем на знање: Послије тога се расправљало о политичком положају у земљи, те су донесене ове одлуке:

Српска самостална странка, водећи рачуна о запостављености српскога народа у Хрватској и Славонији, узимајући у обзир неодољиву потребу политичких и друштвених реформа (нових уредаба) у демократском (слободном, народном) духу и осјећајући горко подређени положај наше отаџбине према савезној краљевини Угарској, одлучује, да ће код идучих општинских избора за сабор краљевине Хрватске и Славоније активно (живо) ступити у изборну борбу против данашњег режима (владе) у Хрватској и Славонији. Гледајући у концентрацији (уједињену) народне српске снаге једину алатку за успјех српских тежња, прихвата српска народна самостална странка у начелу понуђени изборни споразум са српском народном радикалном странком у Хрватској и Славонији. А знајући, да у борби с режимом може имати успјеха само оједињена снага Срба и Хрвата, одлаже се српска самост. странка, ако буде позвана, на изборну коалицију (удружење) с оном хрватским странкама, које се у својим погледима на српско питање буду руководиле тежњом за споразумом са Србима.

Средишњи Одбор српске народне самосталне странке овлаштен је, да у смислу ових начела поведе изборну акцију (рад), а и да преговара о изборном споразуму с осталим странкама. Одлуке његове сматрају се као обавезне за све органе и чланове српске народне самосталне странке, те се од ових оскује, да ће их изводити, руководећи се обзирима страначке дисциплине (послушности) и родољубном преданошћу страначком програму.

Иза тога су претресена правила, којих ће се у будуће држати главна скупштина странке, Средишњи Одбор, извршни одбори и сви чланови странке. Послије тога је обављен избор Средишњег Одбора странке, у који су изабрани ови: Пајо Обрадовић парох из Небљева, Буру Мишчевић трговац из Ловина, Петар Крајновић, парох из Госпића, Миле Кнежевић трговац из Бунића, Стеван Калембер трговац из Коренице, Петар Орлић трговац из Петрова Села, Милан Мадарац умировљени капетан из Шибиња, Никола Меаунија ратар из Мајских Пољана, Родољуб Пајић парох из Петриње, Павле Драгић парох из Билине, Перио Бекић трговац из Доора, Др. Богдан Медаковић адвокат из Загреб, Светозар Прибићевић главни уредник „Новог Србобрана“ из Загреб, Јован Бананин одговорни уредник „Новог Србобрана“ из Загреб, Лазар Бачић трговац из Јасеновца, Михајло Медаковић парох из

Јасеновца, Др. Петар Белообрк адвокат из Беловара, Михајло Соларић парох из Вел. Писанице, Вељко Лукић парох из Борове, Панта Бицики парох из Вел. Бастаја, Никола Шумоња управитељ српске учитељске школе из Пакраца, Ваца Муачевић велики посједник из Осијека, др. Лаза Николић адвокат из Вуковара, Влада Обрадовић парох из Адашевца и др. Милош Мојић лекар из Митровице.

На крају је ратар Леонтије Врховац предложио, да се скупљају прилози за споменик Павлу Јовановићу, и за српску автономну школу у Загребу. Ријешено је да Средишњи Одбор узме ту ствар у своје руке.

Затим је предсједник закључио скупштину, која му је клицала бурно: Живео! Милота је било гледати ове изабране народне на овој скупштини како се братски, једнодушно и од срца саветују, договарају о народним стварима и народном болитку. Дај Боже, да се испуне све њихове тежње и намере!

Министарство у Угарској. Све досад још није састављено министарство у Угарској. Изгледало је напошлетку, да ће саставити министарство барон Ферјари, кому је краљ поверио да састави министарство. Но нико, кога је Ферјари понудио с министарском стожницом, није се хтио примити. Ово је доказа родољубивости мађарског друштва, јер оно не ће наместити министра, него народне људе за министре.

Распуштање скупштине у Србији. Влада, којој на челу стоји министар председник Пашић, поднела је своју оставку, коју је краљ Петар, након дугих преговора са свима анатичким политичарима, најзад прихватио. Влада Пашићева пала је због тога, што млађи, тако звани, самостални радикали нису хтели пристати на државни зајам у Француској од 40 милијуна за нове топове и железнице. Старији радикали нису имали у скупштини већине, јер су устали против њих млађи самостални радикали, који су их дотле помагали, а осим тога су против Пашића у опозицији либерали и националисти, даје опозиционе странке у Србији, које нису јаке, али са самосталним радикалима чине већину.

И тако је морало доћи до распуштања скупштине. Али Пашићева влада неће провести избора, како би по правилу требало, него је краљ позвао самосталне радикале, да они проведу изборе за нову скупштину, који ће бити 10. јула. Самостални радикали саставили су владу већином из млађих људи, а да ли ће добити они или старији радикали већину посланика на изборима, то се не зна. По свој прилици победиће старији радикали, и ако не великом већином.

Главни је то, да је зајам одођен и Србија ће чекати неколико месеци да добије нове топове. У ово мутно време то је за Србију велика штета.

Осекиња девојка.

Беседила пура из Осека.

„Дај ми, боже, девоват“ до века!

Док деушем донде и парујем,

Девојке су круном крунисане,

А жене су ликом опасане.”

— Ал не прође ни година дана:
Осечкињи круна додијала
Пак је дала за рибара плава
Који нема ни дуката злата,
Само има мрежу од канала:
Њоме лови рибу на поворку, —
А данаске улови девојку.

„Спохватите“ Змијовице.

Различне вијести.

Србин ратар за „Српско Коло“. Овај пут билижемо такођер лијепо примјер, како се и Србин ратар заузимље за свој лист „Српско Коло“. То је Србин ратар Марко Војновић из Славског Поља код Врлина Моста. Он је послао управи „Српскога Кола“ К 240 као претплату на по године за 2 „Српска Кола“. Када би сваки Србин ратар, који је претплатник „Српскога Кола“, нашао још међу својима пријатељима и познаницима само једног претплатника за „Српско Коло“, како би силно на једном порастао број његових претплатника. Надамо се, да ће Срби ратари и наши претплатници то и учинити, јер кад раде на добро свога листа, који их на све добро и поштно упућује, раде и за себе. Жељели бисмо дакле, да у идучем броју „Српскога Кола“ забележимо више оваквијех лијеписних примјера.

Српска Штедионица у Плашком за „Српско Коло“. Већ смо донијели, како су удбинска и градачка штедионица притекле у помоћ „Српског Кола“ својим прилозима, а сада јављамо својим читаоцима, да је и Српска Штедионица у Плашком послала управи нашег листа К 40 као свој прилог према заључку своје главне скупштине. Ово је знатна помоћ нашем листу, чија је претплата тако мала. Управа „Српскога Кола“ због тога лијепо захваљује Српској Штедионици у Плашком на овом њезином прилогу, па моле и остале српске новчане заводе, да се оваквијем прилозима сјете народног листа „Српскога Кола“. Ми се поуздано надамо, да ће се они и одазвати овој молби и даће сваки по својој снази приложити свој дарак за народну ствар.

Српска земљорадничка (ратарска) задруга у Петрову Селу (личном) за „Српско Коло“. Уредништво нашег листа добило је од Централне Касе Српских Привредних Задруга у Загребу ово писмо: „Част нам је извјестити Вас, да смо Вам данас према наређењу Српске Земљорадничке (ратарске) Задруге у Петрову Селу (личном) дозначили преко Српске Банке К 10 као припомоћ исте задруге „Српског Кола“ према рјешењу главне скупштине ове задруге од 1. маја.“ — Петровоселска задруга прва је ево од свијех наших земљорадничких (ратарских) задруга, која се својим прилозима сјетила „Српскога Кола“, што јој нека служи на дику и част. Наше задруге у Лици сиромашне су и још у почетку почетка свога рада, па ево прилажу за лист Срба ратара. Надамо се, да ће онда наше јаче и старије задруге у Славонији, Србијему, Бачкој и Банату такођер

учинити што за „Српско Коло“. Свака нека учини колико може, а „Српско Коло“ биће то велика помоћ. У то име нека је срећан почетак!

Нове Српске Земљорадничке (ратарске) Задруге. Основана је и одлуком кр. судбеног стола у Петрини од 28. априла 1905. потврђена Српска Земљорадничка (ратарска) Задруга у Блинском Куту (удружење са неограниченом одговорношћу). Сад је у Банији свега 25 српских земљорадничких (ратарских) задруга.

Даље је основана и одлуком кр. котарског суда у Новој Градиници од 28. априла 1905. потврђена Српска Земљорадничка (ратарска) Задруга у Дубовцу (удружење са неограниченом одговорношћу). Сад у Славонији има свега 29 српских земљорадничких (ратарских) задруга.

Дужицима „Српскога Кола“.

У овом броју морамо опет опоменути дужнике „Српскога Кола“, који су заборавили да обнове претплату. Како то све слабо помаже, то ће сваки дужник добити писмо, у ком ће му бити јављено, колико дугује за претплату. Надамо се, да ће онда сваки наш дужник, када сазна тако, колико је дужан, дуг свој намирити, па да тако уштеди и себи и нама сваких даљих неприлика.

Уредништво и управа „Српског Кола“.

Фабрика
жалузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
напана

Г. СКРБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручује своје

признато солидне, тачне и јефтине
фабрикате

Џељезници бадава и орпако.

004. 3-24

Изазила два пута
— у мјесцу —

Најма за Аустро-Угар-
ску: на годину К 2-40
на по годину К 120
на четрт год. К — 60
За друге земље: на го-
дину 4 круне. Поједи-
на бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачуна у се по
ценовнику. Ако се ви-
ше од три пута у год-
ишту, рачунају се је-
динице.

Уредништво се налази у
Николићеву у-лицу бр. 6.
Писма се шаљу на уред-
ништво. Српски и Косов-
ски народни лист. Руко-
писи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобран“

Дужницима „Српскога Кола“.

Ми смо већ толико пута опоменули своје дужнике, па се многи на то ни не обазире. Јављамо сада свима, да ће добити писмо, у ком ће бити назначено колико дугују до 1. јула 1905., па их молимо, да нам дуг намирне. Ако и то не помogne, онда ћемо им морати изни-
јети имена у „Српском Колу“. Надамо се, да до тога неће доћи, него да ће наши дужници ту маленкост платити. Није вриједно толико писања и опомињања за оно неколико потура.

Уредништво и управа „Српског Кола“.

Нови мађаронски лист.

У Загребу је почео недавно да излази сваки дан „Дневни Лист“, лист тако зване хрватске народне, или како је народ зове, мађаронске странке у земаљском сабору хрватско-славонском. Тој странци припада двадесет и неколико Срба мађарона, који сачињавају тако звани „Српски Клуб“ у тој хрватско-мађаронској странци. Главни је уредник листа д-р Никола пл. То-
машкић, пре професор у загребачкој великој школи, универзитету, по том заједнички хр-
ватско-угарски министар за владе министра председника грофа Куна Хедерварског.

Томашкић је као и сви остали мађарони човек, који је увек помагао бана грофа Куна Хедерварског и који је радио по његовој вољи, што је год овај хтео. Кад су неки Мађари Кошутовци ударили на министра Куна Хедерварског и казивали, како је он угушивао сваку слободу у Хрватској, Томашкић је у мађарском сабору изјавио, да је све то рађено у корист Мађара. Дакле Томашкић и мађаронска владина странка препоручивали су се Мађарима тиме, што угушују слободу у својој рођеној отаџбини на штету свога народа.

Тако су радили мађарони пуних 20 година

за бановања Кунова. Дочепали су власт у своје шаке и нису дали ником писнути, зуба помо-
лити, ни душом данути. Кад је Кун пер се две године за време немира у Хрватској отишао са банске столице за министра председника, остали су мађарони у власти и радили су даље као и дотле, јер „што дикла навикла“. Али је народ ипак прогледао после толиких мука и невоља и мађарони приликом будућих избора за сабор, који ће бити до године у јесен, имају доста слаб изглед, да ће ући у оном броју у загребачки сабор као до сад. Зато су се љуто за-
бринули, јер се боје да ће изгубити своје масне положаје. Њих 40 иде у Пенду, не раде ништа, а беру награду годишњу од три хиљаде фо-
ринти и више. Стога су сада покренули и свој „Дневни Лист“ у Загребу, перу се и хоће да се народу и изборницима умили. Нападају опози-
цију, а највећма српску самосталну странку и „Нови Србобран“, који су им три у оку.

Па добро, што се бране и што ударају на самосталну странку и „Нови Србобран“, то је разумљиво, јер им је за невољу. Али што су у свом слепилу обневизици сасвим, то је нај-
већа невоља за њих. Највише се нас у тој мађаронској странци тичу Срби клубаше, који такође пишу у тај лист и ударају по српској опозицији. Један од њихових првака, Стеван Поповић Вацки, посланик моравићког котара у Срему, у неколико бројева устао је да одбрани себе и свој мађаронски „Српски Клуб“ и да јурне на српску опозицију, на самосталну српску странку. И знате ли, колико је тај човек у својој заслепелости избеаумно? Он вели оно, што досад нико жив није рекао народу српском у Хрватској и Славонији и поручује му, да неистину говоре и лаж пишу они синови срп-
ског народа, који му кажу, да је он запостављен. Равноправан је, каже Поповић, српски народ са хрватским и Срби немају више шта да траже. Сад је су ли такве речи безумље или незнање,

нека га Бог свети зна, али да такав човек чини издају својега рођенога народу, то је јасно као сунце. У њихову клубашком програму, који је 1897. прочитао клубаш Ваца Ђурђевић, каже се да српски народ није равноправан с хрватским. Име српско није у законима изједначено с хрватским, ћирилица није равноправна с латиницом, православна вера није равноправна с римокатоличком, српска народна заставица у Хрватској и Славонији нема истих права као хрватска и тако даље редом. Члан „Срп. Клуба“, данашњи оделни предстојник, д-р Светислав Шумановић рекао је пре пар година у сабору, да су Срби у Хрватској и Славонији грађани другог реда, јер су заостављени. А колико је неправда и заостављености српскога народа изнио „Нови Србобран“, колико се налази тога у програму српске самосталне странке, није потребно ни говорити, јер то осећа сваки Србин, то види и зна српски народ.

И сад ето долази Стеван Поповић Вацки, да гласно и јасно изјави, да Срби немају шта тражити, јер су равноправни у свему с хрватским народом. То може говорити само човек, коме је љубав према своје рођеном народу девета брига, и који је кадар за чинију сочива или комад хлеба учинити, што год хоћете. Стеван Поповић Вацки показао је, ко је и какав је. Ако му дакле српски народ, нарочито онај у моровићком котару, коме је посланик тај вајни Србин, поклони опет своје поверење и изабере га за свога заступника, онда тај народ и не заслужује боље и више, него што му Вацки даје и поручује, то јест да српски народ нема шта тражити у овој земљи, и ако је Србин грађанин другог реда. Видећемо и дочекаћемо и тај избор скоро, јер шака дана није торба година.

Муса разбירה за Марна.

Пита Муса крчмарицу Цану:
Како спава Краљевићу Марко
Кад напоји себе и Шарина?
„Марко спава као мртва глава, —
Ал не скида руке са балчака.
Марко спава ал Шараци не спава;
Још је Шарац ока видонита,
На далеко спази прилазника;
Пак је Шарац њиска страховита,
Висине, висине, Марко се пробуди.“
А шта вели Муса кеседија:
Афер', Цано, добро је да знамо!

Поздрави ми, ако видиш Марка;
Нисам пит'о како јунак спава,
Већ сам пит'о је л' му здрава глава;
— Ми јунаци дурма смо својаци,
Куд ко скита за јолдаша пита.

„Спохапати“ Звајонича.

Српска повјест.

12.

Србија последи новосвојног боја.

Деспот Стеван.

(Од год. 1389. до 1427.)

Смрт цара Мурата и велики губитци у људима, које Срби зададоше Турцима збунеше Турке за неко вријеме, те не провалише одмах дубље у Србију. Главна сила оде натраг у Дринополе. Осталоше на српској граници само неке чете, које су проваливале у Србију и плачкале.

Србија је била у тешкој невољи. Цар Лазар погинуо, војска већим дијелом потучена, а душманин на међи државној, прелазио је сваки час и плачао по Србији. Уз то Вук Бранковић, зет Лазарев, не хтједе слушати своје пунице царице Милице, већ се прогласи за самостална господара у свом крају. Мађари опет, мјесто да помогну Србији против Турака, улучише zgodnu прилику, да напакују Србима. Стану проваљивати у Србију, жарити и палити по њој и отму Биоград.

Свему томе треба додати, да је управа Србије пала на женска плеча царице Милице, јер јој је старији син Стеван имао текар 19 година.

Шта је могла да учини у тој великој невољи, већ да се како било помири с Турцима, да се земља у миру опорави. Она то и уради.

Турци су тражили, да им Србија помаже у бојевима, да им плаћа неки данак и да царица Милица даде своју најмлађу, прелијепу кћер Оливеру за жену цару Бајазиту.

Крвава срца пристадоше Срби на прва два захтјева турска, а још крвавијег јадна мајка, царица Милица, на трећи, на удају своје кћери мјезимине за душманина српског, убицу цар-Лазарева. Али да спасе свој народ она даде своју кћер на жртву. Тако се Србија умири за неко вријеме. Син Лазарев, Стеван, прозван Високи, човек поштена срца, великог ума, јунак без пара, ијешт вођењу војске, тврђ и сталан код задане поштене ријечи спријатељи се врло с Бајазитом. Бајазиту се силно допададо јунаштво и поштење Стеваново. Уз то је сиротица Оливера Бајазита сасвим задобила за се, он ју је јакo заволио, као да га је опчинила. Бајазит је слушао њезину ријеч, а она је у употријебила на корист и добро свог српског народа. Због тога Бајазит, не само што није дирао у земље

Стеванове, већ је и Вука Бранковића истјерао из његових земаља и дао их Стевану. Тако је Србија опет била велика као и за цара Лазара, а Стеван ће њу још увећати.

Стеван је помагао Бајазита у свима његовим бојевима, јер му је задао ријеч. Али се приближи и Бајазиту крај. Страшни господар Монгола, Тамерлан (Срби га зову: Демир), који је покорио читаву Азију, науи покорити и Бајазита. Са војском од осам стотина хиљада момака удари он на Бајазитову земљу. Бајазит је имао четири стотине хиљада момака. У Бајазита била је и српска помоћна војска под Стеваном Високим и у њој пет хиљада лутих оклопника, који су вриједили више од педесет хиљада друге лаке војске. Код Ангоре се заметну крвави, страховити бој. Срби су чинили чудеса од јунаштва и прекрили се славом бесмртном. Сви они, који су писали о том боју још у оно вријеме кад је он био, не могу се нахвалити Срба. Тако један пише: Само један син Лазарев држао се са својом војском храбро. Кад је то видио Демир, рекао је: Гле, како су љути и помамни они дервиши! А неко му је од саветника његових рекао: Нису оно дервиши, већ хришћани. Тада и Лазарев син опазе, да сам себе узалуд мори, борећи се тако страшно. Јер су већ и сами Турци и сви навалили у бојевање.

У том боју буде заробљен Бајазит и Оливера, јер је иу Бајазит и у бој собом водио. Бајазит умре у ропству. Стеван се пошто искупи сестру, вратио кући са преполовљеном својом војском. Док је Бајазит живио, он је држао њему задану ријеч. Кад је он умро у ропству био је Стеван слободан од задане ријечи. Турци су страшно страдали у боју код Ангоре. Уз то се синови Бајазитови: Сулејман, Иса, Мехмед и Муса стану као бијесни вуци клати међу се око тога, ко ће бити султан над свима Турцима. Сад је Стеван држао, да је згодно аријеме, да се Турци протјерају из Европе. Али српска неслога и немар осталих хришћанских држава ометаше то. Против Стевана се побунише синови Вука Бранковића: Ђурађ и Лазар, па још и рођени брат Стеванов Вук, млади син цара Лазара. Ето, зашто Стеван није могао ударити свом силом на завађене Турке. Ипак је Стеван подоста земље од Турака отео, потукао их више пута и постао слободан, престао им плаћати данак и помагати у боју. После смрти свог сестрића Балше заузео је Стеван и Зету, данашњу Црну Гору. У тој својој земљи, много већој него што је била цар Лазарева држава увео је Стеван ред, правду, ширио у њој школе и знање, дизао цркве и манастире, унио у њу благостање. Пријестоница му је била град Београд, који је он био повратио од Мађара.

Испрва се звао кнезом, док му грчки цар није дао наслов *деспота* и овијенчао га вијенцом деспотским. Умро је године 1427. Сва је Србија закукала за њим и у црно се завילה. Настаде доброг, јуначког сина мученика цара Лазара. Све је обузела зла слутња и страх од будућности. За његове владе српски се народ почео опорављати од биједи и невоља. После његове смрти оне ће се опет оборити нан.

Ево што наш српски народ прича о Стевану Високим: После смрти свога оца побјегао је Стеван Високи у Московску, па после неколико година од онуда с војском преко Мађарске дошао у Србију, и с Турцима се био, и надвлађивши их и претјеравши преко мора, бацно за њима свој буздован у море, говорећи: „Кад овај буздован изишао на сухо, онда се и Турци вратили амо“. А буздован одмах сам изиђе на бријег. У том му се јави анђео говорећи: „И ти можеш и кон. ти може, али ти Бог неда“.

Јакшићи кушају љубе.

Пију вино два Јакшића млада:
Јакшић Митар и Јакшић Богдане;
А кад су се понапили вина,
Јакшић Богдан Митру бесједио:
„Јакшић Митре, мој мио брајане! 5
„Док ми, брате, скупа пребивасмо
„И мајка нам двори управљаше,
„Тад’ се наши двори бијелише,
„И гости нас често походише,
„Походише Сријемски кнезови, 10
„И сам главом српски цар Стјепане;
„А како се, брате, растадосмо,
„И љубе нам двори управљају,
„Тако наши двори потавише,
„И гости нас, брате, оставише, 15
„На походе Сријемски кнезови,
„Нит’ сам главом српски цар Стјепане;
„Та с кога је? да од Бога нађе!“
Јакшић Митар брату бесједио:
„Јакшић Богдан, мој мио брајане! 20
„То је, брате, с твоје вјерне љубе,
„С Вукосаве, да од Бога нађе!“
То Богдану врло мучно било,
Пак је Митру тихо бесједио:
„Јакшић Митре, мој мио брајане: 25
„Ходи, брате, да кушамо љубе,
„Да видимо, ил’ је с моје љубе,
„Ил’ је моје, ил’ је, брате, с твоје.“
Што рекосе, то и учинише:
Отидоше Богданову двору; 30
Богдан оде к љуби у тимаре,
Митар оста двору на пендеру,
Да он слуша, што ће бесједити.
Јакшић Богдан љуби бесједио:

„Вукосава, моја вјерна љубо! 35
 „Ја бих теби нешто бесједио,
 „Али не знам, јели твоја воља!“
 Љуба њему тихо одговара:
 „Господару, Јакшићу Богдане!
 „Говор', душо, што год ти је драго, 40
 „Још ти нисам воље покварила,
 „А ни сад ти покварити не ћу.“
 Јакшић Богдан љуби бесједио:
 „Вукосава, моја вјерна љубо!
 „Краљ Будимски свога жени сина, 45
 „Брата Митра зове у сватове,
 „Митар иште коња и оружје,
 „А и наше Турско одијело,
 „И он иште седло оковано;
 „Хоћу л' дати, моја душо драга?“ 50
 Љуба њему тихо одговара:
 „Подај, душо, Јакшићу Богдане!
 „Подај брату коња и оружје,
 „И подај му Турско одијело,
 „Још к' отому седло оковано; 55
 „Ја ћу дати твоју авијацију,
 „Што сам теби код бабајка веала,
 „Пак ти нисам за њу казивала,
 „Јер је нисам била испунила,
 „А сад сам је испунила алатом; 60
 „И даћу му ћердан испод врата,
 „Један ћердан од жутих дуката,
 „А други је од б'јелог бисера,
 „Плести ћу му коњу усред гриве,
 „Нека диче краљеве сватове.“ 65
 Митар слуша двору на пенцери,
 Што говори госпођа снашница,
 Од милина сузе прољевао,
 Пак одоше до његова двора,
 Богдан слуша двору на пенцери, 70
 Што ће Митар с љубом бесједити,
 Митар иде двору у тимаре,
 Пак бесједи својој вјерној љуби:
 „О Милице, драга госпођице!
 „Ја бих теби нешто бесједио, 75
 „Али не знам, јели твоја воља!“
 Љуба њему тихо одговара:
 „Говор', душо, што год ти је драго.“
 Јакшић Митар љуби бесједио:
 „О Милице, вјерна љубо моја! 80
 „Краљ Будимски свога жени сина,
 „Пак Богдана зове у сватове,
 „Богдан иште коња и оружје,
 „А и наше Турско одијело,
 „И он иште седло оковано; 85
 „Хоћу л' дати, моја душо драга?“
 Ал' бесједи Милица госпођа:
 „Кам' му коњи? поклати их вуци!
 „Кам' оружје? однели га Турци!
 „Кам' од'јело? остали му пусто!“ 90
 Кад је Митар р'јечи разумио,
 Увати је за грло бијело,

Како ју је лако уватио,
 Обоје очи на двор искочише;
 Ал' прискочи Јакшићу Богдане, 95
 Те он Митра за руку увати:
 „Што ћеш, Митре? да од Бога наћеш!
 „Ти погледај твоје соколиће:
 „Ти ћеш себи бољу наћи љубу,
 „Али њима никад не ћеш мајке; 100
 „Не крвави твоју десну руку;
 „А ми смо се већ растали, брате!“

Руско-јапански рат.

Погибља руске флоте.

У прошлом броју јавили смо, да је уништена поносна балтијска флота, за коју је требало толико дуго времена, толико духа и одважности да из Европе преко свста доспе у азијске воде. И кад је балтијска флота дошла на домак Владивостоку, морала је проћи кроз Цусимски морски теснац између Корсеје и Јапана. Ту се јапански адмирал Того учинио дуго времена, скупио био што из Јапана, што из Америке и Енглеске око сто малих лађа торпиларка осим оних већих и највећих лађа, што их је до тада имао. Осим тога, јављају из Токија, да је Того имао и подводних лађа. До чекао је балтијску флоту и уништио је готово сасвим. Рождественскиј је тешко рањен, заробљен и наљав се у Сасеху, у болници јапанској. Колико су Јапанци имали губитака, о томе се не зна, али да су и они имали јакних губитака, о томе не може бити сумње.

Овом победом Јапанци су добили потпуно господство на мору, које им Руси више отети не могу. То је за Јапанце огроман добитак, јер би, да су изгубили господство на мору, војска јапанска у Манџурији била одсечена од Јапана, и кад би она уништена била, Руси би могли пренети рат у сам Јапан. Сада Јапанци могу слободно бацати своју војску на манџурско копно, и како су у близини Манџурске, а Русија три недеље дана железницом удаљена, могу имати увек већи или бар исто толик број војске, колик и Русија. Према томе је тешко казати, како ће се рат свршити, али да Русија не може више добити у овом рату Порт-Артура натраг, то је јасно, јер Јапан може увијек слати војску и храну с мора. А исто тако, да ће Русији бити тешко отети до сад од Јапанаца освојени део Манџурије, и то је јасно. Јапанци се утврђују у Кореји и у Манџурији, и свако напредовање руско, стајаће скупих жртава, док Јапанце изгарају из утврђених места. А кад су се Јапанци показали, овако храбри у нападу и продирању напред, нема сумње да ће бити такови и у одбрани.

Стога се с многих страна чују гласови,

који препоручују Русији, да склопи мир с Јапанцима. Има таквих гласова доста и међу самим Русима. Али цар руски и његови саветници као да не мисле на мир, него хоће да се рат на копну настави, јер је Русија снагом војске јача, и ако је далеко од бојног поља. Тако би се рат отегао још можда годину и више дана, што би Јапан стајало страховитих новца, а исто тако и Русију. Али је Русија и ту јача од Јапана, који је сву своју снагу напрегао, да подмири ратне трошкове.

Видећемо уосталом, како ће се ствар даље развити, али да је пропању балтијске флоте тешко рањена једна рука руског ратника, то је истина. Сад се Русија мора борити само с десницом, а то је врло тешко, кад Јапан има читаве обе руке, то јест и флоту и копнену војску.

Преговори о миру.

Председник републике американских Савезних Држава Рузвелт понудио је руској и јапанској влади, да поведу преговоре о миру, јер је, рече, целом свету доста већ тога проливања крви, а на корист је Јапана и Русије, да се склопи мир. Разуме се, да је и јапанска и руска влада у основи пристала на то, јер неће ни једна ни друга да јој се пребаца, како она хоће пошто пото да пролева људску крв на бојном пољу. Али за то је још свакако далеко од тога, да се створи и утврди мир. Ако Јапан буде тражио од Русије skup мир по цену њезине земље на Далеком Истоку, онда Русија неће пристати на такав сраман мир, него ће наставити рат. Можда ће Јапан бити mudar, као што се и до данас у рату показао, па неће тражити тешких погодба за мир, и онда би до мира могло доћи. Свакако ће Русија морати напустити велики део Манџурије у корист Ја-

пана, али ратне накнаде неће платити, јер она каже, да воли водити рат и даље, него ли платити накнаду штете.

Рату овоме, што је овако досад текао, крива је руска влада и високо чиновништво. У Русији нема сабора ни народних заступника, који би могли пазити и оцењивати рад владе, па за то је тамо слобода скучена. Сад се дигао глас из народа, да то не сме тако више да буде, него треба да се чује и народна реч. За то ће са сабором и у Русији доћи устанка влада и

руски народ у несрећи имаће среће, јер ће добити одавна оно што жели — на велику корист своју.

Ферал Љињевић и руски новинар.

Како мисле заповедници руске војске о рату, најбоље се види из телеграма, који је послао дописник петроградског листа „Новог Времена“ из Гунцулина у Манџурији. Дописник је разговарао с генералом Љињевићем, и овај му је рекао: Ја ћу као војник учинити све, што ми мој владар заповеди, ја сам лично за наставак рата. Наш пораз на мору није ни у чем разорио мојих планова. Ја се осећам сада толико јак, да не само могу држати садашњу своју позицију (положај), него могу прећи и у офанзиву (нападај). Додуше ни-

сам никакав пророк и нећу то да будем, али верујем, да се Јапанци могу у Манџурији потући и уништити. На жалост, рече након Љињевић, без флоте се не може рат пренети у Јапан.

Комасација.

III.

Нова државина, коју добије комасацијом поједини учесник, треба да је по могућности једнаког положаја, површине и каквоће са старим

Српски пешак у одбрани.

његовим земљиштем, а **по вриједности мора му безгласно бити потпуно равно**. Стога је потребно, да вриједност сваке поједине честице или њезина дијела, ако се она састоји из више разреда плодности, донавши на њу саму, процијене по предлогу одбора учесника именувани и пред учесницима записегнути процијетели, одобрани између најразумнијих, најчеститијих, најсавјеснијих и најбољих господара, о којима је свако увјерен, да ће само тежити на правду и да ће процену свршити ни по бабу ни по стричевима, већ по правди бога истинога. Процијетенили проценују сва земљишта мимо своја. Земљиште једног процијетелца проценују, када се он уклони, други проценитељ и проценитељски зајемник.

Процјена је основ комасације, зато се она мора врло савјесно обавити. Главни је код процјене, да се свака честица заиста уврсти у разред плодности, у који спада, те да се између појединих разреда плодности получи правичан размјер, јер само тако се може избјећи и нехотично неправди. Нарочито се мора пааити, да се засебно процијене воћке, дудови, стабла, платови и ограде, јер ће нови власник морати за њих дати одштету бизнесс, ако их преузме добровољно или под мораш. Новом је власнику од воће, хоће ли преузети стабла, дозрела за сјечу, или ће их препустити пријашњем власнику, али стабла, која још нису дозрела за сјечу, и корисне насаде мора нови власник преузети по процјени. Платове и ограде може одијети стари власник, ако их не ће препустити новом.

Чим се договори процјена, излаже се опћем јавном увиду исказ земљишта према стању прије комасације, из код сваки поједини учесник може јасно разабрати, колико вриједи по процјени поједине његове честице као и цијела његова државина, повучена у комасацију. Ако је коме криво, може за вријеме изложена, које траје мјесец дана, и још 14 дана касније изнијети своје тегобе, па ако се докаже, да су оправдане, уважиће се.

На основи исказа земљишта према стању прије комасације саставља такођер пред учесницима закљети мјерник комасациону основу и нови положајни нацрт у споразумку с учесницима, јер се никоме против његове воље не смије дати такво земљиште, које би га приморало, да премјести своје селиште или да битно преуреди цијело своје полско господарство. Ако се сами учесници не могу или не ће да сложе, гдје ће који добити своју државину, онда им се она никако не смије одређивати по реду кућних бројева, а још мање жријебом, јер би тако сиротиња изишла кратких рукава. У таквом случају мора најсиромашнији добити своју земљу

сасвим у селу уа кућу, имућнији даље од села, а богати најдаље од села. Мимо то се мора пазити, да сиромаси добију земљу, која по свом положају није извргнута општећивању, па стога треба имућнијима додијелити земље, које су на ударцу марви и штеточиницама. А то је све и право, јер имућнији људи имају више марве, па могу лакше обрађивати и мало подлау земљу, него сиромашак са својом ргом, с којом мора још и у надницу; јер богатији много лакше трпи потричу, него ли сиромаш, коме свака влат, сваки клас, сваки клин вриједи сува алата.

Чим мјерник сачини комасациону основу и ново раздијелење честица неколици у нарави, онда се сваком учеснику показује ново земљиште, које му је припало, а он може том приликом приговорити ономе, што му се чини неправдо, па ће комасациони повјереник уважити све оправдане приговоре. Поправљену по приговорима комасациону основу и нови положајни нацрт изложиће комасациони повјереник, да им сваки учесник може приговорити за 30 дана, ако је штагод случајно заборавио или пренидио или ако је незадовољан, што му није уважен први приговор.

Гавра Копенол.

Шта кажу љекари.

Љето и дјеца.

Писао др. Петровски од Петроваграда.

Отпилило је. Матере веле, лакша им је брига за дјecu, не ће им опзети. Љекари, међутим, знају, да се љети мора за дјecu јако стриховати. Већина мале дјеце и пропада љети, нарочито онда, кад нијесу на сиси. За то су и срећнија сеоска дјеца од варошке у првој и другој години живота им, јер поготову без наузетка, наша сељачка дјеца сисају своју матер толико дуго, па и у несрећи, гдје им смрт или болест материна то ускрати, доје их укућанке или добре сујетке, јер је то за душу.

Како је то сасвијем друкче у вароши! Сви узроци, који спречавају овдје матер у дојењу свога дјетета, могли би се, донекле опростити, али сујета, да се одржи лијепом и чилом понижава појам матере до ништавила.

Кад су дјена, по невољи, на крављем млијеку, онда им је љети живот непрестано у опасности. Млијеко се љети квари врло брзо, већ последије неколико-сати оно је загађено шкљавим клицама (бактеријама). Мало дијете, нахрањено таким млијеком, ремети се. И желудац и пријева му разболијавају се, дијете пролијева, блује, па и плаче или добија и ватру. Колико ли се још уз то јако гријеши, што дадиље и матере за ове појаве мисле, да долазе од зубића, па често и ондје, гдје је љекарска помоћ увијек при руци, пусте да пропадну така дјена,

а да и не спомињемо оних случајева, који су у већини, а што су без лекарске помоћи, па без говора морају пропасти.

Мала дјеца, која би требала да су још на сиси, а хране се или само прихрањују млијском, разболијавају се љети већином од уквареног млијека, ну и та и друга најка дјеца, која добијају и другог чега за јело, разболијавају се и од друге неподесне хране, као и од нечистоће судова, из којих се хране, жлице и сиска, којим често забављају дјecu или их на сисак из бочица хране. Колико је већ матерa у црно завијено са тих привидних ситуација!

Кад о овом свему размислимо, онда нам је свима јасно, као дан, да са мало пажње и бржљивости можемо и љети избјећи болест код наше дјеце и одржати им живот свјез и бујан, док не ојачају и не постану издржљивији. Чујмо дакле и пазимо!

Прије свега, материна сиса, гдје се год може — а мало је случајева, гдје се не може! — нека је љети једина храна малој дјeci. Гдје се пак мора хранити или гдје је већ вријеме прихрањивању, сву своју бригу око дјетета ваља окренути чистоћи судова, свјежини хране и млијека. Млијеко нек је свјеже; гдје је могуће, јутром мужено да се троши до подне, у подне мужено до мрака, а вечером преко ноћи. У већини случајева се то може учинити. Свјеже добивно млијеко ваља прокувати, па га чувати на хладном мјесту у добро затвореном суду; при храњењу опет ваља га поново прокувати. Већ ако толико урадимо, урадили смо доста. За сасма малу дјecu, у првој половини године живота им, још је боље, да одмах раздијелимо према потреби разблажено млијеко у порције, у бочице од 1—2 винске чаше, подвезавши их пергаментастом хартијом, као што спремамо „дунет“ или патлиџан, кувајући га исто тако. За тијем ваља држати те бочице на хладном мјесту, те једну по једну подгријевати, кад дође рок за храњење. Ово овако је добро чинити, а баш потребно је нарочито онда, кад не можемо имати млијеко свјеже мужено.

Дадите и матерe, које сте око дјеце, вама је у руци живот мале невиницади, пазите на њ, јер им је он у ове топле, вруће дане у опасности, пазите на храну и на све, што им до уста долази, јер пазећи на храну своје дјеце, сачуваћете им здравље и живот.

Чувајте се и милоште, коју свако хоће дјетету да укаже. Из милоште му даје понешто у ручице, а оно брже боље с тим у уста! Већ смо често гледали, да је каква воћка или које арно кукуруза или грожда, пружено из милоште малешком дјетету, било узроком смртоносног му разболијавања.

Ето видите, матерe се варају, кад мисле, да им је дјеча нега љети лакша. Лекарима имају право, кад страхују сада за дјecu. Имајте, дакле на уму све, о чем говорисмо, па ћете се радovati бујности дјечице своје.

За „Српско Коло“.

Пријатељи Срба ратара и народног листа „Српскога Кола“ сваки даном све више увиђају, како је потребан и користан овај лист народу нашем, па се према томе и заузимљу за њ. Тако је г. Царевин из Кнежевића Косе послао управи нашега листа К 720 као погоднишу претплату за 6 скупљених претплатника, г. Варда из Сремских Карловаца К 960 као тромјесечну претплату за 10 претплатника. Г. Стево С. Калембер трговац из Коренице, који је већ до 50 претплатника скупио „Српском Колу“, послао је опет К 480 за 2 претплатника. Дале је г. Пера Кнежевин из Дивона послао К 480 за 2, г. Стево Мркаљ из Брђана К 480 као погоднишу претплату за 4, г. Симеон Војновић учитељски приправник у Пакрацу К 4 као претплату за своје скупљене претплатнике. Г. Глишо Трбић из Будимаца послао је даље К 720 као погоднишу претплату за 6 скупљених претплатника, г. Станко Шинбанић из Трвана К 280 за 2, г. Милош Кокић трговац из Буђановаца послао је К 840 и то за тројицу на читаву годину, а за једнога на по године, преч. г. Јово Гламочија из Јабковца К 720 за 12 претплатника на четврт године, г. Михаило Гадогажа правник из Врбна Моста К 480 за 2. Затјем је г. Јован Марковић из Наудовца код Грубишног Поља послао К 6 као погоднишу претплату за 5 скупљених претплатника, г. Михаило Гадогажа поново К 1420 као претплату за претплатнике из Врбна Моста. Преч. г. Душан Кнежевин парох у Карловцу послао је даље К 2 као мјесечну претплату за 10 претјерака, а преч. г. Стојан Заједла парох у Великој Ператовици К 10 за своје скупљене претплатнике. — Свима овима пријатељима Срба ратара и „Српскога Кола“ захваљује наша управа на њихову труду и заузимљу, па моли и све остале, да се тако заузимљу за наш лист.

Шта се збива у нас и у свијету.

Нова влада у Угарској као да ће се ипак саставити и наследили Тису. Генерал Фејервари, бивши министар рата до ступања Тисина на владу, а после на двору капитан телесне краљеве страже саставиће нову владу, али судени према свему неће та влада бити дуга века, јер у сабору неће имати већине за себе. Хрватско-угарски министар биће Стјепан Ковачевић, прозвани Пишта Ковачевић-ур, пређашњи загребачки велики жупан, а касније посланик у сабору загребачком и пеиштанском. Мађарима је у вољи да то, јер је увек говорио њима у прилог, и умиљавао им се. Срећа је, што ова влада неће бити дуга века, јер Мађари већ прете, да Фејерваријеве министре неће нигде душтати

у друштво, него ће их терати из друштва свога, где год стигну. Министарство Фејерваријево биће састављено већином из чиновника, јер слободни и самостални неће у ту владу. Иде се дакле у сусрет важним догађајима. Ко ће победити најзад, да ли Пешта или Беч, то се не може тачно казати унапред, али да се Мађари истрају борбе за своје захтеве, то је истина.

Нови избори за народну скупштину у Србији биће за месец дана 10. (23.) јула и већ су сад развиле поједине странке жив рад у народу, као би што више гласова добиле. Скупштина ће се састати одмах после избора за десет дана. Борба ће бити жестока, а највише ће се развити између старе радикалне странке и младе самосталне радикалне странке. Председник новог министарства Љуба Стојановић издао је наредбу на чиновништво у земљи, којом прети отпштањем из службе свима онима, који се огрепе о слободу избора и буду правилни притисак на народ, да гласа за човека, који би појединим чиновницима био у вољу. Тако ваља. Камо среће, кад би код нас оно могло тако што да буде, јер код нас чиновници употребљавају све, само да владин човек победи на избору пошто тога. У Србији је тајно гласање, па се чиновницима забрањује и ту вршити какав притисак, према нико не може знати, аа кога је који изборник гласао, а код нас је поред притиска још и јавно гласање. Али за то се треба борити, не би ли и ми једном дошли до такве слободе, каква влада у српској слободној краљевини. Кад стечемо така права, онда неће које ко одлучивати народном судбином. И код нас ће избори за сабор бити до године, па ћемо видети, како ће се изборници држати, и да ли ће за порцију паприкаша и чашу пива продавати свој глас.

Погинули једне српске чете. Ових дана крај Призрена у Старој Србији последице јуначке борбе погинула је једна српска чета од 6 људи, која је устала била да брани српску рају од османлијског аулуда и арнаутског ножа и пушке. Дошли су у кућу једном сеоском кмету, који их је одмах издао и пријавио турској војсци и Арнаутима. Турски нивами и Арнаути дојурну одмах и њих пет стотина пушака опколише кућу, у којој су се утврдили били устаници. Борба је трајала читав дан и устаници су се борили, добро оборужани, до последњег фишека. Кад су изабацили и последњег фишека, онда запалише кућу и четир нагореше у пламену, а двојица јурунше с бајонетима напоље и одмах изрешетани оловом падоше мртви. Још су узвикнули, нека виде крвопије, како гину браници: раје и сиротиње. Османлија и Арнаута погинуло је њих 63, а колико је рањених било то се не зна. Одакле је ова чета и ко су ти људи, не зна се још. Али да су славно испунили своје главе, то се зна.

Шведска и Норвешка биле су досад скупа у државној заједници. Скупа су имали заједничко спољашње заступање у свијету и краљ ни је био заједнички. Иако на једном је Норвежанима и то било за смету, па су одлучили да буду сасвим слободни, др-

жава на себе. И сабор норвешки прогласио је недавно, да кида сваку везу са Шведском и да постаје за се слободна држава, која жели живјети у пријатељству с њоме. Неки су држали, да ће доћи до рата између Шведске и Норвешке, али како изгледа, ствар ће се сасвим лијепом и мирно свршити. Краљ шведски Оскар није за рат, јер не би имало смисла, а Норвежани су урадили оно, што је у корист њихове државе.

Ово откидање Норвешке од Шведске изазвало је и код нас свога одјека. Као што знате, краљевина је Угарска држава на себе, а Аустрија опет за себе. Заједници имају владара, заступање у свијету, војску. Мађари желе да добију војску угарску самосталну за се, и кад би то имали, онда би Угарску с Аустријом везала само слаба веза и они би могли једног дана откапати дубав Бачу, као што су то већ 1848. г. и учинили. Зато се Беч противи томе, и аа то је та борба између Пеште и Беча. Сад ће вам и ова борба бити разумљивија и знаћете, куда иду и за чим теже Мађари.

Различне вијести.

Србин ратар за „Српско Коло“. И овај пут можемо заближећи лицеп пријер, како се и Србин ратар заузимље за свој лист „Српско Коло“. То је Стева Симић Перин из Мокрина у Банату, који је послао управи „Српскога Колоа“ К 2-4о као тромјесечну претплату за 4 скупљена претплатника. Ако се овако поред народне господје буду заузимали за „Српско Коло“ и сави Срби ратари, онда ће се оно брзо и посвауда раширити, тако да не ће бити ни једног српског мјеста ни мјестанцета, где не ће имати претплатника. — Управа „Српскога Колоа“ захвалује овом Србину ратару на његову заузимању.

**Фабрика
жалузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
напана**

Г. СРБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручује своје
**признато солидне, тачне и јефтине
фабрикате**

Ценовници баваца и франко.

Издаван два пута
— у мјесецу —

Цена за Аустро-Угарску: на годину К 2-40
на по године К 1-20
на четрт год. К — 60
За друге земље: на годину 4 круне. Појединачни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Седми Конгрес Српских Земљорадничких Задруга, одржан 12. маја 1904. године у Толуском, изрекао је једнодушно ово:

СРБИНЕ, НЕ ИСПУШТАЈ ЗЕМЉЕ ИЗ ШАНА, јер је свана грудa, свана бразда, свани педаљ српске земље, свана изгубљена кућица, свано напуштено кућиште српско, што Срби лакомишлено из шана испуштају и странцима продају — неизмерни народни губитак, сигурна и неизбежна народна пропаст, највеће српско народно издајство. (Тако и само тако изгубили смо ми Срби многа српска села, српске општине, па и читаве српске крајеве, где се сада други шире и разумеју, а још за коју годину нити ће је знати нити спомињати, да је тамо Срба икад и било).

Централна штедионица за Хрватску и Славонију.

Недавно је основана у Загребу банка за насељавање (колонијацију) и дијељење (парцелирање) земље. Ову банку основале су мађарске и аустројерске банке и тршћанско друштво за осигуравање. Сада опет ти исти страни новчани заводи оснивају централну (средишњу) штедионицу за Хрватску и Славонију с капиталом од 6 милијуна круна. Трећину акција препустили су оснивачи ове штедионице уписивању јавном, а двије трећине задржали су за себе. Сврха је ове штедионице, да оснива нове штедионице, банке и сличне новчане заводе и да повећана њихов капитал, као и то да зближава остале мање новчане заводе.

Као што се види, овдје је већина туђег новца, па се хоће тако да спријечи, да се међу нашим свијетом не шире словенски капитали, а са друге стране да се наши домаћи новчани заводи притисну овјем туђим новцем и учине зависним од њега. Друго је кад наш човјек ради с новцем својих домаћих људи, својих домаћих новчаних завода, а друго је, кад ради с туђим људима, с туђим новцем, мађарско-човјетским. Јасна је дакле намјера овог новог новчаног завода. Он хоће, да наше домаће нов-

чане заводе, гдје је домаћи новац, притисне и тако их метне под своју власт, па тако и све оне људе, народ, који ради с тијем заводима. Од овог новог новчаног алвода немамо се дакле надати добру, јер је нама стран, туђи, у њему је туђи новац. Уз ове туђе заводе, који оснивају ову централну штедионицу за Хрватску и Славонију оснивачи су богаташи и Чиваути мађарски, а међу њима и Стеван Поповић Вацки, који говори и пише, како је Србима овјде добро и да не требају ништа више захтијевати за себе и тражити својих права.

Све је ово опомена и за нас Србе, да се окупљамо око својих земљорадничких задруга и новчаних завода, а онда да се и наши новчани заводи веку један за други и створе једно средиште, одакле би могли пазити и уређивати наше господарске и новчане прилике.

Српско четовање у Старој Србији и Македонији.

Није добро српском народу у много крајева, али нигдје му није онако ало као оном у Турској сада. Го и боје једе српски народ на много мјеста сув хљеб (крух) и незначењено јело, на много мјеста пати од зла, које му наноси рђава државна управа, али све је то смиље и ковила према оном, што Србин у Турској трпи. Нека сам понекад и у оскудици, али нека барем буде сигурна глава моја и мојих најближих, нека буде сигуран образ кћери мојих и жене, нека ми нико слободно не отима и оно сиротиње што је имам, нека ми не пали крова над главом слободно, без страха од казне.

А то све ради се Србима у Турској. Куће им пале, иметак отимају, кћери и жене срамоте, животе одузимају, убијају и старо и младо. Раде то Турци, Арнаути, а и Бугари, који би ради побугарити онај српски народ.

Па је ли онда чуло, што се народ лаћа оружја, да се брани од тих силах зала.

Већ се много чета одметнуло у гору, на много мјеста било је већ боја између српских чета и Турака, Арнаута и Бугара. Доста браће из краљевине Србије отишло је у помоћ својој браћи у Турској. Има и официра српских, који су оставили своју службу и мирни живот у Србији, па отишли браћи у помоћ.

Доста пута су српске чете осветиле се српским аулумџарима, доста пута нађерале у бијег душмане. А гдје је дошло, да Срби морају умирати, умирали су несело, као да иду у сватове, а не у смрт.

Најславнији бој био је код села Чelopeка. Против 132 српска четника борило се 1000 што Арнаута и што турске војске. После дугот, јуначког боја буду Турци и Арнаути разбијени. Игубили су 280 мртвих и рањених, а Срби 13.

Како се јуначки знаду борити ти четници показује јуначка погибија седморице тих четника код манастира Пчињског. Ту је турска војска опколила седам Срба четника. После дуге борбе, кад су Срби испуцали сву муницију одлуче, да се живи не предају Турцима. Двојица се некако пробију кроз Турке, и то један рањен, а осталих пет пребију своје пушке, скупе се у рпу и један баци посред њих бомбу, која их ранесе на комаде. Турци су имали великих губитака, а од Срба не заробише ни једног, а ни њихова оруђа. Исто тако јуначки погибоше 10 српских четника код Табановца, а неки дан двије чете, једна под војводом Ђорђем Скопљанчетом код Петралице а друга под војводом Аксентијем Бачетићем Рујанцем код села Бељановца. Аксентије је био официр у руској и српској војсци. Обадвије ове чете издали су Бугари Турцима. Ниједног четника нијесу Турци заробили. Сви изгибоше као Обилићи, скупо продавши своје главе, јер је Турака много више погинуло.

Једне чете гину, друге ничу као гљиве послије кише. Народ је трпио и трпио, па кад је већ трпљење додијало, народ се лаха оруђа.

Ми не можемо одакле помоћи својој једној браћи. Можемо се молити за њихове јуначке душе и угледати се на њих. Као што се они бију оружјем, требамо се и ми бити са законом у руци за своје добро и обрва. Њиховим ће душама бити доста, кад виде, да се Срби свуда држе као људи, а не савијају се ни пред чијом силом.

Вјечни покој њиховим мученичким тијелима и душама! Дај Боже да из њихове крви никне слобода оном народу, за који су они положили своје главе.

Мајка, сеја и љуба.

— Српска народна песма. —

Млад се Јово по чардаку шеће,
Под њиме се чардак проломио,
Те он сломи своју десну руку;
Брзо му се лекарица нађе,
Лекарица, из горице вила,
Али много иште лекарине:
Од матере б'једу десну руку,
Од сестрице косу с уплетњаком,
А од љубе ћеран од бисера.
Мајка даде своју десну руку,
Сеја даде косу с уплетњаком;
Љуба не да ћеран од бисера:
„Не дам, Боже, мог бисера б'јела,
„Ја сам нега од оца до н'јела.“
Ражљута се загоркиња вила,
Па отрова рану Јованову,
Умре Јово, жалосна му мајка!
Закукаше до три кукавице:
Једна кука, никад не престаје,
Друга кука јутром и вечером,
Трећа кука, кад јој на ум падне;
Која кука, никад не престаје,
То је јадна Јованова мајка;
Која кука јутром и вечером,
То је тужна Јованова сеја;
Која кука, кад јој на ум падне,
То је млада Јованова љуба.

Српска повјест.

13.

Пропаст Србије.

Ђурађ Бранковић.

(101 год. 1427. до 1456.)

Послије смрти деспота Стевана Високог постаде српски деспот Ђурађ Бранковић, нећак Стеванов, син Вука Бранковића, зета цар Лазарева.

Ђурађ је био и јунак, и mudar и добар човек, а уз то врло богат. Био је већ стар, кад је постао деспот Србије. 29 година владао је он Србијом. Читав његова влада није била ништа друго, до читав низ патња, мука, несрећа и његових и српског народа који је живио у Србији. Несретнијег владара од њега тешко да има. Бадава му је било и јуначко срце, и велика љубав за српску ствар и велики његов ум. Оно што је на смрт осуђено, мора пропасти. А Србија је била осуђена на смрт. За тридесетак година иза смрти Бајазитове Турци

се опоравише од рана, које им зададе Демир и синови Бајазитови у својој међусобној кави. Турска је већ тада била силна држава, најмање пет пута већа од тадашње Србије. А уз то други хришћански народи нису мислили на то, да ће Турци, пропалећи Србију, ударити и даље. Особито су у том гријешили Маџари. Мјесто, да помажу Србима, они су на Србе још ударили иза леђа.

Чим је Ђурађ заспо на пријесто затраже Турци да им преда Србију. У исто доба ударе Маџари на Србе и отму Биоград. Ђурађ се у невољи помири с Турцима, али им мораде дати градове Крушевац, Ниш, Голубац и своју лијепу кћер Мару за жену Мурату другом, турском цару.

Ђурађ подигне себи тврди град Смедерево за пријестоницу. Али Турци нису дуго мировали. Са двије стотине хиљада момака ударе они на Србију и преплаве је. Ђурађ отиде у Мађарску, да тражи помоћи. У Србији остане у српским рукама једино град Смедерево и Ново Брдо. Турци их опколе са градом војском. Смедерево су бранили два јуначка сина Ђуђева, Стеван и Гргур. Али кад нестале хране, мораде се град предати, јер Маџари не дадоше помоћи. За двије године освоје Турци и Ново Брдо и ослијепе те исте године оба Ђуђева сина, који су долге били у татници турској. Кад Маџари видјеше како пропаде Србија и како Турци почињу пронаљивати преко освојене Србије и у Мађарску, предадоше се луто. Брзо стадоше купити војску, да ударе на Турке. С том војском провале у Србију, а с њима и Ђурађ. Ђурађ позва српски народ да се диже на Турке. И збоља, народ се дишом диже. Турци буду много пута потучени, те су морали вратити цијелу Србију Ђурићу. Да су Маџари хтјели ићи даље с Ђурићем, били би Турци још даље протјерани, али Маџари се вратисе.

Тако Ђурађ опет завлада Србијом. Последје десет година опет Турци груну на Србију, године 1454. Јуначки војвода Ђурић Никола Скобаљих потуче их до ноге. Тада се сам турски цар крене на Србију са силовом војском. Никола дочека и ову војску са својом малом силом. На ријеци Трепани заметне се крвава бој. Турци потуку Србе, ухвате рањена Николу и оца му, те их обочију набију живе на коље. У то је Ђурађ скупио војску, дошли су му у помоћ Маџари под Јанком Хуналијем (наш народ зове га у pjesмама Сибињанин Јанко) и потуку Турке. Годину дана иза тога умре стари Ђурађ у дубокој старој и заврши тако свој мучни, крвави живот.

Три године иза тога ударе Турци опет на Србију, 1459. године и сасвим је освоје. Од то доба па све до 1804. год., била је Србија под турском влашћу, у турском ропству.

Српски великаши, који се иза смрти цара Душана почеше као бијеси вуци клати међу се, мјесто да се сложе против Турака, ископали су гроб Србији. Бадава је касније било све напињање и мука цара Лазара, сина му Стевана и Ђурђа Бранковића. Србија, сатрвена великашом неслугом, није се више могла сама одупријети Турцима. Она је морала пропасти и пропаде је.

Послије пропасти Србије од свију српских земаља остала је још слободна Босна и то још за мало времена, и мала Црна Гора, за увијек.

У плућем броју рећи ћу вам коју о Босни, јер о тој српској земљи говорили смо до сад само узгред, у оним приликама, кад је Босна потпадала под власт Турака. Али много времена била је Босна слободна, а доста времена и под владом мађарских краљева.

Мајка српског јунака.

Мајка жељка сина Вељка с пола Косова;
Жељкује га и страхује, ноћу не спава.
Сама га је опремила, што га жељкује?
Знала га је куд га шаље, па што страхује?
Јер је мајка, није камен, за то жељкује;
А синак јој млад и зелен, за то страхује.
Ал' ево ти старој мајци до три гласника:
Прва стиже соко птица: „Зачео се бој.“
Друга птица кукавица: „Рањен синак твој.“
Трећа птица голубица: „Издахно је већ.“
„Стан'те, птице!“ вели њима мајка Вељкова,
„Хоће л' узбит' душманина српске деснице?“
„Хоће л' обзат освјетлати сложене делије?“
Три гласника одлетјеше, ништа не зборе.
А мајка се богу моли сву ноћ до зоре.
Ноћ трајала стотинама дугих година: —
Мили боже, је л' ти стигла њена молитва!?

„Споштити“ Златицко.

Шта кажу љенари.

Од чега да се чувамо љети.

Писао Л. Р. Петровић од Петроваграда.

Милине и удобности, којима нас љето обасипа, неизмјерне су. Сваки поглед на бујни живот у природи, којим живи најситнија биљница исто тако као и најсавршенији створ природи, човек, надахнује нас љети душу животнијим надимом. Ми видимо, како се то све животом надмеће, савлађујући и обарајући једно друго, онако мимогред, дижући се опет и цијетајући, а све по реду, који у природи влада.

Живот је позамичан; један живот се одржава и буја пропадањем других живота, вјечна борба за одржањем утаманује тма живота, да би се други могли одржати. Па таки је и човјеков живот; и он је у вјечној опасности, да

се не угаси ради развоја и бујања других живота, често оличених у створовима, које наше слободно око није кадро сагледати. Ми смо престано у сред те борбе и подложемо, покар што, у н-ој и не анајући, какав нас је непријатељ оборио. У води, у храни, у зраку (ваздуху) сусрећемо се са тим непријатељима нашег живота: ситне, непримјетне, живе клице (бактерије) врве често у храни и напиту, што нам требају да одрже тијело у радњи и снази, или у ваздуху, који опет својом чистоћом треба да нам одржи свјежину и живот наше душе. Те клице бујају лети јаче по природи и сусретај наш са њима је чешићи. За то нам и јесте прва дужност, да као и у вијек, нарочито лети пазимо на своју храну и пијаћу воду, да богме, имајући ваада на уму, како нам је одпријек потребе и свјеж, незакужен ваздух.

Од хране се лети много пати. Врућина помаже трулеж и квареж хране и већ послје неколико часова може бити така храна по-заравље убитачна. Желучани и пренјани катарии код одраслих, а нарочито код дјеце, јесу скоро једине болести за вријеме лета. Уа то су чести нарочито случајеви срдобље и врућине, чије се клице уносе у тијело било храном било водом. Свјежа, на ватри спремљена храна

не шкоди, сирова пак, нескувана, јесте врло често штетносна, па и убитачна: са њом се унесу шкољиве клице, које зачну болест својим рапћењем и гомилањем. Тако се тумаче разболијевања изазвана некуваним млијеком, пријесном другом храном, пријесним воћем неправим, а за нечишћеним рукама, које су га брале или земљом испод дрвета. Тако су и разболијевања, која долазе од покварене хране због развитка тих шкољивих клица у љетној врућини.

Кад то сазнамо, онда ћемо појмити, за што нас уче, да јако пазимо на то, да нам храна буде, прије свега, свјежа и да је за јело на ватри спремљено. *Скувана или печена храна нема у себи живих заразних клица.* Али не заборавимо, да се љети те клице живо наносе и развијају, па ако и скувана или печена храна остане дуже вријеме на араку, она ће се брзо закужити тим клицама, па усхранимо ли се њоме, болест је неизбежна.

Сваки зна за тешка разболијевања лети за кратко вријеме иза јела такве хране. Врло често и подлијежу такви болесници послје врло кратког времена, а чућете, да је болесник, прије него што се је разболио, јео некакав сир или ајвар, какво старо печење, ковасице, устајало млијеко, какво хладно вариво од предњих дана итд.

Још да споменемо разнашање тешких болестина срдобље и врућине. Воја, млијеко, воће и друга храна, која се једе пријесна, некувана, јесте прави посредник у пренашању клица тих болести. Кад воде усану и бунари се загаде тим клицама, онда се болест јави на све стране, а разнашање иде брзо млијеком, воћем итд. Побјегнемо ли од тако загађених бунара, или станемо ли брижљиво кувати и воду и млијеко и воће и сву храну и врло пажљиво прати

Скопљанка.

нескуваном водом и посуђе и руке и воће, које хоћемо пријесно да једемо, онда нестаје тих зараза.

Још се слабо пази на само воће. Често зелено, незасрело или труло, по земљи замрљато или зараженим рукама узбрано, а неопрано, једу га људи заједно са љускама и коштицама. Не само трошке, већ и трешње, огрозле, рибизле, гњилаче крушке, ситније шљиве, оскорушке итд. једу људи без икакве пажње заједно са кошти-

цама, које често изазивају јака дражења слузокоже у пријевима и чине својим нагомилавањем, или и појединачним задржавањем, често појаве, које доводе живот до ивице пропасти. Да богме, многи ће се смијати овој напомени, а и истина је, да такве последице оваких навика нијесу правило, али сваки лекар ће вам много таквих несретних случајева причати. Многи одрасли, да дјecu и не спомињемо, пропатио је са такве навике.

Несретни случајеви у купању у вировима и по ријекама, повреде босоногих итд. љети су чести и са мало опрезности се може многи смртни случај отклонити.

Још је тма несрећа, које нас љети могу лако снаћи. Жеге и врућине, које често бивају код нас врло јаке, могу нам, при нашем раду, такођер лако шкодити. Вишекратно трљање хладном водом или умјерено и пажљиво купање спринчиче нам многу такву невољу.

Љето је дивота у Бога, али будимо пажљиви и чувајмо се на све стране, јер љети нема краја, са кога нам опасност не пријети и здрављу и животу!

Вода без брода.

— Српска народна песма. —

Ој Цетињо, водо понесита!
Ти се синоћ криво кунјаше.
Да на теби није брода нема,
А ја јутрос и подонце доћох,
И на тебе до три брода наћох,
На једноме кићени сватови,
На другоме момак и ђевојка,
А на трећем братац и сестрица;
Сеја брату зарукавље везе,
Братац сеји мор долажу шилје;
Сеја брату тихо говораше:
„Удри браца, пуца низ недарца,
Да не може ни јабука проћи,
А камо ли тућег брата рука.“
Братац сеји тихо одговара:
„Сејо моја ти си јоште дула;
„Кад ту дође тућег брата рука,
„Сама ће се пуца распињати.“

Руско-јапански рат.

С бојног поља манџурског јављају потоњих дана о већим окршајима на источним крилима војске између руске и јапанске војске. Јапанци настоје да продру у долину реке Сунгари, па да онда прећу у опћи нападај. Али да то постигну морају најпре освојити неке важне положаје, које држе Руси. Отуда ти најновији већи или мањи окршаји, који Јапанци нису довели до жељена успеха. Дух је руске војске

изврстан и Љињевић жели да дође до одлучне битке пре него што дође до склапања мира. Према вестима, које стижу, руски су положаји веома добри. Али исто тако не треба заборавити да је Ојама бројем војске још увек јачи од Љињевића, и зато се не може унапријед рећи, како ће се свршити ова можда најкрвавија битка, којој идемо у сусрет.

За Русију је невоља и то, што се догађају велики немири, нарочито у Пољској. Истина, ове побуне изазивају Немци и Жидови, који би радо побунити Пољаке, не би ли руска Пољска припала Немачкој. Њима је најнеугодније, што је руска влада дала слободе Пољацима у вери, језику, управи и т. д., па се боји да би могло доћи до мира између Пољака и Руса, те досад завађене браће словенске.

Да у Русији не иде све како треба, докажују говори, што су их пред царем Николом говорили у име 14 руских угледних родољуба професор у великој школи московској kneз Трубецки и председник петроградског градског већа Фјодоров. Они су упозорили цара на опасност, која прети Русији, ако се дружичје не уреди. Чиновништво је свемоћно, најбоље главе остају у држави неопажене, а на површини плива слама. Цар је лепо захвалио овим родољубима и обећао им, да је његова воља, воља царска, несломљива и да ће се увести сабор у Русији, јер он с том мишљу леже и устаје.

И тако ће Русија добити сабор изабраника народних. У овој невољи ратној, која тишти сав народ, то ће бити благи мелем за све ране, које су задане Русији. Сабор ће одлучити о рату и о миру, и што он рекне, рећи ће у име целог народа руског.

Надриписари и тежаци.

Сваки тежак већ зна, шта је то надриписар. То је човјек, који није учио за адвоката, а бави се пословима, које смију радити само адвокати (финкали). Он саставља тежацима разне тужбе, молбе и тако даље.

Тежак је сиромашан, а адвокат скуп за сиромашног тежака. Зато тежак иде надриписару, да му он састави спис какав, који тежак не зна саставити.

Има надриписара, од стотине два три, који раде свој посао поштено. Ако што не зна, он рекне: не знам брате. Али грдна већина петља се и у оно, што не зна, па отуд тежак страда.

Али има надриписара, који су још непотштенији. Они приме од тежака онај кривни крајцар, а не ураде ништа. Загребачки бански сто добио је ове године већ два три пута препоручено писмо, а у њему нема ничег, осим бијелог, чистог папира. То су неки надрипи-

сари примили новце од тежака, а нису ништа за те новце урадили, већ су метнули у коверат чист папир, атресирали на бански сто, и предали на пошти на рецепце, препоручено, па рецепце показали оним јадним тежацима, као тобоже, да су послали, што је требало. Бриге њих, што ће јадни тежаци чекати, шта ће „они горе“ урадити. Могу чекати до судњег дана, неће ништа дочекати.

Али, што је још горе, тежак ће чекати и чекати, па кад види, да ништа нема, он ће опет надриписару, да потјера на ново ствар. А надриписар ће Јово на ново, чист папир у коверат, а тежаку рецепце.

Нека тежаци дакле добро припазе на овакве лопове, па ухвате ли их, нека се равнају с њима онако, како треба.

Ми смо мислили, да нам је дужност, упозорити тежаке на лопове надриписареке. Отворите очи, кад свој криво зарађени новац дајете

као претплату за 8 примјерака „Српског Кола“, од којих ће се један примјерак слаати српско-православној црквеној општини у Шаренграду, а остали сиромашним Србима ратарима, за које управа одреди. Дале је преч. гсп. Василије Грујић парох у Копривној код Модрича у Босни послао К 490 за 2 г. М. Вукелић из Плавче Драге код Плавског К 480 такођер за 2. Затјим је г. Симеон Војновић учитељски приправник у Пакрацу послао К 5 као мјесечну претплату за своје претплатнике у Пакрацу: Г. Станко Ребрача у Глини скупио је у веселом друштву К 160 и послао управни напег листа као претплату да се шале двојици сиромашних Срба ратара из Баније а двојици из Лике: Г. Ђуро Кончар трговац из Драгобине код Глине послао је даље К 240 као годишњу претплату за 2 скупљена претплатника, па пише, да ће их још скупити. Г. Миша Јовановић из Вел. Кикинде послао је К 360 као претплату за 2 претплатника, а г. В. Чопорда из Дишњика К 120 као тромјесечну претплату за 2 скупљена претплатника.

Опет лов.

— Српски народни песма. —

Лепо ти је родно јаблане!
Све бисером и драгим камењем,
Али га је соко окунио
Долећући јутром и вечером,
Долећући, у гору гледећи,
Где два брата итар ловак лове:
Старији је братац уловио,
Уловио срну и кошту,
И јеленче алаћени рогова;
А млађи је братац уловио,
Уловио Сосу алатокосу.
Старији је млађем говорио:
„Ајде, брате, да ловак делимо.“
А млађи је старјем беседио:
„На част теби срна и кошта,
И јеленче алаћени рогова,
А меника Соса златокоса.“

Шта се збива у нас и у свијету.

Осни конгрес Српских Земљорадничких За-
друга одржан 17. и 18. Маја о. г. у Дарувару,
донео је ову резолуцију: Уверен потпуно о
томе да прекомеран раскош — који се у душу
народну увукао и од кога нам болује цело тело
народно — раскида имовину и снагу народну,
да је у многим и многим нашим местима повод
раскућавању и расељавању народа, да у многим
крајевима управо у пропадање наш народ води
— Осни Конгрес Српских Земљорадничких За-
друга меће на срце у првом реду свима задру-
гарима, а затим свима осталим Србима свуда,
да се чувају и клоне раскоша, да га остављају

Соколова напомена.

Колико је у години дана
Истолико на језичи грана,
Кољко грана толико гаврана;
А на врху соко се њинуха;
Воли соко стајат' на високо
Одакле се види на широко.
— Пуче пушка подале од дуга,
Чија пушка, соколова друга:
Хајдук Вића из Бјелоселића
И његове чете осветничке.
Отиште се јато гавранова
На крстине, душманске лешине,
Те одлану јеловоме грану,
Сам остаде соко на високо
Одакле се чује на широко,
Пак он кличе пријатељу Вићи:
„Ала хвала, дружино оправа:
Добре пушке и мишице мушке,
А још боља срца у јунака!
Сад почините да се одморите;
Јер још није главна боја било, —
Косово се није осветило.“

„Спогизмаци“ Зидовина.

За „Српско Коло“.

Као што се може у сваком броју „Српског Кола“
читати, нађе се увијек и свадје народне госпде, ко-
јима на срцу лежи добро Срба ратара, па их упућују,
да се претплаћују на „Српско Коло“, а други и сами
плаћају претплату за оне најсиромашније. Тако је сто
г. Жарко Станић велики посједник из Вуковара при-
ликом свог боравка у Загребу на скупштини српске
самосталне странке предао управи нашег листа К 1920

и напуштају, а напротив да сан рад и све своје делане удешавају тако, да нам снага наша народна буде велика, јака, способна да одолева свакој сили, сваком удару упореном против сваког појединог и свију заједно. У великом и важном томе послу света је дужност народне интелигенције да предначи не само поуком већ и примером своме народу. Осми Конгрес Српских Земљорадничких Задруга не сумња ни мало да ће народна интелигенција, која је у досадашњем приредном покрету и раду нашем показала љубави и воље за привредним снажењем и подизањем народа нашега — заиста народу предначити и упућивати га у свему што га његовом добру води, а нарочито у сузбијању највећег зла и најопаснијег непријатеља народног — раскоша, штетних обичаја и сваковрских народних порока.

Женска мода. Једна госпођа написала је о несрећној модај катарских дјевојка у „Новом Србобрану“ чланак по имену „Женска мода и Српски Соко“. У том чланку износи, како наш народ од тога страда. Вели, како јој је дошла нека жена из Буковца код Карловаца па кука и уздице, како мора узавијати из штедионице 60 круна па ићи у Нови Сад и купити кћери хаљину за славу (збор). Има само 2 јутра земље и мали виноград, а овамо мора бити за кћер шит за сунце, лепеца, рукавице, ципеле, блуза. Чини одијело, праве госпођице, а мошци знојним рукама при игрању замажу све то и онда је други пут на слави не облачи него дај другу, па тако никад краја ни коња. Дале прича ова госпођа, како су јој се жадали ратарни из Бешке и Крчедина на то проклету моду, како ни жене краду жито, пасуљ (грах), хлеб, како то продаду бузашто Чивуту, а онда купују кћерима фине и скупоцене ствари.

Ова госпођа предлаже даље, да би се тому злу доскочио тако, када би наше госпође и госпођице пробале увести народну ношњу од српског платна и јефтине шифофа, па да се на њих утједају и ратарске дјевојке и жене.

Ми пак са своје стране препоручујемо Србима ратарима, да својим женама и кћерима изнесу пред очу сву штетност и убитачност ове несрећне моде, која је већ многе куће ратарске одела на просјачки штап, па да се оставе тога. А и наши сеоски момци негли би у тој ствари порадишито што, па одвратити дјевојке од моде, јер ће и они последи, кад постану мужици, морати такође да измихају.

Ново министарство у Угарској. Како смо јавили, са владе је у Угарској одступило гроф Тиса, а на позив краљеве саставио је владу капитан дресне краљеве страже, пређашњи угарски министар доморбанства, барун Фејервари. У прошлу среду 8. (21.) јунија ступило је то министарство, састављено из чиновника,

први пут пред сабор у Пешти. Чим су ступили на врата, чули су се поклици: „Ниткови!“ „Бечке слуте!“ „Гадови!“ и друге погрдне речи.

Министар Фејервари предао је саборском председнику Јусту краљеве писмо, којим се именује за министра председника. Зтим је Фејервари изјавио, да га је краљ именовао само за то, што из већине саборске (опозиције) није успело да сада саставити владу. Али се нада, да ће то ипак успети, и он би тако само кратко време остао министар председник. Иначе, рече, његово министарство стоји изван свију странака. (На то су му с левнице докикивали, да то не познаје мађарски устав и шта траже у сабору?) Још је Фејервари рекао да се владе у својој дубокој старости примио за вољу краљу. (Нар. заступник Месефи виче: „Зар отаџбина није ништа него само краљ?“) После тога је Фејервари подио пред сабор неколико закљонских основа.

Кад је то учинио, онда је саборски председник изјавио, на што је и већина сабора пристала, да се поведе расправа о краљеву писму. Фејервари је видио, да неће добро бити по његову владу, па је одмах извадио друго краљеве писмо, и тражио да се одмах прочита. У том је краљеву писму стајало, да се сабор одлађа до 15. септембра по новом. Али то већина саборска није хтела допустити, и ако је Фејервари тврдио да се краљева реч у свако доба одмах мора саопшати. Али се већина саборска не даде заплашити, већ изврши оно што је хтела, а Фејервари оде с министрима из дворнице. Устаде Кошут и изјави влади неповерење. После Кошута устаде и сам Тиса у име либералне мађарске странке, па чак и он изјави влади неповерење. Затим устаде и Румун Новак у име немађарских посланика у сабору, па учини то исто.

После свега овога прочитао је истом онда друго краљеве писмо, којим се сабор одлађа до 15. септембра. Седница саборска није с њиме савршена. Устао је барун Банфи и предложио, нека сабор закључи, да је одлађање сабора противно телелним државним законима, уставу, према томе да је против устава и даље владање Фејерваријево у Угарској. Надале, да сабор изјави, да је свако побирање пореза и узимање рекрута такође против устава, па да се забрањује позивати под оружје накнадне причинице (ерацдерзервисти), а тако исто, да се не смеју задржати војници, који већ три године служе. Подједно је предложио, да сабор закључи, да се забрањује дати па и један новчић из угарских прихода за заједничке потребе у Аустријом. Сабор је усвојио предлог Банфијев. За неповерења гласали су сви осим хрватско-славонских посланика у угарском сабору.

Дабогме, да су ови закључци саборски изазвали у Аустрији велико незадовољство. Немачке новине, које су уз владу аустријску, нападају угарски сабор, да је створио саборску револуцију, јер није хтео чути краљеве реч и прихватио је оно, што је Банфи предложио. Фејервари је опет изјавио, да он не сматра закључке саборске за правно валине и да ће владати

даље. Он је истина поднео краљу оставку, али је краљ није прихватио.

Занимљиво је, да жупаније у Угарској једна за другом прихватају оно, што је Банфи предложио и усвајају сваку помоћ влади. То они могу учинити, јер је у Угарској жупанијска самоуправа велика, (а није скучена као у Хрватској), они бирају на жупанијским скупштинама чиновнике, па за то могу и одређивати и запоседати како хоће.

† Јанко Веселиновић. 14. (27.) јуна умро је у маџанском селу Глоговицу у Србији знаменити српски књижевник и народни учитељ Јанко Веселиновић у 43 години свога живота. Одрастао на селу и живећи непрестано са ратарима силно их је заводио и проучавао је њихов живот, њихове добре и рђаве стране, па је то све лијепо и китњасто износио у својим приповеткама, које се у еласи читају. Читава свога живота био је поред света тога сиромаша, па му је то и сметало те се није могао лијечити, како би требало, те подлеже дугот бољетици. Ево прича и приповеткада, што их је написао: „Луца Велиника“, „Синке на сеоског живота“, „Селанка“, „Пољско цвеће“, „Од срца срцу“, „Борци“, „Хајдук Станко“, „Јунак наших дана“, позоришни комад (представу), „Видо“ и „Потера“. Нека му је слава и вјечан спомен у народу српском.

Српски добротвор. Честити Србин трговац у Вуковару и претплатник нашег листа Тоша Илић умро је недавно у Вуковару, те је оставио „Привреднику“ К 2000, луковарској српској црквеној општини К 2000, по К 500 српском певачком друштву „Јанор“ и добротворном патристасном друштву, по К 100 Матици Српској, српском народном позоришту и српској великој гимназији новосадској. — Нека је слава и вјечан спомен овом добротвору српском.

Различне вијести.

Србин ратар за „Српско Коло“. И у овом броју имамо да забележимо лијеп примјер, како се и Србин ратар заузима за свој лист „Српско Коло“. То је Мита Вуковић из Свиштова код Черниња у Српјему. Када би се нашло овако још угледнијих Срба ратара, они би могли много учинити за раширење „Српског Коло“. Ми се надамо, да ће сваки наш претплатник настојати око тога, па да „Српско Коло“ буде што веће и што јаче. Управа „Српског Коло“ захваљује Србину ратару Мити Вуковићу на његовом заузимању.

Нова Српска Земљорадничка (ратарска) Задруга у чанадској жупанији. Ово дана је потврђена од стране кр. суденог стола сегадинског Српска Земљорадничка (ратарска) Задруга у Торњи (удружење са неограниченом одговорношћу).

У чанадској жупанији је једва 3—4 места, у којима Срби има. Па и од тих места ето кренуше се већ два места. Године 1902. основана је наиме Српска Земљорадничка (ратарска) Задруга у Батањи, а ето се сад основа и у Торњи. Надати се, да ће се сад кренути и

друга још два места у тој жупанији, то ће онда сва српска места у тој жупанији имати и своје српске земљорадничке (ратарске) задруге.

Заста је хвале вредно, да се народ наш не да, ето, ни ту где је сасвим утопуо у мору туђинштине, где нико за њега не зна, па богме, могло би се рећи, ни рођена му браћа, Срби из чанадске жупаније нека послужу примером за углед Србима у онима местима и крајевима, где ни до данас још не прорадише српске задруге, јер кад Срби из чанадске жупаније могу, онда могу заста свуда и сви остали Срби.

Грађња земаљске болнице. Земаљска влада позвала је градско поглаварство у Загребу, да изнесе пред градско заступство на расправу питање како и с колико би новца градска општина загребачка могла помоћи влади при грађњи и уведену земаљске болнице. Ако се ово изведе подмириће ће тиме данашња потреба не само града Загреба него и цијеле земље, а одузеће се тиме и знатан приход, што га сад имају милосрдни браћа и сестре.

Највећа звона на свијету. Највеће је звono у Њемачкој у Келну са 500 центи, у Холандији са 400 центи, у Моравској (Оломоуцу) 367 центи, у Бечу 350 центи (на Стефановој цркви), у Паризу 340 центи. У Доуглеској (Оксфорду) има највеће звono 150 центи, у Риму (ватикан) 180, у Шпанији 300, у Швајцарској 240. Но највеће је од свију царско звono у Москви с големом тежином од 4089 центи. Ово звono није објешено, него стоји на великој граничној плочи у Кремљу.

Фабрика
металурзија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
напана

Г. СКРБИЋ

Илија 40. — ЗАГРЕБ — Илија 40.

препоручује своје

признато солидне, тачне и јефтине
фабрикате

Цијеновник бацања и фрижа.

604. 5—2

Изамаи два пута
— у мјесцу —

Цијена за Аустро-Угар-
ску: на годину К 2-40
на по-године, К 1-20
на четрт год. К —100
За друге земље: на го-
дину 4 круне. Поједи-
ни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по
ценовнику. Ако се ви-
ше од три пута увр-
скују, рачунају се је-
динствено.

Уредништво се налази у
Николићеву улици бр. 6.
Листа се штампа на уред-
ништву „Српског Колоа
народног листа“. Руко-
писи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Седми Конгрес Српских Землорадничких Задруга,
одржан 12. маја 1904. године у Топуском, изрекао је
једнодушно ово:

СРБИНЕ, НЕ ИСПУШТАЈ ЗЕМЉЕ ИЗ ШАНА,
јер је свака грудa, свака бразда, сваки педаљ
српске земље, свака изгубљена кућица, свако на-
пуштено кућиште српско, што Срби лакомислено
из шана испуштају и странцима продају — неиз-
мерни народни губитак, сигурна и неизбежна на-
родна пропаст, највеће српско народно издајство.
(Тако и само тако изгубили смо ми Срби многа српска
села, српске општине, па и читаве српске крајеве, где се
сада други шире и развијају, а још за коју годину ниги ће
је знати само спомињати, да је тамо Срба икад и било.)

Спремајмо се за изборе.

Ако нас у Хрватској и Славонији не изне-
нади земаљска влада, па не распише изборе за
сабор загребачки раније, избори ће по закону
бити до године у јесен. Дијели нас дакле од
тог времена нешто више од године дана. Није
то дуго вријеме. Дан по дан и годинница прође,
па ако не будемо радили за времена, затећи ће
нас саборски избори неспремне. А избори су
борба људи, с правом гласа око тога, кога ће
послати у сабор, да народ заступа. Да ли ће у
сабор доћи прави народни људи, или ће бити
изабрани за посланике такви људи, којима је
рођена: корњет преча од свега, од тога стоји
многа до среће и напретка народа и земље.
Стога се морамо већ сад озбиљно спремати за
изборну борбу да не будемо изненађени. Шта
значи бити неспреман и изненађен за борбу,
показује нам јасно данас Русија. Изборна борба
није додуше борба с пушкама и топовима, али
снага народна, или да рекнемо, изборна војска
мора бити спремна, јер се и противник спрема
и ради.

Српска народна самостална странка, којој
је тумач њезина рада „Н. Србобран“ и „Српско
Коло“ у Загребу, и српска народна радикална

странка, којој је тумач рада „Застава“ у Новом
Саду већ су прије неколико дана ударили први
темељ за сложен изборни рад. Изасланици су
се и једне и друге странке споразумјели у сла-
вонском Броду, да се заједнички помажу у из-
борној борби. Кад се у којем изборном ко-
тару стави за кандидата присталица самосталне
странке, морају радити и гласати за њега и
радикали, а исто тако, у оном котару, у којем
се стави за кандидата присталица радикалне
странке, морају радити и гласати за њега са-
мосталци. Ето, то је први велик корак који је
учинен за изборну борбу.

Други је корак то, што су и самосталци и
радикали одлучили, да ће се за изборну борбу
споразумјети с оцијем хрватским опозиционим
странкама, којима је стало до споразума са
српским народом. Разумије се само од себе, да
у тај споразум не спада тако звана чиста Стар-
чевићева хрватска странка права, којој је вођа
Жидов д-р Јозеф Франк. Та странка којој је
лист „Хрватско Право“, каже и пише, да Срба
нема и удара најбезобзирније на све, што је
српско. Људи те странке за мађаронске владе
бишег бана грофа Куна Хедерварског прире-
дили су прије двије године оне гадне и срамне
догађаје против Срба у Загребу и пуна четир
дана радили су, шта су хтјели.

С њима дакле споразума нема, већ само
с оцијем хрватским странкама, које признају
Србе и желе с њима споразума. Хрватске се
опозиционе странке већ спремају, да ступе због
тога у преговоре са српском народном само-
сталном и радикалном странком. То је други
тежак корак, који је за изборну борбу учињен.

То је учињено с те стране, али сад морамо
казати, шта народ са своје стране, изборници
и бирачи, морају чинити. И сво шта ћемо им
препоручити:

1) Прије свега, нека ни један Србин из-
борник и бирач не обећава свога гласа мађа-

рону, или котареском предстојнику, начелнику или билежнику.

2) Нека изборници и бирачи међу својим људима и пријатељима, кад од српске самосталне или радикалне странке дозна, ко ће бити народни кандидат за посланика, раде и утврђују вјеру на поштену ријеч, да неће гласати ни за кога другог осим за народног кандидата српске самосталне и радикалне странке.

3) Нека се изборници и бирачи не даду застрашивати пријетњама оне господе, која имају власт у рукама. Закон даје право гласа, и нека се нико не боји пријетња и смјетња.

4) Нека сваки има на уму и у памети, да је нашем народу тешко до Бога, да једва једвице живи, да нема слободе, какву би у слободној држави као слободан грађанин требао да има, да народ бјежи од невоље у туђи свијет,

8) Јануара мјесца сваке године обнављају се и исправљају листине изборника. Треба гледати, да листине буду састављене како треба, а да опћинска и котарска господа не стављају у њих људе, који немају права гласа, или су њихове присталице.

9) Треба знати, да народ кроји сам себи срећу и ствара напредак. Ако хоће да себи и свакоме олакша, да постане слободан грађанин, чију ће ријеч свако морати одушати и цијенити, онда нека бира за посланике праве народне људе, који желе, да у уставној држави одлучује права народна воља, и да је чиновништво ради народа, а не народ ради чиновништва.

Ово треба упамтити, према овоме треба радити, и ако будемо људи, Срби, навојеваћемо оно, за чим идемо.

Српска повјест.

14.

Босна и Херцеговина.

Кад смо приповиједали повјест Србије, ми смо на неколико мјеста споменули и Босну. Рекли смо да се српски народ доселио у Босну, кад и у друге српске земље, око 630 године. Споменули смо, да је Босна за вријеме великог жупана српског Часлава, Војислава, за краља Бодина, великог жупана Немање, потпадала под Србију, а за краља Милутина и цара Душана, да су велики дијелови Босне потпадали под Србију. Међутим је Херцеговина, у оно вријеме звала се Хум, још чешће била под владом српских жупана, и краљева и царева.

Али доста времена била је Босна слободна, под својим бановима, а касније краљевима, а доста година опет подложна краљевима мађарским. На средини између Србије с једне стране, а Угарске, Хрватске и Славоније с друге стране, била је Босна увијек јабука, око које су се ове државе отимале. Кад је била јака Србија, Босна се наклонила њој, кад је била јака Мађарска, Босном би загосподарили Мађари, а кад су и Србија и Мађарска биле слабе, онда је Босна била слободна, није била подложна ником.

Камо среће, да су се Срби Босанци и Херцеговци у оним старим временима сложили са Србима у Србији и другим земљама српским! Не би ни једни ни други дочекали зала, која дочекаше овако у неслози и свађи.

Као најстарији бан босански спомиње се Кулин, који је владао у Босни у оно вријеме,

7) Ко год треба од наших људи савјета или упуте, ма за коју ствар, што се тиче избора, да му се растумачи, нека се обрати писмено на уредништво „Српског Кола“, или „Новог Србобрана“ у Загребу, па ће му се одмах одговорити.

кад је славни Стеван Немања, отац св. Саве, за-
владао Србијом. Бан Кулин признао је над собом
Немању бан, јуначан, mudar, добар. Зато му се
име и споменије много у народу још и сад и ако
је живио прије седам стотина година. Послије
Кулина био је један од бољих банава Матија
Нинослав. Читаве своје владе борио се с Мађа-
рима, који су га за неко вријеме били протје-
рали из Босне, али се он опет вратио и про-
гнао Мађаре, те Босну ослободио. Све до са-
дашњег времена остао је у животу један уговор
између бана Нинослава и кнеза града Дубро-
вника Ивана Дандула. У Дубровнику су у то
вријеме господарили Власи (Талијани). У том
уговору вели Нинослав: „Ако ијерује Србљин
Влаха, да се при пред кнезем; ако ијерује Влах
Србљина, да се при пред баном“, а то значи
садашњим српским језиком: Ако Србљин тужи
Влаха, (Дубровчанина). У оно вријеме било
је у Дубровнику много Влаха, то јест Тали-
јана) нека се парби пред кнезом (дубровачким),
ако тужи Влах Србљина, нека се парби пред
баном (босанским). Дакле још у то вријеме др-
жао се и бан босански за Србљина и Босанци
за Србе, и ако је Нинослав био католик, а и
много Босанаца у оно вријеме.

Нинослав је био јунак, mudar, добар на-
роду, као и Кулин. Умро је 1250. године.

Од смрти Нинослава читавих 70 година,
све до 1322. године у Босни се само клало,
мршварило. Многи су се отимали за банску част,
добивали је, бивали збацивани и тако непре-
стано. У то вријеме у Босни су господарили Ма-
ђари преко својих пријатеља банава. Текар 1322.
године постао стални бан Стеван Котромановић,
мађарски пријатељ и подложник и који је с Ма-
ђарима у друштву ударао на цара Душана. Само
изненадна смрт Душанова избави га од освете
Душанове. Иза њега постао је бан синовац му,
ваљани Стеван Твртко. Не зна се, је ли био
мудрији, јуначкији. За њега је Босна постала
моћна и чувена. Он је био велики непријатељ
мађарски. Читаво скоро вијека ратовао је с Ма-
ђарима, ослободио Босну од њих, отео Далма-
цију и дијелове Хрватске. Он је помогао цару
Лазару у бојевима с Турцима на Плочнику и
Косову Пољу. На гробу св. Саве у манастиру
Милешеви окупно се он за краља босанског.
Он је био једино уздање Србима у оно ври-
јеме. Он је једини био јак доста, да заустави
турско продирање. Кад он умрије 1391. године,
двје године последи битке на Пољу Косову
настадоше у Босни нереди, да не може бити
гори. Краљени се мијењали сваки час један иза
другог, великаши се клали међу се, позивали
у помоћ Турке један против другог, и Босна
опет запада у шаке мађарске. Од смрти Тврт-

кове па до пропасти Босне, год. 1463. владали
су Босном: Стеван Дабиша, Јелена Груба, Стеван
Остоја, Твртко Твртковић, Стеван Томаш, Стеван
Томашевић.

У тако растровану разривену, Босну про-
вале 1463. године Турци са 150.000 (сто педесет
хиљада) војника и освоје ју скоро без капи крви.
Босанци скоро нијесу ни прстом макнули, да
се бране. Сијасет тврдих градова предаде се
одмах. Султан Мехмед ухвати и пошљедњег
краља кукавицу Стевана Томашевића, у тирдом
граду Кључу, те погуби њега, стрица му Ради-
воја и остале рођаке. Тако Босна изгуби сло-
боду, потпаде под власт сиљних Турака. Бо-
сански великаши већином приме ислам, да са-
чувају своја имања, и од њих постану бегови
и спахије босанске. И многи селаци приме му-
слиманску вјеру, али већина селяка остану код
хришћанске вјере.

Од земаља, којима су владали босански ба-
нови и краљени остаде слободна још Херцего-
вина, али за 20 година 1483. г. Турци заузму
и њу. Тако 1483. године све српске земље пот-
падоше под турску власт, осим једине, мале
Црне Горе, која остаде слободна све до дана
данашњег.

Старина Новак и кнез Богосав.

Вино пију Новак и Радивој
А код Босне код воде студене
Код некога кнеза Богосава,
А кад су се вина понапили,
Кнез Богосав стаде беседити: 5
„Побратиме, Старина Новаче!
„Кажи право, тако био здраво!
„Са шта, брате, оде у хајдуке?
„Када тебе оћера невоља
„Врат ложити, по гори ходити, 10
„По хајдуци, по лошу занату,
„А под старост, кад ти није време?
Вели њему Старина Новаче:
„Побратиме, кнеже Богосаве!
„Кад ме питаш, право да ти кажем: 15
„Јест ми било за невољу луту:
„Ако мореш знати и памтити,
„Кад Јерина Смедероу гради,
„Па нареди мене у аргатлук,
„Аргатовах три године дана, 20
„И ја вукох дрље и камење
„Све уз моја кола и волове,
„И за пуне до три године,
„Ја не стехох паре ни динара,
„Ни заслужих на ноге опанке! 25
„И то бих јој, брате, опростио;
„Кад сагради Смедероу града,
„Онда стаде па и куле зида,
„Полађује врата и пендере,

„Па наметну намет на виласт, 30
 „Све на кућу по три литре злата,
 „То је, брате, по триста дуката!
 „Ко имаде, и предаде благо;
 „Ко предаде, онај и остаде;
 „Ја сам био човек сиромашан, 35
 „Не имадох да предадем благо,
 „Увек будак, с чим сам аргатово
 „Па с будаком одох у хајдуке,
 „Па се није здржати не могох
 „У држави Јерине проклете, 40
 „Већ побјегох до студене Дрине,
 „Па се маших Босне камените,
 „А кад дођох близу Романије,
 „Ту сам турске сватове сусрео,
 „Они воде кадуњу ђевојку; 45
 „Сви сватови с миром пролазили,
 „Заостало Туре младожења
 „На дорату коњу великоме,
 „Оно не мће да пролази с миром,
 „Већ потеже троструку канџију, 50
 „Три су на њој луле од тумбака,
 „Па удара мене по плећима,
 „Трипут сам га Богом побратрио:
 „Молим ти се, Туре младожења,
 „А тако ти среће и јунаштва! 55
 „И тако ти сретнога весеља!
 „Прођи ме се, хајде путем с миром,
 „Видиш, да сам човек сиромашан;“
 „Опет Туре да с' окани не ће
 „Већ ме стаде већма ударати; 60
 „Кад је мене мало заболело,
 „И ја сам се врло ражљутио,
 „Па потегох будак са рамена,
 „Те ударих Туре на дорату, 65
 „Како сам га лако ударио,
 „У мах сам га с коња оборио,
 „И к њему сам онда прителио,
 „Ударих га још два и три пута,
 „Док сам њега с душом раставио; 70
 „Ватих му се руком у цепоне,
 „Код њег' нађох до три кесе блага,
 „Па их пустих себе у недарца;
 „Отпасах му сабљу од појаса,
 „Њем' отпасах, а себи припасах;
 „Оставих му будак више главе, 75
 „Да чим ће га закопати Турци,
 „Па посједох његова дората,
 „Одох право гори Романији;
 „То гледају сви Турски сватови,
 „Не шћедоше мене ни ћерати, 80
 „Ја не шћеше, јали не сиједоше.
 „Ево има четрест година,
 „Романију гору обилаћу,
 „Боље, брате, него моје дворе,
 „Јер ја чувам друма кроз планину, 85
 „Дочекујем Сарајлије младе,
 „Те отимам и сребро и алато

„И лијепу чоху и кадифу,
 „Одијевам и себе и друштво,
 „А кадар сам стићи и утећи 90
 „И на страшну мјесту постајати,
 „Не бојим се никога до Бога!“

Руско-јапански рат.

С бојног поља

манџурског нема важнијих вести. И руска се и јапанска војска појачавају, чине се јаки извиђаји, и непријатељи гледају, тако рећи, један другом очи у очи, јер фронта (чело) једне војске на много места није удаљена од fronte друге војске више од 20 до 30 километара.

Док се у Манџурији обе војске спремају за одлучан ударац, дотле су Јапанци заузели јужни део руског острва Сахалина, који је Русија пре својих тридесетак година добила у замену за нека друга мања острва од Јапана. Сахалин лежи више Јапана на северу и дели га уско море од руског копна. На Сахалину је јако развијено рибарство, има угљена и других руда. И ако острво иначе нијегодно за рибарство, јер кроз читаву годину влада на њему магла, тако да по месец дана не видиш сунца, ипак је оно важно за Русију с војничког гледишта, јер је Сахалин кључ за руско копно. Осим тога Руси рачунају да Сахалин сам по себи вреди много милијуна рубаља. Ово је први комад руске земље, што ју је Јапан у овом рату узео од Руса.

На Сахалину нема Русија више од десетак хиљада добровољаца, и Јапанци ће за месец два дана имати и Сахалин у својим рукама, ако га буду хтели снега освајати. Код склапања мира, опет добро је за Јапанце, да имају комад руске земље, јер ће мир стога бити за њих повољнији.

Шта се то збива у Аустро-Угарској.

Позната је ствар, да су Маџаре у буну од 1848., када су помоћу своје војске збацили аустројског цара, а свога краља с угарског престола, савладали Руси код Вилгауша. У Угарској су укинуте све слободе, устав, сабор и завладао је апсолутизам, (владар аустројски заповедао је отада сам у држави помоћу влада, које је постављао и снимио). То је тако трајало све до г. 1866., кад је Аустрија и њезина војска под заповедништвом ген. Бенедика потучена код Кенигрца (Краљева Граца) у Чешкој од мале краљевине Пруске и њезине војске под заповедништвом славног ген. Молткеа.

Потучена и савладана Аустрија након склопљена мира с Немачком, у страху од нових буна и преврата, почела је гледати како би се наго-

дила с Маџарима и збиља је дошло до погодбе и поравнања између Аустрије и Угарске год. 1867. У Угарској је опет завладало уставно стање, Угарској је призната државна самосталност, само што је Аустрији с једне и Угарској с друге стране постала заједничка војска, спољашњи послови (спољашња политика државна и заступање по посланицима код страних држава) и заједничке финансије (новац из државних прихода потребан за те све заједничке ствари, за што је Угарска плаћала око једне трећине, а Аустрија две трећине). Аустријски цар и угарски краљ одређивао је од времена погодбе унутрашње уређење заједничке војске (домобранство је остало за сваку државу посебно), за тим распоред војске и службени језик у војсци, који је остао до данашњег дана немачки.

Маџарима није одавни било право, кад су већ господари, тако рећи, у свему у Угарској, да угарски део заједничке војске није збиља њихов, да се у том делу не заповеда маџарски, и да та војска зна само за аустријског цара, али не зна за угарског краља.

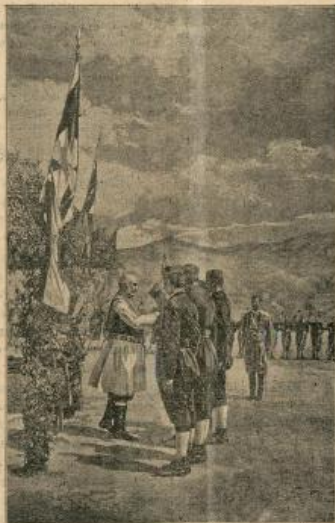
Због тога, што немају такве војске, нису могли одлучивати ни у спољашњој политици, јер је ту Аустрија, или, још боље, двор одлучивао, како је њему годило. У Аустрији се и онако нису много обазирали на сабор, тамо се већ преко 7 година влада без обзира на сабор, који због народноосних разлика не може да ради. Заједничка влада одговорна је до душе т. зв. аустријској и угарској делегацији, али су делегације тако састављене, да је та одговорност скоро никаква. И тако је дошло до тога, да спољашња политика није ни угарска, ни аустријска, већ дворска, династичка, а како је владарска кућа клерикално-католичка, то је била тако и спољашња политика у држави. И тако и. пр. и у угарском сабору и у аустријском било их је много противних, да се Босна и Херцеговина окупира, али је двор хтео, и дошло је до окупације.

Маџари све то виде, и добро знаду, па зато

хоће, да Угарска од Аустрије буде сасвим слободна, и да остане заједнички владар: краљ угарски, а онамо пар аустријски, тако звана персонална унија (персонални значи лични, унија значи јединство, дакле јединство у личности владаревој, то јест један владар, а две државе засебне).

Али то неће у Бечу, и отуда сва та борба. Маџари траже своје и владе падају, јер Беч не попушта и не да војске. Пао је Сел, пао Кун Хедерварски, пао Тиса. Дошло је до нових избора и опозиција је у сабору победила. Сад је дошло, противно темељном државном закону, чиновничко министарство с генералом Фејерваријем на челу владе, али Маџари не попуштају, а не попушта Беч.

Сабор је угарски одгођен до 15. септембра. Државни су послови стали, пореза се не плаћа, не може да се дође до рекрута, журијање отказују послушност незаконитој влади, трећегодишњаци ће служити и преко своје службе, а хоће ли влада бити кадра позвати ерзапрезентисте у службу, то се још не зна. Осим тога стоје сви важнији други државни послови. Води се очајна борба између Беча и Пеште. Беч поручује преко Фејерварија, да ће дати Маџарима, што год хоће, нека раде у држави с народностима: Румунима, Немцима, Словенима, Србима и Хрватима, само нека не траже војске. Долази пустио би Беч, да раде

Кнез Никола дели војсци руске пушке.

што желе и с Хрватском и Славонијом, само не да маџарске команде, маџарске војске. Ко ће победити, не знамо, али држимо, да ће се коначно ипак погодити Беч и Пешта.

А шта радимо ми дотле у Хрватској и Славонији? Наших четрдесет заступника у Пешти, тако званих, маџарона, изневерили су Маџаре, којима су тобоже до сад служили, и ступили су у службу Бечу.

и 2400 круна опћинског новца, који нам је земаљска влада поклонила за уздржавање савских обранбених насипа. Преварили су и опћинско заступство код куповања зграда за билижњиков стан, јер је продавалац нудио за 1200 форинти, а они су од народа покупили 1500 форинти. Стојану Дукићу за његов раскалашени и неморални живот никада новца доста није, а како би му и било доста.

Бивало је више пута, да се нашло народних пријатеља, који су се вишим властима како на Дукића Стојана тако и на његова мисленика Симу Турајлића притуживали, али су сви народни пријатељи настрадали. Биједни овај народ само трпи и не смије ни ричи да у обранбу своју проговори, јер га одмах уводе Дукића и Турајлића нама пријаве. Па тешко га оном, коме се они стану освешивати, онај се тањана доживотног неће лишити.

Оволико за сада а други пут ћу вам наставити, како су и на какав начин Дукић и Турајлић заједницу Иванањског Бока продали.

За „Српско Коло“.

Пријатељи „Српског Кола“, знајући, како је оно корисно Србима ратарима, упућују их, да се претплатију и скупљају му претплатнике, те тако настоје, да се што више рашири по народу. Тако је и г. Петар Манојловић из Бегежа послао управи „Српског Кола“ К 720 као годишњу претплату за 3 скупљена претплатника. Г. Милан Радичић књиговођа голубиначке интенције у Сријему послао је К 540 као претплату за 7 скупљених претплатника. Овако би могли радити чиновници и осталих српских новчаних завода, којих има до 100, па би се „Српско Коло“ знатно тако раширило. Г. Перо Боројевић из Петриње скупио је у сватовима г. Миле Раствоића трговца у Петрињи као прилог „Српском Колу“ К 18, које се имају употребити као претплата за 7 примјерака „Српског Кола“. Тијех 7 примјерака шаљу се г. Љуби Мудринићу у Глину, који их онда дијели сиромашним Србима ратарима. Не само овамо код нас, него и у Србији нађе се народне господице, која се заузимање за „Српско Коло“. Тако је г. Добривоје Влајић, књижевник у Београду скупио 9 претплатника за „Српско Коло“ и послао управи нашој 27 динара. Преч. госп. Томо Савић парох у Ступовачи послао је даље К 420 као претплату за 2 претплатника. Даље је г. Јосо Бастић из Свинице приложио свог боравка у Загребу предао управи нашег листа К 18 као годишњу претплату за 15 својих скупљених претплатника, преч. г. Душан Кнежевић парох у Карловцу К 2 као мјесечну претплату за 10 претплатника у Шегестину и Шаканлијама. Г. Васо Наранчић трговац у Врепцу послао је К 420 за 2 скупљена претплатника.

Шта нам пишу из народа.

Стојан Дукић опћ. билижњик и управитељ опћине у Црвеном Боку. Прије 12 година одијелили смо се од опћине Стазе, желећи само да избјегнемо тиранији бишњег начелника Јоце Груборовића, па кад нам је Земаљска влада диобу од Стазе дозволила, ми смо сви у радости пливали, јер смо мислили, да смо тиранију избјегли и да ћемо се дијело како треба моћи уредити. Нада је варљива па смо се и ми преварили.

Стојан Дукић је прави ученик Јоце Груборовића, шта више, Дукић је надмашио свога учитеља, јер тираније и глобљења, која Дукић на овом неуким и биједном народу изводи заиста су нечувена. Далеко би нас одвело да све невоље и неправде овдје опишемо, ово неколико: Судбене позивнице непрестано по нашој и несретној опћини колају, јер Дукић са својим цјерним другом, Симом Турајлићем непрестано лажне тужбе саставља, лажне свједоче потражује, и тако недужне људе у несрећу баца.

Као што рекосмо, Стојан Дукић кроа пуних 12 година на свако начине књи свој народ, јер кривојтори уговоре и друге исправе, варао је и само војно заповједништво 96 Барон Рамбергова пука, варао је и јавну болницу у Сиску, јер је новац од болесника утјерао, а болницу је преварио да је тражбина неуплатива, а напоследку потрошио је са Симом Турајлићем

Шта се збива у нас и у свијету.

У Хрватској и Славонији нема никаквих крупнијих политичких догађаја. Док се између Аустрије и Угарске доми бојно копље, дотле Хрватска и Славонија мирно

почива. Гроф Кун Хедерварски одувао нам је и оно нешто слобода, што смо имали, па се зато слободан глас у новинама и народу утиснује.

Неки су мислили, кад је дошла нова влада бана грофа Пејачевића и подбана Шумановића, да ће се окренути на боље, јер је и сам гроф Пејачевић рекао, да хоће да у земљи буде „добра и поштена управа“. Нећемо рећи ништа друго на то, него да ми имамо закон дд 14. јан. 1875., па коме можемо држати јавне скупштине под ведрим небом, јавне скупштине у затвореном простору и поузданичке скупштине, на којима се могу расправљати и претресати политичка питања, која се год нас тичу. За јавне скупштине под ведрим небом треба дозволити котарске области, и скупштину треба бар три дана раније пријавити; за јавну скупштину у затвореном простору није потребно дозволити, али се мора пријавити, најзад за поузданичку скупштину није потребно ни пријаве ни дозволе, јер ту дођу само цедулама позвани људи.

ника, које он изабере. Русија ће се подиладити и биће, ако Бог да, и силна и јака. Досадашњи је рат покренуо, да је оваква државна управа главни кривац, што велика и силна Русија није могла развити своје снаге. Кад дође сабор, стаће он многом злу на крају, па ће и Русија бити оно, што треба да буде.

Различне вјести.

Српски Краљевић Александар — поднаредник. Краљ Петар произвео је свога млађег сина, краљевића Александра, у чин пешадијског поднаредника. Тим поводом издао је војсци ову наредбу: „Војници! Његово Височанство, краљевић Александар, каплар I. чете, 3. батаљона, VI. пешадијског пука, извршио је данас годину дана капларског чина, испунио законске погодбе и Ја га производим у чин пешадијског поднаредника. Јучаши! Жеља Моја, да и Мог другог сина уврстим у редове Моје дичне војске, где ће се учити војничким врлинама, још је више увећана овим чином, а уверен да ће с вама и даље гредити путем среће, части и славе. Ја вас поздрављам узвиком: Живела дична војска! Живела узданица Српства!

Српски официр Милан Прибићевић. У аустријској је војсци служио до прије годину дана као натпоручник (оберлајтнант) српски књижевник и привоједач Милан Прибићевић. Њега је српско срце повукло да ступи у војску краљевине Србије. За то је иступио из држављанства угарско-хрватског, оставио аустријску војничку службу, ступио у државну свезу краљевине Србије и тамо именован натпоручником или како у Србији кажу (по руски) поручником (код њих је потпоручик што код нас поручник, лајтнант). На Петровдан наишао је указ краља Петра, којим се Прибићевић именује официром у српској војсци.

Милан Прибићевић воли свој народ, а особито српског сељака. Из живота његова прили је он грађу за своје привојетке. Он описује јаде и невоље сељакова, добре стране, али шибла и mane његове у животу народном. Србија добија с њиме и књижевника и врло спремна официра.

Нове Српске Земљорадничке (ратарске) Задруге у Банату. Потврђена је и обнародована од Кр. Судбеног Стола Великокикиндског Српска Земљорадничка (ратарска) Задруга у Кечи (удружење са неограниченом одговорношћу).

Ово дана такође је обнародована од стране Кр. Судбеног Стола Темишварског Српска Земљорадничка (ратарска) Задруга у Краљевцу (удружење са неограниченом одговорношћу).

То је друга задруга у Банатској Црној Гори (прва је основана у Петровомцу прошле године), а педесета у Банату. Такозвану Банатску Црну Гору (зове се тако што су је по причању народном некад населили Срби из Црне Горе) сачињава пет српских места Епархије Темишварске (Петровосело, Станчево, Краљевац, Лукаревац, Хрњаково), која леже на крају

У Угарској се води борба против владе баруна Фејервардија, који сам види, да не може ништа учинити од онога, за што су га послали. Све су му странке, па чак и либерална странка бившег министра председника Тисе изјавиле у сабору неповерење, само је напих четрдесет хрватско-славонских „мудраца“ хуљало, и одредили су пачећу себе Пинту Ковачевића да буде хрватско-славонски министар. Кад видимо ко нас заступа у једном и другом сабору, онда и не може бити боље. Сав ће свет рећи, да је пошло и гадно шта напих до јуче „мађарони“, од јуче „бечке слуге“ реде, али бржа је њих. Главно је за њих да се добро плати.

У Србији се приближују све већа избори за народну скупштину. Избори ће бити 10. (23.) јула. Ради се, кортешује се, пише се, говори, изборна борба постаје жестока, и странке гледају да једна другу побеле. Све се то ради слободно, јер су слободни закони, а не натражни као код нас овамо. Самостални радикали или друштво звани самосталци добиће највише посланика, како наглед, онда за њима долазе стари радикали, а за овима друге странке.

Русија ће добити наскоро устав и сабор по народу изабраних посланика скупа с царем управљаће државом. Досад је цар сам владло, а један човек не може видети својим оком сву државу и шта се ради у њој. За то су царски чиновници радили, шта су хтели. Због тога и јесу у Русији многе буне и устанци, јер руски народ тражи устав, да се чује и ријеч посла-

joj kao, krajnje tачке, као мртве страже, притиснута и цитиснута од силе и најезде нарочито румуњске. Сва околица ближа и даља скрла је туђе, претежно румуњске. Срби нани тамо скрла су заостали, у свему Језиком својим матерњим. Једна неки умију да говоре, већ само румуњским, И, ето, и ту се Срби крећу. Осни вају себи своје српске земљорадничке задруге, сабијају се у своја српска кола у јата, јер је и нима већ сасвим постола једно, да нама Србима уопште, а нима тамо нарочито, нема добра и одржања без саоте и заједнице.

Нека им је са срећом, а нека служе и за пример не само осталим местима Банатеке Црне Горе, већ и свима другима српским местима и Србима који још и сад чмачају, дремају, не мара и не виде, да је последњи час за трајне и дизање.

Оснoвaнa је п одлуком Кр. Судбеног Саода у Педрини од 10. јуна о. г. потврђена Српска Земљорадничка (ратарска) Задруга у Бувасти (удружење са неограниченом одговорношћу).

Сад је у Ванији свега 26 српских земљорадничких (ратарских) задруга.

Десетогодишњица Српске Банке. У суботе 18. јуна (1. јула) ове године навршилиће 10 година, како је основана Српска Банка у Загребу. Послеје тога стали су се оснивати новчани заводи и по осталим мјестима, те имамо данас до 100 српских новчаних завода. Упоредо с тим почеле су се оснивати и српске земљорадничке (ратарске) задруге, којих имамо сада до 250. Дај боже, да на кратко вријеме буде у сваком и најмањем нашем мјесту српска земљорадничка задруга!

Одликовање Србина у руској војсци. У руско-јапанском рату за све вријеме његова трајања до данас учествовао је као официр стрелачког пука у части поручника Србин, Сретен Борисављевић, син покл. Пере Борисављевића српског генералштабног пуковника. За његово јуначко држање и беспримјерну храброст, како у битци код Љаојана, гдје је од цијелог стрелачког пука остало само два официра, од којих је један био Сретен и доцније у битци код Мужена, одликован је златном сабљом и ордеом св. Ане са лентом. Кодика је вриједност овог ордена, најбоља је доказа тај, што поред пензије, коју држава даје носиоцу овога ордена с њим су позане и све највеће почасти, појничке.

Биограђани у Новом Саду. У недељу 12/25. јуна дошло је на лађи „Шунадија“ до 400. Биограђана у Нови Сад. Прегледали су Нови Сад, послеје подне похитали су Каменцу и Змајев гроб, а узвече се вратили у Биоград. Народ је у Каменци дочекао ордачно своју браћу. Када су одлазили испратили су их клицањем, а музика је свирала с лађе Милетићеву пјесму.

Фабрика
жалузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
напана

Г. СКРБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручује своје
признато солидне, тачне и јефтине
фабрикате
Ценовници бадава и франко.

Издава два пута
— у мјесцу —

Цијена за Аустро-Угар-
ску: на годину К 2-40
на по године К 1-20
на четри год. К — 60
За друга земље: на го-
дину и круне. Поједи-
ни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

У име Његова Величанства краља!

Краљ, судбени сто у Загребу закључио је на предлог кр-
државног одјелништва у Загребу, да тисковис отискаи у по-
временом часопису „Српско Коло“ од 14. септ. 1905. број 13,
и то: I. Из уводног чланка „Спремајмо се за изборе“ од ријечи
„да се српско име“ до „масну зараду“ стр. 2, ступ. I, алин. 4,
пошљедњих 5 редака, те читаву алинеју 5 и 6; II. Из чланка
„Што се то збога у Аустро-Угарској“ од ријечи „Они не траже“
до „своју корист“ стр. 5, ступ. 2, пошљедњих 5 редака и стр.
6, ступ. 1, читаву алин. 1, 2 и 3; III. Из вјести „У Хрватској
и Славонији“ од ријечи „Међутим“ до „дредстојини“ стр. 7,
ступ. 1, читаву алин. 3; IV. Из различитих вјести читаву по-
шљедњу вјест заједно с насловом од ријечи „Вреће“ до „пуку“
стр. 8, ступ. 1, пошљедња алинеја и ступ. 2, алин. 1, 2 и 3,
творни чин престајука §§. 300 и 302. каз. зак. те прекршаја
§. 308 к. з.

Стога се потврђује заустава споменутог тисковиса, те се
изриче забрана даљег штампања истог; остављени примјерици
имаду се уништити, а пресуда ова инаде се прогласи на чеду
првог будућег броја часописа „Српско Коло“.

Разлози

Читавај смјером и садржајем поменутог тисковиса настоји
се раздражити неистинитим изазивањем и изолцирањем членица
на жртку и презир против органа владе у погледу њиховог уређе-
ња, те против стањека друштва законитог признања и настоји
да јавно разгласи разности лажај лажај, којим се без раз-
лога узнемирује јавна сигурност, што творни чин престајука
чланка од §. 300 и 302. каз. зак. те прекршаја §. 308 к. з.

Пресуда оснива се на §§. 6 и 12 т. п. и §§. 32, 33, и 34 т. з.

Кр. судбени сто

У Загребу, 18. септ. 1905.

Старчевић.

Избори у Србији.

У недјељу 10. (23.) јула обављени су у
Србији избори за Народну Скупштину, како
тамо кажу Сабору.

Благо земљи у којој се поштује народна
воља. А откад је дошао на владу краљ Петар,
мало гдје поштује се народна воља, као у
Србији. Зато Србији од сад јамачно неће изостати
божи благослов.

У Србији има право гласа свако, ко плаћа
двје и не круне пореза државног (код нас у
Личи траже 30 К, а у другим крајевима 60 К).
Тамо је гласање тајно. Не зна власт за кога си
гласио, па се не може свјетити, све кад би и
хтјела. Глас се круглишма. Свака странка има
своју кутију (шкатуљу), гласач мора руку ту-
рити у сваку кутију, а испустити круглицу у ку-
тију оне странке, којој он припада. Нико не
зна гдје ју је он спустио, јер је круглица и
кутија од каучука начињена, па се не може
чути, кад круглица падне. Свака странка смије

поставити два човјека, који чувају њену кутију
Кад сви нагласају, отворе се кутије, па се броји
у којој има највише круглица.

Свака опћина гласа за се, у мјесту гдје је
управо опћинска. То је зато, да народу буде
лакше. Не мора народ ићи чак у мјесто, гдје је
котарска (среска) област. А друго, народ је сло-
боднији у својој опћини, него код котарске
области, гдје је силно чиновништво.

Избори су прошли сасвим мирно. Већину по-
селника добила је самостална радикална странка.

Ниједан војник није измарширао на изборе,
као ни жандари. А ви знате, да код нас на из-
боре дођу читаве рпе жандара, а на доста мјеста
дођу читаве чете војника.

Гдје се народу даде слобода да бира кога
хоће, тамо не треба војске ни жандара, а тако
је тамо у Србији. У Србији нема народ ради
чета да се буни, па шта ће онда војска и жан-
дари на изборима.

Ето, видите, како је у Србији све уређено,
да народ по својој вољи бира кога хоће у сабор.

Да је среће, тако би морало бити свјегдје,
па и код нас. Народ даје држави највише пореза
у новцу и крви, па би било право, да сав народ,
сасвим по својој вољи, бира људе у сабор, који
ће народу кројити капу.

Скоро ће бити избори. Гледајмо да изабе-
remo у наш сабор људе, који ће створити закон,
да се и код нас гласа онако, као у Србији, који
ће дати прилике и сиромашном тежаку да регне,
како би рад да се управља државом. Ко има 24
године, треба му дати право гласа, па макар
колики порез плаћао. Сиромак није крив, што
је сиромашан. Куд је сиромак, тул да нема права
гласа. Зар богатима све?

А.

Лов на српске ратаре.

Српски народ је бистар, паметан народ.
Мудре су многе и многе изреке, пословице, што
изађоше из уста српског народа. Једна од тих
пословица вели: Свака тица свом јату лети.

Па зар то није истина? Можете ли затво-
рити разне врсте тица у један кавез (крлетку).
Оне не могу ван, морају бити заједно, али ће
свака у свој бошак стати.

Тако је и с народима. Бог је створио више народа, сви су људи, али сваки на своју руку и закон. Један црн, други жут, трећи бијел и тако даље; један Србин, други Мађар, трећи Хрват и тако даље. Силом можеш двалесет народа натерати, да буду у једној држави, али и у њој сваки стане у свој хошак, сваки се збија уз свој рођеног, сваки бјежи свом јату. То је Бог усадио у људску душу, тако мора бити.

Па није ни с нама Србима у овој држави друштво. Ко на карти зна читати, а зна у којим крајевима живе Срби, видјеће, да се наш српски народ, кад се по својој несрећи досељава овамо, збијао један уз другог и није се одмицао предалеко од браће, која остане на старом огништу.

Како је било у почетку, тако је остало све до сад. И у највећој невољи, кад су српски народ католичили и унијатили, по Лици, па тамо око Карловца, па око Пакре, Марче, Крижеваца, у Славонији, наш се народ заједно бранио од те невоље, као и од настрјаја турских.

Па и сад је тако.

Народ је почео пропадати. Требало је пружити прилике најпотребнијима, да се помогну: кад то држава не ради. И Срби се почеше купити око српских земљорадничких (ратарских) задруга. Закупили нас туђин трговац и занатлија. Срби се сложише, основаше српско друштво „Привредник“, које се брине да трговци и занатлије буду дјела српског народа.

Већ доста Срба ратара нема земље да могу живјети. И већ Срби народни пријатељи, размисљају да оснују друштво српско, које ће куповати веће комаде земље, па их парцелирати и под повољне увјете дијелити међу Србе ратаре, који немају земље, а не могу је купити готовим, и не знаду гдје би је купили. За годину двије ето и тога.

Порези велики, управа није добра, читав народ нема права да бира сабор и да рекне, како треба државом управљати, у закону није Србину заједно, да се смије слободно Србином називати, да се смије својом српском заставом служити, није српска православна вјера сасвим изједначена са католичком и тако даље, доста тога има.

Али се сложише Срби, ваљана господа и ратари, па основаше српску народну самосталну странку, која ће се бринути, да све што не ваља у држави поправи, да српском народу одлазе, да и народ једино почне живјети.

Та српска народна самостална странка приредила је у много котарева и општина, гдје има велики број Срба скупштине, на којима су народни људи говорили народу, како треба радити, да се српском народу помогне. Свака таква скупштина између ратара и народне госпде у

том крају изабрала је одбор, који ће се бринути у свом котару за све, што ваља радити, да се народ тргне и да се спрема, како ће уредити државу онако, како је њему корисно.

Властима то није мило, па су у неким мјестима забраниле, да се држе скупштине српске народне самосталне странке. Али ће она опет припремати скупштине, гдје нијесу до сад држане, а и тамо гдје су већ држане. Треба све Србе обавијестити и сложити их у једно велико српско коло. У сваком котару мора бити одбор српске народне самосталне странке, који ће се бринути за народне послове у свом котару.

Српска народна самостална странка има и своје новине „Нови Србобран“ и „Српско Коло“.

Тако су се Срби у свему почели скупљати у српска друштва, да сами себи помогну, јер „туђа помоћ наплата је скупа“, „уздај се у се и у своје кљусе“. А тако и мора бити. Може Хрват, па и Шваба волити Србина, али нема тога, који ће Србина волити једнако, као свог Швабу и Хрвата. Има и Срба, који воле Хрвата, Швабу, и кога другог, али сваки Србин помогао би прије Србину у невољи, него другом, јер тако крв и срце запомиња. Само одрођени и покварени Србин не би то урадио, а и таквих има.

Пошли смо дакле добрим путем. Али гдје је среће, ту је и несреће. Врп не спава.

Срби се тамај почели окупљати у своју српску странку, а нашао се неко, ко поче уносити забуу међу Србе, и то особито у Славонији.

То су које хрватске пучке селачке странке: новинар Степан Радић, тајник „Хрватске Матице“ Антон Радић, адвокат Шуперина, трговац Стијић и друга хрватска господа и ратари. Они почеше залазати међу Србе, позивати их на своје скупштине и увлачити у своју хрватску странку. Има свакојих људи, па и Хрвата, којима није мило, да се Срби удруже, да буду јаки, већ су ради да Србе раставе и лапке похрвате. Праве се они пред Србима слатки, мили, насмјани, то јест пред онима, који их не познају. „Ходите ви с нама у једну странку, ми смо вама пријатељи, ми ћемо вама ово и оно...“ Све они тако, док се не дочепају власти, а онда удри по Србима. Бивало је то већ доста пута.

Још кад су се наши несретни прадједови насељавали овамо, обећавао је Србима цар Леополд много, а међу осталим, да Србима неће управљати ни Мађари ни нико други, већ српски војвода, кога ће народ бирати и скидати. Вели се: парека се не пориче. Али дошли други царени, па порекли.

Дакле ни онда нијесу смјели наши стари вјеровати свему.

Па зашто да ми вјерујемо Антуну Радићу, који је прије неколико година говорио и писао у својим новинама „Дом“ да смо ми Власи. Какав је био српској дјели док је био професор у школи, знао би нам причати многи Србин ђак, кога је учио Антун Радић. А сад „курјак у овчијој кожи“ умилана се око Срба, јер му требају за његове рачуне.

А сад „курјак у овчијој кожи“ умилана се око Срба, јер му требају за његове рачуне.

А његов брат Степан Радић, који говори на петринској скупштини, гдје нема Срба селака, да Србима не треба дати много више права него Мађарима и Швабама у Хрватској и Славонији? Зашто то пред српским сељацима не говори?

Па тако је и с осталим људима у тој страници. Гдје су они били, кад се требао радити који српски посао, ти Шуперине, Стијићи и други? Јесу ли помогли, да се српске задруге оснивају, јесу ли откидали од својих уста, да се српска ратарска дјела у свијет на занате и трговину шаљу и брину ли се за ту дјелу, јесу ли давали српским школама и црквама, јесу ли се заузимали за српско име, писмо, школе, цркве, гдје су и најмањи труп добра српском народу учинили?

Прије двије-три године право се Стјепа Радић, да воли Србе и пред нама, који га познамо, док му је требало потпоре, коју су му многи људи Срби давали. Онда се није заљачио међу српски народ и вукао га у своје јато. Али кад је што од Срба, што од Хрвата добио толико, да се могао сам у се поуздати, почео је друкчије радити.

Нема ничег непоштенјег, него кад се ко у туђе кућно друштво заљачи, да га растави и завади. А још је горе, кад се неко заљачи у други народ, да мути по њему.

И Срби су држали своје скупштине, па су и радознали Хрвати долазили да чују шта се ту говори и ради, особито у мјесту Двору и Борови. Али Срби нису те људе уписивали у своју странку, нису их бирали у своје одборе, јер Срби поштују своје, па и туђе.

Најбоље је да се шест стотина педесет хиљада Срба у Хрватској и Славонији збоје у једну рпу српску, а други, Хрвати, Швабе, Мађари, свако у своју рпу. Ако нам свима запријети невоља каква, сви ћемо у бој, али сваки са својом војском, као што је то и у правом рату, кад се двије војске сложе да ударе заједно на душманина. Никад се оне не помијешају, већ свака бије са своје стране.

Чим прође ово кријеме полског рада, српска народна самостална странка природиће скупштине и ондје, гдје их досад није приредила. Тамо ће Срби ступити у српску народну странку и изабрати своје одборе.

Тако је рађено и прошле јесени и зиме. Кад се нас 650.000 Срба сложи у једно српско коло, свако ће нас морати поштовати, ми ћемо извојевати себи оно мјесто, које нас у држави спада. Добро треба држати на уму, стару српску ријеч, српско знамење:

Само слога Србина спасава.

А кад нам дође ко није Србин и стане нам се правити пријатељ, треба му рећи: Најприје да те видимо на дјелу, што ћеш урадити за Србе. Обећава лудом радовање. Пазио да нам не буде као Краљевићу Марку: Кад је међан дјелилоти: гдје си брате, Краљевићу Марку, а када је плени дјелилоти: одакле си незнања делијо

Српска повјест.

15.

Срби под Турцима.

Рекли смо да је 1483. и јуначка Херцеговина потпала под турску власт. Слободна остаде само још Црна Гора. Од Солуна до Београда, од Бугарске границе па до садашње Лике сви Срби потпадоше под турског цара.

Испрва и није Србима било превелико ало под Турцима. Турци су се настанили по градовима, а Срби су остали сами по селима, прилично слободни. Управа општинска остала је сасвим у српским рукама; у то се Турци нису уплетали. Турци су српске земље раздјелили међу се у спахилуке. Србин је спахији давао десетину од земље, а цару плаћао разне порезе и давао работу. Испрва Турци нису Срба гулили, нису им отимали иметка, нису их лаке руке убијали. Али помало се то промијенило. Турске спахије, паше, бегови и аге постајаху све бездушнији и крволочнији. Почели су Србе плачкати, тући, мучити буд за што, отимати жене и дјевојке и вући у хареме или их срамотити, сваких пет шест година бирати најбољу мушку дјелу, одводити у Париград и друге градове, турчити их и метати у војнике тако зване јанџаре, највеће крвопије српске. Почели су Турци и цркве и манастире рушити, земљу им отимати.

Што год је дуже трајала турска власт, била је то гора.

Зато се и српски народ почео све чешће бунити, а Турци му се зато почели свештити. Турски чиновници: кадије, муселими и други, постајали су све гори, подмитљивији. Правде пред њима нико није могао добити, ко не би платио, а ако се ко хтио с Турчином парничити, тај је могао бити ентуран, да правде неће добити.

Шта је остало човјеку, већ да бјежи у гору,

у хајдуке или да се исељава у оне земље, гдје Турци нијесу господарили.

Па тако је и било. Српске горе све су врвеле од хајдука, народних осветника. Народ наш опјевао их је у безброј пјесама. Ту је: Старица Новак, Мали Радојица, Дели Татомир и Дели Радовић, Грујина и Петар Мркоњић, Стојан Јанковић и Смиљанић Илија, Пивљанин Бајо и Харабаша Лимун и ко би избројао све оне, које је српски народ опјевао, а неопјеваних има хиљадама пута више.

Од Ђурђев-дана до Митров-дана одјекивале су српске горе од хајдучких поклика. Често се знало хајдука скупити у велике чете, са неколико стотина људи. Тако се једном скупило двије хиљаде хајдука и освојило у сред бијела дана велики град Софију у Бугарској.

Јуначка дјела хајдучка соколила су српски народ и нијесу му дала, да сасвим поклекне и клоне духом.

Осим тога многи српски манастири, што су их поградили славни Немањини почев од Немање па до несретног цара Уроша, окупљали су око себе српски народ. О благоданима купио се српски народ око манастира, калуђери су му служили службу бојку, соколили га, да се узда у боља времена, учили га да не напушта лијепе вјере српске и имена српског.

Тако је таворио српски народ, који је хтио остати на свом отаџиништу, под турском влашћу.

Исељавање.

Они Срби, који нијесу хтјели у гору, а нијесу хтјели ни под турском влашћу остати, селили су се у околне земље. Тако су се Срби Херцеговини исељавали највише у Далмацију, Срби Босанци у Далмацију, Хрватску и Славонију, Срби из Србије у Српску, Вачку и Банат.

Срби су се свуда устанили на граници, с које су били пред турским насертајима побјегли Хрвати, Мађари, Румуни, Нијемци. Зато, кад погледате и сад на границу Аустро-Угарске, видите да је од личке Зрмаче, па до близу Румунске, за суву међу босанску, уз Уну, Саву и Дунав најгушће насељен српски народ, а тако је и на граници далматинској.

Владари оних земаља, у које су се Срби доселили, једва су дочекали Србе, па су их још и сами позивали. Они су у Србима добили бесплатне чуваре својих граница, па није чудо, што су Србима свашта обећавали, да се само што више уз границу насељавају.

Како је то ишло, и да ли смо се ми Срби много користили тим, о том ћемо говорити идући пут.

Комасација.

IV.

Приговори комасацијоној основи се обично врзу око тога, да је по *површини* неко добио *мање*, неко *више* земљишта, него што је имао прије комасације. Ти и такви приговори су рјетко када основани, јер је главно, да је неко-масирано и комасирано земљиште по својој процијененој вриједности једнако. По томе се често догађа, управо мора догодити, да неко добије више или мање земљишта по површини, него што је имао, а да се ипак тиме ни њему ни коме другоме не учини никаква кривица.

Узрок, да се укупна површина даног и добивеног земљишта појединог учесника не поклапа сасвим на даку, може бити: а) јер је комасацијом по *врсноби* у опсегу појединих честица добио више или мање; б) јер је добио дио од вишка свеукупне површине, која је настала напуштањем *својиница* путева, или јер је морао придонијети размјеран дио за оснивање *нових* путева и канала.

За боље разумијевање ово један зблиски примјер.

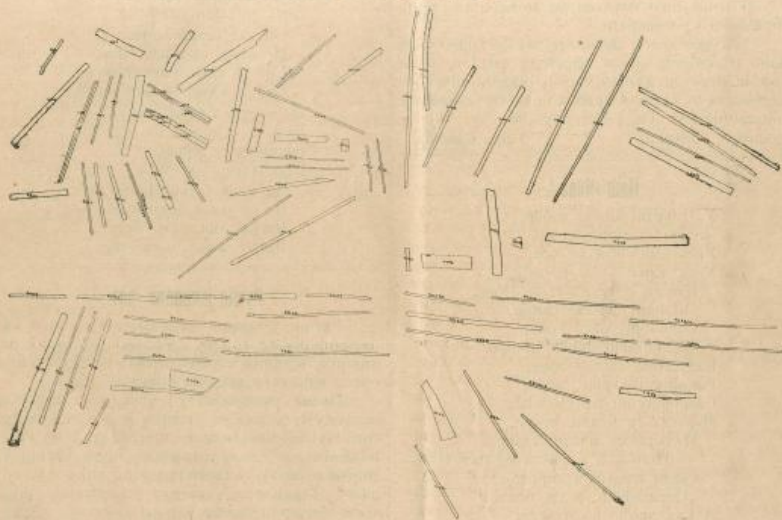
У комасацијону гомилу племићке сучије Куче у управној општини Вуковина котара велико-горичког је задруга Фабијанчић Јанталов кбр. 45. из Куча дала своје земљиште у укупној површини од 11 ј. 370□ хв. вриједно 5.999 К 67 п., док је комасацијом добила нову државину у укупној површини од 10 ј. 1420□ хв. вриједно 5.910 К 91 п. Дакле та је задруга комасацијом добила *мање* у површини 450□ хв. или у вриједности 88 К 76 п. А ипак јој није учинено криво, јер је она по *врсноби* добила нешто више бољег земљишта, него што је прије имала, и јер је по *вриједности* свог земљишта морала *одступити* за изведену трију великих канала — у дужини од 2 до 3 километра, а у ширини од 3 до 5 метара — и одводних јарака толику површину, која одговара вриједности од 88 К 76 п. По томе је та задруга добила толико новог земљишта, које по својој вриједности, ако јој се приброји дужни придонос са 88 К 76 п., одговара старом управо на потуру.

Овом згодом, не жалећи ни труда ни трошка, доноси „Српско Коло“, само да што боље и јасније покаже Србину ратару големи значај и велику корисност комасације, напрат појединих некомасираних честица и комасираних честица и комасирану државину поменути задруге Фабијанчић Јанталов. Из тог се напрат, који је вјерно изражен по граунтним мапама, види, како је та државина била прије комасације расцјепана на *деведесет разлучених* честица, од којих је најмана бр. 1950. имала само 21□ хв., а највећа број 2115. тек 744□ хв. Ако се к томе

уважи, да је тих 90 честица било растркано у простору од 5 километара, онда може сваки разуман човек, ма и не био ратар, јасно судити, да се та земља није могла честито обрађивати, те да није могла давати власнику праве користи, коју је он могао по њезиној укупној површини тражити од ње. Скоро сва државина задруге Фа-

бијанчић Јанталов добила своју државину у три овеће гомиле, јер је сама тако молила. Прва је гомила честица број 492. са 4 j. 200□ хв.; друга честица број 633., 634. и 638. са 5 j. 117□ хв., а трећа честица број 1070., 1071. и 1072. са 1 j. 1103□ хв. Сва та три дијела моћи ће помињана задруга

ПРИЈЕ КОМАСАЦИЈЕ

ПОСЛИЈЕ КОМАСАЦИЈЕ

бијанчић Јанталов прије комасације била јој је само на терет, јер је морала за њу плаћати порез, а није могла од ње црпети користи.

Комасацијом је ствар сасвим промијењена, што се види одмах на први поглед из напрта земљишта поменуте задруге послје комасације.

корисно и добро обрађивати од сада, а тиме је главна сврха комасације получена.

Да се ствар још боље разјасни, ево други пријер. У једној су комасацији земљишта подијељена по својој процијењеној приједности у четири разреда тако да једно јутро оранице

првог разреда вриједи 400 К, другог 300 К, трећег 200 К, четвртог 100 К. Сада ако је један учесник имао свега *четири* јутра оранице четвртог разреда, која скупа приједи 400 К, онда ако жели комасацијом по врсној добити боље земље, може из првог разреда добити само *једно* јутро, из трећег само *два* јутра. Противно томе: ако је неко имао *једно* јутро оранице другог разреда, онда, ако је задовољан с лошијом земљом, добива *једно* и *по* јутра трећег или *три* јутра четвртог разреда.

И томе нико паметан не може и не смије оправдано приговарати.

Али ако когод мисли, да му је криво учињено и ако има други оправдан разлог, може против пресуде жупанијског комасационог повјеренства за 45 дана позивом послати земаљском комасационом повјеренству у Загребу, чија је рјешница коначна.

Габра Копенол.

Наш Чива.¹

У Чивута бог је добар,
Чивутина сунце греје,
Увек има — а не оре,
Увек жање — а не сеје.
Нашем селу власт је Чива,
Он царује нама свима,
Село оре, село коси,
Он за село новац прима.
Кад сеосце стегне зима,
Ракијом га греје, жари, —
Свакој души рачун знаде —
Његови су млади, стари,
Његови су млади, стари,
— Што код њега да се пате?! —
Газди клана, а сиротом
„Одрадићеш, вели, брате!“
А кад прође пола лета,
Њиве житом кад нам роде,
Он с горчилом² селом шета,
Па говори: Врати, скоте!
Дужно село, вечно дужно,
За Чивута нешто ради,
Раскопава куће своје,
Њему дворе да сагради.
Богаташ је сад наш Чива,
Из дућана селом влада,
Не види се сунце боље³
Од његових многих зграда.
Памти село, кад је дош'о
Зовућ' шпором: рита! рита!⁴
Старо кљусе чезе нукло —
Ал' ко данас за то пита!

Дон'о ј' рите и поштење
На првеној дутој бради
И на леђних пуну врећу
Голе, мале Чивучади.

Сад је Сара — госпоја му,
А Чивучад — господари,
Сада село рите носе —
Ал' ко данас за то мари!

Певало је село наше,
Китило га цвече, смиље,
Брат је брату веровао,
Свуд је било изобиле.

Од кад ветар донесе га
И остале код нас Чива —
Све је мање наших пола,
Све је мање наших њива.

Не верује братац брату,
Кум се с кумом на нож бије,
Газдачке се руше куће,
Сиротина сузе лије.

Да л' је бољи Чивин боже
Ил' у њега бога није? —
Чивут има, а не оре,
Чивут жање, а не сије.

Руско-јапански рат.

Ратни дописник „Разсвјета“ јавља о манџурској руској војсци, да све вести, које с различних њезиних страна стижу, цртају положај руске војске најлешим бојама.

Према сведочанству лица, која поверење заслужују, војска се решила и последњих трагова мукленског пораза, приучила се на крај и поднебље, и у њој је завладао прави ратни дух. Војници верују у свога врховног вођу и у своју снагу. Тврдило се, каже руски дописник, додуше то и пре, али сад су односи другачији. Пре је владала безбрига, а сада влада поуздање у себе, које је порасло из страдања и патња. Руска војска код Гундулина срасла је коначно у једно бојно тело, какво је била јапанска војска од првог корака на бојном пољу, и то тело показује све знакове складног живота. Бије у њој јуначко срце, које се брани од понижена, ради орловска мисао и сви се делови ове веома сложне машине попуњују и узajамно подупиру. Тако нагледа данас руска војска, која је пре патила од растројености. Коначно се траго руски медвед, протегав ноге, дигао шпане и стао на задње ноге готов да се ухвати у коштак с непријатељем...

Тако пише руски дописник, и ми бисмо желели, да збиза буде тако, и да се дописници у свом суду не преваре.

Њиневић је добио много молба од војске, да не прекида ратонања, и уверавају га војници да ће положити радо, без речи, живот свој, да

¹ „Славјански Месеник“. Песме Радомира Копутића. Карловачки

1892. год.

² горчило.

³ злато, прже.

скрше и сломе непријатеља, или да славно погину за отаџбину своју.

Један француски лист јавља, да се 19. руски кор налази већ на путу за Источну Азију, и да су први железнички возови већ стигли до Бајкала. За 19-им кором кренуће одмах 9. кијевски кор. — Ово шилање нових корова значи још и то, да су проређени редови манџурске војске после мукденске битке попуњени, и да су завршени докнадни транспорти за трупе на бојном пољу.

Најновија вест о бојног поља је та, што је лондонски један лист доноси од среде из Петрограда, а која гласи, да је у Петроград одмах после доласка царска са састанка с немачким царем на мору стигао телеграм Лињевићев, у којем се одлучно устаје против склапања мира и изказује уверење, да ће из прве битке изићи руска војска победоносно. Телеграм је састављен у име руске војске манџурске и потписан је по Лињевићу, Куронаткину, Баханову, Каубарсу и Рененкамфиу.

Из Токија од 26. о. м. јављају о адмиралу Рождественском, да се подјарго лечничкој операцији, која је с успехом извршена. Рана му је на челу отворена и извађен комад кости. Здравље је повољно.

Шта се збива у нас и у свијету.

Подбан Шумановић отишао у пензију. У суботу је 9. (22.) јулија изишао је у владиног званичног листу „Народним Новинама“ краљев указ, којим се умироњује подбан Шумановић, а на његово се мјесто поставља Левин Чаврак. О томе, за што је Шумановић пензионисан, много се пише у домаћим листовима, а и страним. Тврди се, да је Шумановић дошао у сукоб с једним од првака мађарске странке, д-ром Николом Томашевићем, за којег стоји велик број мађарона, Српски Клуб (Бурђевић Васо, Стеван Поповић-Валки и други), па да су га они срушили у Бечу. Томашевић је најоданији присталица бившег бана грофа Куна Хедерварског, који је у Бечу јак.

Годовно (дан рођења) краља Петра. На Петров-дан дан рођења српског краља Петра, био је у двору ручак у почаст посланицима и заступницима страних држава, те је том згодом краљ Петар овако поздравио посланике страних држава сакупљене око свога стола: „Данашњи празник прибавио ми је задовољство да могу за својим столом видети заступнике европских држава и констатовати (утврдити) да су односи Србије према овим државама врло пријатељски. У томе гледам најбољу гаранцију (јемство) за миран развјат Србије. Могу Вас уверити, да ће моја влада учинити што највише може, да се ови односи према властима одрже у интересу мира и напретка. У нади, моја господо,

да ћете и Ви са своје стране помагати увек моју владу у овом послу, пијем у здравље државних поглавица, које су Вас код мене акредитовале (послале)“. Француски посланик Беноа захвалио је краљу Петру и рекао је да Србија у својој тежини да буде земља мира и напретка увек може рачунати на пријатељство Европе.

Муслимански покрет у Босни и Херцеговини. Заступници муслиманског народа у Босни и Херцеговини са-стали су се 3. о. г. јула у Травнику, да вијећају о раду за своју вјеру и просвјету. Прије тога тражили су они од министра Буријана, да се укину све оне наредбе владине, којима су осуђене у задње вријеме царјевине особе или да живу у заточену или изван своје домовине. Од министра су добили неповољан одговор. На овом састанку су вијећали што треба учинити против тога. Дале су закључили, да покрену политички опозиционални лист, који ће бранити правиче мухамеданског народа у Босни и Херцеговини и проповиједати слогу са Србима православне вјере.

Зулуми у Старој Србији. Арнаути не престају насиљима и убијствима над Србима у Старој Србији. Ево неких жртава за последњих 15 дана. Уочи Видовдана убили су у Белцу Ђорђа Алексића, узнедног тамошњег Србина. — Илан, син арнаутског аџиока Ђоце из Отоманце, убио је пре неколико дана секиром Раду Пантина, терзију на Пећу, кад је Рада дошао у Отоманце да купи вересују од дуклика. — У селу Истоку убијен је одличан Србин Милан Пеншић — 22. пр. м. Арнаути Лоачевићи и Мустафићи заробили су цркву Српска Рачица на Дрена. — Српски свештеници Ђорђе Рајчић и Павле Петровић налазе се у Пећу, не смејући ићи у парохије због арнаутске претње. — Арнаути из околине припремају се да одрже неколико својих збора, на којима ће углавити међу собом бесу, да не наплаћују крв међу собом него да сви раде слошки на истребљењу Срба. Ако се и то догоди, онда је Србима тамо одавнолико. Већ сад многи и виђени људи, не знају шта ће, до да пређу у ислам. Још никад Српство у Старој Србији није било у тако очајну стању као данас.

Различне вијести.

За „Српско Коло“ и карту распрострањења. Један особити пријатељ Срба ратара у Загребу предао је управни „Српског Колоа“ К 720 као погоднишу претплату за 6 примјерака „Српског Колоа“, а осим тога још и другејих К 6 за 6 комада карата „Православних Срби у Хрватској и Славонији“, да се пошаљу онима Србима ратарима, за које је платио и „Српско Коло“. Овај пријатељ Срба ратара тога је мишљења, да ову карту треба да има у својој кући не само сваки народни господин, него и Срби ратари, да виде, како су распоређени у Хрватској и Славонији и колико их где има. Лијепа хвала овоме пријатељу Срба ратара.

Краљ Петар и новине. У Србији има закон, да новине слободно пишу, што хоће. Нема тамо, да власт

заштисени новине, као код нас, па да изађу у полак бијеле, као што је изишао последњи број „Српског Кола“. Пиши шта хоћеш, нико ти не брани. Кома није право нека тужи суду. Власт се у то не пача. Тако је у Србији.

Имају тамо једне новине, што их плаћа Швабо, да руже краља Петра, јер честити краљ Петар смета Шваби. Швабо би волио, да је у Србији краљ, каква неваљалац.

Некима људима додијало, што те плаћене новине руже краља Петра. Један од њих, велики господин, оде краљу Петру, па рекне:

— Господару, то је превећ што те и те (он је рекао које) новине пишу.

— Па шта пишу — пита краљ Петар.

— Пишу свашта против вас, требало би томе учинити крај. Не може човек читати, што пишу.

— Па кад не можете читати — вели краљ — ви не читате, то је барем лако.

То је краљ. Тај не глуми закона, а у гдјекој држави глуми их сваки пандур, начелник и предстојник, а немо ли већа „госпојина“. Зар није истина?

Избори у Србији су свршени. Текли су свугде у најпешнијем реду. До сада је изабрано 78 самосталних радикала, 50 старијих радикала, 14 либерала и националиста, 4 напредњака, 2 социјалисте, 2 радикала који неће ни у једно од оба радикалског крила и 1 селачке странке. Накнадни избори за 11 посланика биће у идућу недељу у Ваљеву, Смедереву, Алексинцу, Шапцу, Параћину, Неготину, Ужицу, Лесковцу, Прокупцу и Књажевцу.

Српска читаоница и народна књижица у Наменици.

У Наменици, пре краткога времена, основаше Српску своју читаоницу, где ће се скупљати у време слободно од пољскога рада и ту се заједнички читати и разговарањем меусобно поучавати. — Читаоница ће бити свечано отворена, кад буде довршена зграда, у коју ће она смештена бити. У читаоничкој згради биће смештена и народна књижица, која ће — по досадањем изгледу — имати леп број најбољих наших књига за народно образовање. Од колике је користи овакав начин одмора не треба ни да говоримо!

Овај анак просветног напретка нашег народа бележимо са радошћу тим више, што је поинкао и створен настојањем самих наших ратара, који све више увиђају, да је поред рада на материјалном добитку — просвета једно од најглавнијих средстава, којима се данас води народносна и животна борба.

Тридесетогодишњица српске народне читаонице у Нереници. У недељу 17. (30.) јула ове године славни српски народна читаоница у Нереници у Лици тридесетогодишњицу свога постојања. Најприје ће бити последи службе парастос за умрле чланове читаонице, а у вече у просторијама „Хотела Типпе“ пјеваће се pjesме и играти. Чист приход намињен је благодјини читаоници. Добровољни прилози примају се са захвалношћу.

Нова Српска Земљорадничка (ратарска) Задруга. Основана је и одлуком Кр. Судбеног Стола у Осијеку од 24. јуна о. г. потврђена Српска Земљорадничка (ратарска) Задруга у Борови (удружење са неограниченом одговорношћу).

Сад је у Славонији свега 30 српских земљорадничких (ратарских) задруга.

Љетина и вријеме. У главног извјештају о стању усјева и о привредним приликама од 1. до 15. јуна каже се ово: Почетком јуна настало је по горском котару, у Лици и у Призорију киновито, хладно и вјетровито вријеме, које је потрајало све до 15. јуна. У осталим крајевима Хрватске и Славоније одржало се лијепо, топло вријеме до 8. и 9. јуна, а после тога дана пала је ту свадје вино или мање наднашна киша. Претежно тиха киша користила је готово свадје усјевама, који су се очито попраљали, те има нагледа на добру жетву. Једино је пречеста киша спречавала пољски рад, особито озапале кукуруза, а мјестимце су жита полегла и због преобилне кише пожутиле. И магла им је мјестимце нашкодила у цвату, особито усјевама ражи. Поплава узрокована пролозима облака и јаким кишима (око 9, 10, 11. и 12.) мјестимце је општегла усјеке и замуљала ниске ливаде. Туча, која је у разним крајевима земље навалила око 2. и 9. јуна, није по извјештајима проузроковала знатних штета, јер је била већином ситна и падала уз јаку кишу.

Што дају пчеле на годину. Год. 1900. било је у Аустрији 956.281 кошница пчела. Те кошнице дале су 50.882 метарске центе меда, а 3.933. воска. За тај восак и мед добили су аустријски пчелари до седам милијуна круна. Срби ратари, јајте пчеле, јер сам она може да донесе дијелу прихода, као што је то ево доишледа и пчеларима у Аустрији.

Фабрика
жалузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
напана

Г. СКРЕБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручује своје
признато солидне, тачне и јефтине
фабрикате

Џеновски бродови и франке.

604. 5-7

Изадан два пута
— у месецу —

Цијена за Аустро-Угар-
ску: на годину К 2-40
на по године К 1-20
на четрт год. К —60
За друге земље: на го-
дину 4 круне. Поједи-
ни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по
ценовнику. Ако се ви-
ше од три пута увр-
шују, рачунају се је-
дниме.

Уредништво се налази у
Николићеву улици бр. 4.
Писма се шаљу на уред-
ништво „Српског Кола“
народног листа. Дуко-
ма писма се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

1. 962-16.

У име Његова Величанства краља!

Краљ, Судбин сто у Загребу закључио је на предлог др-
жавног одређивања у Загребу, да тисковне отписан у по-
крећеном часопису „Српско Коло“ од 28. септембра 1905. број 14,
и то: 1. Одломак чланка под насловом „Дов на српске ратаре“
од ријечи „Још кад“ до „порекло“ (страница II), ступац 2, пред-
задња алинеја и 2. Одломак из Различите вјести под насловом
„Краљ Петар итд.“ од ријечи „Тај не“ до „истина?“ (стр. VIII,
ступац 1, задња алинеја те вјести), твори чини злочинства
уредне Величанства § 63 кз. те преступка §. 300 кз.

Стога се изриче забрана даље распачавања реченог тиско-
писа, заплена се потврђује, запљеничене привреду (имаду) се
уништити, а пресуда ова имаће се прогласити на челу првог бу-
дућег броја часописа „Српско Коло“.

Разлози.

Читањем свијетом и садржајем поменутог тисковника пређа
дужно поштовање краљу односно држави се изражавају
неистинитим казивањем и изопачавањем чињеница на мржњу и
презир против органа владе у погледу њихова уредовања, што
твори чини злочинства уредне Величанства § 63 кз. те преступка
означеног у §. 300.

Пресуда оснива се на §§. 6 и 12 т. п. и §§. 32, 33, и 34 т. з.

Кр. судбин сто

У Загребу, 1. колдовца 1905.

Старчевић.

Молимо да се прочита.

Ми смо више пута опомињали своје ду-
жнике, да нам пошаљу дужну претплату. Не-
који су послали а већина дужника није се ни
осврнула на ове наше опомене. Наш лист је
јефтин да не може бити јефтинији и намјера му
је да помогне Србину ратару, да га о свему
обавијести, што му је потребно у животу као
Србину и грађанину. Са друге стране дужност
је и сваког претплатника, да и он врши своју
дужност према листу, који нема никаквих
других извора за своје издржавање осим ове
мале претплате. Ако се и та претплата не буде
редовно плаћала, онда мора лист угинути поред
великих трошкова, који мора да издаје за папир,
штампање, марке, отпремање листа, за чиновнике,
који у лист пишу и воде књиге и остало. Све
то стаје великих новца, јер данас нико не ради
и не може да ради забадава. Зато и наши ду-
жници треба једном да увиде, да им се лист не
може слати забадава.

Кад смо дикле видјели, да не помажу опо-
мене у листу, то смо опоменули у писму сваког
дужника, колико нам дугује претплате до 1. јула
1905. т. ј. до половине ове године. Сваки, који
добива лист на своје име, а није платио досад
претплате, добио је тако писмо, па сад зна ко-
лико има да плати. Молимо сад све своје ду-
жнике, да нам пошљу дужну претплату, јер ће
се свима описи, који и последије опомене у писму
не плате дуг, обуставити лист.

Надамо се међутим, да до тог не ће доћи,
него да ће сваки дужник ту малу своту, за коју
није ни вриједно толико писана и опомињана,
радо уплатити за добро своје и за добро
„Српског Кола“.

Уредништво и управа „Српског Кола“.

Закони у корист ратара у Србији.

Познато је нама свима, какве је рђаве кра-
љеве имала Србија у ових последњих 20 го-
дина. Они су хтели да све раде по својој пустој
вољи, као да је Србија њихов спахилук, а српски
народ њихов кмет.

Али данас тога нема. Данас закони веле у
целом паметном свету, да је народ у држави
први. Он даје држави порезу у крви, војску и
порез у новцу, он стога мора државом и управ-
љати по својој вољи преко својих заступника.
Српски краљеви, Милан и Александар, хтели
су то право народно да отму од народа, па су
се због тога непрестано свађали и клали са
својим народом, јер је народ у Србији људски
бранио своја права, док нису онако жалосно
свршили. Данас влада краљ Петар, који као
први грађанин чува и поштује законе и он је
пример свакоме.

Али у оним тешким и несретним пређашњим
приликама знали су заступници (посланици)
српског народа у Србији створити тако добрих
закона за ратаре, каквих ми овде још немамо.

Ми немамо при руци свију тих закона, али имамо неке, па ћемо о тима коју проговорити.

Закон о шумама од 1902. год.:

У Србији има шума државних, општинских и сеоских. Да ратар има користи од шума, наређује закон, да сваки ратар, који плаћа непосредног државног пореза (без икаквих намета и приреза) 15 динара (круна) и мање од 15 динара, има право да добије бесплатно гориво и грађу из државних шума. То вреди и за општинске шуме.

Остали, богатији, добивају дрво из општинских шума по јефттинијој такси, него што је она за државне шуме, али не ниже од половине таксе за државне шуме.

Закон о извршавању судских пресуда:

Никојем ратару не може се за дуг заплени, па дакле ни продати:

Један плуг, једна кола, два вола или бивола, два теглећа коња, кобила са ждребетом до 1 године старим, крава или биволица са телетом или биволчетом старим до 1 године, десет оваца, пет свиња, мотика, секира, будак (трнокоп), коса, храна потребна породици до нове хране, пет дана земље, рачунајући дан на 1600 квадратних хвати, била земља чиста, под гором, воћем или виноградом, заједно с необраним плодом, кућа са другим зградама и плацем (вундушем) од једног дана.

Закон о општинским кошевима од 1889. г.

Свака општина мора начинити општински кош (хамбар). У тај хамбар мора сваки ратар сасути у доброј години, од које хоће врете жита околико:

Од кукуруза 90 кила у клипу, пшенице 60 кила, ражи 70 кила, јечма 90 кила, крупника (пир) 90 кила, зоби 100 кила.

Свако може бирати, коју ће врету жита дати.

То се жито купи сваке године, која није рђава. Кад дође гладна година, као по Богу она ланска, онда се из тог коша даде за сејање и храну онима, који немају, без икаквог интереса. Они то онда морају повратити у кош, најдлаже за две године, у оној житу, којег су из коша примили.

Тако је и код поплава, или кад лед (град) уништи усеве. Тако сиротињу не гуле кајишари, кад падну у неволу.

Околико у овом броју. У другом броју ћемо наставити.

П.

Стари газда.¹

Прод'о газда у потаји Чиви њиву
Сахранио мајку своју здраву, живу.

Љути очај'ерце стег'о, дах му мори
Образ, свет'о од старина, гори, гори.

Дух очев подиг'о се па га кори,
Тињи терет груд му цепа, срам га боли.

Сињи терет груд му цепа, сузу рони,
Свог дужника бичем Чива на рад гони.

Да од села скрије пропаст добра свога,
Оре јадан „своју“ њиву за другога.

Оре стари, нога клеца, чело гори,
Планина га тужно гледа па га кори.

Тужно иду до два коња, коња врана,
Не бодри их на рад песма срећних дана.

Нит' им вес'о пупан даје воље, жара,
Нит' их газда добром речом разговара.

Тужно иду добри вранци, јад их мори;
Црна њива к'о да плаче, к'о да збори;

К'о да јеца оштри ветар са планине:
„Што продале мајку своју, јадни сине?“

„Што продале храну своју од старина?“
Тужним гласом к'о да пита њива сина.

Пао сељак, нице пао у жалости:

— Њиво моја, мајко моја, прости, прости

Горке сузе струјом теку јаче, јаче,
Стара дуња груде љуби, горко плаче.

Љути очај'о боне му груди бије,
Очај не да сузи, боле да излије.

У груди се суза слева, ерце пара —
Ерце прште, крвца разби прса стара.

Залуд вриска добрих коња газду буди,
Не дижу се скамењене, мртве груди.

Оборили вранци главу, плуг не оре —
Њива ћути, црне груде ништ' не зборе.

Српска повјест.

16.

Срби у Сријему, Бачкој и Банату до велике сеобе под патријархом Чарнојевићем.

Још прије него што су Турци сасвим освојили Србију 1459. год. многи су Срби прешли у Сријем, и тамо се населили. А како је нешто Срба било у Сријему од памтивијека, то се они умноже овим придошлицама. Али, кад Турци

¹ „Селачки Мотиви“. Песме Радована Колупића. Каранци 1892. год.

сасвијем покорише и освојише Србију, стану Срби све више прелазити у Сријем. Ту су Срби ступили у службу угарских краљева и наставили свој крвави занат, борбу с Турцима.

Испрва тид Срби нијесу имали свог српског поглавара. Али кад се у бојевима с Турцима прославио Вук, унук српског деспота Ђорђа Бранковића, прозваног у народу Смедеренца, постави га угарски краљ Матија за српског поглавицу, надали га имањем и да му право, да се зове деспот. Вук је становао у Сланкамену и залијетао се сваки час преко Саве у Србију, да се бије с Турцима. Био је велики јунак, без страха, зато га је српски народ и опјевао у многим пјесмама и про-

звљао га *Змај Деспот Вук*. Уз змај Деспота Вука борио се страшни јунак Павле Бранковић, рођак Вуков, прозван кнез Павле код Срба, а код Мађара Кињижи Павле, и јуначка браћа Јакшићи. У битци на Хлебном Пољу Павле је страшно потукао Турке. Какав је то страشان човјек био, види се, што је после те битке узео једног Турчина под једно пазухо, другог под друго, а трећег у зубе, и с та три Турчина играо је на бојном пољу.

Вук је зазидвао српски манастир Гргегер у Сријему.

Змај деспот Вук умре иза 14 година деспотована 1485. год., а краљ угарски постави на његово мјесто Ђорђа, опет унука Ђорђа Смедеренца, само од другог сина Стевана. Ђорђе је деспотовао заједно са својом матером Ангелином. Становао је у Купинику у Сријему. Није дуго деспотовао, па се заклубери и добије име Максима. Власт своју предао је млађем брату Јовану. Јован је јуначки бранио Сријем од Турака, али је најзад морао пред силом узмакнути из Купиника у Беркасово, гдје је становао до смрти и умро 1502. год.

У друштву са својим братом и матером сазидвао је лијепе српске манастире у Сријему: Опово и Крушедо. Српска црква прогласила је обадава ваљана брата и мајку им Ангелину за

светитеље. Мајку Ангелину слави наша црква 12. августа, св. деспота Јована 25. децембра, а св. Максима 31. јануара, све по новом календару.

По смрти Јовановој прими деспотску власт његова жена Јелена, а за помоћника узме јуначког рођака Стевана Штиљановића. Бранио је Стеван Сријем и бранио, али Турци су све више као морска поплава надирали, тако да је са доста српског народа морао узмакнути у Барану. Кад је деспотовао у Сријему, становао је у Моровићу, а у Барани у Шиклушу. Умро је 1515. године. Тијело му почива у сријемском манастиру Шишатовцу. И њега је српска црква прогласила за светитеља и слави га 17. октобра по новом календару.

Иза његове смрти више није Србима постављен деспот. Доста је Срба изгинуло у бојевима с Турцима, али их је непрестано и придолазило. Међу њима дошли су и неустрашиви јунаци, Павле Бакић са петеро браће, Раде Божић, Петар Манастирлија, који се касније прославише у многим бојевима и већином погубише главе на бојним пољанама.

Турско море јасло је све више. За вријеме славног султана Сулејмана, коме је био велики мезир Србин Мехмед Соколовић, прожидије турско море Биоград, прели се преко Сријема, па провали у Угарску. 1526. год. сагрше Турци код Мохача мађарску војску до темеља, у боју по-

гибе и мађарски краљ Јуђевић и најчувенији мађарски великаши и јунаци, а и много Срба, а на челу им Раде Божић.

Од сад су Турци сваки час све дубље продирали у Угарску, док најзад 1542. године не освоје и Будимпешту, те стадоше купати и на врата Беча. Разумије се, да су у тим бојевима Срби лили потоком крв, али даим се није захвалношћу враћало, већ проганањем српског имена, језика и православне вјере.

Срби се силно прориједише у тим непрестаним бојевима и раширише се по свој Угарској. Текар великом собом Срба у Угарску, под на-

Православна руска црква у Бечу.

тријархон Арсенијем Чарнојевићем 1690. год., умножи се број Срба.

Разумије се да је мучан и крвав био живот Срба у Угарској прије велике сеобе. С једне стране Турци сваки час пустошаху српска насеља, с друге стране мађарски калвини и католици хтели су да Србе покаљиве, покатоличе и поунујате, а ко на то не пристајаше, тога су немилостиво мучили и убијали. Од турских зулумаху доспјели су Срби у руке хришћанских зулумаху.

У наредном броју проговоримо о сеоби Срба под патријархом Чарнојевићем и ако допијемо, о насељавању Срба по Хрватској и Славонији.

Руско-јапански рат.

С манџурског бојна поља долазе вести, које говоре о врло добром стању, у коме се налази руска војска. Јапанци после мукленске битке немају никаквог успеха на манџурском бојном пољу. Немачки пуковник Гетке, који је лани читаву годину дана био као дописник код Куропаткина, пише ових дана, да Јапанци имају слаб изглед на успех у будућој великој битци. Јапанци се осећају да данас више ни бројем нису јачи од Руса, а осим тога попунили су они своје огромне дојачошње губитке у војсци старијим људима, јер младе снаге више немају. Руси напротив шаљу непрестано на бојно поље младе војнике.

Јапанци су заузели, као што смо већ јавили, руско острво Сахалин, које вреди хиљаде милијуна, јер је рудана и уљем богато. Али с војничког гледишта нема ово заузимање каква већег значења. У Кореји опет стоји ген. Хасегава са 30 хиљада људи. Јапанци пишу, да ће та војска на Владивосток, али то неће бити истина, јер многи мисле, па тако и Гетке, да та војска има задаћу, да у великој битци, која ће бити, из Кореје продире напред и обиђе дево крило главне армије руске. Друга је ствар, да ли они могу то уопће извести, кад против Хасегаве стоји јака руска војска.

Преговори о миру.

У Портсмуту су у Америци отпочели преговори између јапанских и руских пуномоћника. Главни је преговарач с руске стране министар Вите, с јапанске барун Кокура. Преговори су отпочели у среду.

Према ономе, што се досад зна из вести, Јапанци ће тражити много. Кокура до душе није још изнео јапанских захтева, али се из неких изјава може изводити, да ће захтеви бити велики. Тајник баруна Кокуре изјавио је, да ће Јапанци тражити две и по милијарде рубаља

(1 милијарда износи хиљаду милијуна) и острво Сахалин, које по рачуну руском вреди 20 милијарда рубаља. Осим тога неки јављају, да ће тражити и Кореју, један дио Манџурије и руску жељезницу до Харбина.

Да богме, да нико од Руса не мисли дати ни којејке (новчића) накнаде ратне штете, а за острво Сахалин неће Руси ни да чују да га даду. Русија би пристала, да даде Јапанцима право на Кореју, одступила би им Порт-Артур, Даљин и полуострво Љаутун, на коме се налазе ти градови, и дала би им још тај комад жељезнице на Љаутуну.

Како се види изгледа за мир нису баш најповољнији, па и руски листови, који говоре о томе, не верују да ће овога пута доћи до мира. У осталом, наскоро ћемо знати, шта је у ствари, а дотле ваља причекати.

Шта кажу љекари.

Разбољевање мале дјеце од милотте.

Пише др. Перпански од Перите-града.

Свак зна, дјетете је стожег, око којег се окреће породични живот. И радост, и срећа, и жалост, и туга и невоља другојачи су у породицама без дјеце: тринути су, а дјетете им у њој увијек даје други вид, чини их друготрајнији, оно блажи тугу и невољу, јача срећу и радост. И најтежа брига поред дјететова невиног осмијка лакше се сноси.

Није, дакле, никакво чудо, што ће сваки у породици угодити дјетету прије, него одраслијема, а него и себи. То чине и сви други, који су породици пријатељи и који се у њој и с њоме друже. Ну, прохитјеви дјететови су разноврсни, да богме, и неразумни и неразлижани. Испуниште ли их увијек, без размислања, ви ћете дјетету нанијети биједу и невољу; попуштајући му вољи, да постаје необуздана, отекаћете му живот, јер живот је спутан у обавезе наравствене, друштвене и законске, па ко се није од малена свикао на те препоне и да не прелази преко њих, теже ће му их касније бити чувати.

Али то још није сва невоља. Још је већа опасност за здравље и живот дјететов, која истиче управо из испуњавања таквих дјечјих протхјева. А то се махом чини дјецом од милотте, и неслутећи, шта та милотта носи дјетету. Па често ту и не бјеше дјететове воље, не бјаше протхјева, да би га морао испуњавати, а понеко пружи дјетету или какву штетоносну стварку или што за јело у невријеме. Сјетите се само разноразних милотти, којима снага и свугдје обаснају дјецу! Погледајте ону мајку, што не може одолети срцу, а да не тутне у ручице или усташца своје невиницету кришћу јабукe, крушке, динe, дубенице или арио два кукуруза, или коју јагоду грожда итд. Посматрите оно сретно и задовољно лице какве баке, која чини понуде од милотте своје унучету, па уживајте у сеји и брату,

који залажу и питају, у свом невином радувању, каквом храном или ноћом, од милоште, својег млађег брата или сеју; погледајте све оне куме и прије, које пружају дјети од милоште слаткише и разне ђаконије. Сви они чине то отворена срца и добре воље, из милоште, да дјетету учине, да га раздрагају, да му се диве, кад се стане радувати. а и не слуте, да му том милошћом својом често, врло често ремеће здравље и доводе живот у велику опасност.

Колико ли невинишцади трпи и алопати, а колико ли их и пропадне и утине са неанатне ситнице какве, којом се хтједа дјетету указати милошта од мајке му, сеје или брата, бабе или беда, чике, куме итд. Свако би знао навести тушта таквих случајева, кад би хтио о њима добро разумисли и кад би се већ једном хтјело разумјети, да се побољшава и страдања дјеча не смију доводити у свезу са зубињима. Ја сам видио већ много мало дјеце, гдје, нарочито лети, пропадају са таквих чашињена од милоште, гдје се нагло разболијевају и гдје се необавијештена околина дјететова још увијек трјешила, да су томе зубињи криви, остајући тако без благовремене лекарске помоћи! По сто пута да рекнем: „не крините зубиње за разболијевања, јер они расту без болести“, мало би било. Ако баш случајно у исти мах и болује дјете, узрок је негде други томе и лекар ће га, тражећи брижљиво, олакати.

Чујте, дакле! Не дајте мало дјети јела, воћа, слаткиша и других понуда из милоште! Мало дјети од шестог мјесца, без лекарена наређења, не смије ништа ући у уста, осим материна млијека, а онда тек почине, поред материне сисе и прихривање. И то, да једна јагода грожда може убити мало дјете, нарочито ових жарких дана, а без брзе и тачне лекарске помоћи. Таквих су несрећних случајева већ виђели. Страшни су они и ја их се увијек са грозов сјећам.

Ну дјеца ипак не треба да буду без милоште: она су божи анђеоци, па и заслужују је. Слатко тепање и миловање развеселиће мало невинишце, као и свака понуда, и још можда више, па му тепајте, на-смијте га, поиграјте се са њиме, ако не бијасте код каквог зараза, па ћете му тиме учинити најљепшу милошту, а не ћете му заиста нанијети никаква врједна, па и родитељима му биће и мило и драго.

Од такве милоште се дјеца не разболијевају.

Како је исељеницима у Америци.

Амерички лист „Слобода“ из Сан-Франциска пише о тешким приликама наших сународника који се селе у Америку овако:

„Дневно нам долазе писма од наших земљака са разних крајева Америке у којима се туже на данашње жалосно стање нашега радника у овој „богатој“ земљи, а такође често видимо тужбе истих у разним српским и хрватским америчким новинама; на какве муке најлазе, како су били заведени, отуђени, преварени и по то-

лико мјесца да нису зарадили једнога долара итд.

Док ове тужбе и писма читамо и сажаљевамо наше земљаке, да их је судбина тако несретно обдарила и послала овамо преко бијелог свијета, хилјадама миља удаљила од свога роднога краја у туђи свијет, да се алопате и проклињу дан, у ком су се родили, — догле даномице на стотину досељавају се из наше домовине, који ће на много веће неприлике и несреће наићи. У самоме мјесцу мају ове године доселило се из Црне Горе, Босне и Херцеговине, Далмације, Хрватске, Сријема, Баната, Бачке, Србије и других крајева околу 14.000, а свих скупа било је 93.000 по највешћу досељеничког уреда, на Ellis Islandu у Нју-Јорку.

Мјесец мај ове године био је један од најјачих мјесеца у повјести досељеништва. Прошле године у истом мјесцу доселило се 68.770, дакле 24.000 више ове године.

Ово 14.000 Срба и Хрвата све су људи у најбољој мушкој снази, те ако се овакови и у будуће у овако великом броју досељају у Америку, прије дије десетине година наше земље остаће пуне и посве ће се утрти наше име. Дакле, Срби, хоћете ви, да Америка буде гробница српског народа, и да баш буде ово ново поље на ком ће се утрнути оно што је остало. Не унесрећујте, Срби, сами себе и не упропаштајте нашу милу домовину! Будите паметни и једном престаните долазити у Америку!

Сви они новодошлаци имају наду у нама, који смо неколико година у Америци, да ћемо их ми помоћи и намјестити на рад. А већина од нас је на мукама за себе. Шта ћемо с њима?

Срби! и још једном велимо: не селите се у Америку!“

За „Српско Коло“.

У овом броју имамо такођер да забележимо дијел број пријатеља „Српског Кола“ и Срба ратарара, који се заузимљу за „Српско Коло“, препоручују га Србима ратарима и скупљају му претплатнике. Госп. Стеван Шкрић из Кленка у Сријему послао је управи „Српског Кола“ К 3'60 као годишњу претплату. Но не само наши Срби него и наше Српкиње заузимљу се за „Српско Коло“. Тако је госпођа Марија Ђекић из Великих Бастаја послала управи „Српског Кола“ К 1'80 као претплату за 12 скупљених претплатника. Ова вриједна госпођа поред своје куће и брне о дјети брине се ево и за народни лист „Српско Коло“, на чему јој лијепа хвала. Госп. Никола Мусулин, познати пријатељ „Српског Кола“, послао је опет К 4'80 као годишњу претплату за 2 претплатника. Г. Јован Стевановић правник из Ораховице послао је опет К 2'40 као годишњу претплату за 2 нова претплатника. Госп. Миха Јажетић из Невесиња послао је даље К 6

као годишњу претплату за 5 скупљених претплатника, па том приликом између осталог пише и ово: „Пошто „Српско Коло“ као народни лист пише онако, како може прости свијет — селмако побудити на читање и показати његова права и дужности, то сам у намери ово 5 бројева растурити селацима“. Евала му! Пријатељ „Српског Колоа“ из Ирига послао је даље нашој управи 2-40 као годишњу претплату за 2 нова претплатника Г. Јован Алексић калетан у Петрињи послао је управи „Српског Колоа“ К 17-50 за распродаје бројеве „Српског Колоа“. Како је он прије послао К 46, то је у свему тиме плаћено досад 460 примјера „Српског Колоа“, које је он растурio међу Србe ратарe. Госп. Стево Крунић учитељски приправник из Прхова у Србију послао је нашој шлетику К 6 као годишњу претплату за 5 скупљених претплатника. Г. Нико Груичић из Фоче у Херцеговини послао је даље К 6 као годишњу претплату за 5 скупљених претплатника и српска трговачка радња у Турском Бечу, Радојевић и Нићин К 7-20 за 3. Госп. Ђорђе Петровић лекарник (апотекар) у Митровици послао је К 32 за 10 примјера „Српског Колоа“, које он дијели Србима ратарима. Госп. Стеван П. Тишма трговац у Врховинама послао је даље К 22-80 као скупљену претплату за претплатнике из Врховина, преч. госп. Петар Велебит парох у Хајтинџу код Глине К 14-40 као годишњу претплату за 12, госп. д-р Пера Белобри, адвокат у Беловуру К 60 као годишњу претплату за 50, преч. госп. Михаило Медакчић, парох у Јасенову К 7-20 као претплату за 6, преч. госп. Светозар Вукосавић парох у Примичију К 2-40 као претплату за 1 новог претплатника. Г. С. М. из Брђана послао је К 8-40 као скупљену претплату за 7 претплатника. Преч. госп. Данило Подунавца калетан у Пакарцу послао је К 16 као прилог, што га је скупно у маленом друштву приликом крштења унука госпође Софије Корке, Павлице Младена. — Свиња овима пријатељима и заузамачима за „Српско Коло“ управа овог народног листа лијепо захваљује, молећи и све остале пријатеље „Срп. Колоа“ и Срба ратара, да се наузму за раширење „Српског Колоа“ у народу нашем.

Шта се збива у нас и у свијету.

Из жупанијске скупштине личке. Госп. Стеван С. Калембер трговац у Лици и члан жупанијске скупштине личке, подио је у пошљедњој скупштини жупанијској два питања и три приједлога, који гласе: Молим славно предсједништво, да ми одговори на ова питања: 1. Је ли стигло до сада одобрење од високе кр. зем. владе у погледу вођења скупштинског записника уз латиницу и ћирилицу, те штампање жупанијског извјештаја за Србе скупштинаре ћирилицом? Ако јест зашто се није досад закључку удовољило? Ако ли није, мисли ли славно предсједништво замолити високу кр. зем. владу за што скорје одобрење? Предсједник је одговорио, да одобрење није стигло. 2. Је ли нашла наредба високе кр. зем. владе, да се

не светкују римокатолички велики празници (норме) у мјестима, гдје је већина житељства српско-православне вјере? Ако није досад нашла, мисли ли славно предсједништво замолити високу кр. зем. владу, да таку наредбу чим прије изда, да се већ једном удовољи закључку, који је још 1899. године у нашој жуп. скупштини прихваћен и застарјела наредба да се већ једном новијом и напреднијом замијени? И на ово питање одговорио је предсједник, да није ништа стигло. 3-и приједлог г. Калембера нишао је за тим, да се неизграђени дио цесте Удбина—Кореница уврсти у земаљске цесте и изради. На то му је одговорено, да се треба најприје израдити нацрт и прорачун.

У Хрватској и Славонији јављају мађарски листови, да ће бити избори за сабор још ове године, „Обзор“ од путка доноси, како се „народна“ владина странка на свој начин спрема за те изборе. Неки дан је један котарски предстојник у Загорју савао вијеше опћинских чиновника, и позвао билежнике и начелнике на рачун: шта ће учинити, да буде осигуран избор једног владина кандидата за сабор.

„Да буде сигурнији у томе, да ће опћински чиновници збиља добро pazити на сваки миг одгов. тај је котарски предстојник измислио нови начин за стварање „леђине“. Он тражи, да му опћински чиновници потпишу спис, којим моле отпуст из службе. На том спису нема датума! Ако код избора опћински билежник не буде хтио слушати поглавник, или ако му не буде могуће спорити „већину“ — поглавник ће метнути датум и ствар је свршена. „Ако је овај изборни начин први знак djelовања новог подбана, морамо му без сумње честитати. Чаврак је тим наузимо нешто, што не би пало на ум ни најврснијем изборном тирану, нешто, чега би се стидио валда и сам Кун.“

Међутим не треба да ово баца у страх никога, јер по закону има право свако да даде глас за кога хоће. А нека пријете. Треба се држати оне народне: у једном селу пријете, у другом се не боје.

Само треба спремати се и радити, па ће све добро бити, и народ ће, ако буде сложен, добити оно, за чим данас сви тежимо, слободу своје.

У Угарској непрестано куха и врије. Сједињена опозиција мађарска не попустила од својих захтјева, него хоће мађарску команду у војсци и друге ствари, а Беч не да команде. Из Беча су поручили Мађарима, да ће им дати све што траже, само не команде. Допустиће им да у земљи увode законе, какве хоће и да раде с немађарским народима по вољи, само нека не дирају у војску. Мађари не пристају на то него остају код свога.

И тако траје жестока борба, у којој Мађари ударају на владу Фердинандову свима силама. У Угарској жупаније и градови имају врло велику самоуправу и слободу, сасвим другачије него код нас. Свака жупанија бира и поставља све чиновнике у свом крају, жупанијске скупштине и одбори могу да откажу послушност влади, па просто јаве, да неће да извршују незаконске наредба. Тако су отказале послушност влади

у побирању пореза, у сазињању резервиста на вјежбе. Порез се не убире, резервисте се не позивају, јер им не ће да уручују позивнице, и тако нам је у Угарској читав метеж и дармар. Како ће се ово свршити, тежице је казати, јер Мађари не поштују, аладар опет не поштују у питању команде, и тако се борба води даље.

Либерална странка мађарска, која је досад била кроз мал' те не четрдесет година на влади, као да ће се распасти. Од г. 1867., како су се Мађари погудили с Аустријом, она влада. Сад ју је опозиција победила на изборима, и како је либерална странка постала труда и изнемогла, у њој је било свакојаких људи, као и код нас у нашој тако званој народној (мађарској) странци, то се сад распада и остављају је невини људи. За 10, 23. августа сазвана је седница либералне странке, у којој ће већати они, који су у њој остали, шта ће и како ће. Држи се, да ће се разбежати и разићи невини чланови у друге странке, и тако би либералне мађарске странке нестало с лица земље. Мађари криве либералну странку, да је она свему лду крива, што не могу њихови захтеви да побеге, јер њу сматрају бечком ропкином.

Док се тако комеша у сабору, Фејервари спрема нову законску основу о њихом изборном праву. Опозиција устаје против тога и каже, да је то само једна емиципација, којом влада хоће да стече љубав у земљи, и да подвали опозицију. Да ли Фејервари мисли збоља озбиљно с овом законском основом, коју би морао изнети пред сабор на расправљање, а сабор је, осим 40 хрватско-славонских посланика, сав против њега, не зна се. Иде време, па немо видети, хоће ли бити од тога клепета млина и какава брашна.

У слободној земљи Србији, гдје влада слобода штампе, слобода састанаја и удруживања, слобода избора на скупштину (сабор) и све друге слободе, са-стала се нова скупштина. Изабран је председник и скупштина је отпочела свој рад. Благо њима, кад имају таку слободу. Мора им, и ако су нама рођена браћа, човек позавидети на тима добрима. Колико су они измакли од нас! А код нас каже „Дневни Лист“, око којег се налазе Томашић, Ст. Поповић-Вадки, В. Ђурђевић, Гаврић, Стијенчевић и још други мађарони, баш оништо су срушили Шумановића са подбанске столице, да за наш народ амо нису таке слободе, јер да народ није арио за њих. Сав свијет у Европи, па и Бугари, који су јуче ријешени турског јарма, па имају слободу народне, а само нама у Хрватској и Славонији не даду.

За то треба радити, спремати се за наборе и у сабор бирати народне људе.

У Црној Гори објављује званични лист „Глас Црногорца“, да ће народ још у таку ове године добити слободу штампе, народну скупштину (сабор), у коју ће бирати народ слободно своје посланике. Осим тога оснива се на Цетину и велика Црногорска Банка, с домаћим црногорским капиталом. То је врло лијепо, а то је знак напретка.

До сад је кнез сам управљао у земљи, али сад види, да се народу мора дати ријеч, да и он одлучује

с њим у управи земље. Без слободе нема напретка! А како је код нас у Хрватској и Славонији?

Краљ Петар о Бугарској. На ручку, који је приређен у почаст бугарском посланику у Србији Хесалчијеву, који је отишао са тог звања (био опозван) рекао је српски краљ Петар, да су односи између Србије и Бугарске сад пријатељскији него што су били, кад је Хесалчијев дошао у Србију, да наступи своју дужност. То је у главном заслуга Хесалчијева. Краљ Петар рекао је даље, да је увјерен, да ће тако исто радити и његов наследић, јер је то и жели краљева пријатеља бугарског кнеза Фердинанда и јер је то добро за обје државе. Хесалчијев је захвали краљу Петру и рекао, да га је у његову раду у том погледу увијек помагао сам краљ Петар. Послије тога је краљ Петар поздравно телеграфски бугарског кнеза Фердинанда и увјерио га о свом пријатељству.

Број изборника у Србији и у нас. У Србији има 537.151 (петсто тридесет седам хиљада и сто педесет једна) гласа право гласа, то јест право да бира посланика (заступника) у сабор.

Краљевина Хрватска и Славонија од прилике је једнака по величини са краљевином Србијом, али у њој има десет пута мање људи право гласа, то јест само 51.000 (педесет и једна хиљада).

Дакле у Србији има свака пета душа право гласа, а у Хрватској и Славонији свака *педесета!*

Види се, гдје се више поштује народна воља. Изаберимо дакле у сабор људе, који ће створити закон, као што је онај у Србији, да свако, ко плаћа порез добије право гласа. Народ државу надржава, он треба да води и ријеч у њој преко својих људи.

Убијства у Старој Србији. Ми смо и у прошлом броју „Српског Колоа“ писали о аулудинама, које чине Арнаути Србима у Старој Србији. Но ти аулуди не престају. Недавно је београдски лист „Политика“ добила допис из Призрена у ком се износи, да је у њећком и призренском округу погинуло до данас 40 Срба на различитим мјеста. Сви аликотци, који су извршили ова убијства познати су турским властима, па ипак ни један од њих није није ухавањен није осуђен. Осим тога почињено је код Срба од стране Арнаута тисућама крађа и отмица, разорена су српска села Исток, Ораховица, Велика Хоча и ко би све избројао тешке аулуде, што их чине Арнаути над Србима. Тешко и жалосно је стање наше браће у Старој Србији.

Различне вијести.

Штедионица у Пазови за „Српско Коло“. Штедионица у Пазови послала је управи нашег листа К 60 као погоднишу претплату за 50 примјерака „Српског Колоа“, који се шаљу Србима ратарима у Стару Пазову, Војку, Шмановце, Сурад, Бешку, Бедетиш, Ст. Сланкамен, Ст. Бановце, Деч и Нове Карловце. На овај дијели примјер старана за „Српско Коло“ могли би се угледати и остали наши новчани заводи и њихове управе, па да сваки према својој снази помогне и на овај начин

„Српско Коло“, а учини добро Србима ратарима, с којима ради. Управа „Српског Кола“ лијепо захваљује Штедионици у Пазови у име оних 50 Срба ратара, који њеним добротом читају „Српско Коло“.

Руковање јавног новца код управних власти. Пошленици „Зборник закона и наредба“ доноси наредбу бана грофа Пејачевића од 15. јула 1905. број 49907, којом се одређује, да управне области јавни новац издају редовито руковати преко кр. уг. поштанске штедионице. Управне области морају затражити од поштанске штедионице да им отвори рачун (да води рачун о њихову новцу). Чим пошт. штедионица обавјести коју управну област, да јој је отворила рачун, има јој ова одмах предати сву готовину, осим најужнијег новца, који треба да подмирење задатака у мјесном промету. Сврха је овој наредби, да се руковање новцем код управних области што више ујединоструи и ограничи дагубно бројење готовине. Наредба почиње да важи 1. октобра 1905.

Нови успјех српског задругарства. Пре кратког времена издао је у закуп манастир св. Бурађ сву своју земљу — коју су пре Чипути у закупу имали — српским земљорадничким (ратарским) задругама у Бач-Мартоношу и Манастирском Св. Бурићу. Ово дана је опет Савез Српских Земљорадничких (ратарских) Задруга узео под закуп земљу манастира Бездина, коју ће обрађивати српске земљорадничке (ратарске) задруге у Мулари, Печки, Наћфали, Кетфелу, Фендаку, Батани итд.

Дао Бог, да се свуда тако лепо узмогне у склад довести добро наших разних народних установа с добром нашега народа!

Нова српска школа у Босни. У Цркви код Бос. Шанца оснивају Срби своју школу, за који већ имају готову аграду. Школу ће издржавати из црквено-школских прихода.

Привредни рад Словенаца. Наша браћа Словенци у Крањској имају своје ново привредно друштво, које је год. 1904. имало 5988 чланова, а ове године има их 7000. Друштво се састоји из Савеза и 130 одбора. Оно издржава ратарску и ковачку школу. Много ради и на унапређењу лекариства. Сама Крањска има 38 љекарница. Лист „Ратар“ што га издаје друштво има 6000 претплатника. Веселећи се овом напретку наше браће Словенаца у привреди, познамо Србе ратаре, да свадје оснивају, гдје још нијесу основане, српске земљорадничке (ратарске) задруге, које ће их привредно подићи.

Млади су адвокати у Словенацкој. Словеначки адвокати закључили су на свом састанку, да позову Словенца, нека свуда бране права свој језика а особито, нека га употребљавају свадје у опћењу с властима, гдје то закон допушта. Чланови адвокатског друштва изјавили су, да ће се бесплатно зауимати код суда, гдје власти повриједи права словеначког језика. На овај пријер треба да се угледају и наши адвокати, па да не само препоручују Србима, да у опћини уредују

ћирилицом, гдје је то законом допуштено, него и да устану у одбрану тога права, ако га власт повриједи.

Руски Жидови у Славонији. Познато је, да се у Славонију хоће да населе многи Жидови из Русије. Преко Угарске спуштају се они у нашу отаџбину, да ту свију своја тигведа. Као што се чује, у саму Нову Градицу дошло је 80 руских Жидова с великом сумом рубаља. Чим су дошли тамо почели су куповати земљу од тамошњег народа. Упозорјемо Србе ратаре у том крају, а и у свима другима, гдје се појаве они руски Жидови, да им не продају ни за што ни стопе своје земље, подјећајући их на одлуку седмог конгреса српских земљорадничких (ратарских) задруга од 12. маја 1904. у Топуском, у ком позвао Србе, да не испуштају земље из својих шака, као што је то донесено већ било више пута у „Српском Колу“.

Повјереницима „Српског Кола“.

Молимо оне своје повјеренике, на које шаљемо за њихове претплатнике по више бројева „Српског Кола“, а нијесу до данас покупили и послали претплате, да то учине. Лист има на дугу много претплате, мора да плаћа штампу, чиновнике и друге потребе, а нема се откуд. Надамо се, да ће наши повјереници то разумјети, па се пожурити скупљањем претплате од својих претплатника, јер лист наш може опстати поред ниске претплате само онда, ако се претплата тачно и у реду плаћа.

Уредништво и управа „Српског Кола“.

Фабрика
жалузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
напана

Г. СКРБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручује своје

признато солидне, тачне и јефтине
фабрикате

Џеновици Бадаи и Франко.

604. 5-2

Изазила два пута
— у мјесцу —

Дјелца за Аустро-Угар-
ску: на годину К 2-40
на по годину К 120
на четрт год. К —60
За друге земље: на го-
дину 4 круне. Поједи-
ни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по
ценовнику. Ако се ви-
ше од три пута уар-
шћу, рачунају се је-
динствено.

Уредништво се налази у
Николајевом улици бр. 8.
Писма се шаљу на уред-
ништво „Српског Коло
народног листа“. Руко-
писи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

АРХИМАНДРИТ ИЛАРИЈОН РУВАРАЦ.

У прошли понедељак, 8. (21.) августа о. г. умро је у манастиру Гргегу крај Сремских Карловаца велик човек, родољубан Србин, уман научењак Иларијон Руварац. Он је свршио ве-
лике школе, још као
ђак почео је испити-
вати прошлост свога
српског народа, и
пресртао је старе
књиге и рукописе.
После је метнуо на
себе калуђерску ри-
зу, листао даље па-
роставне књиге и пи-
сао о српској про-
шлости. Кад је он
отпочео износити,
како је некад било
код нас Срба, док смо
царевали, гракнуло
је на њега мало и
велико. А зашто?
Зато што је као оно
Краљевих Марко по-
слушао кроз читав
живот онај савет мај-
ке Јевросиме:

„Сине, Марко, јехни у мајке
„Немој, сине, говорити криво
„На по бабу, на по старчењина,
„Већ по правди Божјој истини.“

Тако је и Руварац
добра мајка његова

Јулијана говорила: „Не лажи и не полагај
синко!“ И он је остао веран науку своје мајке,
писао је и борио се за истину. И због тога је
и нападао, јер се истина нерадо чује. Напа-

дали су га, да руши некакве народне светиње,
па су га чак прогласивали и издајником на-
родним. То вам је, браћо моја, судбина многих
великих људи, да због истине страдају. Та ви
знате добро, да су
људи због истине
Христа на крст ра-
звезали, па тако нам
је било увек на оно-
ме свету и биће и
даље. Али то не сме
смстати људе, који
воле истину, да се
престану борити за
њу, док не победи.

Ето, тако нам се
и учени Руварац бо-
рио цео живот свој
за истину и правду.
Писао је много о на-
шој српској прошло-
сти и много је пору-
шио старих ствари,
а нових изнео. Не-
ћемо спомињати мно-
гих дела и расправа
његових, али ћемо
вам казати по неку
истину, коју је он
изнио.

Код нас до Рувараца
причало се и припо-

ведало, у народним нашим песмама певало, да је
краљ Вукашин убио цара Уроша, сина Душанова.
Руварац је устао и непобитним доказима из
прошлости доказао, да је Урош умро после

смрти Вукашинове, и да га онда није могао Вукашин убити. Тако је Руварац одбранио невиност човека и данас се више не говори у књигама, да је Уроша убио Вукашин, отац Краљевића Марка.

Код нас се исто тако учило, причало, певало и приповедало, да је Вук Бранковић издао на Косову кнеза Лазара, зета свог. Руварац је опет снажним доказима уверио сав мионахон свет, да Вук Бранковић није издајница, доказао, да га нико у прво доба после Косовске битке није за таког држао, јер није издао „цара на Косову“, него да је та тешка клевета измишљена доцније и невин човек оптужен пред потомством најтежом клеветом, јер је најтежи грех издати род свој, народ свој.

До Руварца опјали су нас многим лажним сликама из прошлости, па су нам и то говорили, да је сеоба Срба под патријархом Чарнојевићем у Бачку, Банат и Срем, била величанствени покрет, ту војска, ту сила, ту благо и богатство, ту ово, ту оно. Руварац је устао и казао, да смо ми бежали и спасавали се испред Турака, а аустријским ђесарима добро дошло, да употребе народну снагу против Турака за обрану своје државе. Обећавали су им свега и свашта, јер су знали да се Срби храбро боре, и та се обећања царска зову привилегије или повластице.

До сад се код нас, па још и данас говорили и приповедало, да Црна Гора није била никад под Турском влашћу. Руварац је доказао, да су то приче и приповетке, да је Црна Гора била турски санџак дуго времена и да су Турци држали у рукама главне трговачке путеве и друмове у својим рукама. Изнео је, како су Млечани плаћали Црној Гори, да им помаже у борби против османлијске силе.

Ето видите, тако је Руварац бранио истину, рушито лаж. Зато је много страдао, јер су га нападали са свију страна, али је он победио.

Руварац Јован (у калуђерству назван Иларијон) рођен је 31. септ. 1832., а умро је 8. (21.) авг. 1905., дакле у 73 године живота. Сахрањен је у манастиру Гргетегу и погреб је био величанствен. Патријарх Бранковић са два владике, силни свештеници мисли и калуђери, многи професори и учени људи, силан свет дошао је да се опрости с Руварцем. Било је много говора, а најлепше је о њему говорио ученик

његов д-р Станоје Станојевић професор у Великој Школи (Српском Свеучилишту) београдској.

Какав је био Руварац, доста је да вам кажем ово: Г. 1886. изабран је и потврђен за владика вршачког, али се он тога избора није хтео примити. Он је волео да остане у свом манастиру и да ради на науци, а није хтео да понесе владичанске митре, јер је он знао, какав треба да буде српски владика, а видио је, какво је данашње време, у коме живи и какви су људи.

Нека је слава и вечна памет Јовану (Иларијону) Руварцу. Дај Боже, да и у науци и на другим местима будемо имали таквих људи, који ће се неустрашиво борити за истину, као што је он то радио.

Пазите Срби изборници, чујте и сви други.

Како изгледа према свему, приближују се избори за сабор, који би могли бити још ове јесени. Власти су се узлетјеле, спрема се на све стране, чине се обећања као и увијек. Дужност је да се спремамо и ми. Сваки је изборнички глас једна снага. Како буде народ радио, онако ће му и бити. Како је данас, то он најбоље види, зна и осјећа. Спремајмо се и сами, да нас догађаји не претекну.

Српска повјест.

17.

Велика сеоба Срба у Србију и у Угарску 1689. године.

Већ смо рекли, како је турско царство од смрти цара Душана све више напредовало. Паде пред њим Србија, Грчка, Бугарска, Босна, па и Угарска иза погубије мађарске на мохачком пољу 1526. године. Иза те битке мохачке скоро сва Угарска пала је у турске руке.

Но, није то било доста Турцима. Они су били наумили да прегазе и њемачко царство. Зато су почели ударати на Беч. Већ 1529. године ударили су на Беч, али нијесу успјели. Полазили су на њега још неколико пута, али увијек их је нешто на путу задржало. Тако 1532. год. у граду Киску јуначки Србин Никола Јуришић а 1566. у Сигету јуначки Хрват Никола Шубић Зрински. После тога, све до 1683. год., нијесу Турци полазили на Беч.

Те године крену Турци са војском од 250.000 момака на Беч. Волио је ту војску велики везир Кара Мустафа. Турци су сабрали

сву своју снагу, да једаред већ сврше с Бечом, па да узмогу продирати даље.

Немачко царство било је у то доба велико простором, али слабо и растровано. Немачки и аустријски цар био је тада Леополд I.

Како није имао доста снаге да брани Беч, он из њега измакне, да затражи помоћи од осталих владара у Европи.

Беч је бранио дуго и јуначки гроф Старенберг. У то је и Леополд скупио по Немачкој војске, а што је најглавније намолио је пољског краља Јана Собјеског, јунака над јуначима, да и он са својим јуначким Пољацима притекне Бечу у помоћ. Тако и буде. Сједињена војска немачка и пољска, највише заслугом Собјеског и Пољака, потуче до ноге силну војску Кара Мустафину, која је била трипут бројем јача.

Турци у дивљем бјегству умакну, оставивши сав табор.

Ето, ту је срећа оставила Турке. Иза тога су сложна пољска и Леополдова војска свадје потукле Турке и истјерале их из Угарске. Тако је Леополдова војска дошла до граница садашње Србије. Пољаци су отишли својој кући, кад су извршили, што је главно.

Кад су Пољаци отишли кући, била је војска цара Леополда преслаба, да се сама бори с Турцима.

Цар Леополд и његови доглавници знали су, како су Срби добри војници. Зато су сада наумили, да српски народ побуне против Турака и да га придобију на своју страну. Зато цар Леополд изда проглас, у ком позива у првом реду Србе, па онда и остале народе у Турској, да се дижу на Турке.

Слабо би тај проглас користио, и ако су Срби увијек били готови, да се дигну на Турке, да два знаменита човјека Србина не помогоше у том цару Леополду.

То су били: Ђорђе Бранковић, за ког се вјеровало, да потиче од српских деспота Бранковића и патријарх српски Арсеније Чарнојевић, који је столовао у Пећи, у Старој Србији.

Срби се дигну и помогну много царевим војсци. Било је српске помоћне војске преко 30.000. Цар начини Бранковића грофом и назове га деспотом српским. Војска царева освоји од Турака скоро сву садању Србију.

У то Турци опет притијесне цареву војску, те се она мораде склањати из Србије. Патријарх, бојећи се да му народ не настрада, што је помагао аустријској војсци, одазове се цареву позиву и пресели се са много српског народа (кажу 36.000 породица) у Славонију и Угарску 1689. године. Тако Срби населе Српску, нешто Славоније, Бачку, Банат, Барану, крајеве око Будимпеште.

Ево из ово неколико ријечи, које је цар Леополд у свој проглас ставио, видећете, колико је од прилике обећао Србима, да се само премеме и населе границе државне, које ће крвљу својом залијевати, бранећи их од Турака.

Тако се вели:

„Ми Леополд први и т. д., обећавамо Србима, да они осим слободне вјероисповијести могу слободно и војводу бирати, а биће слободни и од сваког терета и пореза...“ и тако даље, тај је проглас велики и много се обећава у њему, што није никад испуњено.

Још се Срби нијесу ни преселили савим, а цар Леополд баца у тамницу честитог Ђорђа Бранковића, у којој је провео 22 године и умро. Бадава су Срби молили, да га пуште, бадава је то молио и ондашњи руски цар Петар. Зитворили су га, јер су се бојали, да би он могао Србе у Угарској, Србији, Босни побунити, па начинити од тога српску државу. Бојали су се, јер је српски народ јако волио тога Ђорђа Бранковића.

Ето тако се Србима на првом кораку захвалило на њиховој помоћи. То им је била захвалност за пролиvenu крв и за остављање рођених огњишта.

Како је Србима било даље у Угарској и како су населили Хрватску и већину Славоније, причаћемо у другом броју.

Српкиња и мода.

На народну оспона: Ангелина Пауковићева.

У коло се ухватиле сеје
Посестрими из родних крајева:
Црногорка, јуначкога рода,
Србијанка, поносита лепа,
Далматинка, вита и висока,
Хрваћанка, лака милоока
И Славонка, соја племенита.
Све у својем народном оделу,
Веселе се, весела им мајка!
Очекују из Срема сестрице,
Из Баната и из Бачке равне.
Кад дођоше, сеје угледаше
Зачуђене, њима не приђоше,
Јер шлепови за њима се нуку,
Штит од сунца и лепеза сизда,
Рукавице на руке натакле
И дукате о врат обесиле,
Блузе скупе од кадињ, синиле
Са чипкама и са другим чудом.
Вели њима млада Црногорка:
„Бејте од нас незване туђинке!
„Ми вас к нама у коло не звасмо,
„Ви не знате и не осећате
„Наше игре и наше весеље,
„Само права, народна девојка

"То је наша мила посестрима."
 Каћиперке ником поникоше
 И беседи Сремица девојка:
 "Не говори тако Црногорко!
 "Ми смо праве ратарске девојке
 "Наши оци прави су сељаци,
 "А и мајке Српкиње су праве."
 Вели нојзи Црногорка млада:
 "Да си права ратарска девојка
 "Тканицу би ти носила своју."
 "И либазу од црнога сукна"
 Још добици Србијанка сеја.
 Док су оне тако беседиле
 У добри час и срећу народну
 Долетеше голубице беле,
 Спустише се у коло сејама.
 То не биле голубице беле
 Већ то биле дичне госпођице
 Господског рода и племена,
 А све у свом народном оделу
 У тканини тананој и лепој.
 Кад видеше посестриме миле,
 Загрлише своје сеје праве,
 У коло их лепо прихватише,
 Па ће рећи Далматинка млада:
 "Сад вас познам миле моје сеје
 "Пригрлисте народно одело
 "Носите га, носите с' њиме.
 "Оне тамо туђе моме веле:
 "Да су праве ратарске девојке.
 "Нису богме, по богу сестрице,
 "Нису оне ратарске девојке,
 "Него неке туђе каћиперке;
 "Моду носе ни бриге их није
 "Моду носе, а свет им се смеје;
 "Оцеви им земљу распродају
 "Да наките луде ћерке своје."
 Ал' беседи Николића Анђа
 Господског рода и племена:
 "Нису оне сиротице криве,
 "Наше сестре ратарске девојке,
 "Што их мода толико занела.
 "Оне виде све туђинске моде
 "Ал' не виде народног одела.
 "Покажимо миле Српкинице,
 "Да смо праве ћери из народа
 "Не стид'мо се тканину носити,
 "Па ће наше и сестре ратарке,
 "У час добар истим путем кренут,
 "Пригрлиће народно одело,
 "Те постати праве потокиње
 "Дичне сеје Косовке Девојке!"

Законои у корист ратара у Србији.

"Вјештина козе пасе" вели Србин. Свако зна, да неки човјек зна боље правити обућу, или кола, или одјећу или друго што, него други

човјек. Тако је то и у обрађивању земље. Швабо и Француз зна боље радити земљу од Србина, Србин из Баната од Србина из Хрватске и Славоније, а овај опет боље од Србина у Турској. Ко боље ради тај више добије са земље, која је исте доброте.

На то, видите, држава мора пазити, па и она учинити, колико може, да јој држављани ратари што боље раде земљу.

У Србији се пазило на то, па је тамо за то створено неколико закона.

Закон о пољопривредним станицама:

Сваки округ (има их тамо 15 у земљи) мора уредити пољопривредну станицу. То је имање, у ком мора бити 60 хектара земље (једно јутро и две трећине јутра) за сијање разог жита, 2 хектара за винограде, 2 хектара за воћњак, 1 живинарник, 1 пчелињак, 1 свиларницу и уз то потребне зграде, алате и стоку.

Свака општина у округу мора на ту станицу послати сваке године о свом трошку једно писмено момче, да ту 2 године учи радити земљу, како је раде напредни народи.

Закон о среским расадницима и о лозним расадницима:

Сваки срез (котар) мора уредити имање од 10 хектара. На том имању одгаја се свакојако воће, винова лоза а и земља се обрађује.

Свака општина мора послати у срески расадник 2 момчића писмена на одређено вријеме. Они се ту уче, како се воћка одгаја, сије, сади, калами, како се пакује за отпремање у свијет, како се неко воће суши, и тако даље, све што је потребно.

У земљи се по истом закону мора уредити 7 земаљских лозних расадника. У тим се расадницима одгаја лоза америкањска, каламљена и некаламљена. И у ту школу мора свака општина изабрати и послати онолико писмених момчића, колико је потребно, да се поуче виноградарству.

Закон о лову од 1898. године:

Познато је, да по нашем закону, ко има 400 јутара земље и више, може ловити слободно, да не плаћа порезе за лов. А ко има мање мора платити.

У Србији није тако. Свако, па ма имао бог зна колико земље мора платити порез за лов, као и онај, који нема ни јутра земље. Свако мора платити, па онда тек ловити. Нема ту разлике између богаташа и сиромаха.

Дакле из ових набројених закона види се, како се и за несретне владe краља Александра ствараху закони корисни ратару. Тако и мора бити у земљи, гдје је велика већина ратара. Тако треба да се ради и код нас. Зато народ мора pazити кога ће слати у сабор за посланике.

Има у Србији и других закона, који су повољни за ратаре. Тако тамо народ има пуно већу власт у општини него овдје. Ми ћемо се постарати, да још тих закона прибавимо, из којих ћете видјети, да се народу може учинити нешто, кад он пази, кога бира у сабор.

Кад они ратари у Србији пазе на то, зашто не би и Срби ратари овдје. Нијесу ли они Срби некакви друшћини људи него ми.

Срби треба да бирају оне посланике, који ће се постарати да се и код нас учини једном нешто у корист ратара. „Српско Коло“ ће препоручити такве људе, које препоруче они извршни одбори српске самосталне странке у Хрватској и Славонији, што их је народ изабрао на скупштинама. Корист народна мора бити преча од свега другог.

А.

Шта убија Србе ратаре.

Већ смо у овом листу говорили, како има много рђавих навика код наших ратара, па издају нама на различите непотребне ствари и тако сами себе упропашћују.

Недавно је писано из Двора (Банија) у „Новом Србобрану“ о моди и раскопу, који тамо владају. Но то није само у Двору и његовој околини, него и по осталим нашим мјестима. Ево што је писано о том из Двора: Код нас у Двору, а тако исто у околини завладала је и претела маха мода и раскош. Кетени и конопља се више не сије, јер дјевојке носе и купују сав прибор у дућану. Нећу крити, нека чују читаоци и ове ствари:

У Јаворњу, има Л. Ђ. јединицу кћер, али има и синова. Тај је човек врло сиромашан, да не може сиромашнији бити, ал он је својој кћери објесно о врат у дукатима 1000 К, већ од прије двије године. Све што је могао закнупити од својих уста, сав свој приход у толико година, стрпао је њој под врат. А и што је још горе, чујем гдје каже, да је не да за ратара никакова, већ за какова било писара. Не зна, јалан, како је жалостан писарски крух, и да нема слађег круха од ратарева.

Његова остала дјена, а и он, иду голи и боси, и пратиће их то још до гроба, јер што

је на њу метнуо, могао је ипак створити и себи и дјецу мушкој удобнији живот.

Колико ли штете у тима дукатима, само што леже бадава? Колико ли несреће за њу, кад се већ учи, да она није за ратара, јер бајаги носи велики гердан? Отићи ће новац као мутна вода; још нека се уда за човјека, који ће умјети оне стотине спискати у пијанству и картању.

Чему толики дукати? Ако отац кани дати својој кћери нешто, то нека даде у благу, гдје ће нарасти корист из тога, па нека рече: Ово је моје кћери, кад се уда, нека гони краву, волове итд., што је вредније, него мртав новац, па ће се удати за скромна ратара, са којим ће у раду и љубави до смрти живити.

Тако је уопће у овој околици. Још се само добро држи народ у брадским предјелима, као н. пр.: Горичка, Брђани, Котарани, Љубила, Љесковац, Жирован итд.

А што се тиче дуга у равнинама, то је већ претело маха, јер поједе мода и раскош. Све је задужено и упропашћено, и кад дођеш овамо на зборове, видјећеш, да се дјевојке у већини овдје сјају од дуката а овамо су све куће задужене.

Овдје народ ујасно пије ракију, а особито шпиритус (т. зв. ђикана). Сваким свецем пуне биртије ратара, који по цијели дан пију, мјесто да се Богу помолу, па на рад. Кад се жени и удаје, ту се пијанчи по цијеле јесени; тад се троши немилеце. А зар да човјек може да живи, кад увијек троши више него ли заслужије?

Кад су упоки, ту се скупи цијело село, па послје упока сви на вечеру, гдје се пије и једне чак и до дана, а кућа се затире.

Што се тиче процеса, то је у селу Г. већ све огреало. Ту се комшија један с другим свађа за сваку маленкост. Ту се адвокати плаћају, ту се парнице воде по двије, три године. Ту је мржња, један спрема другога, ту се све два и два увијек гоне на процесе; јадан народ!

Очекујемо, да ће чланови српских земљорадничких задруга показати примјером, како ваља живјети и радити. Ено, у Малом Грацу, задругари се договорише и укинуше даће (кармине) међусобно. Не испија се више за испокон душе, која се представила, па се ипак није ниједна до данас „повампирила“.

Руско-јапански рат.

Преговори о миру.

Преговори о миру између руских и јапанских пуномоћника приближили су својо крају. У понедељак је 15. (28.) августа била одлучна седница, која може да буде последња.

Савјетујте своје рођане и пријатеље да купују и читају овај лист.

Многи се политичари надају да ће ипак доћи до мира. Хоће ли се те наде испунити, видећемо врло скоро. Не само за Русију, него за све нас Словене, особито за балканске државе, била би права срећа, да се склопи мир. Ова прилика, кад је Русија забављена на Далеком Истоку дошла је била као наручена, да непријатељи наци и свију балканских Словена кроче напред и да покушају омерити брк оним масним залогajem, за којим им срце одавно гине.

Да ли ће доћи до мира? Због скупоцене руске крви хиљада и хиљада људи, због велике Русије, због нас малих словенских народа и држава, ми то морамо желети. Русија не да ни копјејке накнаде ратне штете Јапану, али му је, као што неке вести кажу, припревана дата пола Сахалина. То је руска последња реч. У понедељак се одлучивало о том. Дај Боже, да до мира дође.

Једно зло.

По закону општински билежници могу правити купопродајне уговоре. То је наређено зато, да се народу олакша. У општини је то лакше, јер је општина и најближе ратару. Особито код задруга, у којима често има подоста чланова, лакше је обавити посао код општине и с мање трошка.

Али често опш. билежници не знаду закона, па начине купопродајни уговор, и ако се дотична земља због неких запрека не може продати или кад праве уговор, не обаве све оно, што закон наређује, да уговор буде валдан.

Неки чиновници ураде то и зато, што хоће да заслуже, бриге њих за ратару.

Кад уговор не ваља, не може се земља пренијети, те често због тога дође до парница, свађе, туче, па божје и до крви.

Тако смо опет сазнали за један случај у Бањини, где је билежних начинио неваљан уговор, те је дошло до парнице, која је дутотрајна, па ће прогутати више новца, него што земља вреди. А може бити и већег зла.

Ратару требају зато, гдјегод се може, отићи адвокату или јавном билежнику, па им рећи, да добро знае има ли каквих запрека продаји и да уговор начине тачно, како закон прописује.

Истина да је адвокат скупљ, али често и билежници више рачунају него адвокати. Исто тако треба и билежнику прикрити да добро зна. А више власти, котарске области, жупаније и влада требале би строго позвати, да билежници ваљано врше свој посао и казнити их, ако га не ураде честито. Билежнике, који овозиколадо народу праву, треба пријавити вишој власти. Није лако једном ратару стотине круна бацати на парнице.

Срби адвокати и јавни билежници, ако у њима има и труп српског срца и крви, требали би да народу српском овај посао што Јефтимије ураде и да му помогну, како ће се избавити из бјезде. Србину треба да помогне, јер дружиче ало у туђини.

Шта нам пишу из народа.

„Српска читаоница и књижница у Варешу“ у Босни.

Дана 31. августа о. г. одржана је народна скупштина у Варешу, која је сазвана од свештеника варешкога и трговца Милана Симића. Главна сврха те скупштине била је оснивање српске читаонице и избор привременог одбора, који ће послати „Правила“ земаљској влади на потврду. Скупштина је била добро посећена како од стране Срба православне ајере тако исто и од стране Муслимана. Пошто су прочитана правила пришло се је тајном избору привременог одбора. За председника је изабран г. Милан Симић Шишковић трговац, за потпредседника г. Неђељко Јојић, а за одборнике г.г. Максим Јовановић свештеник, Ведерик Радочић, Никола Пантић, Мухамедаг Омерагић и Алијага Мулић.

Припремени одбор је послао правила земаљској влади на потврду, која ће земаљска влада сигурно што брже потврдити, јер су иста правила од ријечи до ријечи потврђена у Фојници код Гајца.

Господине уреднице! Позивом на главну скупштину апелује се на слогу између нас Срба у Варешу, јер већ одавно су у некој свађи између себе куће Симића и Ристића, двије најугледније куће.

Поред свега тога што је овај позив потписао један члан куће Симића, то ипак стари самоуки конзервативац г. Митар Ристић не могодијаше раздвојити опћу народну ствар од личних трговачких интереса, него ово последње претпоставио првоме.

Жељели би смо склад и љубав међу браћом, јер то нам је једини спас.

„Српска читаоница и књижница у Варешу“ има до сада 42 члана.

Вареш, 5. августа 1905.

Старина.

За „Српско Коло“.

Пријатељи „Српског Колоа“ и Срба ратара из дана у дан све се множе, те настоје, како би се „Српско Коло“ што брже и више раширило у народу нашем. У овом броју можемо такође да забележимо лијеп број имена народне господе, која се заузимљу за „Српско Коло“ и не жале за то ни труда ни новца. Тако је г. Бока Павлица из Сиска приликом свог боравка у Загребу предао управи „Српског Колоа“ К 27 као претплату за 15 претплатника. Госп. Милан Зурковић из Ирига послао је К 20-20 као скупљену претплату за 9 претплатника. Уследна српска трговачка радња у Турском Бечеју послала је даље К 14-40 као годишњу претплату за 6 претплатника. Госп. Никола Вујашковић из Миклеушког послао је управи „Српског Колоа“ К 9-60, па нише на купону: „На дан св. Илије походио ме је г. Милан Будин трговац из Вуковаја и учурио ми је ову споту за четири претплатника из родног мјеста Миклеушке, што одмах шаљем с молбом да се листови на ме шаљу“. Лијепо је од г. Будина, када се овако сјећа својих људи, свога родног мјеста.

Даље је послао г. Коју Бунаревић из Старих Бољана К 7-20 као годишњу претплату за 6 претплатника. Госп. Милош Н. Јовановић из Слатине у Босни послао је К 8-40 као скупљену претплату за 4 претплатника. Пречасни госп. Милан Машин парох у Бунићу послао је даље К 10 у име претплате за „Српско Коло“. Госп. Јово Ролић из Призора у Босни послао је управу нашег листа К 7-20 као годишњу претплату за 3 претплатника.

Сима овима нека је срдачна хвала, па се моле и остали пријатељи Срба ратара, да се овако заузму за „Српско Коло“.

Шта се збива у нас и у свијету.

У Угарској стоје ствари још увек онако, као и пре. Мађари не попуштају. Нити се плаћа порез, па држава нема новца, нема рекрута, ерацрезервисте биће позвани у службу, да наплате оно, што не достаје, управа је запела, јер жупаније и градови не слушају владе и откажују јој послушност, па не само у Угарској, него у читавој монархији Аустро-Угарској иду ствари све некако нагору. 1. (15.) септ. састаје се сабор, па ће, како погледа, пући тиква. Која ће страна победити, да ли Беч или Пешта, видећемо. Да Беч не може уништити Мађаре, то је јасно; он може у најбољем случају приморати Мађаре, да мало попусте али друго ништа. То влада и владина већина у загребачком сабору неће да виде, него се предају у слепу службу Бечу. Иде време, па ће се видети, како се ауто свети слепа служба туђину у борби против слободе једног народа.

Просвјетни Савјет у Црној Гори. Указом кнеза Николе објављен је у последњем броју „Гласа Црногорца“ закон о уређењу Просвјетног Савјета код министарства просвјете и црквених послова. Овај ће Просвјетни Савјет подносити министарству своје мишљење у свим важнијим питањима ниже и средње наставе, школског унутрашњег и спољног развика и школске наставне књижевности. Овај закон ступа у живот 1. августа ове год.

Незадовољство у Бугарској с кнезом Фердинандом. У Бугарској влада велико незадовољство с кнезом Фердинандом. Чак се по Бугарској сада шире штампани прогласи, у којима се бугарски народ позива да саргне с пријестоља кнеза Фердинанда. Полиција се ужурбала због тога и тражи те прогласе, а у народу је стање веома озбиљно.

Страдање Срба у Турској. Из Македоније је стигао глас, да је једна грчка чета напала село Каландрот у деринској кази битољског вилаета и убили 16 егзархијских Срба. Бугараци су запалили српски манастир Лиселат у битољском вилаету и ножевином изболи економи Ташка. У селу Царевци, прилепској кази, Арнаути су напали на тамошње Србе и поубијали 17 Срба, међу њима и неколико жена и дјевојка.

Арнаутиски упади у Србију. „Београдске Новине“ пишу, како је Арнаутима мало што на буљуге убијају

Србе по Старој Србији, но у последње вријеме чешће прелазе преко границе у саму Србију и убијају српске грађане и војнике. Тако је недавно више Арнаута прешло границу српску и запало у засједу, да убију кога од Срба. На несрећу своју прођу поред ове аликовачке засједке два редова граничне трупе Макарије Пауновић, из Петричма и Ђира Вујанић, из Параштице. Арнаути опале плотуну на њих и Макарија на мјесту убију, а Ђиру лако ране у латат, па побјегну. На глас плотуна потрче српске страже са свих страна мјесту, одакле се плотуни чули, а по том ударе у потјеру за разбојницима, али они узмашу.

Француско-енглеско зближење. Ових је дана француска флота походила енглеске луке и у том су поводу приређене у Енглеској велике свечаности. Заповједници француских бродова дошли су и у Лондон. Енглески сабор приредио је у суботу њима у почаст сјајну гозбу. Министар-предсједник Балфур наздравио је француску флоту Казао је, да су ове походе претеча мира, који ће завладати читавим свијетом од Запада до Истока. Енглески и француски народ треба да увиди, да су њихови свијетски интереси исти и да међу собом ненају рапта да се преиру.

Различне вијести.

Народно-Митрополијски Црквени Савјет састао се 11/24. августа у Срем. Карловцима. Вијећање ће трајати неколико дана.

Претплатницима из Стрмена. Пићате нас, да ли је могуће, да „Српско Коло“ излази сваке недјеље, па да бисте вољни били радо дати двооструку цијену за лист. На то Вам можемо одговорити, да бисмо и ми ради, када би „Српско Коло“ могло излазити сваке недјеље. Но да то буде могуће, требали бисмо исто тако очитовање и од других 4000 наших претплатника, јер би лист дахако морао бити скупљи него досад. Осим тога требало би да буде и број претплатника већи него досад, јер су издаци за штампу, отпремање листа, плаћање људи, који пишу за лист и воде књиге веома велики. Када би се дакле наши пријатељи још боље заузели за лист, па да буде још знатио више претплатника, а осим тога, ако се изјаве наши сви претплатници да би били вољни дати двооструку претплату за лист, онда би могло „Српско Коло“ излазити сваке недјеље.

Познамо дакле све своје претплатнике, да се у појединим мјестима о том договору, на нам пишу, што су одлучили, да се знамо равнати.

Пунољетство српског нашествјеника пријестолу. У краљевском двору српског краља Петра у Београду спремају се за свечану прославу на дан, када ће српски нашествјеник пријестолу Ђорђе бити пунољетан. Прослава ће трајати три дана. На овој прослави биће и кнежевни Божидар и Алексије. Тога дана биће произведени у чин потпоручника наредници — питомци Војне Академије и помисловање се политички кривци. Биће и одликовања.

Нове српске земљорадничке (ратарске) задруге. У Лезимпир (у Срему) основали су врли Срби себи своју српску земљорадничку (ратарску) задругу, која је одлуком Судбеног Стола Митровачког од 22. јула ове године потврђена.

У Голубинцима (у Срему) основали су свесни Срби Голубинчани себи своју српску земљорадничку (ратарску) задругу, која је одлуком Краљевског Судбеног Стола Митровачког од 12. августа ове године потврђена.

Сад у Срему има свега 63 српске земљорадничке (ратарске) задруге.

У Батинанима (у Славонији) основали су онамошњи честити Срби исто тако себи своју српску земљорадничку (ратарску) задругу, која је одлуком Краљевског Судбеног Стола Пожешког такође од 12. августа ове године потврђена.

Сад у Славонији ради 31 српска земљорадничка (ратарска) задруга.

О раскошу (моди) и осталима штетнима навицама нашим. Управо је изашло из штампе у издању Савеза Српских Земљорадничких Задруга под тим насловом предавање свештеника ниђијског Радослава Марковића, које је држао у Дарувару 17. маја ове године на Осмом Конгресу Српских Земљорадничких Задруга. Књижица износи 37 страна. Цена јој је само 10 потура.

Савез Српских Земљорадничких Задруга одштампало је предавање у 15000 примерака, а ударно цену књижици што је јефтинију могао. Учинио је то у племенитој намери, да се то колико криво толико поучно и корисно предавање узможе растури и што већем броју у народ. Позивамо све родољубиве Србе и Српкиње да се заузму па да ова корисна књижица заиста што јаче у народ продере.

Књижица се може поручити само у 9 или 18 примерака, пошто је тако поштарина мања. Поштарину за отпрему сносиће Савез Српских Земљорадничких Задруга. Стога сваки поручилац има да пошаље само онолико пута по 10 потура, у колико примерака предавање поручи (дакле 90 потура или 1 круну 90 потура).

Кинге ће се слати само онемо ко унапред новац пошаље (с поузећем или на како друштво неће се никоме слати).

Новац се шаље на ову адресу: Централна Каса Српских Привредних Задруга, Загреб, Илица 7

Ратар министар. У новом шведском министарству је министар привреде ратар Петерсон из Паласбоде. То је први пут што је у Шведској ратар постао министар. У Данској је од год. 1901. министар привреде Одан Хансен, ратар из Селанда. И, он се на том месту показао као врло добар и савестан.

Колико човек попије. Неки научни енглески лист израчунао је, да средњи човек попије до своје 50. год. 35.000 литара воде, вина, пива и т. д. Ко до 50 године не потроши толико текућине, није правилно развијен човек.

Дужницима „Српског Кола“.

Као што смо већ јавили у првом броју, сваки онај, који није платио претплате до 1. јула ове године или до краја године добио је засебно писмо, у ком му је назначено, колико дугује претплате до 1. јула ове године. Молимо стога све своје дужнике, да нам одмах пошаљу дужну претплату, јер не можемо давати лист на вересију и улађивати се због тога у дуг. Сваки тражи своје, па и ми морамо своје, ту малу претплату, за коју није вриједно толико опомена и шаљања писама и плаћања поштарине. Само мало више обазривости према „Српском Колу“ од стране наших дужника, па тога свега не би требало. Не ради се ту о великом новцу, него о цигле 2-40 на годину. Та човек би их испросио преко године!

Надамо се дакле, да ће ово бити пошљедна опомена за наше дужнике.

Повјереницима „Српског Кола“.

Молимо своје повјеренике, који добијају по више примјерака „Српског Кола“, а нијесу досад претплате покупили од претплатника и нама је послали, да то што прије учине. Имамо доста претплате на дугу, а лист има великих издатака, па смо у неприлици. Увјерени смо, да ће наши пријатељи схватити наш положај, па ће то радо учинити у интересу „Српског Кола“ и наше опће народне ствари.

Фабрика
анализија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
напана

Г. СКРБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручиће своје

признато солидне, тачне и јефтине

фабрикате

Шевојници бабла и франи.

Изазвај два пута
— у мјесецу —

Дјела из Аустро-Угар-
ску: на годину К 2-40
на годину К 1-20
на четрт год. К — 60
За друге земље: на го-
дину 4 крупе. Поједи-
на бројева 10 пут.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по
ценовнику. Ако се ви-
ше од три пута упр-
иштују, рачунају се је-
динично.

Уредништво се налази у
Писмоуљеном у-лицу бр. 8
Писмо се шаље на уред-
ништво „Српског Коло
народног листа“. Уко-
лико се не шаљују —

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Спремај се народе за изборе.

Ми смо већ толико пута говорили у овоме народном листу, како наша краљевина Хрватска и Славонија има од свију држава у свијету најмање изборника за сабор. Од народа гласа само онај, који плаћа 30 форината пореза, а у личко-крбавској и модрушко-ријечкој жупанији, јер је земља најсиромашнија и порез мали, онај који плаћа 15 форината. А међутим сваки чиновник, било опћински, било котарски, жупанијски или изадин, порезни или финансијски, пензионар чиновник или пензионар официр без обзира на порез имају право гласа. Помислите само ово: за скупштину или сабор у Србији бира преко пет сто хиљада изборника а у Хрватској и Славонији, која је бројем душа велика колико и Србија (два и по милијуна становника), има десет пута мање изборника, то јест педесет хиљада.

Из тога одмах видите колико је шири слобода избора у Србији, гдје се много више чује народни глас, а осим тога је тако тајно-гласање куглицама. Али зато се данас и гледа с поштовањем у Србију, гдје влада слобода, какве ми овдје немамо. Па видите, браћо, кад би у наш сабор у Загребу дошли прави народни људи, они би дали сваком одраслом човјеку из народа глас, а не би као сад гласало од сто становника само два. Али то неће да даду они мађарони што су сад на влади, јер је лакше за њих код избора да прођу. Онако, кад би у нас било изборника као у Србији не би они побједили на изборима и не би владали.

Сад настаје питање, како може народ побједити, па и данас послати у народ праве народне људе од опозиције. Ево овако на лијеп и паметан начин: Лијепо се састану народни људи из села, који немају право гласа с оним човјеком из села, који бира посланика и гласа, па му рекну: Чујеш брате, ти видиш

како нам је тешко свима, да не можемо више да живимо, немој гласати за паприкаши, него гласај за правог нашег народног човјека, као што нам поручују наши људи из Загреба и наши прави људи ондје. Ти не гласаш само за себе, већ за све нас, па не гријеш душе, већ свој глас дај народним људима. Ако наши људи добију већину за сабор, они ће нам дати нашу народна права, па ће се и наш глас слушати, и бираћемо увијек само оне, који раде за добро народно, а не оне, којима је народ девета брига а њихова корист и цип прво прије свега.

И кад му тако кажете, он ће вас јамично послушати, јер вас као паметне људе послушати мора. Само тако можемо на изборима побједити.

Чуј, дакле, народе. Говори се да ће већ скоро за мјесец, два дана бити избори за сабор. Спремај се, дакле, одмах за рад. Распитајте се ко у селу и граду има глас, па га лијепо саијетујте. Ако не би сад било избора, до године у ово доба морају бити избори по закону.

Радите, дакле, онако, па ће народ побједити.

Пунолетство српског наследника престола.

Прошле је суботе, 27. августа (9. септембра) на полу Банџи крај Београда проглашен наследник српског престола краљевих Ђорђе Карађорђевић за пунолетног. Тога је дана наследник навршио 18-ту годину и по Уставу, темељном државном закону, проглашен за пунолетног. Подејдно је тога дана произведен од подофицира за официра (потпоручика кај) у Србији неле, а код нас поручник или лајтман). Код свечаности су ове били сви заступници страних држава, краљевска српска влада, митрополит од 3 владике, многи други достојанственици и сва сила народа.

Знамо, да ће се наш српски свет радовати, ако му изнесемо, како је текла та свечаност.

Српска је то, брате мој, крп у жилама српског краља и његова сина, пета она, која тече и у жилама нашим, па како не би радо чуо, шта они раде тамо преко Саве у слободној српској земљи.

Свечаност је текла овако. Кад је краљевска породица дошла на Бањину, одслужена је служба божја, а после службе изговорио је престолонаследник и потписао заклетву, коју је потписао и митрополит и предао краљу. После овога предао је краљ наследнику знакове ордена цара Лазара, а затим му је краљ изговорио овај дивни говор, који је пун лепих мисли и савета, што их краљ отац даје краљевићу сину. Из говора се краља Петра види, како он воли народ и како сина упућује да пази и чува ту љубав. Па чујте, дакле, тај краљев говор српског краља своме сину:

„Мили сине мој. Велика је радост моја била кад ми то је Бог пре 18 година подарио. Још већа је радост моја данас, када те као пунолетна произодим за официра моје миле и храбре војске. Важне су се промене десиле у нашем животу за то време. Ти си рођен далеко од отаџбине своје и чекао си за њом као и ја, као и ми сви. Милошћу Божјом и вољом народа српског наша су права повраћена. Ти постајеш пунолетан као наследник престола и официр српске војске. Једнога дана када то буде воља Божја, ти ћеш заузети моје место, постати и краљ Србије и командант војске, у којој си од данас потпоручник.

Дужност је твоја сине, да се дотле спремиш за тешко бреме, које те чека. Час у који ћеш ти заузети моје место одредиће Свемогући, а Устав, дело људско, још те данас проглашава за способног да то место заузмеш. Само, сине не мисли, да се знање и искуство може стећи

ма каквим уставима и прописима законским. Зато су потребне многе године напорног рада и гноздене воље. Ја од тебе очекујем и земља од тебе тражи да сву своју снагу заложим, да прибереш она многострука знања, која ће ти као владару требати.

Не знам, сине, да ли ћу ја имати толико времена и могућности да те посветим у све послове владарске. Савет пак који ти могу дати још данас, јест, да као владалац увек чуваш и поштујеш Устав и законе земаљске. Знај сине,

да ћеш само тако наћи и стећи љубав и поштовање народа свога. *Без љубави народне пак слаби су трестоли земаљски.*

Крај тога, сине, српче твоје мора бити испуњено само љубављу према сваком грађанину српском. Никада ни једног тренутка, не сме владалац осетити мржњу ни према коме поданику своме. Ма како био уман и сиреман владар не може да врши све државне послове сам. Зато је потребно много људи и најтежи је задатак владачев да их пронађе. У томе тешком послу за владара ће бити велика олакшица, ако никога не буде мрзео, ако свакога буде подједнаком љубављу примао и са њим се саветовао.

Још и трећи савет,

сине, не мање важан за тебе као за будућег владалца. Владалац је човек, а човека нема без мане и погрешака. Али мане и погрешке владачеве нису што и обичних људи. Зато, што је владар на највишем месту у земљи, што су њему управљени сви погледи и његове грешке одмах свако види. Мане, које се код обичних људи кад и кад не опажају, на владару изгледају велике и неопростиве.

Одвикавај се, дакле, сине, од свих мане, које на себи опазиш, или ти их други укажу. Труди се, да што мање грешим, а учиним ли грешке,

Наследник пријестола Ђорђе као српски војник.

поправљај их што пре, да би се што пре и заборавило. Буди уверен, да ће само у миру и срећи земље, којом будеш управљао, лежати и твоја срећа.

У народу пак, који би вечно уадисао и проклињао судбину своју, не би ни ти могао бити задовољан.

Из историје народа видећеш и научићеш, сине, да су ердно грешили они владари који су мислили, да је земља ради них, а не они ради земље и народа.

На теби ће бити да поправиш многе последице таквих погрешака владарских, то ће од тебе тражити Србија, то ћу ти оставити у аманет и ја.

Спремај се, сине, за тај велики и тежак задатак. Народ ће те благосиљати, а у благослову народном лежи срећа Владара*.

Иза овога говора, кога је краљ тронуто изрекао, примио је наследник престола честитана по утврђеном програму, а затим је усео на коња и ставио се на чело свога пука, који је са осталом војском продефиловао пред краљем. Дефиловање је протекло у најбољем реду и многе су се трупе одлично држале.

Иза дефиловања приредио је краљ у барици на Баници закуску, мали ручак, на којој су били чланови владе, многи великодостојници, те официри београдског гарнизона. Ту је министар војни пуковник Васа Антонић поводом овога свечаног догађаја поздравно краља и наследника, на што му је најпре одговорио краљ, препоручивши наследника другарској љубави српских официра, а за тим је и наследник са неколико речи поздравио своје нове другоре српске официре.

После закуске вратио се краљ са наследником Ђорђем, краљевићем Александром и свитом натраг у двор. Уз пут их је сакупљени народ бурно поздрављао.

Тога дана после подне одржано је у Топчидеру народно весеље, у вече је у дворцу био велики бал, а у Нар. Позоришту свечана представа.

Свечаност је завршена сутра дан, у недељу, на Баници тркама, којима је присуствовао и краљ са наследником и с краљевићем Александром. Биле су 4 трке.

Поводом ове свечаности честитали су краљу телеграфски многи владари, међу којима цар и краљ Франца Јосиф, цар Никола, краљ Виктор

Емануел, француски председник Лубе, грчки и румунски краљ, кнез бугарски, наследник прногорски и т. д.

Српска повјест.

18.

Насељавање Хрватске и Славоније Србима.

Чим су Турци 1463. године заузели Босну, почели су преко њених граница проваљивати у Хрватску и Славонију. 1469. године провале Турци у Лику и у земље уз Саву, те страшно опусте све крајеве у које су продрли. Онда су Турци скоро сваке године проваљивали у Хрватску залијетали се до мора на и у саму Крањску, Корунску, Штајерску и Истрију по некоје године умели би и повисе пута провалити и све пустошити. Саме 1471. године одвели су у робство 80.000 душа. 1527. год. освоје Турци Лику. Турска међа нишла је од Босне преко плитвичких језера и Коренице даље.

Честим проваљивањима Турци су опустошили сву Лику, становнике што поклати што у робство одвели те је земља опустјела. Зато Турци, кад заузеше Лику почеше из Босне да довлаче српски народ и да га насељавају по Личи. Тако је доста српски народ населио садашњу личко-краванску жупанију по турској вољи. Али српски народ је сам, по својој вољи, насељавао све оне крајеве, у којима сада живи, осим Лике. То су садашња жупанија модерно-ријечка, загребачка, бјеловарска, пожешка.

Све крајеве у тим жупанијама, које границе с Босном, опустошили су Турци као и Лику. Разумљиво је дакле, да су Срби оставили небага насељене крајеве у Босни, гдје им је уз то још увијек висила над главом сабља, и насељавали крајеве празне. А уз то су власти тадашње царевине Аустрије саме мамиле српски народ азијати да је хрбар и јуначан, па да ће оне опустјеле земље бранити крваво од Турака и тако им стати на пут, да даље не пустоше. Гдјекад су парске чете проваљивале у Босну и силом довлачиле српски народ у ове крајеве, тако је он био потребан онда у царевини.

Тако су око 1493. године насељени Србима из Босне крајеви око Огулина, у садашњој модерно-ријечкој жупанији. Чим су се неки Срби туда настанили, почели су се што сами од себе, што на позиве већ насељених Срба по оним крајевима насељавати и други Срби. Тако су насељени крајеви око Гомрија, Жумберга, Мариндола, Пашког, Дубрава, Пожикаша и тако даље све од 1500—1650 године.

Кад су Турци страдали под Бечом 1683. године и били потјерани из Угарске, Славоније

и Хрватске почео се српски народ још живље насељавати по Хрватској. Тада су насељени крајеви око Горњег Карловца, као Војнић, Будачић, Скрад, крајеви око Слунја и тако даље. Тако је ето у двеста година насељена и модерно-ријечка жупанија Србима.

Од године 1640—1791. насељена је Србима и Банија, а то је јужни дио загребачке жупаније, крајеви око Костајнице, Петриње, Галине, Топуског. 1768. године било је Срба у свима до сад набројеним крајевима 125.762 душе, а сад их има туда преко 350.000 душа.

Како год што су Турци сами насељавали српски народ па Лици, кад су је освојили и растјерали старојединоне, тако су радили и по Славонији и у њу су они силом довлачили српски народ из Босне, јер Турци сами нијесу хтјели радити земље, па су морали довлачити рају да им она земљу обрађује. Тако је Србима насељена жупанија вировитичка. А у жупанију бјеловарску и нарајдинску, које Турци нису освојили насељавали су се Срби на позиве царевих генерала и других власти. Ето тако су у дије стотине година од 1500. године до 1700 у главном насељени Хрватска и Славонија српским народом. Јадни српски народ што по својој вољи што силом остављао је стара огњишта и селио у туђе непознате крајеве гдје је вјечито морао с пушком стајати на стражи и заштити ту нову домовину крљу својом, да је одбрани од силних Турака. Како је српском народу захваљено на толиким његовим јуначким дјелима и потоцима крви, што их је продило бранећи границе нове домовине, причаћемо други пут.

Дружина Михата хајдука.

Одметну се Мијате ајдуче,
Одметну се у гору зелену,
Од зулума бега Љубовића,
Од глади је црну земљу јео,
А од жеђи с листа воду пио,
Док је јунак дружбу сакупио:
Бојца Вука, рођена нећака,
И Жеганца његова нећака,
И Ивана Мокропољанина,
И Нићету пред четом војводу,
Жеравицу и Помамљеницу,
И Видоја љуту Жеравицу,
И Паука старога ајдука,
И онога Стргоглећу Луку,
На коме је капа од два вука
И челенка од четрест пера;
И Романа друга вијернога,
Љута Стегу и црна Гаврана,
Стега стега, црни Гавран веже,
Куд га веже, срце му се стеже,

И онога Јерка чобанина,
Који носи дренову батину,
Седом ока суве дреновине,
Три карике пуно денет ока,
Све цериће по гори посуши.
Кад је Мијат дружбу сакупио,
Ал' беседи Мијате ајдуче:
„Слушајте ме, моја браћо драга!
„Слушајте ме, што ћу беседити;
„Да идемо, да бега арамо.“
Па одоше двору беговине,
А код двора бега не бијаше,
Већ кадуна млада беговица;
Ал' удара Мијате ајдуче,
Он удара прстеном у врата:
„Отвор' врата, млада беговица!“
Ал' беседи млада беговица:
„Ид' одатле, незнама делијо!
„Ја ти не смем отворити врата
„Од проклетог Мијата ајдука.“
Ал' беседи Мијате ајдуче:
„Отвор' врата, млада беговица!
„Та давно је Мијат погинуо,
„Још јесенас о Мијољу дану.“
Врат' отвара млада беговица,
Мијат грли младу беговицу,
Он је јунак и грли и љуби,
Па шњом оде у бијеле дворе,
А јунаци горе на чардаке.
Док се Мијат буле наљубио,
Јунаци се понасуше блага,
Бели гроша и жути дуката;
Па беседи Мијате ајдуче:
„С Богом остај, посестримо моја!
„Да с' у здрављу опет састанемо!“
Ал' беседи млада беговица:
„С Богом пош'о Мијате ајдуче!
„Да Бог даде да се разумремо,
„Ал' да једно друго не видимо!“

Шта нам пишу из народа.

Мали Градац. (Наши селачки јади и невоље.) Турцим ти се, „Српско Коло“ моје, на поступак ова наше госпде од опћине према нама селацима, Притисле нас којекавје глобе, да душом да'нути не можеш. Ако ми не вјерујете, ено вам Станка Казане. Већ 15 година нема тај човек пса у кући, а сваке године плаћа поштарину. Притукује се чојек: „Немам пса већ 15 година“, вели. А јок он плаћа и даље. Записали га тамо у опћини, па ће, ваљај ако овако потраје, плаћати за пса и кад му газда умре, и тако би нас преживио господара!

Један је сиромашан селак одијељен је од оца и млаће браће, која нијесу код куће, већ се ради зараде развила по свијету. Отац је слаб и овај подјезак остаје с отцем код опћинске вортије за помоћ оцу, јер је овај слаб, па не може да ради. Али он мора и за млаћу

браћу на раду са мотиком и сикиром да сјече дрва за опшину. Вели он начелнику, да не може на два краја изаћи, јер нема четир руке него двије. Начелник прими молбу и пусти га, да иде на једну страну, али га послје даде глобити са 2 К 40 ф ато што није ишао сјећи дрва. Сад реците ми мени, није ли ово Богу плакати, кад се са сиромашком човјеком овако поступа. Једно му се рекоше у лице, а иза леђа пукну га глобом ни крива ни дужна. А не умје кукавиц ни да се потужи већој власти, да потражи своју праву, већ пушта да опшнска господа вршу на њему. Има и свједока за ово, и требао би да занесе то напријед, али се он жапа, јер се, вели не може бочити шут са рогатим, а неће да види, да није он шут, јер је право на његовој страни. Али још је горе, што овоме сиромашку добоше у брзо затијем, да уберу ону глобу што није сјекао опшнских дрва. Није нима готово да плати, јер нема откуд, али му они одведоше блашце од три године у вриједности до 50 К, затворнише га у опшнских магацин, да тамо и гладно и жедро пропада на овој бојској прилици.

И то још није све. Дрва се за опшину сва усјеку, али опшина пространа, на дрва нема паске, јер се не свесу одмах на једно мјесто. Послје по године дрва се што разнесу што усусе, а господа од општине даје опет народу да сјече дрва, а од општине, које су због сјече глобили, утерју глобу. Зашто се сва дрва не би лијепо свезла на једно мјесто, па да стражари пазе на њих.

Могао би вам казати многу и о томе, како се порез утерјује, али ће о томе други пут бити говора. Само једно морам рећи. Наша опшина Мали Град није, бог зна како, велика, јер има нешто преко 6 хиљада, али је уз то јако сиромашна. Има друге општине, које су и бројем душа веће, и станем богатије, па немају оврховодитеља, а ми га имамо. У друге општине благајник врши и тај посао, само се ми у Грацу распасали па нам је до тога, да плаћамо и оврховодитеља без потребе, па да нам опшнски намет буде већи и тежи. Опшнско вијеће требало би да ово непотребно мјесто укине сад јесенас, кад се буде прорачун склапао за будућу годину.

Тешко нам је, тешко до ала Бога. Дошла већ душа у подграв. Ево, Ради Дрекнућу наступи марва у гробље, вије ползак и пријави и глобине га од прве са 22 К глобе. Од куда ће извадити тај новац ала Бога знате. Продаће му кравицу, али од чега ће живици?

Не буде ли вас људи, који се бринете за једни народ, и ако се сељак не ухвати с вама скупа за руку, биће ало и наопако. Већ су нам сад почели нацијати за душу и говорити, да у сабор у Загреб биромо оног, кога смо и до данас бирали. Ако изборници тако ураде као што им говоре — а обећавају брда и долине као и увјек досад — онда је право, што нам се догађа.

Збогом браћо и господа од „Српског Колоа“ и „Новог Србобрана“. Ви ћете нам вјеровати, а ако не, не вјерује, нека дође и види.

Ратар.

За „Српско Коло“.

И у овом броју можемо да забележимо лијеп број народне госпде, која се заузимље за „Српско Коло“ и скупља му претплатнике. Тако је госп. Андрија Јовановић учитељски приправник из Новог Града подравског послао управу „Српског Колоа“ К 240 као полугодишњу претплату за 2 скупљена претплатника. Г. Милан Зурковић књиговођа из Ирига послао је даље К 650 као претплату за скупљене претплатнике у Иригу. Госп. Пера Бекит, трговац из Двора послао је К 2880 као претплату за 20 примјерака, што се шаљу на њега и он их дијели Србима ратарима. Госп. Милан Радишић књиговођа Голубиначке штедионице послао је управу „Српског Колоа“ К 620 као претплату за 5 претплатника. Пријатељ Срба ратара и „Српског Колоа“ из Малих Граца послао је даље К 720 као годишњу претплату за 6 претплатника. Други пријатељ „Српског Колоа“ из Кравице у Лици послао је К 12 као претплату за 20 претплатника на четврт године. Пријатељ Срба ратара из Грачаца послао је даље К 6 као годишњу претплату за 5 претплатника. Госп. Младен Ђорђевић правник из Товариња у Сријему послао је управу нашег листа К 240 као годишњу претплату на 2 примерка за „Српску Народну Књижицу у Товарињу. Један српски владика, који неће да му се име спомене у новинама послао је управу „Српског Колоа“ К 12 као годишњу претплату за 10 примјерака нашег листа. Госп. Милан Зурковић из Ирига поново је послао К 950 као претплату за 8 скупљених претплатника у свом родном мјесту Карловачићу и К 180 за једног претплатника из Ирига.

Доносимо ово, да наши читаоци читају имена народне госпде, која се заузимље за „Српско Коло“ и скупљају му претплатнике. Управа нашег листа захваљује својој овој народној госпди на њихову труду и заузимљану, па моли и све остале, да овако раде, како би „Српско Коло“ напошљетку зашло у сваку српску кућу без разлике.

Српска земљорадничка (ратарска) задруга за „Српско Коло“.

Српска земљорадничка (ратарска) задруга у Ракоњу у Сријему, послала је управу нашег листа К 1120 као скупљену претплату за 6 претплатника „Српског Колоа“. Лијепо је то, када се задруга Срба ратара овако заузимље за лист Срба ратара. Ово је знак уједиња, да ова задруга унија, да је „Српско Коло“ потребно Србима ратарима и да их поучава лијепо о свему, што им треба да знају и као Срби и која су им права и дужности као грађана у држави. — Управа „Српског Колоа“ захваљује овој вриједној задрузи Срба ратара, па моли и остале Српске земљорадничке (ратарске) задруге, да се угледају на овај лијеп пример и да се заузимље за „Српско Коло“, како би се оно што више раширило у њиховим мјестима.

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

Шта се збива у нас и у свијету.

Прешерна прослава у Љубљани. Претпрошле недеље 10. септембра по новом календару открили су свечано наша браћа Словеници у Љубљани споменик свом највећем јеснику Фрањи Прешеру. Отац његов био је ратар, но видећи, како је Фрања отворена глава даде га на школе. Фрања се послјије сам издржавао, поучавајући своје другове ђаке, те је тако и сарио школе. Послјије се дуго мучио, док је постао адвокат. Прешер је био отац свога народа. До њега су Словеници били тако рећи мртви. Он их је у својим pjesмама пробудио на мртвила и сна, те су се почели борити за свој језик и за своја права. Да није било Прешерна сада би били Словеници понижени. Он им је отворио очи, спасао их. Он је умро као сиромаш, али је оставио свом народу непоцињено благо, своје pjesме, које су његов народ освијестили и одушевљавале у борби за свој језик и своја права. Благо народу који је родио таког сина.

На откриће споменика дошло је гостију из Русије, Чешке, Србије и Хрватске. Из саме Србије било је до 100 изасланика. Срби из Србије положили су на споменик два сребрна вијенца и више других вијенца. Из Загреба положио је вијенац у име српског пјевачког друштва г. др. Богдан Стојановић. Осим тога положила је вијенац на споменик и српска омладина у загребачком свеучилишту.

У свему дошло је тај дан до 30.000 гостију из различитих крајева Словеничке, где су се тај дан биле заставе народне. То је била права народна слава коју је Прешер и достојно заслужио.

Слава му!

Ариаутски упад у Србију. Из Београда се званично извјештава, како је 26. августа (8. септ.) преко 1000 Ариаута и турских аскера ударило преко границе на српско земљиште, и навалила на карауле „Угларски Криш“ и „Медљика Кртињак“. Погранична стража са становницима, који су јој притекли у помоћ, мораде узнати, јер је била слаба и бројем и оружјем и муницијом. Ариаути су онда и даље продрили на српско земљиште. Издате су биле потребне наредбе, да војска сталног кадра у Куршумлији буде у приправности и да у помоћ дође и погранично становништво.

Комисија српска за преглед караула путовала је у то време с пратњом дуж границе. Не слутећи ништа стигла је у караулу „Угларски Криш“, и ту погибоше капетан Илија Коњовић, каплар Митар Нешић и редов Гаја Весковић, а рањених има пет. Нисар српски Петроније Ивановић умакао је и дошло о овој погибици вјест у Куршумлију. Сад су карауле, које су су ариаути и аскери заузели били, на ново посјели српски војници и селаци. Турци су се повукли у своје карауле, а Ариаути у своја села. Овим аликовцима није доста што уништавају Србе по Ст. Србији, него нападају и у саму Србију.

У уторак и среду одржавање су у Београду седнице министарског савета, на којима се расправљало

о овоме сукобу. Као што се дознаје, турски посланик у Београду Фети-паша обећао је у име турске владе, да ће се кривци пронаћи и озбиљно казнити; уједно ће се предузети строге мјере, да се тако што више не понови. Мјешовито повјеренство (комисија) српска и турска испитаће цијелу ствар. Пјешачни полубатаљон под заповједништвом мајора Ј. Павловића из Ниша стигао је на српску границу, карауле, које су биле најниже у опасности, одмах су осигурале, а војска је осим тог распоредена на свима мјестима, где се може нови нападај очекивати.

Јуст у Загребу. Прошле недеље био је у Загребу предсједник заједничког сабора у Будимпешти Јуст. У Загреб је био дошао да се упуту о приликама код нас. Том згодом састао се је и са неким дуђица од опозиције, који су му јасно и отворено казали какво је ало код нас и приказали му у правој свијетлости наше мађароне. Ради тога уобини су се и тешко заборили наши мађарони јер се боје да ће их Мађари, када се погоде са краљем о заповједном језику у војсци, отјерати са њихових положаја, на којима се већ двадесет година гоје и тове. Како видите не иде ни нама најбоље, само би још требало свијести и разбора, па да напремени код идних набора сву снагу па да ни један независан и слободан Србин не гласа више за владиноће.

Приговорна расправа. Против заплјенене 13. броја „Српскога Кола“ од 14. јула ове године поднијело је наше уредништво приговоре јер мисли да се оним, што је заплјенено није огријешио закон. На 18. о. т. мјесеца требала је бити о томе расправа пред судбеним столом, али је одгођена јер државни одвјетник није био примио потребних за то списа. Кад буде нова расправа јавићемо.

Шта се збива у Угарској. У Угарској још увијек нема реда. Фебруаријеве аладе је пала. 15. о. т. састао се сабор, па је опет одгођен до 10. октобра. Не попушта Беч, а не попушта ни Пешта, па се не зна, како ће се још ово све саршити и како ће се ријешити ова борба између Беча и Пеште. Но било ма шта сигурно је, да ће доћи до нових избора до године или још и ове године.

Различне вијести.

Забранио попа земљу продавати. Прије неки дан највише са се неким селџаком Социћем из Гређана (код Охучана), па ће човек у разговору рећи:

„Како је ало било, добро је сад код нас. Дошли неки унијати и други незнаји на свијета, понудили народу добру цијену за земљу, па се многи полакомише, продадоше земљу, потрошише новце на осталоце, а без земље и без новца. Али умири стари народ, и дође млад попа на скоци, те са олтара забранио народу продавати земљу, а иде и по селу, и по кулама, те учи, поучава, упућује, обавјештује свет. И стало је хвала Богу — рече Соцић — код нас сад сасвим то

али продају Срби земљу у околним селима, гдје није нико забранио!"

„А како ће, како може пона забранити да се не смије земља продавати туђинцима — ушитањено ми?"

„Чује он, зна он све, па дотрчи одмах, псује не да. У то се сакупе и други селани, разумију, виде да попо право има, па и они уз попу те не даду — и тако не смије нико више, а сад је већ и срамота!"

Тако Сонић, а и осим њега свако зна кога и каквог попу, учитеља, трговца, господина народ слуха, а исто тако ана се и какову господу народ не поштује, од какве господе окреће народ главу.

Немамо свуд је већ — хвала Богу — најбоље окрећу, а дао Бог свуд се господи тако заузимају и забрањивала продавати земљу, а народ их слушао, као што слушају Греханици свога новог пароха!

Календарско питање у Русији. Познато је, да се питањем о уважању новог календара бави већ неколико година патријаршијски Синод у Цариграду. За промјену (реформу) календара изјавио се и митрополит београдски пок. Михаило, а то је питање у новije доба уступила руска влада руском св. Синоду у Петрограду, да каже своје мишљење. — Како су „С. Петербургска Вједомости", лист „кнеза Ухтомскога, који има веза и с руским двором, недавно јавиле, руски се синод изјавио за нови календар, и руски лист изриче наду, да ће се ово питање у скором времену коначно ријешити. — Стари је календар већ на то неодошан, што се читав просвјешћени (културни) свијет без разлике вјере и народности, као и све државе служе новим календаром, па за велику руску трговину и саобраћај, са страним свијетом веома је негодно, да рачуна с два календара, а да се и не говори о томе, да стари календар, који већ данас заостаје за читавих 15 дана, није никакво ни народно ни вјерско обилежје. Кад би он остао на снази и у будућност, онда би једном потјерали они, који га се држе, да заостану и читаве године назад. Напредак и напредни дух не трпе овакова натражњицава.

Словени и аустријска правда. У Аустрији има 25,632,800 становника. Од тога су 15,494,285 (60 од стотине) Словени, 9,170,939 (36 од стотине) Нјемци, а 967,580 (4 од стотине) Ромаи (Талијани и Румуни).

Како изгледа сабор?

У Горњој кући има 214 чланова. Од тога су — 172 Нјемци, 23 Пољаци, 8 Чеси, 1 Југословен. Дакле 60% Словена имају у Горњој кући свега 32 члана, а 36% Нјемца има 172 члана!

У Доњој кући има 177 Словена и 203 Нјемца. Дакле 36% Нјемца имају за 26 посланика више него Словени. А да је правде било би 255 Словена и 153 Нјемца.

Ето тако се у Аустрији поступа са Словенима, а тако ће се поступати увијек, јер Аустрија је авангарда царства немачкога. Она би себи прве уништила него што би праведно поступала са Словенима.

Двадесетогодишњица радионице. Прва српска цртачко-азијалска радионица Милана Петка-Павловића у Вршцу прославља је у недељу 14./27. августа 1905. двадесетогодишњицу свога рада. Било срећно!

Монашка Пољопривредна Школа у манастиру Студеници. Београдска Митрополија решила је да установи Пољопривредну Монашку Школу у манастиру Студеници у Србији. У тој школи ће калуђери научавати све гране пољопривреде, а по свршетку школе намештаће се по осталим манастирима. Митрополија се због тога обратила Министарству Народне Привреде за програм и евентуално мишљење, на што се Министарство одмах одазвало.

Већ пре коју годину било је о томе речи, да ће се и код нас у неком фрушкогорском манастиру практична пољоделска школа — ратарница — основати, али чини се, да је ствар негде запела.

Ми Срби немамо шта да чекамо више. Нама неће нико помоћи, нама одижу сити — обилазјући се слатко, љубави, учтиво, унијато око нас — ми морамо себи дакле сами полагати и помоћи, да не економису и не управљају докел место нас чинутски и швабски закупици, бајачи стручњаци, нашим српским изањем, српском земљом, српским мозгом, српском памећу, српским образом, ругају нам се још како смо гладни, голи, будале свачије.

Мађарима је мука на Мађаре. Чинити праве се и у Угарској да су највећи, најватренији родољуби, Акмари. То им се дуге и дуго вјеровало, јер су добро ујели сладити, али истина побјеђује увијек најпосле.

Сад прави (стари) Мађари врло зазиру од својих Чинута Мађара, који су их из темеља раскупили и упропастили.

По рачуну изласи да је у Угарској 77 од сто голе сиротине.

У Чонградској Жупанији 83% народа нема ништа, у Бекешкој 99%, у Чанадској 93%, и т. д.

Ето ланко је Мађарица (старина) мула на Мађаре (нове). А како ли ће тек кроз 20—30 година Угарска нагледати?

Чувајте се Срби браћо Радића и њихове хрватске сељачке странке!

Долазе нам гласови да господин Стипан Радић путује по народу и да залази међу српски свијет, особито онде, гдје су Срби слабије настанели и гдје се налазе у мањини. Како мисли г. Стипе Радић о српском народу доста је рећи то, да је г. Стипе Радић увијеравао једног католичког свештеника, иначе противника Срба, да се не љути на то, што он епомиње српско име у својим говорима, јер да ће он на тај начин преварити Србе.

Господин Радић прави већ у својим говорима три врсте Срба. Једно су му Срби у Ср-

бији, које зове браћом, друго су му Срби у Срему, који су прави Срби, јер су, каже доселили из Србије, а трећи су му Срби у Горњој Крајини, који су само по ијери Срби. Сад су почели он и његови, да називају Србе „*православни дво нашег народа*“, ни не спомињући их имена.

Жалосна ли знаоца и јунака, кад овако хоће да цијепа Србе. Он, јадан, не ана, да су врло велик дво Сријема настанили Срби из Горње Крајине, што се може тачно доказати. Он не ана жалостан, да је Србин из Србије исто што и Србин из Босне и Херцеговине, из Хрватске и Славоније, из Црне Горе и Старе Србије. Тако, ето, тај господин, који се гради тобож пријатељ сељаку Србину. И још има неких људи, који му насвиједају и дају се варати од г. Стине Радића, и његова брата Антуна и њихових људи. Срби будите на опрезу и отпратите те лажне пророке између себе, како заслужују.

Наши одговори.

Одговор на питање због календара. Неколико поштованих наших претплатника запитало нас је писмено, зашто употребљавамо у листу често нови календар мјесто старог, јер држе да је стари календар наш православни а нови да је римски. Ми међу различним вјестима доносимо о томе, како се у Русији озбиљно спремају да узму нови календар, а ако је ико православни то је заиста Русија. Али напредак не позна застоја, и оно што је боље мора побједити. И један је и други календар међутијем римски, јер је стари календар јулијански од Римљанина Јулија Цезара, а други је млади грегоријански од папе Гргура VII. Нови је календар тачнији и бољи, јер смо ми заостали већ данас за пуних 13 дана на траг у старом календару.

Не треба се ничега бојати, ако би ми званично прихватили нови календар, који и онако неупотребљавамо у животу. Не смије човек бити натражњак, па одбијати оно, што је боље и напредније. Гвођдени плуг потискује стари, машина осваја свијет, па је тако и с новим календаром. Прије славног Вука Караџића ми нијесмо српски право писали, него црквено-словенски, који је много тежи, а нема свију слова, која требају језику српском, а има нека која нама не требају, па тако су и Вуку говорили, кад је увео слово ј (joty) да ће нас Вук пошокчити! Данас се свијет смије тој лудорији, у коју су онда многи и многи вјеровали. То је наш одговор у питању календара старог и новог.

Дужницима „Српског Кола“.

Као што смо већ јавили у првом броју, сваки онај, који није платио претплате до 1. јула ове године или до краја године добио је засебно писмо, у ком му је назначено, колико дугује претплате до 1. јула ове године. Молимо стога све своје дужнике, да нам одмах пошаљу дужну претплату, јер не можемо давати лист на вересију и унаљивати се због тога у дуг. Свак тражи своје, па и ми морамо своје, ту малу претплату, за коју није вриједно толико опомена и шиљања писама и плаћања поштарине. Само мало више обазривости према „Српском Колу“ од стране наших дужника, па тога свега не би требало. Не ради се ту о великом новцу, него о цигле К 240 на годину. Та човек би их испросио преко године!

Надамо се дакле, да ће ово бити пошљедна опомена за наше дужнике.

Повјереницима „Српског Кола“.

Молимо своје повјеренике, који добијају по више примјерака „Српског Кола“, а нијесу досад претплате покупили од претплатника и нама је послали, да то што прије учине. Имамо доста претплате на дугу, а лист има великих издатака, па смо у неприлици. Увјерени смо, да ће наши пријатељи схватити наш положај, па ће то радо учинити у интересу „Српског Кола“ и наше опће народне ствари.

Фабрика
жалузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
напана

Г. СКРБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручује своје

признато солидне, тачне и јефтине

фабрикате

Цијеновици блага и франко.

694. 3-2

Изази два пута
— у мјесцу —

Цијена за Аустро-Угар-
ску: на годину: К 2-40
на три године: К 1-20
на четр год. К — 60
За друге земље: на го-
дину 4 круне. Поједи-
ни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачуна, у се по
ценунику. Ако се ви-
ше од три пута упр-
ишују, рачунају се је-
фтиније.

Уредништво се налази у
Београдској улици бр. 4
Писма се шаљу на уред-
ништво „Српско Коло“
народног листа. Руко-
писи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Немацарски народи и стање у Угарској.

Позната је нашим читаоцима борба између Беча и Пешти, која још увијек траје и коју воде Мађари против Беча. Но та борба не тиче се само Мађара, него и осталих народа у Угарској, којих има тамо више него самих Мађара.

Ради тога састали су се у Пешти крајем мјесеца августа ове године изасланици стра-
нака немацарских народа у Угарској и то Срба, Словака и Румуна. Ти изасланици вијећали су два дана о политичком положају и о тај-
ном опћем изборном праву. Ријешено је на том састанку, да и немацарски народи у Угар-
ској у овјем тешким данима кажу своју ријеч и изнесу своје жеље и захтјеве. Немацарски народи, којих је у Угарској, како рекосмо, више него самијех Мађара, устају сад и траже своје право, те се то све сад износи пред велике народне зборове српске, словачке и румунске. Тима зборовима предложене су и одлуке (резолуције) народноених изасланика у Пешти, које су они израдили. Има двије одлуке, од којих прва има четири тачке. У првој тачки захтијева се, да се праведно уреди прилике немацарских народа у Угарској. У другој тачки осуђује се владање удружене опозиције мађарске, која хоће мађарску команду у војсци, али се не обазире на права и осталих немацарских народа у Угарској. У трећој тачки осуђује се данашња влада Фејерваријева, коју је поставио Беч, а која нуди мађарској опозицији да ради с немацарским народима шта хоће и предаје их на милост и немилост Мађарима, само да не траже мађарске команде у војсци него да остане швапска. Нарочито се осуђује влада Фејерваријева због тога, што је изалаа двије наредбе, којима хоће да помацари немацарске школе. Даље се осуђује Фејерваријева влада и због тога, што спрема по жељи из Беча, такм нов закон, према коме ће немацарски народи имати још мање гласова при изборима

него до сад. У другој одлуци тражи се опће, тајно гласање и да се право бирачко не узакони само онима, који знају читати и писати (мађарски), него сваком пунољетном грађанину без разлике.

На Усејковање био је у Новом Саду велики српски народни збор, на ком су прихваћене одлуке, које су донесене у Пешти и о којима смо напријед говорили. На овом збору био је и румунски изасланик д-р. Аврел Новак, који је говорио да Срби, Словаки и Румуни морају заједно држати у овој прилици. То исто је рекао у име Словака њихов изасланик д-р. Милош Крно.

Послије великог српског збора у Новом Саду сазван је и у Карлово у Банату српски народни збор на Малу Госпојину, на ком се расправљало и донесене одлуке о политичком положају и опћем праву гласа.

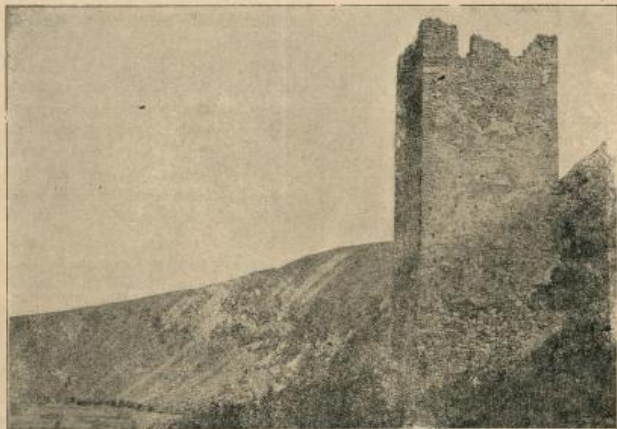
У Старом Футогу одржан је у недјељу 4./17. септембра заједнички народни збор Срба и Словака, на ком се расправљало такођер о политичком положају и опћем тајном праву гласа. На овај збор дошли су и Нијемци, те им је словачки народни посланик Милан Хоца растумачио одлуке и задатак збора. Нијемци су обећали, да ће се одсад друкчије држати при изборима за сабор. Исти дан одржан је и велики словачки народни збор у Турчанском Св. Мартину.

Као што се види, немацарски народи у Угарској сложено устају и захтијевају с пуним правом, да се садашње стање у Угарској уреди тако, како ће и немацарски народи добити све оно, што им као народима припада и по божјем и по човјечјем праву. Мађарски политичари треба да увиде, да ће добро бити у држави и да ће држава напредовати само онда, ако су у њој сви грађани задовољни и ако имају сви једнака права. Онда ће се моћи много лакше борити против Беча, који је заједнички непријатељ свима. Биће онда сигурни за побједу. То већ

почињу увиђати напреднији и зрелији политичари мађарски, те хоће да се приближе немађарским народима, јер виде, да би лакше изишли с Бечом на крај, кад би их помагали у њиховој борби и немађарски народи. Докле год Мађари не даду сва права и осталим народима у Угарској, не ће бити мира и реда у Угарској, ма се Мађари и погодили ма како с Бечом.

Чим се српски народ стално смјестио у новонасељеним крајевима, употребиле су царске власти прилику да од тога јуначког српског народа начине војнички табор, у ком ће хиљаде војника за бадава, о свом руву и круву, чувати државне границе од Турака, а уз то ратовати, и на друге непријатеље државне. Читав крај од границе Далматинске уз Босну, Србију, сас до Румунске претворен је тако у војнички табор, касарну, који се звао „Граница“.

Није лако било чувати државну међу од

Југ-Богданова кула на Топлици у Србији.

Српска повјест.

19.

Патње српског народа насељеног по Аустро-Угарској монархији.

Описали смо у прошлим бројевима „Српског Кола“ сеобу српског народа у Угарску, Хрватску, Славонију и Далмацију. Рекли смо, да је српски народ том сеобом био рад, да умакне турском ропству. Седио се у државу хришћанску, мислећи, да ће му ти хришћани, и ако су католици и калвини бити бољи од Турака, а уз то су сами цареви аустријско-угарски обављали Србима златна брда и долине, а тако и њихови ђенерали.

Па шта је било с тим досељеним српским народом? Је ли он у новој домовини нашао оно, што је тражио?

упада силовитих Турака у оно вријеме. Али још теже је било ратовати у силним ратовима, који су по неколико година знали трајати. Ми ћемо их избројати, да видите, колико их је било и како су дуго трајали.

1.) Велики рат с Турцима од 1683—1699. године; 2.) рат с Французима од 1704—1713. год.; 3.) рат с Турцима од 1716—1718. године; 4.) рат с Турцима од 1736—1739. год.; 5.) рат с Пруском и Француском од 1741—1748. год.; 6.) рат са Пруском од 1756—1763. год.; 7.) рат са Турцима од 1788—1791. г.; 8.) рат с Француском од 1792—1815. год. (Само на двије три године за то доба није било рата). Новије ратове с Талијанима и Прусима не рачунамо.

Дакле у сто четрдесет година осам великих ратова, који су трајали на шездесет година. А у свима тим ратовима борили су се јуначки и Срби граничари, по некад их је било и више

од половине цијеле војске. Па уз те толике ратове морали су још чувати границу од свакодневних турских провала.

Зар то није био тешки, крвави живот, да се крвавији не може ни замислити.

Ето, то је било једно зло, које је као мора притисло српски народ у новој домовини и крв му на памук сисало.

Друго зло била је кметија. Срби су и бјежали од турских ага и бегова, али нијесу мислили да ће многи доћи под хришћанске аге и бегове.

Али велики број Срба допао је шака маџарским и хрватским спахијама, племићима, који су често били гори од турских ага и бегова, а особито према Србима, које су мрзили, што су православне вјере и што су Срби.

Треће зло била је сама уредба граничарска. Више власти ишле су само за тим, да имају што више увјежбаних војника и покорних као паса. За то, да тај народ научи, читати, писати, да му се ум просвијетли сваки знањем, да се вјежба бољим обрађивањем земље, није се нико много бринуо. Војника само и више ништа, ето то се тражило. Зато је српски народ у негдашњој граници и сада најзапуштенији; он је најмање вјешт писму, он је најнеукији у обрађивању земље, он је највећма заплашен, боји се снажог, ко има и најмање власти у рукама, као зец, не смије писнути, ни кад му се највећа неправда ради. Због тога ми сви Срби у овој држави више трпимо, него што бисмо морали.

Четврто зло, од ког је српски народ највећма, а особито у Хрватској и Славонији пропаштао, било је насилно унијаћење и католичење, православних Срба. То је зло Србе највећма тиштало неких 300 година, због њега су се Срби чак под Турке враћали, бунили се и селили одавде чак у Русију.

Много и много хиљада Срба нијесу могли подићи свакојаким прогонима, па су малаксали, оставили своју православну вјеру, изневјерили српско име. Тако смо ми Срби сада мањи на броју за најмање сто хиљада душа, које су оставиле Српство и православну вјеру у она страшна времена. Јер није било зала, која католички попови и племићи (спахије) у оно вријеме нијесу употребили, да наше дједове откину од православне вјере и српског имена.

О томе ћемо опширније проговорити у наредном броју.

Старина Новак и деди Радивоје.

Вино пије Старина Новаче
У зеленој гори Романији,
Шњиме пије брате Радивоје,
С Радивојем дијете Груица,

Са Груицом дели Татомире
И још више тридесет хајдука.
Кад с' хајдуци вина напојише,
А у вино ћенф задобише,
Вако рече дели Радивоје:
„Чујеш мене, мој брате Новаче!
„Хоћу тебе, брате, оставити,
„Јер си, брате, остарио тешко,
„Па не можеш више да четујеш,
„Нити хоћеш на друм да идеш,
„Да чекамо поморце трговце.“
То изрече дели Радивоје,
Па се скочи од земље на ноге,
А довати Брешку по сриједи,
За њим скочи тридесет хајдука.
Оде Радо преко горе чарне,
Новак оста под једом зеленом
А са своја два нејака сина.
Но да видиш дели Радивоје!
Кад изиђе друму на раскршће,
Лоша му је срећа прискочила:
Сушете га Мехмед Арапине
Са његових тридесет деџа,
Турчин ћера три товара блага,
Па кад није тридесет хајдука,
А он никну на своје деџе,
Те у вршико сабле повацише.
У хајдуке јуриш учинише,
Не даше им пушке истурити,
Но тридесет глава осјекосе,
Радивоја жива ухватише,
Везаше му руке наопако,
Везана га воде кроз планину,
А нагоне те им попијева.
Оде пјесат' дели Радивоје:
„Бог т' убио, горо Романија!
„Не раниш ли у себи сокола?
„Пролећеш јато голубова
„И пред њима тица головране,
„Проведоше бијела лабуда
„И пронеше под крилима благо.“
Тако Раде друмом попјеваше,
А зачу га дијете Груица,
Па казује Старини Новаку:
„О мој бабо, Старина Новаче!
„Неко пјева друмом широким,
„А помяне гору Романију
„И у гори свигоа сокола,
„Баш ка' да је чича Радивоје;
„Ја је чича задобио благо,
„Јали нам је мукe допаноу;
„Но хајдемо, да му помогнемо.“
Па дохвати лака цесврдана,
Пође право друму у буенју,
А за њим млади Татомире,
А за њима Новак пристајаше.
Кад дођоше друму широком,
Новак стаде друму у буенју,

Око њега два нејака сина;
 Ал' ето ти јеке низ планину,
 Помоли се тридесет делија,
 Сваки носи циду на рамену
 И на циду од хајдука главу,
 А пред њима Мехмед Арапине
 Радивоја води савезана,
 И он ћера три товара блага,
 Правно иде друмом низ планину;
 Доке паде у бусију тврду,
 Ал' подвикну Старина Новаче
 А на своја два нејака сина,
 Па опали лака цевердана,
 Те погоди Мехмед Арапина
 Посред паса, укиде га с гласа,
 Ни земља га жива не дочека.
 Арап паде у зелену траву,
 А допаде Старина Новаче,
 Сабљом ману, осјече му главу;
 Па допаде дели Радивоју,
 Пресјече му тенеф на рукама,
 А даде му сабљу Арапову.
 Мили Боже, на свему ти вала!
 Кад у Турке јуриш учинише,
 Раздвојише Турке на буљук,
 Па нагони један на другога:
 Што пропушта дели Радивоје,
 Дочекује млади Татомире;
 Што утече младу Татомиру,
 Дочекује дијете Груница;
 Што пропусти дијете Груница,
 То дочека Старина Новаче.
 Исекоше тридесет делија,
 Од Турака шићар покупише,
 Три товара блага задобинше,
 Па сједоше пити рујно вино.
 Али вели Старина Новаче?
 „О мој брате, дели Радивоје!
 „Што те питам, право да ми кажеш:
 „Ал' је боље тридесет хајдука,
 „Али старац Старина Новаче!
 Њему дели Радивоје:
 „О мој брате, Старина Новаче!
 „Боље бјеше тридесет добрих друга;
 „Али твоје среће не бијаше.“ —
 Тешко оном свакоме јунаку,
 Што не слуша свога старијера!

Краљ Петар и уставност.

На путу по Србији дочекује народ краља Петра и наследника Ђорђа свуда с великим одушевљењем. А да има и разлога, доказује говор, што га је краљ Петар држао у Чачку. Говор гласи:

„Драги моји Чачани! Разне политичке прилике спречиле су ме да раније дођем међу вас, и да вас поздравим као Владар и Отац ваш. Од повратка мога у Србију до овог нашег састанка прошло је две године

и за то време у нашој земљи збили су се многи догађаји.

На вама је, браћо, и на историји да судите у колико су ти догађаји ишли на добро драге Отаџбине наше. Ја сам се трудио да останем доследан задатој речи да одговорим надама и очекивањима која су на мене податана. Задао сам реч, да ћу строго чувати устав и законе и да ћу њих сматрати увек као једини правни основ државног развоја нашег.

За оне две године владавине моје, Ја сам крај свих тешкоћа, у које је западао млади уставни и парламентарни живот наш ту реч до сада одржао.

Тине је створена већ основа за даљи развитац и Ја са задовољством констатујем да су ме при томе искрено и свесрдно помагали представници свију партија пред заједничком снажном жељом и мојом и народном и мојим и народним парламентарним радом да се заједнички Србији миран развитац. Ишчежули су за свагда сви неуставни прохтеви старијих времена. Ја не знам да ли овде онде по мрачним кутовима још има људи који жале за старим неуставним временима и који би желели да их поврате. Али знам и с радошћу констатујем да за две године моје владавине нико није покушао да неуставним непарламентарним путем те жеље оствари. Иа говора којим Ме је у име ваше, драги Чачани, поздравио уважени сутрашњини ваш Ја видим да сте ви као цео народ појмили тежину Моје. Ако би пак с времена на време и до нас допрли гласови који би реметили вашу веру у моју задату реч *одбисте их од себе као прсте цигишљотине* којима је задатак да уносе забуну у нашу младу уставност. Ви сте од Мене очекивали да колико до мене стоји загладим и поправим погрешке старијих времена. Мени је мило што на овом првом састанку нашем из уста нашег сутрашњина чујем да су се та очекивања ваша *испунила*. Да су речи којима ме је он поздравио чист одјек наших осећаја доказ је овај величанствени дочек који сте ми припремили и на коме сам искрена хвала.

Да живе моји драги Чачани!

Комасација.

V.

(Завршни чланак)

Док траје комасација, морају сви учесници по дотадашњем обичају господарити с секретним, повученим у комасацију, те не смију ништа предузети чиме би се земљишта погоршала ма у ком правцу. Нарочито морају земљишта добро гнојити (ћубрити) и с њих искрчити сваки коров. Ако то учесници не ће добре воље чинити, присилиће их се глобом од 10 до 30 круна или затвором од једног до три дана.

То све вриједи не само за учеснике, него и за закупнике, који имају под закуп земљишта, повучена у комасацију.

Овдје треба истаћи, да послејде проведене комасације закупник ступа у уживање земљи.

шта, које је закуподавац добио за своју земаљу дану у комасацију. Но може се десити: а.) да закуподавац *добие* у име изједначења за измијењено земљиште још и новчану *одштету* или б.) да закуподавац у име изједначења на замијењено земљиште *надолати* нешто. У првом случају је закуподавац дужан закупнику *сн-ити* утачану закупнику годишње за 5% *добивене одште*, а у другом случају може му је *повисити* на 5% *од надплаћеног износа*.

Умани ли се вриједност којега земљишта или засебно процијењеног предмета *прије* предаје новом власнику макар и случајном, може нови власник у року од *шездесет дана* *иза* *оврхе* дотичног дијела комасационе пресуде пред кр. жупанијским комасационим повјеренством тражити од пријашњег власника изравнање вриједности *по процјени*.

Покаже ли се послје коначне предаје комасационог земљишта, дакле пошто је пресуда стала на правну снагу и извршена, да је неком учињена кривица техничком (мјерничком) грешком у рачуну или мјери, може оштећеник у року од три године *иза* *оврхе* комасационе пресуде тражити пред кр. жупанијским комасационим повјеренством накнаду у новцу од оних, који су се окористили том погрешком. Против добивене рјешилбе, ако је с њом незадовољна, може странка призвати у року од 14 дана кр. земаљског комасационог повјеренства.

Трошкове извршене комасације подмирују сви учесници према размјеру вриједности земљишта, ново добивеног комасацијом.

Међу те трошкове не спадају трошкови новог премјеравања и обрачунавања површина, изједначивања грунтовица с катастроф, разријешања грађанских заједница, обласне проведбе потајних задружних диоба и грунтовне проведбе отуђења задружних некретнина, којима се дира законом одређена најмања мјера задружне непокретне државине, јер се сви ти послови свршавају о земаљском трошку.

Колика корист настаје за оне, чија се земљишта комасирају, само отуда, не обзирају се на прије већ опртане добре стране комасације и на живу истину, да се цијена комасираног земљишта скоро подвостручи, може лако свако разазнати, ако уважи, да би ти послови, ако би се свршавали мимо комасацију, стајали тисуће и тисуће круна учесници, док их уз комасацију не стоји ни пребијене паре!

Приговора комасацији нема, јер се једини приговор да је у случају туче добро, ако је државина расцјепкана, будући да онда власнику остане у једној рудини сачуван жита, ако му га туча уништи у другој. — не може озбиљ-

ним сматрати. Што долази с неба, у божјој је руци, а богу не може нико доскочити.

Србине брате и роде, промисли добро о свем том!

Гавра Копенол.

Над купујеш и продајеш.

Недавно дође неки Жидов из Беча да купи од једног Србина трговца угодено благо. Пошто су цијену утврдили, исплати Жидов волове, и уговоривше да благо дотјера у два сата послје подне с пустаре на житну пијаву, гдје ће се благо преузети. Србин трговац најми луде, који благо на уречено вријеме и на одређено мјесто дотјераше, али купца нема да благо преузме. Када је већ и четир сата прошло, а Жидова још није било, нареди Србин трговац да се благо натраг отјера откудa је и дошло.

Истом сада дође Жидов и стане на најбездобирнији начин тражити да му се изда благо, и стане трговицу називати на све могуће начине.

Овај му је одговорно, да је благо на уречено вријеме на означеном месту поставио, а како купца није било ту, то је наредно, да се благо има натраг отпавити. Јер је жегла била велика, а благо угодено, па се свашта може догодити, тј. може марвинче да парне, да црне, што се више пута догађало, и онда наступи процес. Он је, рече, једном благо на уречено место поставио, и по други пут није дужан, а паре му враћа натраг.

Жидов је остао при свом и тражио од трговца да му се још једном благо постави, и узео је у помоћ адвоката Жидова и све грађане жидовске, јер Жидови, кад се тиче њихова човјека, устају сви као један човјек.

Нека се деси какав спор између некоег хришћанина, или каквог досељеног пољског Жидова, то ће се цијет њихове интелигенције заузети и све могуће учинити, не би ли на који му драго начин и различним другим смислицама учинили, дамад на њихов човјек однесе побједу. Гдје је то код нас? Ми ћемо прије одмоћи, него помоћи својом човјеку.

Када је дакле онај Жидов из Беча отишао одвјетнику Жидову; којих има у сваком мјесту код нас у Хрватској, овај је одмах писмено позвао продавца к себи, али он није хтио ни позива примити, него приликом новца за благо одмах преда суду на похрану.

Сада је тек настала трка по Беловару. Узбунило се све што би у овој ствари користити могло, чак и рабини се у ту ствар ундо и дошао да моли Србина трговца, говорећи како је то велика срамота, да до тог дође. Сви се као један заузели за Жидова из Беча.

Овом ћу приликом још један немио случај да опишем; тиче се трговине с благом у опће, а како се наш народ много тиме бави, то се надам, да ће многим од користи бити.

Овога лѣта, како што знате, била је жегла тако велика, хахне давно није било, те је због тога потребно

било на сајмовима (вациарима) благо чешће напајати свијеском водом, гдје је има. Али како то на многим мјестима, гдје нема текуће воде, није могуће, јер бунари често пресуше или се сва вода извуче и у мјесто питке воде добије благо само мут и благо. Догоди се често, да се благо, особито утојено, пободи и напрецад крена а често баш онда, када је сељак примио капару од трговца за благо, на онда често читав дан мора да чека на доваз. Ако међутим благо крена, настаје процес, као што је настао и овом приликом овога лjeta на безоварској сајми.

Неки сељак прода једног утојеног бика и прими по обичају капару. Трговац му рече, да тјера на железницу, а он ће за њим, те ће му и остало исплатити. Сељак дотера бика на железницу и чекаше на трговца од јутра до послје подне. Трговац је куповао и даље бика, међутим бик једног сељака добије „сонених“ (сунчаних) и крена. Трговац тражи не само бика, него и капару натраг, а сељак опет тражи од трговца новце за бика, те вели да је он међу бика продао и да је бик његов. Ствар је предана суду и наступише због овога свакако парница, гдје наш човек ради неуједности своје може да страда и ако је он у праву.

Да се такви немилли случајеви избјегну, имао бих нашој браћи привредницима и осталој браћи сељацима ово да савјетујем:

На сајмовима, чим благо продаш, било свиње, волове, или краве, одмах од трговца тражи не само исплату марве, но одмах и да га презуе, јер је то жива роба и сваког тренутка може кобан случај да се деси. Онда наступају, као што сам већ у овом случају испричао, различите непотребне парнице, неугодности, дангубе тј. губитак времена, често у највеће радно доба, што се све може избјегни, када човек паметно ради.

Путник.

Шта се збива у нас и у свијету.

Мађари се боре дуго против Беча. Није тоод јуче. Та борба траје већ четир столећа. Мађари траже мађарску команду у војсци, и онда су близу на путу да постану потпуно слободни од Аустрије, јер би само владар био заједнички једној и другој држави. Али владар у Бечу не попушта. Он зна, да Мађарима није баш стало до оних 80 речи немачке команде, него да они хоће да сабор угарски одлучује о војсци у Угарској у свему, а краљ каже, да о војсци одлучује он сам.

Као што знате, у новије време траје та борба већ две три године. Падају министарства једна за другим. Беч нуди Мађарима све, што хоће, само да у војску не дирају. Али Мађари знаду, да без војске немају потпуне снаге, зато не попуштају ни они. У прошлу суботу позвао је владар себи пет мађарских вођа здружене опозиције: Франу Кошута, грофове Ало-

њија, Зичија, Андрашија, и барона Банфија. Зовућу их је пред себе, примио их оштро и прочитао одлуку, у којој вели, да он у питању војничком не попушта.

Мађари се нису надали овакву одговору. Кад су се већ вратили кућама, ударише новине у најжешћи глас против Беча, па неће да поштеде ни владара самог. Сва је Угарска раздражена, прете и кажу, да се они не боје ни чега и да су спремни на све, па и на вешала. У Пешти долази до великих галама, свијет кличе вођама, а грди Беч. Сви готово Мађари стоје као један човек. Из земље стижу поадрави и честитке и народ се соколи за борбу.

Шта ће бити, тешко је рећи. Можда за сад Беч неће поустити, него ће пробати силом, да мимо устан завладају у Пешти његови људи. Већ се спомиње, да би гроф Кун Хедерваски могао доћи као повереник владарев за министра, који би владао силом без сабора. Мађари кажу да се ни тога не боје, јер се код њих педесетих и шездесетих година владало тако, па су они ипак победили својом истрајношћу. Тако ће кажу и сад.

Можемо говорити, што год хоћемо, али Мађари су људи. Они знају како се један народ бори за своја права. Ко год хоће да се бори за своју слободу, може видети код њих, како се то ради. И тако они увек. Много су нама Србима криви Мађари, али како и ми Срби волимо и поштујемо слободу, то морамо желети победу Мађарима. Ми смо, Срби и Хрвати, Беч помагали г. 1848., али оно, што нам је обећано, нисмо добили. Зато је свет данас постао паметнији, па неће за другог да вуче кестене из ватре.

Кретање Српске самосталне странке. Пријатељи Српске самосталне странке у глињском изборном котару закључили су на састанку 14. о. мј. да у овом котару поставе кандидата српске самосталне странке код идучих избора за земаљски сабор у Загребу. Исто тако су пријатељи српске самосталне странке у петрињском изборном котару донијели 17. о. мј. о набору за земаљски сабор ову одлуку:

Срби опозиционаци изборног котара петрињског потпомагаће код идучих избора у петрињском изборном котару кандидата оне хрватске опозиционалне странке, која ступи у изборни споразум са српском самосталном странком, или таквог независног Хрвата, који својим програмом и својом прошлошћу даје јамства за праведно испуњење српских захтјева. У случају неспоразума с хрватском опозицијом истакнуће српска опозиција свога кандидата, а ако дође до ужет избора, српска опозиција уступаће се од гласана.

Пут краља Петра по Србији. Краљ Петар путује с најближим пријестолом Торбем по западној Србији. Полазак из Биограда 8. септембра (по старом кален-

дару) у вече: долазак у Крагујевац у 9 часова најутра и одмах продужује пут у Чачак на преноћиште. 11. креће се из Чачка преко Пожеге за Ужице, камо стиже 12. На Ужица полази 13. за Златибор и истог дана враћа се у Ужице, 14. полази за Бајину Висту и манастир Рачу, где ће преноћити, 15. враћа се у Ужице на преноћиште. 16. полази преко Пожеге и Чачка за Горњи Милановац, камо стиже 17., а 18. полази на преноћиште у Тополи, где ће се бавити 19., а 20. враћа се у Биоград.

Срби у Брчком у Босни оснивају заједно са тамошњим Муслиманима свој српски новчани завод, а за мало средине Срби Босанци у свима градовима своје привредне послове и установе. Када овај Срби Босанци по градовима оснивају своје новчане заводе, онда треба и Срби ратари Босанци да по селима оснивају српске ратарске задруге.

Освећење српске цркве на Косову. У недељу 10. септембра освећена је ново обновила српска црква у селу Гутерници на Косову. Освећење је извршио српски митрополит Нишфор.

Скупштина хрватске пучке селачке странке била је у претпришлу недељу и понедељак у Загребу. Дошло је на њу око 300 селача. Председао је г. Стјепан Радић, који је са својим братом д-ром Антуном Радићем највише говорио и тузио селацима програм странке. Говорио је и неколико хрватских селача. Али док су браћа Радићи и друге вође говорили тако, да се допадну и да добију селаче за себе, селаци су разбојитије говорили. Вође хоће да направе расцеп између селачког гуњица и капута, па макар га носио и правн народни човек, само ако није с њима. Селаци међутим виде, да они требају народне госпде и за то воље расцепа.

Зато и ми кажемо, да народ не сачињавају ни господа за се, ни селаци за се, него сви скупа. Права народна господа треба да се нађу скупа са селачким свијетом. Има неваљале госпде као што има и неваљалих селача, али ако треба умањивати и уклањати, а не смије се дијелити селачки свијет од своје народне госпде.

Српски Кредитни Завод у Бјеловару за „Српско Коло“.

Овај српски новчани завод послао је управу нашег листа К 25 за разширење „Српског Коло“ међу Србима ратарима, који не могу ни толико саставити, те да пошљу за претплату К 240. Овај лијепи примјер бјеловарског српског новчаног завода за сваку је похвалу, који ово и овако хоће да помогне народу. Наших српских новчаних завода има већ свијех преко 100, па би могли и они исто тако помоћи наш лист, те и тако донекле помагати своје народу. Надамо се, да ће они то и учинити, јер њима је то маленост а нашем листу велика помоћ. Управа „Српског Коло“ лијепо захваљује Српском Кредитном Заводу у Бјеловару на његову дару.

За „Српско Коло“.

Пријатељи Срба ратара и „Српског Коло“ настоје да се оно што више шири по народу нашем, јер анају добро, како је „Српско Коло“ потребно сваком Србину ратару. Тако је госп. Јанко Поповић из Ораховице (пошта Дивуша) скупно у Ораховици и Лотинама 9 претплатника. Пречасни госп. Милан Ј. Димић парох у Плавницима послао је управу нашег листа К 360 као остатак претплате до краја ове године за својих 11 скупљених претплатника. Госп. Варда из Карловаца у Сријену послао је К 780 на скупљену претплату за 13 претплатника на четврт године. Г. Глишо Вучковић из Бобара код Липика послао је даље управу нашег К 480 као годишњу претплату за 4 скупљена претплатника. Пречасни госп. Азароски Поповић Јеромонах у Граберију (пошта Иванић — град) послао је К 360 као скупљену претплату за 2 претплатника, па пише, да ће настојати још скупити претплатника „Српском Колу“. Иде тамо доста тешко, јер је превазиша свештеник запустио народ тамошњи, па га је тешко тргнути из дријемежа. Пречасни госп. Михаило Медаховић парох у Јасеновцу послао је даље К 660 као скупљену претплату за 5 претплатника.

Управа „Српског Коло“ захваљује свима овиме пријатељима народног листа на њихову зајамку, колећи и осталу народну госпду и пријатеље Срба ратара и народног напретка, да се зајамкује за „Српско Коло“ и да га шире међу наш свијет.

Различне вјести.

Јован Живановић. Овај заслужни Србин био је проф. у срп. вел. гимназији у Карловцима и у срп. богословији карловачкој, а сад је у пензији. Поред свог звања као професор у гимназији бавио се он, а бави се и сад и господарством, привредом а нарочито пчеларством, те је тако рећи не само отац нашега напреднога (рационалнога) пчеларства него и највећи пчелар међу јужним Словенима. Ове године извршило се тридесет година, како он ради на пчеларству, те је учинио, да се оно у нашем народу одомаћило, и да носи лијеп приход пчелару. Колико је волио пчелу и пчеларство а и то, да се у народу одомаћи пчела, која му може донијети лијепе користи, види се из тога што је у Богословији карловачкој бесплатно учио богослов пчеларству и у свом великом дијаво уређеном пчелињаку показивао им, како се поступа са пчелом и све остало што спада у пчеларство.

Он је још прије 25 година писао како наш народ треба привредно (економски) подизати, јер кад народ привредно подигнемо, неће се онда туђинци међу нас досељавати и од нас земљу нашу откупљивати. Већ прије 25 година писао је он и говорио, да треба да оснивамо српске ратарске („земљорадничке“) задруге и подижемо аписке ратарске школе, где би се Срби ратари поучавали, како треба напредно (рационално) земљу обрађивати и друге гране привреде.

Професор Живановић заслужан је и за то, што наш народ сада у својим свештеницима има врле пчеларе, који успјешно шире ову привредну грану у народ, од које има лијепо приходе.

Професор Живановић био је и професор српског језика, те је о српском језику писао многе лијепе чланке и расправе, чишћећи из језика све што није народно, српско.

И ако је превалио већ шездесету годину свога живота, ипак он још ради неуморно на српској књижи и пчеларству. Желимо му, да га Бог још дуго поживи крепка и здрава на корист народну, који је он већ досад силно задужио.

Земље јужних Словена (Југославија). Све земље у којима већином живу Јужни Словени, Југословени (Словенци, Хрвати, Срби и Бутари) простране су 420.000 четворних километара (1 четворни километар је четврт 1 километар дугачка и 1 километар широка) тј. укупно толико, колико је читаво јапанско царство или мало мање него Француска или Шпанија. Југославија је $1\frac{1}{2}$ пут већа од Угарске, $1\frac{1}{2}$ већа од Билгеске и Ирске, $1\frac{1}{4}$ већа од Италије, $1\frac{1}{2}$ већа од Пруске, 10 пута већа од Швајцарске, 13 пута већа од Холандије и 14 пута већа од Белгије.

Десети састанак (конгрес) земљорадничких задруга у Србији. У недјељу 10. септембра отворен је десети састанак (конгрес) земљорадничких задруга у Србији. Пошто је извршено преназивање св. Духа и одржан напастас укрљим задругарима, отворио је конгрес говором предсједник главног савеза госп. Сима Лованић, управитељ (ректор) Високе Школе (универзитета) српске у Београду. Послије тога прочитан је извјештај управног одбора главног савеза за год. 1904—1905. и рјешавано је о приједлозима појединих чланова. На конгресу било је преко 800 задругара из цијеле Србије а савез српских земљорадничких (ратарских) задруга у Загребу послао је на овај конгрес свога изасланика преч госп. Радомира Марковића пароха у Нишњи у Сријему. Исто тако су послали своја изасланиства савези земљорадничких задруга из Дубровника и Софије.

Славно Уредништво!

Изволите у цијењеном листу донијети овај апел:

„На 26. августа (8. септембра) букнула је ватра у селу Резовцу неопрезишћу једног момка у кући неког Немета. Како није било воде, а вјетар пирио, захватио је пожар за немало један сат још 15 кућа, које су све, скупа са осталим зградама, храном, кромом, покућством и одијелом, до темеља изгориле. Пожар је уништио и једанаест српских кућа и једанаест српских породица остаде за тили часак, а на домаку зиме, без крова, без круха и рува — једном ријечју без идије нечега. Да се помогне: колико толико

тим јадницима, који због туђег немара пострадале, обраћа се путем јавности потписано парохијско звање на све родољубиве Србе са молбом, да по могућности прискоче у помоћ пострадалију браћи својој у овој тешкој невољи.

Православно српско парох. звање.

У Борови 30. авг. (12. сеп.) 1905.

Вељко Лукић парох.

Дужницима „Српског Кола“.

Као што смо већ јавили у првом броју, сваки онај, који није платио претплате до 1. јула ове године или до краја године добио је засебно писмо, у ком му је назначено, колико дугује претплате до 1. јула ове године. Молимо стога све своје дужнике, да нам одмах пошљу дужну претплату, јер не можемо давати лист на вересију и уважавати се због тога у дуг. Свак тражи своје, па и ми морамо своје, ту малу претплату, за коју није вриједно толико опомени и шиљања писма и плаћања поштарине. Само мало нише обавијести према „Српском Колу“ од стране наших дужника, да тога свега не би требало. Не ради се ту о великом новцу, него о цигле К 2-40 на годину. Та човјек би их испросио преко године!

Надамо се дакле, да ће ово бити пошљедња опомена за наше дужнике.

Фабрика
жалузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
капана

Г. СКРЕБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручује своје
признато солидне, тачне и јефтине
фабрикате

Џевоњени баџава и орнама.

100 3—

Изашио два пута
— у мјесцу —

Издана за Аустро-Угарску: на годину К 2-40 на по године К 1-20 на четри год. К — 60
За друге земље: на годину 4 круне. Појединачни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по ценовнику. Ако се унесе од три пута упришћују, рачунају се је-динствено.

Уредништво се налази у Пискарској улици бр. 8 (Пискаријевог манастира) у Загребу. Издаје се под називом „Српског Коло народног листа“. Уредништво се налази у Загребу.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Браћо Срби Сељаци!

Хрватска пучна сељачка странка, којој на челу стоје два брата Радића, разаслала је народу хрватском некакве издајничке прогласе, с којима хоће да народ преда на милост и немилост Бечу и да помогне данашњој мађарској већини у сабору, која данас помаже Беч против Мађара. Ти бечки мађарони владају данас код нас, Радићи хоће да и даље они остану у власти. Иако је данас народу, то најбоље зна и осјећа сам народ. Браћа Радићи хоће да народу тако буде и даље и још да хрватски народ вади нестезе из ватре за Беч иако и четрдесетосме (1848.) па да опет тај исти Беч преда народ на милост и немилост Мађарима.

На првом је мјесту тога прогласа потписан Стјепан Радић, на другом д-р Бењамин Шуперина, на трећем д-р Светомир Корпорић и онда још долазе 23 потписа, од којих спомињемо д-ра Милана Криштофа, познатог д-ра Анту Радића и Перослава Љубића.

Све што се у прогласу браће Радића говори, то је проста лаж и неистина, с којима се хоће хрватски народ да заведе на странпутицу, у несрећу и своју пропаст. Иако ти дрзовити људи хоће да лове и српске сељане, то упозоравамо сваког брата Србина сељана, да томе срамном прогласу не вјерује ништа, ни једне једине ријечи. Онај који би вјеровао браћи Радићима и њихову прогласу, тај би плућу на свој образ и понос, плућу био на своје српско име и заслужио би да се у њему згруша и преврне материно мајице.

Мађари се данас боре против Беча, а тај Беч, тај Шеабо држи у ропству и Чеха, и Пољана, и Словенца, и Русина, и Хрвата и Србина. Руси у Русији поздрављају борбу мађарску, тако исто Срби у Србији. Зар да се овдашњи ми Срби изневјеримо имену и племену, ирви и језику? Ако Мађари побједе, добијамо и ми у војсци у Хрватској и Славонији српску (хрватску) команду, а то много значи. Браћа Радићи су против тога. Зато покитајте такав проглас, ако вам дође до руке. Нека не буде врага ни од њега трага! Радићи варају неке хрватске сељане, не треба да им српски сељаци иду на лепац.

Уредништво „СРПСКОГ КОЛА“.

Пред српски састанак у Задру.

Имеђу Беча и Мађара води се, као што знате, жестока и љута борба. Мађари траже од Беча своја народна права, траже команду у војсци на мађарском уместо, као досада, на немачком језику. Ви сами знате, да и наши војници кад служе у заједничкој војсци, кажу: „Служим Швабу“. Тиме хоће да кажу, да је у војсци све швапско, јер се говори и командира швапски. Мађари неће нише, да то буде, него хоће мађарску команду у Угарској, али с командом би добили они и слободу у Угарској, јер би сабор одлучивао и о војсци, па би имали у руци и војничку снагу, а то је боме најкрупнија ствар.

Краљ не попусти у команди војске, јер зна куда то иде. Али не попуштају ни Мађари. Одатле ово чудо и покор у држави. Сабор не ради, порези се не убиру, рекрута нема, држави нестaje новца, а све иде онако на еро. Крупни се догађаји збивају, и не само народи у Аустро-Угарској, него и страни свет гледа, шта се то све збива и догађа и на што ће то све изаћи.

Као што се домишља у Аустро-Угарској четрдесетосме, ложи се и сад, али овај пут без пушак и топова. Али то што се догађа, не тиче се само Мађара с једне, а Беча с друге стране, него се тиче и Срба и Хрвата у Хрватској, Славонији и Далмацији, тиче се и других народа осим мађарскога у Угарској.

Зато се мора чути и реч српског народа. И српски народ у Хрватској, Славонији и Далмацији мора да рекне своју. Праве српске народне странке позване су да то учине у име целог српског народа у те три земље, јер уз њих пристаје српски народ.

И српска народна самостална странка, српска народна радикална странка у Хрватској и Славонији скупа са српском народном странком у Далмацији и са Србима заступницима у сабору

далматинском одлучила су да се састану у Задру 3. (16.) о. м. Састаће се и казаће без сумње онако, како то сме и може и мора да каже један народ, који тежи за својом слободом, а који признаје сваком народу право да буде слободан.

Само нешто да вам кажем. Прадедови, дедови и оци наши тукли су се, ране добијали, крв проливали, главе губили за Беч. Кости предака наших леже по крвавим пољанама угарским, по равницама талијанским, по бреговима и пољима чешким, немачким, данским. За кога су проливали крв? За Беч. Како им је платио за то Беч? То ми сви добро знамо, добро осећамо. С онима, против који су се Срби борили, с тима се касније Беч мирио, а нас је пуштао нима на милост и немилост. И у последње најновије време, у току од пар месеци, данашњи министар председник у Пешти, Фејервари двапут је мађарској опозицији, која тражи своју команду у војсци, доносио таку поруку из Беча. Беч допушта, нека Маџари раде са народима у Угарској, Хрватској и Славонији, дакле с нама, што год хоће. Беч на то пристаје, само нека Маџари не дирају заједничке војске.

Ето пуче, и народе српски, какав би нам колач умесио Беч. Зато је сваки онај лудо дете, који се какву добру из Беча нада. Беч познаје само своју корист, али не познаје права народних.

И Хрвати су се састали 19. и 20. септембра (2. и 3. октобра по новом) на сенској Риги, да кажу своју. Дошло је 40 њихових народних посланика из Далмације, Хрватске и Славоније. И шта су рекли? Нећемо с Бечом, који нас је употребљавао за своју себичну корист, а касније нас одгурнуо, ево хоћемо као народ да преговарамо с народом мађарским. Маџари имају право, што се боре за своју слободу и нека се боре. Нећемо сметати борбе њихове, помоћи ћемо им, али тражимо да се чују и наши захтеви и наша права. Хоћемо слободу народу у земљи, да народ одлучује о себи, а не да буде робље без права. Хоћемо да се споји Далмација с Хрватском и Славонијом, јер то припада по праву овамо. Тако рекоше Хрвати.

Маџари су одушевљено поздравили ту изјаву и пружају руку. Хрвати су учинили оно, што су морали учинити као народ, који се бори за слободу своју. Мађарску борбу признају као

оправдану и народи који под швапским притиском стегу у Аустрији. Признају Словенци, Чеси, Пољаци. Признају им то и Срби у Србији, и Руси у Русији. Новине руске пишу, да се руски народ данас каје, што је четрдесетосме ишао против Маџара.

Зато су сад против тих хрватских заступника гракнули сви они, који служе Аустрији и не желе слободе своје народу. Гракнули су франковци, католички попови, браћа Радићи, који су 30 хиљада прогласа послали у народ. Они хоће да народ и даље остане без права и да служи Бечу. То добро долази нашим владиноцима (маџаронима), који служе такође данас Бечу. Они не дају слободе народу у земљи и за то су сви они и Франк и католички попови, браћа Радићи и Владиновци маџарони, који су данас на влади скупа у једном колу.

Српски народни људи у Задру, главном граду Далмације, казаће реч у име српског народа. Ми верујемо да ће они громовито кликнути: „Нећемо да Србин буде бечки слуга, као што је, на жалост, често био. Нећемо да се с српским народом игра Беч. Поштујемо свачију слободу, али тражимо и своју“.

Српска повјест.

20.

Проглашање Срба због православне вјере у Угарској, Хрватској и Славонији.

Ми смо у прошлом броју описали све невоље, које су Срби трпјели у новој домовини, па смо рекли, да ћемо о проглашању православне вјере, о унијаћењу и католичењу православних Срба говорити у посебном чланку.

Ми то ево и чинимо, али те су патње биле толике, да би се о њима могле читаве књиге писати, а овај је лист мален, па ћемо о свему морати сасвим укратко говорити. Приповједаћемо само о главним стварима.

Прогонили су Србе због православне вјере свуда, али највећма у Хрватској и Славонији, и то особито у Лици, око Карловца и у садашњој бјеловарској и varaždinskoј жупанији.

У оно вријеме католичка вјера била је једина, коју је свако смио слободно исповиједати, а нико јој није смио сметати. Све остале вјере биле су ганање, али највећма православна. Онда су сви они, који су управљали државом, држали, да православни већ због своје вјере не могу бити поуздани и вјерни свом владару аустријском цару већ да морају од срца нагињати ру-

ском пару. Уа то су онда католички попови имали велику моћ, били су први доглавници царевима, па су гледали силом и милом, да све људе других вјера покатоличе.

Али сви они брзо су се увијерили, да је Србе немогуће покатоличити уједаред, од првог маха. Зато су католички попови измислили нешто, с чим ће Србима замазати очи, па их мало по мало иза много година покатоличити.

То је била: Унија. Они су пустили Србима, да им свештеници служе службу, као и прије, да им се свештеници носе као и прије, пустили су им у цркви све уређење као и прије, само нека признају папу за врховног поглавара. Ето то је унија. Мислили су, православни су Срби луди, па ће се подвргнути папи, само кад на поповима виде исте мантије и браду, а у цркви слике, књиге и пјеване. А кад се Срби навикну на папу, мислили су они, да ће се Срби и на друге ствари у католичкој вјероисповјести почети навикавати.

То је био план католичких попова и ондашњих царева и њихових министара.

Чим су се Срби преселили овамо, почели су они да свој план извршују и то најприје у данашњој бјеловарској жупанији. Ту су Срби, који се населише око 1597 године, дигли свој манастир Марчу (близу Иванчића), гдје је и први српски владика у Хрватској столовао.

Послије сирти тога првог владике Василије постане владика Симеон Вратања, који се по-унијати на наговор загребачког бискупа и друге хрватске госпде. Ето, то је први Србин Унијат. Од тада започеше зла за Србе по Славонији, па се наставише и по Хрватској.

Све власти, па и сам надвојвода Фердинанд, који је послједије постао цар, навале на Србе. Фердинанд је заповиједио „да капитани помогну (новом унијатском владци) оружаним руком, ако би се Власи (звао је Србе Власима) опирали одредба владичијем“.

Кад је овако писао и заповиједао сам будући цар, знате, како су власти ниже радиле. Србе су батинали, у тамнице бацали, убијали, земљу им отимали, тако да су се многи Срби враћали у Турску.

Ја не могу све приповједати, већ ћу само нешто рећи. За вријеме тих прогона умро је у тамници православни владика Максим Предојевић око 1640. године, Гаврило Мијакић око 1670. године, 14 српских калуђера марчанских и лепавинских бачено је на галије 1872. год. и игуман Симеон Нијемчевић.

Кад је тако рађено са владикама, можете мислити шта се радило с народом. Зло је било толико, да је народ дигао буну 1666. год., 1672. год., да је народ ударио 1678. на манастир Марчу,

који су унијатске владике себи отеле, да се народ побунио опет 1718. и 1736., и 1753. г. и истрјерао унијатског владика, да је 1739. запалио народ Марчу, док је најзад посве није срушио. Све су те буне биле у крви народној угушене, али народ се опет бунио.

Тако је то трајало преко 150 година у ондашњем вражјинском фењералату, све до цара Јосифа. Али велике користи нијесу имали, јер се српски народ поред сација зала чврсто држао православне вјере. Мало их се покатоличило и поунијатило у Славонији.

Али није боље било Србима ни у Лици и Банији, особито у Лици. Проганање Срба православних у Лици и Банији почело је око 1700. године. И ту се радило све што и у Славонији, бијене, затварање, мучење, отимање. Срби су се често морали оружјем бранити па у љутњи су и убијали оне, који су превјерили. Уа то су Срби морали славити католичке празнике, морали плаћати католичким поповима десетак и разне глобе, нијесу смјели зидати црква, морали су ићи на католичке просенције, (литије, процесије) и тако даље.

Власти нијесу дале, да се постављају српске владике, православне свештенике су батинали. Најзад је један унијатски свештеник једног православног свештеника у Жумберку зауларно, свезао га за јасле у кондушници и нагонио га, да једе из њих, па му опет није било ништа.

И ту је долазило до буне, а особито 1712. године у Банији (крајеви око Глине, Петринје).

Према су муке српске биле велике, ипак се грдна већина одржала код православне вјере. Покатоличени су Срби око Прилића, Росопајника, Сења, Новог, Рибника, Бјенаја, светог Јурја, Крпото, Јабланица, Красног, Загона, у личкој и молдушко-ријечкој жупанији, па и неки Срби ближе градова у Банији. Поунијањено је око пет хиљада српских душа у Жумберку, код Карловца.

Највећа су се зла била оборила на Србе ад вријеме царине Марије Терезије, тако да многи Срби не могуће издржати, већ их се на сто хиљада исели из Славоније, Бачке и Баната у Русију, под вођством официра Текелије, Хорвата и Шевића.

Текар за цара Јосифа, послједије 1780. године насташе и за православне Србе боли дан. Радило се и послједије, али тајно и мирније, не оковом и оловом као некада.

Ето, видите, што су Срби дочекали у новој домовини, за коју су пролили море крви. Било им је као у Турској и горе, јер су многи бјежали од зла натраг у Турску, а други се селили у далеку Русију.

Туђини су нам увијек свашта обећавали,
док нас нису довели под своју власт. Зато
пазимо и сад, да нас туђинска обећања не пре-
варе, ма како она била слатка.

Смрт војводе Пријезде.

— Српска народна песма. —

Честе књиге иду за књигама,
Од кога ли, коме ли долазе?
Од Мемеда, од цара турскога,
А долазе до Сталаћа града,
До Пријезде војводе сталаћке: 5
„О Пријезда, војводо сталаћка!
Пошљи мени до три добра твоја:
„Прво добро, сабљу навалију,
„Која сеча дрвље и камење,
„Дрво, камен и студено вожђе; 10

Нит' му одби дрва, ни камена,
Нит' га како може освојити, 30
Ни пак како може оставити.
Једно јутро, у очи недеље,
Попела се Пријеадиња љуба
На бедена малена Сталаћа,
Па с бедена у Мораву гледи, 35
Ал' Мораву мутна испод града.
Па беседи Пријеадиња љуба:
„О Пријезда, драги господару!
„Ја се бојим, драги господару!
„Нас ће Турци лагуом дигнути.“ 40
Ал' беседи Пријеадиња војвода:
„Мучи, љубо, муком се замукла!
„Где ће бити лагуом под Моравом?“
По том дошла та недеља прва,
И господа отишла у пркву, 45
И Бојку су службу одстојали;

Кула Тодора од Сталаћа на Морави у Србији.

„Друго добро ждрала коња твога,
„Који коњиц може прелетети,
„Засобице и по два бедена;
„Треће добро твоју љубу вврну.“ 15
Књигу гледа војвода Пријезда,
Ону гледа, другу ситну пише:
„Цар-Мемеде, турски господару!
„Купи војске, колико ти драго,
„Под Сталаћа, кад је теби драго,
„Удри Сталаћ, како ти је драго, 20
„Ја ти добра не дам ни једнога;
„Ја сам сабљу за себе ковао,
„А ждрала сам са себе храно,
„А љубу сам за себе довео;
„Па ти не дам добра ни једнога.“ 25
Дике војску турски цар Мемеде,
Дике војску, оде под Сталаћа.
Било Сталаћ три године дана,

Кад господа изашла из цркве,
Тад беседи војвода Пријезда:
„О војводе, моја десна крила!
„Крила моја, с вама ћу летети, 30
„Да ручамо, да се напијемо,
„Да на граду врата отворимо,
„Да на Турке јуриш учинимо,
„Па што нама Бог и срећа даде.“
Па Пријезда љубу дозиваше: 35
„Иди љубо, у пивнице дође,
„Те донеси вина и ракије.“
Узе Јела два кондира златна.
Кад госпођа пред пивницу дошла,
Ал' пивница пуна јаничара, 40
Папучама пију вино хладно
А у адравље Јелине госпође,
С покој душе Пријезде војводе.
Кад то виђе Јелица госпођа,

Та кондиром о камен удари,
 Па потрча у господске дворе:
 „Зло ти вино, драги господару,
 „Зло ти вино, а гора ракија!
 „Пивница ти пуна јаничара,
 „Папучама пију вино хладно,
 „А за моје здравље наменују,
 „А тебека жива сахрањују,
 „Сахрањују, за душу ти пију.“
 Онда скочи војвода Пријезда,
 Те на граду отвори капију,
 Те на Турке јуриш учинише,
 Те се бише и секоше с Турци:
 Док погибе шездесет војвода,
 Них шездесет, -- стотине Турака.
 Тај се врати војвода Пријезда,
 Па за собом затвори капију,
 Па потрже сабљу навалију,
 Ждралу коњу одсијече главу:
 „Јао адрале, моје добро драго!
 „Та нека те турски цар не јаше!“
 Преби бритку сабљу навалију:
 „Навалија, моја десна руко!
 „Та нека те туски цар не паше!“
 Па отиде госпођи у дворе,
 Па госпођу прихвати за руку:
 „О Јелице, госпођо разумна,
 „Или волиш самном погинути,
 „Ил' Турчину бити дуба верна?“
 Сузе рони Јелица госпођа:
 „Водим с тобом часно погинути,
 „Нег' љубити на срамоту Турке:
 „Нећу своју веру изгубити,
 „И часнога крста погазити.“
 Узеше се обоје за руке,
 Па одоше на бдем Сталаћу,
 Па беседи Јелица госпођа:
 „О Пријезда, драги господару,
 „Морава нас вода отхранила,
 „Нек Морава вода и сахрани.“
 Па скочише у воду Мораву,
 Цар је Мемед Сталаћ освојио,
 Не освоји добра ни једнога.
 Љуто куне турски цар Мемед:
 „Град-Сталаћу, да те Бог убије,
 „Довео сам на хиљаде војске,
 „А не водим, него пет стотина.“

„Народна помоћница“

Друштво „Narodna pomoćnica“ и Срби ратари.

У Загребу је основано друштво под овим именом, код кој сиромашнији људи осигуравају свој живот до 600 К. Многи и многи ратари осигурали су се код тога друштва. Али кад осигурани умре, друштво прави његовим наследицима неприлике, јер неће да исплати цијеле своте, већ нуди мању своту, а често и испод

половине оног што би морало по закону исплатити. То се догодило већ много пута, па се о том писало и у новинама „Нови Србобран“.

А худ год сам пролазио причали су ми ратари, да се то догађа, али ратари се не умију притужити ни дати то у новине. Али шта да вам причам на широко? Ја ћу овде навести један примјер, који се догодио скоро.

Матија Бијелић из Гређана код Топуског осигурао се био на 600 К и уредно плаћао. Кад је умро затражи његов син Миле од друштва својих 600 К. То је било има више од 3 мјесеца. Али друштво не хтједо исплатити 600 К, већ му понуди 500 К. Миле је питао паметније људе, који му рекну, да не прима мање новца. Он тако рекне повјеренику тога друштва у Топуском Станку Миљевећу, али друштво и опет не да потпуне своте, већ му стане преко свог равнатеља Славолуба Сивоца пријетити, плашити га свакојако, само да престане на мању своту. Да видите, какви су то људи и како знају плашити јадне ратаре, штампано то писмо. Ево га:

Загреб, дне 18./VIII 1905.

Бр. 1003.

Штовани Миле Бијелић,

Гређани.

Равнатељство „Народ. Помоћ.“ у Загребу, примило је Ваше писмо, па Вам одговара: Наш зављаник био је особно у Топуском, и хтио Вам је уручити К 500 у име посмртне припомоћи за покојнога Вашег оца Матију Бијелића. Ну Ви сте био тако незахвалан, пак нијесте хтели примити ту своту са изговором, да Вас је некто иначе подучио. Туј престаје све, ако онај који Вас је подучио, наше законе боље знаде од нас, нека Вас упуту којим начином ће те добити више. Ми Вам друго не знамо казати, него то да сте криво упућени, и да ми нисмо Жидови — да Вас прикраћујемо у праведној ствари. Што Вам је по нашим правилима која су у главној скупштини од дне 14. сивца 1904. промијењена и јавно у новинама оглашена одређено, то је за Вас код нашег повјереника Станка Миљевећа у пологу, и то Ви можете кад хоћете дигнути. Нећете ли то изволите предати ствар суду, па нека суди, ко има право, хо ли криво. На то вам унапријед кажемо ако ствар дође к суду, то нећете добити ништа, осим Ваше уплате, а то зато јер је на пријавници, као користник уписан Вилим Браун, а не Ви, што можете само њему вахвалити, ради чега смо га скинули, јер сад се је текар испоставило, да није он плаћао за Вашег оца не Ви, а он је себе уписао као користника зато, да настави плаћање зато, ако би Ви исто занемарио, па да онда и потегне обилну корист мјесто Вас. Ми дакле Вас нити не познамо, а тако ћемо рећи и онда, ако ствар дође пред суд. Промислите си ствар добро, пак послушајте наш савет, и дигните си новац код Станка Миљевећа.

Напокон изволите узети до знања, да суд није само за Вас, него и за нас, тј. за задргу, пак, да ће

добро паазити, кому ће судити право, јер смо пред законом сви једнаки, а ми добро знадемо, ако би Вам криво учинили, а не би на то овлашћени били, да би нас суд осудио, не само, на платеж, него и на трошкове.

Са штовањем
Славолуб Сином
равнатељ.

Али добри људи не дадоше Мили да се уплаши, већ та наговориде да тужи. Миле збила преда ствар адвокату д-ру Богдану Стојановићу у Загребу, и чим овај само мало приушта код управе друштвено, шта се то ради, друштво исплати моме Мили читаву своту. **Ипак су га сматрали да им даде 10 К.** Како је то друштво, које јадном ратару иде драгичити 10 К, нека рекне сваки поштен чољук.

И Миле је лудо радио, што је пристао да им даде 10 К. Требао их је још даље судбено прогонити, тражити свој трошак и камате за она три мјесеца, што му нијесу исплатили новца.

Ми уповорујемо Србе ратаре, да сваки овакав случај даду у новине, у „Српско Коло“.

Уједно уповорујемо оне власти, којима се тиче, да припазе на рад овога друштва, а особито на његове повјеренике по селима, који често управу лоповски муоу јадне ратаре. Знамо за једног повјереника, који је био спремао, те не би кљери могао дати ни 100 К, а сад јој је објесно бердан од 1200 К и још се хвали, да је то још ништа, „јер их још има“. Толико је намукао за двије три године.

А. П.

За „Српско Коло“.

Из ових наших биљежака може се видјети, како иза лијеп број наших свештеника, који се од срца заузимају за „Српско Коло“ и шире га међу Србе ратаре, што им може само послужити на част. Тако је и пречасни госп. Вада Обрадовић парох у Адашевцима (у Српјему) приликом боравка у Загребу предао управи нашег листа К 32.40 као претплату до краја ове године за својих 15 претплатника. Србин радник Јово Бабић из Босне ради у Анделсбуку у Саској (Нјемачко Царство). Тамо је скупио 4 претплатника, Србина Босанца који су такође тако на раду К 2.40 у име претплате за четврт године. Пријатељ „Српског Кола“ из Српске Капеле послао је К 4.80 за 2 претплатника на годину дана. Уважена г. Браћа Бачићи у Јасеновцу послали су управи нашег листа К 72 за примјерке „Српског Кола“, које су они досад дијелили Србима ратарима у Јасеновцу и из околине. Тако би требали да раде и остали наши измучени трговци. Преч. госп. Јово Гламочић парох у Јабковцу послао је даље К 6.60 као претплату за 11 претплатника на четврт године. Госп. Јово Драгићевић умирив. финанси. надстражар у Преболовцима у Херцеговини, нарочито је пет примјерака „Српског Кола“ да га може раширити у својем мјесту, које је, како вели у писму, запустело, па намјерава да својим селимама отвори очи. Так

ваља! О црквеној слави (абору) на Малу Госпојину у Моравињу, у кући пречасног госп. Илије Шумановића пароха моравињског, скупило је на приједлог пароха босутског пречасног господина Николе Станишића К 19, да се за тај новац шаље „Српско Коло“ на преч. госп. Илију Шумановића, које ће он дијелити честитима, а веома сиромашњим својим парохијанима. Пријатељ Срба ратара у Малом Грацу код Глине послао је К 3.60 за 3 скупљена претплатника. Његовим заузимањем има у Малом Грацу до сада 19 претплатника „Српског Кола“. Пречасни господин Михаило Соларић предао је, приликом свог боравка у Загребу, К 60 у име претплате са својих 106 претплатника, које је скупио у својој парохији у Великој Писаници. Када би оваки били сви наши свештеници за „Српско Коло“, где би оно било и колико би Срби ратари одмакли унапријед у сваком погледу. Г. Јован Стевановић, свршени правник из Ораховице, послао је у име претплате за Српску земљорадничку (ратарску) задругу у Ораховици К 6.60. Госп. Буро Мишчевић, трговац из Ловница у Лици, послао је даље К 12.50 за раширење „Српског Кола“. Тај новац скупио је на сједишци Народне Диоцезне Штедионице у Ловницу. Госп. Радијко Стојковић из Сурдука послао је управи нашег листа К 4.80 за 4 претплатника на по године. Преч. госп. Милан Басарић, парох у Лучанима код Брња, послао је К 9.60 за 4 претплатника на годину дана, на обећаје да ће почетком идуче године бити још и више претплатника из његове парохије.

Свима овим пријатељима „Српског Кола“ и Срба ратара управа „Српског Кола“ захваљује на њихову труду и заузимању.

Шта се збива у нас и у свијету.

Краљ Петар и Срби ратари. Ових дана путовао је краљ Петар са сином Ђорђем по западним крајевима Србије. Ишао је да упозна земљу, у којој краљује и народ у кој. Обишао је много мјеста, градова и села.

Гдје год је на путу видео већу рпу ратара, зауставио се (путовао је на коњима), поздрављао се с њима, разговарао, питао их за љутину, за здравље, за живот њихов међу собом и друге ствари. То исто радио је у мјестима гдје га је народ дочекивао. Запознао је и у куће ратарске, као у кућу ратара Лаза Поповића. У мјесту Ужичу и у Тополи били су на ручак краљу намећу осталих позвани и многи виђени ратари у тим крајевима.

Краљ је народ видео, како се један краљ не гизда од ратара, већ говори с њима као са браћом, воли их и поштује, био је као паван себе од весеља. Небо се све проламало од народног клицања.

Краљ један краљ може овако лијепо с народом поступати, како не би могли нижи од њега. И наша господа нека уче од краља Петра, како треба с народом поступати, јер има их доста, којима је тај наука потребан.

Србин из Баније погинуо у Македонији. Знате да се наша браћа у Старој Србији бију с Турцима. Пи-

сали смо већ о тим бојевима, у којима је Србни опет посведочио, да је јунак, који пјевајући мре, као и његови стари.

Скоро је опет био један жесток бој близу града Скопља. Три дана прогонила је турска војска. коњаници, пјешаци, топице с топовима Србе, али им нијесу могли нахуити. Погинуло је Срба али и Турака двадесет пута више.

Међу српским четницима био је и Петар Момчиловић из Сиска. Поио се јуначки у боју, борио се као лав, убио је чак и једног турског официра. Али најзад је и он погинуо. Све новине у Србији у звијезде кују покојног Петра.

Видите, браћо, њега је српско срце чак овдуд повукло, да се иде тамо мучити и бробијати и најзад погинути за слободу те наше удаљене браће.

Дај Боже, да сви Срби тако воле једни друге и брину се једни за друге. Онда ће нам дружичје птице пјевати.

Вјечна памјат души покојног Петра.

У боју, у ком је погинуо Момчиловић, борила се српска устаничка (комитска) чета Ђорђа Скопљанчета с турском војском од 2000 момака. Из Куманова у Старој Србији пише се о том ово:

Српска чета од 33 човека под командом Ђорђа Скопљанчета овом се сукобу није надала. Војвода је мислио да ће Турци, по свом ствари обичају, обичај карпе на Козјаку и вратити се натраг. Сви се преварише, јер у брзо угледаше како коњица заопколава постепено и иде све ближе месту где се они налазе. По команди све комите западоше за бусије у једном потоку, који протиче кроз Гулице и утиче у Криву Реку. Турски војници из својих бољих положаја отворише брау палбу, турске трубе свираху јуриш, а Турци ааникаше „Алах из Алах“. Отвори се љути и крвави бој. Српске комите пуцаху појединачно и свако српско арно зариваше у турско месо. На српском положају аачу се српска песма. То се у свима бојевима ради: аа време најљубе бител пјевају комите „Праг је ово милост Српства“, „Весела је Србадија“ и друге наше родољубиве песме. Са турске стране чуше се псовке и грљње на српској језику. Поче и грмљава топова. Топовски ирапнели падаху тамо амо по потоку. Један српски комита журно руком копаше земљу, да направи за своју пушку што већу мангалу, али га турско арно удари у чело, и он на месту остаде мртав. Дириљив призор беше кад му приђе његов брат са сузним очима, отпаса реденице и узе пушку, да му је Турци не би однели. Његов брат заузео његову бусију. „Војводо, наш друг је погинуо, сви треба овде за њега да изгинемо“ — рече један великошколац. У тај мах обли крв по линку дођу комиту брата погинулог. — Њега је турско арно огредео по образу, а млазевн крви прскаху му одело. — Турска брау палба не престајаше и турски се војници приближавашу све ближе и ближе.

Мрак прекиде ту крваву битку. И турска војска и комите преноћише на позицији. Тог дана су погинула два турска официра и преко 100 војника, а од

српске стране само један. У зору се бој понова продужи са српском песмом и алакањем Турака и поздрављањем зрима из пушака. Мундаци српским коњима већ не достажаше „Алах ти вера Момчиловићу, ти уби турског официра“ — заникаше комите из свију српских крајева једном Србину из Сиска.

Војвода издаде наредбу за повлачење. Сишоше сви у поток. У потоку од силног умора и уабуђења паде Петар Момчиловић и не могаше ни маћи даље. „Остарице не браћо да одје погнем. Спасавате се“ — говораше Момчиловић. „Бог с тобом био, зар ми тебе да оставимо?“ викнуше три његова друга, и остадоше код њега. Тек што су комите измакле са положаја, зачуше се бомбе. Турска војска с леђа се поремети и збуни. То је храбри војвода Јован Пешић са пет својих другова, који долази у помоћ и баца бомбе.

Обе српске чете устремише се на Турке. А Турци из топова осуше отаг на једну воденицу у потоку, одакле им Момчиловић са другима највише муке задаваше. Обе чете отрчаше Момчиловићу. Али на жалост свију њих из воденице се не чујаше више ништа — они су сви у тој паганили! Битка се у недељу око подне заврши. Са српске стране погинуло је 10 четника, а један је тешко рањен, а са турске стране погинуло је на 200 војника и неколико официра, а било је много рањених, тако да су их у Куманово и Паланку на саоницама превлачили. Ето тако је завршен тај крвави сукоб у Гулицима. О њему ће дуго причати и Срби и Турци као и о Челопеку!

Краљ Петар за ратарске (земљорадничке) задруге.

На свом путу по Србији распитивао се краљ свагде о потребама народним и световао народ да се удружује у ратарске (земљорадничке) задруге, јер ће му оне помоћи, да се привредно подигне и да му буду на руци у свакој прилици.

Стеван Богдановић. Јављају нам од Топуског, да је прошлог мјесеца у селу Воркапићу умро наглом смрћу честити Србин ратар Стеван Богдановић. Наје било тога српског посла, кога се Стеван свом душом и срцем не би дао. Ако је требало задругу земљорадничку основати ето Стевана; ако је валао српске новине читати и претплатити ето њега; ако је требало учити Србина, да се држи ријечи: „свој свој“, да Србин купује код Србина трговца, занатлија, Стеван је први у том послу; ако је требало Србина склонити да се држи, да не малакше, да се брани, Стеван је први на дјелу. Српство је на њега могло у свему рачунати. Тако је гледао да и дјелу своју научи србовану. Један му је син у Америци радник и тајник Српског друштва Србобрана. Стеван се поносио, што његов син у Америци држи српски барјак. Пож. Стеван био је и члан извршног одбора Српске Самосталне Странке за изборни котар аргомоски.

Вјечна памјат честитом Србину ратару Стевану Богдановићу.

Помоћ пострадалима ратарима у Србији од града (туче, крупе) и провале облака. Српски министар народне

привреде наредио је, да се изрази закон о оснивању задруга (фонда), из кога ће се помагати ратари у Србији, када их потуче лед или поплави вода. Закон овај биће ускоро готов, па ће бити изнесен Народној Скупштини на потврду. Тако се ради за народ!

Избор шабачког владике. На мјесто шабачког владике а садањег митрополита београдског Димитрија изабрао је владичански (архијерејски) сабор српски а шабачког владика архимандрита Сергија Ђорђевића, новонаименованог настојника српског подворја у Москви.

КУПУЈТЕ САМО

!! СРПСКЕ ШКОЛСКЕ ЖИГИЦЕ

ТРАЖИТЕ ОД
ТРГОВАЦА ДА ИХ ПРОДАЈУ

Различне вјести.

Опклада у корнет „Српског Кола“. Нашим читаоцима познато је, да је један наш владика послао претплату за 10 Срба ратара у Лици. Када је то наишло у нашим новинама, владика су се двојница у Двору, који је тај владика Један је казао да даје 5 круна, да је то владика Михаилу у Плашком, а други опет да није за 10 круна. Пошто су се распитали код наше управе о том, јавили смо им да није то био владика Михаилу. И тако је онај први, госп. Симо Живковић из Двора, свршени правник изгубио опкладу и послао нашу управу К 5 за раширење „Српског Кола“. Хвала му!

Са збора у Костајници. На Малу Госпојину бјеше црквени збор (слава) у Костајници. То је можда највећи збор у читавој Банији. Па како је било на овом збору? Исти јадни као и на сваком збору. Дукати, свида, сомот, гајтани, панталке, мртвачко цвијеће на глави, нијде српске тробојнице, нијде мирисава цвијећа из врта у коси лијене Српкиње, већ све гадне накарале и награде. Падала је киша. И боље што је киша покарала да накарала не праве параде. Киша је шуштала, а pjesма брујила и коло је по киши играло. Ухватила се младеж у кошпац с кишом, али је киша остала на мељдану, а свијет се разишао. Покисно мртвачко цвијеће на главама, а црвена и зелена отровна боја цурила је низ лице. Срби ратари, упућује своје младе да се маму раскоша и оваког гадног кинђурена.

Припослано.

Штовано уредништво!

Част ми је умолити Вас, да у наредном броју „Српског Кола“ изволите уврстити ову
Изјаву.

У 18. бр. овог листа у исказу скупљача претплатника за исти, иза мог имена стоје ове речи: „Иде тамо доста тешко, јер је пређашњи свештеник запустио народ тамошњи, па га је тешко тргнути из дрјемежа“.

Овим изјављујем, да, достављајући претплату за овај лист, нисам се ни једном речи потукнуо на пређашњег свештеника нити сам га окривљивао, да је он запустио овадњи народ, па да скупљање претплатника за „С. К.“ за то тешко иде. Не иде то баш лако ни у другим парохијама.

У Граберју 20. септ. (3. окт.) 1905.

Амаросије Поповић, јеромонах.

Дужницима „Српског Кола“.

С овим бројем започиње четврта четврт за ову годину. Ми смо у посебним писмима опоменули све оне, који су нам што дуговали до 1. јула ове године. Према томе свако зна колико је дужан, ако није платио на ту опомену. Најбоље је сад, да сваки подмири свој дуг до краја године, па онда зна, како ће унапријед платити Ко не подмири свога дуга до краја године, томе од почетка нове године не ћемо више слати лист.

Уредништво и управа „Српског Кола“.

**Фабрика
жалузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
напана**

Г. СКРБИЋ

Илида 40. — ЗАГРЕБ — Илида 40.

препоручује своје

признато солидне, тачне и јефтине

фабрикате

Цијеновици бадала и франко.

604. 5—

Изава два пута
— у мјесцу —

Изава за Аустро-Угарску: на годину К 2-40 на по године. К 120 на четрт годину. К — 60 за друге земље: на годину 4 круне. Појединачни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобран“

Огласи рачунају се по цјеповнику. Ако се више од три пута урешују, рачунају се јефтине.

Уредништво се налази у Николајевској улици бр. 8. Писма се шаљу на уредништво „Српског Коло народног листа“. Глаголи се не враћају.

Шта се то ради у нашој држави.

Већ је свако и у најзабаченијем сеоцу опазио, да нешто није у реду у нашој држави. Не узимају се нови војници, не отпуштају се испуштени, не уговине се државни (не општински намет) порез отзекнуцијом. А има још тога из чега се види, да нису чисти рачуни у држави.

Ви знате да је наша држава састављена из двије пола. На једној је страни Аустрија, на другој Угарска (Мађарска), Хрватска и Славонија. Свака пола има неких државних послова, којима сама управља, а има их, којима заједнички управљају.

Овако је држава подијељена прије 38 година. Подијелили су је тако Швабе (Нијемци) и Мађари. Други су народи тјели да се држава друкчије уреди, јер у држави има много других народа: Чеха, Пољака, Срба, Хрвата, Румуна и других, више него Шваба и Мађара заједно. Али је у Шваба онда била у рукама државна власт, па су подијелили господство између себе и Мађара.

Други народи противили су се томе и касније, али Мађар и Шваба били су увијек сложни, сложнији него сјасет оних других народа, па су сачували своје господство.

Али имаду двије три године, што се Шваба и Мађар почеше свађати. Хоће Мађар да се још већма растави од Швабе, да има мање послова заједничких са Швабом. Само да краљ буде један обадвома, а друго се свак себи. Али Шваба неће. Јер и ако су они подијелили господство, свеједно је Швабина ријеч увијек била преча, Шваба је многобројнији и пуно богатији од Мађара. Особито се авалише абор војске. Мађар хоће, да команда у Мађарској буде мађарска, а Шваба хоће да буде свуда команда швапска.

Ето отуд свађа и неред у држави. Мађарски сабор, кад видио, да му неће да учине по вољи наместрешно се, изврнуо и он ћурак (кожу) па вели: кад не дате да иде свак себи, не дамо ни ми војника, не дамо да се порез државни смије оврхом изгонити, већ ако хоће да добровољно даде, нек му је просто. У др-

жавну касу слабо тече новац, војска нема новца, ту нијесу чисти рачуни.

Тако ће то трајати, док неко не малакше. Не бојте се, неће ту доћи до крви. Бој ће се водити само законитим оружјем. Неће Мађар крви, јер није сигуран како ће проћи, неће Шваба јер се боји, да би ко са стране ударио, кад би се земља изнутра закрвила.

Како да се ми Срби држимо у тој свађи? Ми Срби нијесмо ни Шваби ни Мађару за срце прирасли. Тешко је између њих два бити. Зато ту не може бити говора о некој љубави, већ само о рачуну.

Ми држимо, да је боље имати посла са самим Мађаром.

Мађари у Мађарској нијесу сами. Има тамо од сваке стотине душа само око 45 Мађара, а остало су Румуни, Словаци, Швабе, Срби, Хрвати, Русини. Догод је Мађар у савезу са 10 милијуна Шваба у Аустрији, он може лако излазити на крај с овим немађарским народима. Али кад он изгуби помоћ аустријску, кад се завади са Швабом, онда ће се он сам морати разрачунавати с оним народима, а уз то смо ми (Хрватска и Славонија) на врату. Видјеће он да 45 не могу лако господарити са 55 (а кад се ми прирачунамо са преко 65) без туђе помоћи. Видјеће то па ће морати и нагодити се с немађарским народима, а још прије с нама. С тога мислимо да је боље, нека се Шваба и Мађар раставе, јер ће нам бити лакше бочити се са самим Мађаром.

Зато и сви немађарски народи држе скупштине у Мађарској (Срби, Румуни, Словаци) и закључују, да се треба раставити од Швабе, али зато траже од Мађара, да поштују њихова права. Срби су држали такве скупштине у Карлову, Паланци, Бечкерек, Новом Саду.

Нашу би помоћ рад и Шваба и Мађар. Али ми знамо како смо 1848. године за Јелачића помогли Шваби, па шта смо добили? Шваба се нагодио с Мађаром, а нас јадне оставио да се разрачунавамо с Мађаром, који нас богме није волио, што смо под Јелачићем помогли Шваби.

Тако би било и сад; кад би Мађар видео, да ћемо у помоћ Шваби, он би се препао, по-

пустио Шваби, помирио се с њим, па би онда разрачунавао с нама.

Али зато ми рецимо Маџарима: Видите, ми нећемо са Швабом, а могли би, да хоћемо. Али ми би и вама помогли у вашој кавзи са Швабом, али ви сте нам много згријешили до сад, па то морате поправити. Ми ћемо бити на вашој страни, али ми најприје тражимо, да ви дате нама, што је наше, што је наш народ тражио на лањским скупштинама. Ви хоћете своју слободу од Швабе,

ми хоћемо своју слободу од вас. Слобода је за све. Ми не молимо и не просјачимо, већ тражимо своје право, а у такој смо згодној прилици, да нам морате дати, ако желите себи добро, јер се не можете на све стране борити. Ми тражимо да сами управљамо својим приходима (кесом), својим шумама; ми тражимо да се у нашој земљи маџарска застана не истиче; да се увде српска (хрватска) команда, ако ви добијете маџарску, и тако даље, знате, што је народ тражио на скупштинама.

Ријетко се нада чојеку згодна прилика, па је не треба пропуштати. А нама се надала згода, да су и Маџари једном дошли у прилику, јер ако нећемо да нама што је наше, онда се морају мирити са Швабом, пристати на оно што Швабо хоће.

Али не пристану ли Маџари на то, што тражимо, добро, ми ћемо се и даље спремати, освјештавати свој српски народ, удруживати се, јачати се, док не будемо тако јаки да извојужемо и себи у овој земљи своја српска права, а заједно с Хрватима овој земљи од Маџара њезина права, па макар Маџари били томе волни или не. То ће ићи теже, али и то вријеме мора доћи.

Дакле, са Швабом нећемо, са Маџаром не-

ћемо, ако нам не да што је наше. Ето, то је, мислимо, најпапетнија српска политика. Дале ли се што ђарити, ђарићемо, ако не, ми се у кавгу нећемо плести, да не буде батина по нашим леђима и с једне и с друге стране. Тако су закључили и српски посланици далматински и изасланици српске народне самосталне и радикалне странке на састанку у Задру.

Српска повјест.

21.

Укидање војничке Границе.

Ми већ знамо за што је основана војничка Граница. У вријеме, док је турска држава била моћна, проваљивали су Турци сваки час границе наше државе, плачкали, палили и убијали. Да се стане на пут томе алу, основан је на граници стални војнички табор, под војничком командом као у рату, који је чувао границу од Турака. Тај је табор ишао од међе далматинске личком међом, па уз Уну, Саву, Дунав, све до Румуњске. У том табору били су већином Срби. Мало је било других народа.

Али, кад је Турска стала пропадати, кад су настале у њој непрестане буне, кад ју је Русија већ скоро сасвим сатрла у силним ратовима, те

Македонка.

више није била ником опасна, преставили су Турци и преко граница туђих проваљивати, престали су нападати на друге народе, почели се само бранити. Чим је дошло то доба није више била потребна ни наша војничка Граница. Управници државни мислили су, шта ће тај војнички табор са посебном управом и посебним правима. Сад се иде на то, да се сва државна управа свде на један калуп, да свуда буде једнака управа и једнако право. Зато они

одлуче, да се Граница укине и сједини код нас са Хрватском и Славонијом а у Мађарској са Маџарском. Тако је и било. Тај закон о укидању Границе створен је 1871. год., а Граница је сасвим спојена код нас са провинцијалом тек 1881. год.

Границу су основали они, којима је то у корист ишло, кад им је требала, а тако су је и укинули кад им није требала. Наш српски народ нити ју је основао, нити укинуо, то од њега није зависило.

Тако смо завршили причање о прошлости Срба, који су се овамо преселили.

Једи та сеоба била на корист или штету српског народа? Ја држим да је била на велику нашу штету. За вријеме сиљних ратова, немира, крвопролића у задњих 300 година изгинуло је без икакве користи за нас Србе најмање милијун Срба. У исто вријеме покатоличи се, поунијатило, одредило барем двије стотине хиљада Срба, а иселило се у Русију сто хиљада и тамо порусило. Пропало нас је најмање четврти дио од целокупног садашњег броја, а само за корист туђина.

Прекко милијун нас има још у овој држави, толико нас је пропало и више, то су два и по милијуна. Да су та два и по милијуна сад у Србији, Босни и Турској, другачије би Српству птице пјевале.

А од колике је штете та сеоба била браћу нашој, која остале под Турском, то ћете тек кар чути.

22.

Устаници Срба у Турској.

Ми смо оставили своју браћу у Турској, како се муче да сачувају своје главе и иметак од неких бијесних Турака, јер сви нијесу били такви. Због тога многи из Турске доселише, многи се пребјиша по планинама, снетише се турским насилницима, а остали остадоше код куће, старајући се да изађу са мање зла.

Испрва Турци и нису били али, народ је прилично лако подносио њихову власт, али што касније било је све то горе. И народ наш то пјева у пјесми, јер вели, како је пар Мурат, прије него што је од ране задане му Обилићем, умро, овако говорио:

Пасте народ као дјецу своју!
Не удрије глобе ни намета:
Нек је харач петнаест динара,
Нек је харач и двадесет динара,
Ал немојте раји торки бити.
По пумама да од вас азире,
Јер аулум ће народ побити!
Па кад скочи сиротиња раја,
Кад се дигне кука и мотика,
Биће Турком по Медини мука.

Кад су особито наметли учестали, почеше се дизати устаници. Знамо да су Срби увијек дизали се на оружје, кад је аустријска војска прелазила у Турску, управо у садашњу Србију. Али касније почеше Срби дизати устанке и сами на своју руку.

Први велики устанак плануо је у Србији, па иза Србије дође на ред Босна и Херцеговина, а сада ено и Старе Србије и Македоније.

У Србији је плануо први устанак 1804. године под водством Ђорђа Петровића прозваног од Турака Карађорђа, дјела краља Петра. Други устанак плануо је 1815. године под водством Милоша Обреновића. Ми ћемо најприје говорити о овим устаницима и то опширније, јер они су родили садању Краљевину Србију.

Закони у корист ратара у Србији.

Има већ неколико пута, како у овом вашем листу народном читате о законима у Србији. Ови се закони наносе преда вас да видите, да нису свуда по свету у државама право и правича једнако подељени. Има земаља, у којима се води више бриге о ратару. Тако и треба, јер ратар је, браћо, главна полуга свега живота у земљи, ратар, човек сељак и радник, држи на плећима државу. И Србија је земља, која то знаде. Све законе своје управља она тако да доноси сељацима користи. То је нама видите мило, јер у Србији живи наш народ српски, крв од наше крви. Иносимо те добре законе и зато, да видите што је добро, од тога се поучите добру и тако поћете у напредак.

Овај пут ћемо говорити какав је у Србији **закон о војци**.

Сви ви знадете сами какав је терет и мука војска за ратара и радника. Војска је најтежи порез који он даје држави. Осим тога што за њу плаћа у новцу, мора ипак ратар још да оставља кућу и посао и да иде дуге три године под пушку, да у војсци троши време дугачко, које би могао радити на свом добру код куће. У Србији је у том боље, тамо стоји са службом у војсци овако.

1. Служба у српској војсци траје за оне код коња и топова **2 године**, код свињу других трупа, дакле и код пешака само **1 и по године**. Ови рокови се зову пуни, али има и скраћених.

2. Рекрути пешаци, који постану у служби врло добро писмени, који се извезају врло добро и изуче војнички, пуштају се кућама већ **после 14 месеци**.

3. Самохрани или самци, којима је изумро све задружно средство, а наследили су какво земљородношко имање или какву радњу служе само **6 месеци**. То вреди и за ђаке, па и за оне, који су свршили неку привредну или занатску школу, па се баве привредом или занатима код своје куће.

4. У задругама где има више обавезника служи

Два батаљона турске пешадије кретоше се Челопеку. Са овим батаљоном био је и Милер а пред сина ишао је дечко Ђорђије.

Турци су ипак ишли опревно. Али кад беху стигли до положаја, који им се беше на путу испречило, — загрмеше са свих страна пушке.

Танад су звиждала и с преда и с бока и већ се понављале неколицина у редовима. Ово изненађење доведе Турке у забуну, али господин Милер поможе својим саветима, те се Турци убрзо распоредише за борбу и почеше наступати.

Али пред собом никога нису опазили, а у оној забуни малог Ђорђија и заборавише.

Турци су мислили, да ће једним јуришем разјурити или похватати шаку четника, који им се испречише, али се љуто преварише. Ватра четника биваше све жешћа, све срктоноснија.

Заураљаше Турци и кретоше напред. Када су били под самим положајима одакле су четници сипали ватру, спремише се на јуриш.

Али сад тек настале ужас. Ручне бомбе¹⁾ полетеше у турске редове и начинише таку страхоту да преплашени низи²⁾ почеше одступати без реда.

Куришуми и бомбе пустошише и даље турске редове тако, да од два батаљона турска једва један умаче, а све остало беше које мртво, а које рањено.

Српски четници осветише смрт оних 28 раније изданих четника.

Сам Милер, који је гледао све шта се догоди, узвикнуо је:

— Овако се само могу српски четници борити!

А Турци причаху, да су Срби имали некакве пушке, које по десет метака одједанпут испуштају.

Док се овај окршај десио овде дотле је у све крајеве остале, где се српске чете налазе, оружје и муниција дотурена без икакве сметње.

Мали Ђорђије дивно испуни свој задатак, па ипак и своју главу спасао, јер се користио првом забуну Турака и побегао.

У овом је био Ставрин план да се Турци ојаме у заседу, да им се скрене пажња на другу страну, а такође и Милеру, — а на тај начин су остали успели те оружје и муницију пренели на места где је потребно.

Овде је учествовало око 80 четника српских.

Тако је мало Македонце послужило својој браћи онако, како приличи сваком Српчету.

„Српско Коло“ пред судом.

Ви знате, да сте већ неколико пута добили на поменск мести¹⁾ насим бело „Српско Коло“, на коме не пише ништа. Ту је написано нешто, али је државни одметник то забранио, или како се вели запленио. После неколико дана судбини сто изрече осуду и потврди ту заплени, коју му је поднео државни одметник. Ту осуду мора онда по закону о штампи „Српско Коло“ да донесе на првом месту, и онда читате оно: „У име Његова Величанства Краља! Кр. судбени сто у Загребу (или коме другом месту) закључно је на предлог кр. државног одметника у Загребу (или другде)“, да ово или оно у том броју чини злочин или преступак, па се забрањује раширивање и бројеви се имају уништити.

Тако вам је то већ неколико пута било и са „Српским Колом“ У слободним и напредним земљама нема тога. Тамо алада слобода штампе и сме се писати, како се хоће, али нема запленивања, нема белих бројева. Зато се, ето и „Српско Коло“ бори за слободу штампе, бори се „Нови Србобран“, бори се наша народна српска самостална странка. Ви можда не знате шта то значи слобода штампе. Штампачу проглашују велики људи седмом великом државом. Често пута војска не може издржати оно, што штампа изади. У борби с Бечом, слободна је штампа данас у рукама мађарским сила јача од убојног оружја. Новине говоре слободно народу мађарском, и народ се скупио у редове, врста се и ступа у једну целину, која тражи свом снагом права народна.

Ето, видите, шта значи слобода штампе. Она је, како један Енглез рече, темељ свију грађанских слобода, а други један Енглез рече у руском листу, да слобода штампе нише вреди од двадесет Манџурија. И сад ћете разумети, зашто се наша српска самостална странка бори за слободу штампе, за изборно право, да сваки пунолетан човек гласа, на слободу састанка у народним скупштинама и зборовима, за слободу удруживања у политичке странке. Кад то има народ у рукама, онда је лако за њега. Онда ће он стећи сва своја друга народна права.

Ето, видите, за то се бори и овај народни лист. Па зато, кад је државни одметник запленио 13. број „Српског Колоа“ а суд донео пресуду, поднео је судбеном столу у Загребу одговорни уредник овога народног листа приговоре против те пресуде. На то је имао право и по овом нашем застарелом закону о штампи, који данас вреди.

Судбени је сто одредио, да расправу пред судом буде 28. септ. (11. октобра), и била је. На тој је расправи држ. одметник доказивао, да је имао право, а уредник „Српског Колоа“ подижао је то својим говором. Пре ових говора прочитани су писмени приговори, што их је суду поднео одговорни уредник „Српског Колоа“. Расправа је била јавна, и све како је о њој јавно

¹⁾ То су бомбе, које се на руку бацају и имају страшно снагу кад се разорну.

²⁾ Низици су редови турске војнице, звиждари.

"Нови Србобран". У приговорима против заплете каже уредник ово:

Заплете ставке не спадају под удар §. 300. 302. и 308 ка., јер у њима нема раздржавања истинитим казивањем, нема изопачивања чињеница на јарку и презир против владе и против друштвених стајежа, нема најзад разглашавања на јавну сигурност државних гласова.

Из уводног чланка „Српског Колоа“ бр. 13. заплете је она ставка, у којој се опширно разлаже о запостављености српског имена, Ђирићевског словенског писмена, српске заставе, православног вере. Да је то у истини, која стоји доказује чак и натражни програм „Српског Клуба“ (Срба владиноваца постанка у сабору хрватско-словенском) који је унео у њ захтеве ради равноправности. Да је Србин грађанин другога реда, то је јавно у сабору изусто бивши подбан г. д-р Светислав Шумановић као посланик и члан владине странке. А о њему се не може ваљда мислити оно, што г. држ. одштиник у заплетејој ставци налази.

За ту запостављеност баца се одговорност на т. зв. „Српски Клуб“, а у приговорима се обрађаје да је и то истина. Довољан је зато доказ програм „Српског Клуба“, од кога ни једног слова нису остварили до данас у корист српског народа. А кад једна странка није кадра за 20 г. остварити ни једне тачке свога програма, онда кривица за то не може падају ни на кога другога, него на оне који су неспособни извршити га. Сваки човек који жели да спада у часно друштво, мора пазити на своју задату реч, а шта је истоим писани програм. И кад Срби клубови не могу кроз толико време да изврше ни једне тачке програма, а у власти су и положају, да то изведу, онда морају учинити, што поштеном човеку образ налаже, и одступити са свога места. А кад они то не чине, онда је несумњив знак, да је њима стало до положаја својих, до личне користи а не народне. Да многи од тих Срба клубаша, не би могли без сабора живети, то је познато свакоме оном, ко живи у нашој отаџбини и прати јавне прилике.

У чланку „Шта се то збива у Аустро-Угарској“ откривају се 40 хрватско-словенских заступника у пештанском сабору, што се не боре за права српског (хрватског) језика у војсци, него желе да остане немачка команда, откривају се, што су се ставили у службу Бечу против оправдајних и на закону основаних захтева мадарских, што помажу неуставну Фејерварјеву владу. То се може доказати, са рачунском сигурношћу изјавом г. Николе Томаша у сабору аједничком, држањем њиховим према Фејерварјеву кабинету, писањем њихових листова, из чега се јасно као сунце види, да се не боре за права народна, него за права Беча против Маџара опозиционалаца, које су кроз цело време свога живота свагда уверавали о својој љубави, оданости и верности.

Из „вести у Хрватској и Славонији“ заплетења је читав ставка за то, што се осуђује незаконити поштујак кот. области вировитичке, која забрањује противзаконито јавним огласом поузданичке састанке. Том

одредбом руши кот. област уставни закон о праву сакупљања. Сабор и нико други на свету, има право доносити, мењати или укидати законе, а овде се полицијска власт ставља над закон.

Конечно је заплетења читава вест о неким појавима у ердељским касарнама, а која је пренесена из мадарског листа „Ехтертеша“, листа, који ужива углед у мадарској штампи. Па кад се то може лепо и, без икаквих последица каснијих, писати у Угарској, зашто би у Хрватској био држ. одштиник већи папа од папе кад нема опасности, да ће се такве појаве изазвати, као што су оне, о којима је реч.

Конечно се тражи у приговорима да се одреди расправа и забрана дигне.

После прочитаних приговора устао је заменик држ. одштиника г. Каурић и доказао издуже од заплетење ставке до ставке, оправданост заплете. Пошто се због недостатка простора у листу не можемо сговорима дуже забавити, истичемо да је г. заступник држ. одштиника истакао у доказ равноправности српске, и то, што су приговори поднесени суду Ђирићевским писмом исто као да су латиницом састављени!

На његово разлагање у опширном говору изнео је одг. уредник „Српског Колоа“ стварне разлоге и доказе за све, оно, што је у забрањеним ставкама написано. Говор овај саслушан је с-пакљом.

Након проведене расправе суд је прогласно пресуду, којом се потврђује заплета трију заплетењих ставака, а диже забрана с овог одломка вести о забрањених поузданичких сакупштина. Заплетења ставка гласи: „Међутим шта се догађа? Док закон јасно каже, неке политичке власти, као што је катарска област у Виловитици, забрањују без дозволе њезине држање поузданичких састанака. Међутим, ми имамо закон у рукама, и док он постоји ми немамо права поузданичких сакупштина забрањивати. Закон је пречи и јачи и од кот. предстојника, и поджупана, жупана и бана и свакога, јер се његове одредбе морају поштовати. За то ће самостална странка држати поузданичке сакупштине и даље, без обзира шта ће рећи који опш. начелник или предстојник“.

За „Српско Коло“.

У овом броју билижимо редом такође лијеп број пријатеља „Српског Колоа“, који се заузимљу, да се оно што више шири. Познати пријатељи „Српског Колоа“ г. Јово Генераловић из Тушловића код Карловца послао је управни „Српског Колоа“ К 480 аа 2 претплатника, и г. Милан Р. Зурковић, књиговођа у Иригу, К 340. Пречасни госп. Милорад Чопорда парох у Великом Поганцу послао је К 480 као погоднишу претплату за 4 претплатника Госп. Буро Маџон трговац у Липовчанима послао је даље К 3240 у име претплате за 20 скупљених претплатника у Липов-

чанима. Досад су у Липовчанима, малом мјесту, била свега два претплатника, а сад ево 20 нових претплатника. Нека је на част и скућуљачу и претплатницима. Господин Никола Наранчић правник у Загребу, бавешки се преко школских правника у Малој Ремети код Врбника у Сријему, скупио је тамо К 5'40 као претплату за 6 претплатника. Госп. Милан Р. Зурковић по други пут послао је К 3'40 у име скупљене претплате. Госп. Богдан Милашиновић правник из Винковаца послао је управи нашег листа К 2'40 у име годишње претплате за 2 скупљена претплатника. Госп. Владо Мрвош, посједник из Тука послао је даље К 4'80 као годишњу претплату за 4 претплатника. Госп. Перо Боројевић послао је управи „Српског Колоа“ К 72 као претплату за 20 пријерака нашег листа, које је он дијелио Србима ратарима. Тако треба да радје сви прави пријатељи народни, који могу учинити овако добро својим селјанима.

Липјено је читати овако, како се народни људи заузимају за „Српско Коло“. Но и Срби ратари, као што смо већ писали о том, треба да се заузимају, како би се овај њихов лист што више раширио, па да га препоручују онима, који нијесу претплатници, а могли би бити. Колико њих има, који изабје у задру преко године и 10 пута по К 2, а боље би учинили, да пошаљу К 2'40 за „Српско Коло“, па имају преко читаве године лист, који би их у свему поучавао и упућивао на добро. Надамо се дакле, да ће и наши читаоци учинити што за раширење „Српског Коло“.

Управа наша захвалује лијепо свима овајем пријатељима Срба ратара, који им препоручују „Српско Коло“ и заузимају се, да се оно што више рашири.

Шта се збива у нас и у свијету.

Принцеза Јелена кћерка српског краља Петра, која је била у гостима код своје тетке, талијанске краљице Јелене, дошла је недавно на Цетине, у госте своје дједу кнезу Николи.

Нови управитељ српског подворја у Москви. Владичански (архијерејски) сабор у Србији изабрао је за управитеља Српског Подворја у Москви архимандрита Мирона Јанковића, који је досад био старешина манастира Рајковица. Архимандрит Мирон, свршио је богословску школу у Атини.

Српски кредитни завод у Бања Луци. Недавно је основан Српски кредитни завод у Бања Луци. Основна главнина овог завода је 200.000 круна а основан је на дионице (акције), које су све покуповали сами Срби у Бањој Луци. Овај завод добро ће доћи тамошњој српској трговини и привреди. Пријатељи народни у Босни требали би моћутијем да оснивају и српске ратарске (земљорадничке) задруге, које ће ићи на руку Србима ратарима у Босни и привредно их унапређивати.

Нове железнице у Србији. Као што се јавља из Београда, наскоро ће се почети да гради железничка пруга од Стаља до Јастрепа у Србији, како би се

могла лакше извозити дрва и грађа из јастребачких шума. Исто тако ће наскоро и београдска Прометна Банка почети да гради железницу до Таре планине, одакле ће се такођер извозити дрва и грађа.

Српски маневри. Почетком овог мјесеца били су велики маневри српске војске у Србији. Вријеме је било јако рђаво, киша и хладноћа, али су војници јуначки све издржали тако да дописник „Новог Србобрана“, који је био на тим маневрима, вели, да у погледу надржљивости српски војник може стати уз бок војнику из ма које војске у Европи. Мило нам је што се наша браћа у Србији овако држе.

Српска скупштина (сабор) у Београду започела је свој рад. Отворио ју је говором краљ Петар. Дао Бог да јој рад буде на корист српског народа у Србији.

Кнез Трубецкој. У Русији је умро кнез Трубецкој, управитељ (ректор) свеучилишта (универзитета) у граду Москви. Трубецкој је био особито паметна глава и велики пријатељ радног народа. Он се усудио отворено рећи цару у лице, што народ тишти, кад то нико није смео, и од то доба одлучио је цар да руском народу олакша невоље. Кад би таквих људи и код нас било мало више, не би нам шкодило. Покој његовој честитој души.

Баново путовање. Бан Пејачевић путовао је овог мјесеца по Сријему. Ишао је само у веће градове, гдје су та господа свечано дочекивала. У села није залазио. С њим су путовали и неки мађаронски посланици. Види се, да се спремају избори. Народ нека буде паметан.

Састанак у Задру. У Задру у Далмацији састали су се изасланици српских народних странака: самосталне и радикалне и српске странке из Далмације. Закључили су да је за нас боље, да се Угарска што више растави од Аустрије, онда да би и ми Срби законити, нудим зато помогли Мађарима у борби са Нијемцима, кад би Мађари дали нашој отаџбини права, која напе народне странке траже и кад би промијенили своје постојање са немацарским народима у Угарској, и онда, да би и ми Срби пристали да се Далмација сједини са Хрватском и Славонијом, кад би Хрвати узаконили равноправност српског народа са хрватским. Показало се овај пут да су се све три српске народне странке сложили. Дај Боже, да та слога уроди са коришћу за српски народ.

Избор у Копривници. Скорих дана биће у Копривници избор посланика за сабор, јер је пријашњи посланик умро. Опозиција ће кандидирати д-ра Франка Потоцка, великог пријатеља ратарског и радничког народа, а особито искреног пријатеља нас Срба. Појавило се Србе изборнике да даду глас Потоцкању, па ће чини, како ће тај у сабору бранити народна права.

Фејервари остаје. Предсједник угарског министарства Фејервари био је дао оставку, положио своју част, са свима министрима. Краљ та је опет наменивао, а тако и све остале министре, осим једног. Фејервари не може да нађе још два човјека, који би хтјели бити ми-

нистри, јер нико од угледнијих Мађара неће да буде члан ненародне владе.

Шта мислите, колико би их се код нас јавило! Зато Мађари и напредују, што је њима преча народна ствар од господства.

Чланови хрватске пучке сељачке странке из Костајнице и околице држали су састанака, на ком су рјешили, да се пошаље писмо вођи странке Стјепану Радићу, у ком га хоре, што стаје у овом метежу на бечку (швапску) страну, кад од Беча ништа не можемо добити.

Улађивање пореза. Упућујемо народ да редовито плаћа порез државни, и ако се ва сад не може тјерати егзекуцијом, јер још будимпештански сабор није одобрио прорачуна државног. Он ће, кад се ова збрка у држави заврши, бити накнадно одобрен, па ће свеједно свако морати платити, и то ће бити тежије, јер у то ће присјетити и нови порез. Зато је боље сад одмах платити.

Отварање српског свеучилишта (универзитета). У Београду је 2. (15.) овог месеца отворено српско свеучилиште. До сад Србија није имала свеучилишта, већ само: Велику Школу. Дао Бог да се на том свеучилишту одгоје права народна учена господа, којима ће корист и добро српског народа бити прече од света на свету.

КУПУЈТЕ САМО

!! СРПСКЕ ШКОЛСКЕ ЖИГИЦЕ

ТРАЖИТЕ ОД
ТРГОВАЦА ДА ИХ ПРОДАЈУ

Различне вјести.

Народне (пучке) књижице у Данској. У краљевини Данској има много књижица за народ. У свима покрајинским градовима има ових народних књижица, а исто тако у многим селима. Сама држава помаже ове књижице и то на два начина: преко државног одбора (комисије) за народне књижице и преко одбора за унапређење народне просвјете. Одбор државни помагао је прошле године 42 градске и 366 сеоских књижица. Зато ова краљевина и напредује у свакој погледу, јер тамо мало ко да не зна читати, а осим тога људи сами настоје да купују ваљане и корисне књиге и оснивају сеоске пучке књижице, у чему их и сама држава помаже. И наши Срби ратари треба да увиде, да ваљана корисна књига или лист није никад скуп, јер ће га у многим поучити, те ће му се то и десетоструко исплатити.

О Г Л А С.

Пошто је шума у порезној општини Вучјак, која лежи између парохије Чечавац и Боломача, у опсегу од по прилици 500 јутара већим дијелом исељена и искрчена, пружа се прекрасна прилика радницима сељаку да до самосталности и сигурне коре хљеба дође. На тих 500 јутара имало би се населили до 50 породица, па пошто шума није још посве исељена, отпадо би на сваку породицу око 2 јутра шуме и 8 јутара за поткућницу и ораће земље, која би се још дјеломично искрчити имала.

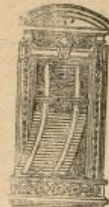
Осим горе наведеног, имаде у нагледу још око 800 јутара шуме, али колико ће на исту насељеника доћи, установиће се накнадно.

Они, који би на ову насеобину дошли, могли би своју куповнину отплатити тако, да би у тој шуми гориво дрво сјекли и у Пожези довели, дочим би Српска Кредитна Задруга у Пожези дрва преузела и даље распачавала.

Пошто је у тој околини сам српски живал, за желити би било, што је и намјера продавца, да се што више млађих снага јави, па у случају да се која породица и преко установљеног броја пријави, настојаће се, да се и оне повољно смјесте.

Понуде као и сва друга питања, ваља управити на Српску Кредитну Задругу у Пожези.

1644. 1—3

**Фабрика
жалузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
напана**

Г. СРБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручује своје
признато солидне, тачне и јефтине
фабрикате

Цијеновник бајла и франко.

604. 5—2

Изази два пута
— у мјесцу —

Дјела за Аустро-Угарску: на годину К 240 на године. К 120 на четрт год. К —60
За друге земље: на годину 4 круне. Појединачни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачуна у се по ценоснику. Ако се више од три пута укључују, рачуна се једнакост.

Уредништво се налази у Николајеву у улици бр. 5. Писма се шаљу на уредништво „Српског Коло народног листа“. Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

1. 1405—05.

У име Његова Величанства краља!

Краљ, суабени сто у Загребу закључно је на предлог државног одјелништва у Загребу, да тископис отискан у покрећеном часопису „Српско Коло“ ванредно издање од 4. студена 1905. број 21, и то: из чланка: „Браћо Срби...“ а) од стране „пребојне се“ до „у Турској“ (страница 1, ступац 1, задња рјечка); б) од рјечке „Он се за народ“ до „буде божа“ (стр. 1, ступац, 2. алинеја 5); в) од рјечке „Ако хоћете“ до „бити људи“ (стр. 1, ступац 2, алинеја 8); г) од рјечке „коме је загребачка“ до „једите гулаш“ (стр. 1, ступац 2, алинеја 9, редак 7 до 15); твори учин престапка §. 302 кз.

Стога се изриче забрана даљег распачавања реченог тискописа, запљена се потврђује, запљенијени примјерици имаду се уништити, а пресуда ова имаде се прогласити на челу првог будућег броја часописа „Српско Коло“.

Раздао.

Читавим свијером и садржајем поменутог тискописа настоји се (раздавајући) друштва становнике државне једине проти звеста на раздоре непријатељски то твори учин престапка §. 302 кз.

Осуда оснива се на §§. 6, 8 и 12 т т и §§. 32, 33 и 34 т. з.

Кр. суабени сто

У Загребу, дне 7. студенога 1905.

Гај.

Народна пobjеда у Русији.

Ко не зна од нас за Русију и народ руски. Нема тога човјека међу нама, који није чуо за силну Русију и моћног цара руског.

А јест Русија велика држава: шести дио цијелог копна земаљског отпада на саму Русију, а живи у њој на сто четрдесет милијуна душа, а од тога близу сто милијуна Руса.

А у тој силној, непрегледној држави господари један човјек, цар, по својој воли и жељи. У управи те силне државе нико нема да одлучује, ни народ, ни сабор, већ само он, цар.

Али један човјек није кадар ни опћинско управљати без помоћника, то је сваком познато, а камо ли ће оноликом државом, као што је Русија. Он мора себи помоћнике поставити широм простране царевине. Ти су помоћници управни чиновници, којих у Русији има на хиљаде и хиљаде.

Већина људи злу нагиње, и школованих и нешколованих. А школован човјек, који злу

нагиње, кадар је више зла починити, него човјек нешколован, јер куд злу нагиње, туд и науку своју употреби, да ало још вјештије почини.

Па је ли чудо, ако су и руски чиновници људи као и други, ако већином имају мана.

Није чудо, али зато се треба постарати, да им се запријечи зло чинити. Те људе треба надзирати, треба их обуздавати, пазити на њихова дјела.

Па реците ми, је ли то кадар један човјек у држави, која је на тридесет пута пространија од наше државе Аустро-Угарске? То није кадар један човјек, па да се распане, да ништа не ради, већ да само путује по држави.

А кад ти људи опазе, да их нико строго не надзире, да нико не води рачуна о раду њихову, шта ће све поради, ако су људи рђави и злу склони!

А цар? Он ће морати слушати, кад сам није кадар све чути и видјети, оно, што му о тим његовим помоћницима рекну најстарији међу њима, они што му уз кољено сједе. А ријетко се догађа, да ће му и они праву истину рећи, јер врана врани очи не види, а ја не могу ни они у том пространству све видјети.

Тако видите између силних милијуна народа и цара стоје хиљаде чиновника, на чије очи цар гледа и на чије уши цар слуша. А разумије се, да ће они намјестити цару очи и уши, да чује и види, како је њима корисно. Исто тако је јасно, да ће они уклонити све, што би им сметало у том послу, из чега би цар колико толико могао видјети, како је у истину у држави.

Не ће они дати милијунима народа ни право слободног састајања, ни слободу говора на састанцима, ни слободу новинама, да пишу о свему, а камо ли сабор.

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послати, да га читате.

На састанцима би се могао народ потужити ради зала, која га тиште, у новинама би се могло писати о алодјелима чиновничким и о невођи народној, а у правом сабору би цар на властите уиш од посланика чуо, како народ живи и шта се у држави ради.

Зато су они плашили цара, да би у држави настала буна, да би му власт отели, да би га и са пријестола скинули, кад би он народу дао та права. А цар је њих слушао, јер шта он један може знати, како је збиља у тој пространој држави и би ли то доиста било. Јер народ се често буну протјив ала чиновничког, а они су цару говорили: „Против тебе се народ буну. Шта би текар било, да му се сасвим узде пусте“.

Тако су они могли радити што су хтјели, они су управо имали власт у руци, а не цар. Цар је био фирма, под којом су они тјерали свој занат. Чиновници су народ гудили, мито примали. Службе нијесу тачно вршили, новац држани тражили и проневјеравали, сваког који се успротиви гањали, бацали у тамнице и прогонили у ледену Сибирију. То се ало увукло и у војску: немаз, нерад, превара, проневјера, улизивање, удварање. Нијесу сви били такви већ велика већина, а они, који су међу њима били поштени и сами су страдавали. Само ко се знао боље удварати дошао је на високо мјесто, па макар у глави имао гњилу сламу.

Тако се само могло догодити, да Јапан потуче велику Русију; и ако је Русији било тешко ратовати на онолику даљину, она не би била побјеђена, да у управи државној није било оне покварености и трулежа.

Народ је дуго и дуго кадар ало трпјети. Али кад ало преврши сваку мјеру, нестаје стрпљена, сви обручи пуцају, народ се лаћа свега, да из ала исплива читаве коже, јер народ је од свега пречи. Све може пропасти: аладар, држава, народ остаје. Али народ мора бити непокарен, мора имати мјере у себе, у своју снагу, и људе који га воде, мора имати срца и храбрости, мора ставити на кошку много штошта, ако хоће да из ала сигурно исплива.

Тако је трпио и руски народ, док није видео, како су чиновници и влада поред сију ала још Русију и осрамотили, пустивши да је потуче презарени Јапан.

Кад је дошло до грла, кад се аду придружила и ерамота диже се народ као цин. Мили-

јуни повикаше громогласно: Доста је било робовања и патње. Дајте нам слободу, дајте да се као људи смијемо састати, договарати о потребама народним, дајте да смијемо написати што мислимо, дајте да и народ, који држи државу на својим измученим леђима рекне коју ријеч о управи са државом, то јест са собом, дајте сабор, дајте сваком право гласа, дајте, јер ми нијесмо дјеца, којима треба тудора, већ народ, зрио и дорастао.

По свима градовима и силним другим мјестима стадоше се хиљаде и хиљаде душа купити у рпе, пролазити улицама, викати против владе и тражити своја права. Власти стадоше елати на народ војску. Војска је пуцала, стотине су гинуле, хиљаде биле рањаване, али се народ није дао застрашити. Негдје се и он бранио од своје војске: бомбама, револверима, камењем, батинама, али се нигдје није смирио. Немири се ширили све већма. Најзад на пет стотина хиљада железничких чиновника и радника оставише своју службу, стотине и стотине хиљада радника оставише своје фабрике, многи апотекари затворише апотеке, адвокати канцеларије, а лијечници престаше лијечити, листоноше и поштански и брзојавни чиновници у многим мјестима оставише свој посао, а сви рекоше, да ће то дотле трајати, док се народу не да слобода. Чак и многи поштени официри пристадоше уз народ, а војници на многим мјестима не хтједоше у народ пуцати. Све се сложило против владе, управе и управних чиновника. Годог је војска била вјерна, влада није попуштала, али кад се почеше бунити и неки официри и војници, влада се препале, управно чиновништво положи оружје и пристаде, да цар ладе све што је народ тражио.

И тако цар Никола други издаде проглас на народ, у ком даје народу и сабор и слободу састајања, збора, говора, штампе и доста осталог што је народ тражио. Послије много и много мука народ је изаовјевао, што је тражио. Али народ је метнуо у торбу чак и главу своју, а није пазио хоће ли га чиновник оглобити, што му дијете не иде редовно у школу, или ће му прије реда послати егзекутора (оврховодитеља) или га затворити, што мисли да није добро рпе пијеска на цести насуо. А са народом се сложила и поштена господа, и она метнула главе у

торбу и срећу својих породица, своје службе и положаје ставила на коцку.

Јер знајте, кад дођу важни часови, у којима се ради о срећи и добру народном, онда ваља све заборавити и све метиути на жртву осим те среће и добра народног. И кад се народ на то одлучи, знајте да може све добити и постићи, јер ко је кадар да се одупре цијелом народу. Чувени српски pjesник, владика прногорски, Петар Петровић Његуш, вели у једној pjesми:

Без муке се pjesма не испоја,
Без муке се сабља не сакова,
На мучи се познају јунаци.

Стога кличемо: Живио руски народ, који се држао ових ријечи, радећи по њима и дао му Бог сваку срећу у слободној, народској Русији! А.

Крвопролића у Аустрији.

Скупа је сваком своја глава, али је скупља онима који имају већа права у држави, него онима који немају права као други. Доче час кад је човеку лакше једанпут иријети, него узмрати лагано цијела вијека у патњи, а особито онда, ако ана да ће својом главом барем својим синовима и унуцима прибавити права, којих се он није наужио.

Највеће је право у држави, право гласа. Кад сваки одрастао човек у народу има то право, онда је народ сигуран, да ће се у држави управљати по народној вољи, да ће се у свему на народ обзирати, јер онда народ има у шапи својој оне, који управљају и може их стјерати с власти, ако не раде о добру народном. Сила и мито може завести стотину двије људи, да гласају по вољи владина, али не може хиљада и хиљада. Ето зашто је важно опће право гласа.

Зато су се народи свуда борили дуго и тешко за то право, док га не добине, а негде га још немају као ми код нас. Читате колико крви Руси пролише, док не извојеваше то право, јер им га је цар обећао.

Ни у Аустрији нема народ тога права. Ни тамо стотине хиљада људи немају право гласа за сабор, и ако све терете подносе, а у сабору се о њиховој кожи ради.

Кад у Аустрији чуше како Руси извојеваше од владе многа права, поче и тамошњи народ тражити право над правима: опће право гласа за саборске изборе. По читавој земљи држе се скупштине, у којима народ тражи то право.

У градовима, гдје има силесија фабричких радника, почеше се по сакацима купити десетине хиљада радника, па издући под барјацима стадоше клицати и викати, да им се да право гласа. Најпрви се почело у Бечу. На педесет хиљада радника ишло је градом и

тражило опће право гласа. Властима то не би мило, те послаше на раднике полицију, која се сукоби с народом, те дође до страшног крвопролића: на двије стотине душа би рањено.

Иза тога заредаше се радници дивати и по другим градовима: по Златном Прагу, Брну, Линцу, Грацу, Трсту, Кракову, Лавову и осталим.

Ни у Златном Прагу не би народ сретнији. И ту се проли крв: што мртвих што рањених било је опет на двије стотине душа. Исто, тако проли се народна крв и у Кракову у Галицији, али у мањој мјери. У осталим градовима пролазе народне скупштине без крви.

Али народна крв не би проливена узалуд. Влада се препала немира, те је обећала, да ће испунити народну вољу, само позива народ да се смири.

Жао нам је невине крви једног народа, али барем кад из не ниче сјеме народу корисно. Народ ће у Аустрији дакле ускоро добити то право. Камо среће да га и наш народ што скорије добије.

Српска повјест.

23.

Први устанак у Србији од 1804—1813 год.

1. Бина на дагње.

1788. године завојштити аустријски цар Јосип у договору са руском цариком Катарином на Турску. Као и увијек прије аустријска војска удари са главном силом на Турке у Србији. Српски народ се листом дигне против Турака и пристане уз аустријску војску. Међу српским устаницима био је најчувенији кнез Алекса Ненадовић.

Ово се ратовање отегло доста дуго, па кад умрије цар Јосип, помири се цар Леополд његов наследник с Туреком. Србија опет остане под Турцима, а Турци обећаше, да неће никог прогонити, што је био пристао уз аустријску војску и да ће из Србије протјерати јаничаре, који су Србима правили највеће зулуме.

Србија је било криво, што их је Аустрија и опет преварила, па је Алекса Ненадовић, кад су му нудили да остане у аустријској војсци као официр рекао:

„Ваш цар оставља мене и цео народ српски, као и његови стари што су наше прадедове остављали; зато идем натраг преко Саве, а немам писара ни других учених људи, но ћу ићи од манастира до манастира и казивати сваком калуђеру и попу, нека у сваком манастиру запишу да више никад ко је Србин, не верује Немцу (Шваби)!“

То тако некако и јест, јер Срби у Србији никог више не мразе као Швабе (Аустрију).

Турци испунише поштено своје обећање. Већир-паша протјера из Србије јаничаре и они

побјегну у данашњу Бугарску одметнику турског цара Пазионоглу или Пазиовији, како су га Срби звали, вођи јаничарском. Турци никог нијесу прогнали што је пристао уз аустријску војску.

Послије Бећир-паше пошаље цар турски у Србију Мустај-пашу, који је Србима био још бољи, те га Срби прозваше „српска мајка“.

Пазиовија је ударао на Мустај-пашу с јаничарима, али је Мустај-паша позивао и Србе на оружје, те је Пазиовија био одбијен. Овако су се Срби учинили ратном снагом, што им је касније много пријестило.

Но кад се султан (цар турски) помирио са Пазионоглуом, допусти јаничарима да се врате у Србију. То је било 1801. године. Прва су јаничари били мирни, али за кратко вријеме употребе једну и исту прилику, удари Мустај-пашу, којег су страшно мрјали, што је обрадио Србе и заплетио Србијом (билоградским пашалуком) Четворица најугледнијих вођа јаничарских који себе називаху дахијама: Агалија, Кучук-Алија, Мула Јусуф и Фочић

Мехмед-ага раздијеле Србију на четири дијела и стану страшно угњетавати Србе, па чак и Турке, који нијесу с њима држали. По градовима су кабадахије жариле и палиле, а по селима баше и субаше.

Народ се на зло притижући султану, а султан запријети дахијама, да ће послати на њих војску, али од другог народа, који их неће жалити, а не од турског.

Дахије се досјете, да су Срби тај народ, препану се и одлуче, да Србе обезглаве, да им

побију све угледније људе, како их не би имао ко водити.

Зими, у почетку 1804. године, заредају дахије по Србији, убијати све прве људе, полове, кнезове, калуђере. Све по реду изгубише кнезови Алекса Ненадовић, Илија Бирчанин, Петар из Ресаве, Рајица из Забрђа, Станоје из Бегалице, Марко Чарапић, Станоје из Зека, Теофан из Орашја, онда Јанко Гагић, игуман Хаџи Ђера, архимандрит Хаџи Рувим и многи други, ко би их избројао?

Са овим нечовјештвом превршила се мјера трпљивости. Све је задрхтало, нико није био сигуран за главу. Горе се уједаред у невријеме напунише хајдучицима, народ стаде бјегати у горе.

Све што је умјело својом главом мислити предаде се бризи, како да се стане на пут злу, како да се народ рибљи страхота.

Најугледнији човјек, кога су се Турци јако бојали, био је Ђорђе Петровић из Тополе. Он је негда био хајдук, ратовао је у аустријској војсци, послје је трговао свинама. Био је паметан, храбар и богат човјек.

Баш кад су Турци дошли да га убију, опази он то и побјегне у гору. Тамо се нађоше и остали људи, који су умалили смрти и многи други, који се прихватили горе, да се свете зулумћарима.

Ђорђе Петровић, Јанко Катич, Васо Чарапић, брат погинулог Марка, слави хајдук Станоје Главаш и многи други сложе се у том да нема друге помоћи, него дићи устанак на дахије.

Најприје плануше јаничарске куће у селу Сибици. Чим се то рашчу, плану устанак као сух барут на све стране.

Гуслар, слика Р. Вуковића.

Устанак је најприје плануо у средњој Србији, у Шумадији, а иза прве пушке у томе крају плану буна у западној Србији, гдје на чело народа стадоше поп Лука Лазаревић, Јаков Ненадовић брат погинулог Алексе, син Алексин прото Матија, славни хајдук Турчија; у источној Србији стадоше на чело народу Петар Добрицац и Миленко Стојковић.

Тако се ето упали читав Србија у трену. Јаничари бише протјерани у часу из свију села и варошица, па побјегоше, који осташе живи у градове.

Досад је сваки крај радио на своју руку. Ваљало је све крајеве сложити и управу устанка положити у једну руку. О томе ћемо говорити у другом броју.

Хасанагиница.

Шта се б'јели у гори зеленој?
Ал' је снџег, ал' су лабудови?
Да је снџег, већ би окопнио,
Лабудови већ би полетјели;
Нит' је снџег, нит' су лабудови,
Него шатор аге Хасан-аге,
Он болује од лутџих рана,
Облази га мати и сестрица.
А љубовца од стиди не могла.
Кад ли му је ранама боље било,
Он поручи вјерној љуби својој:
„Не чекај ме у двору б'јелому,
„Ни у двору, ни у роду мому.“
Кад кадуна р'јечи разумјела,
Још је јадна у тој мисли стала
Јека стаде коња око двора;
Тад побјеже Хасанагиница,
Да врат ломи куле низ пенџере;
За њом трче даје ћере дјевојке:
„Врати нам се, мила мајко наша!
„Није ово бабо Хасан-ага,
„Већ лапца Пинтеровић беже“.
И врати се Хасанагиница,
Тер се вјеша брату око врата:
„Да мој брате, велике срамоте!
„Гдје ме шаље од петеро дјецe!“
Беже мучи, ништа не говори,
Већ се маша у цепе сионице,
И валџи јој књигу опрошћена,
Да узимље потпуно вјенчање,
Да гре с њиме мајци у натраге.
Кад кадуна књигу проучила,
Два је сина у чело љубила,
А даје ћере у румена лица,
А с малахним у бешици синком
Од'јелит' се никако не могла,
Већ је братац за руке узео
И једва је с' синком раставио,

Тер је меће к себи на коњица,
С њоме греде двору бијелому.
У роду је мало вр'јеме стала,
Мало вр'јеме, ни недјељу дана,
Добра када и од рода добра,
Добру каду просе са свих страна,
А највише Имоски кадија.

Кадуна се брату својому моли:

„Ај тако те не желила, брацо!
„Немој мене дават' ни за кога,
„Да не пуца јадно срце моје
„Гледајући сиротине своје.“
Али беже ништа не хајаше,
Већ њу даје Имоском кадији.
Још кадуна брату се мољаше.
Да напише листак б'јеле књиге,
Да је шаље Имоском кадији:
„Дјевојка те л'јепо поздрављаше
„А у књизи л'јепо те мољаше:
„Кад покупиш господу сватове,
„И кад поћеш њеном б'јелу двору,
„Дуг покривач носи на дјевојку,
„Када буде аги мимо двора,
„Да не види сиротине своје.“
Кад кадији б'јела књига дође,
Господу је свате покупио,
Свате купи, греде по дјевојку.
Добро свати дошли до дјевојке,
И здравно се повратили с њоме;
А кад били аги мимо двора,
Даје је ћере с пенџера гледаху,
А два сина пред њу исхођаху,
Тере својој мајци говораху:
„Сврати нам се мила мајко наша!
„Да ми тебе ужинати дамо.“
Кад то чула Хасанагиница,
Старјешини свата говорила:
„Богом брате, свата старјешина!
„Устави ми коње уза двора,
„Да дарујем сиротине моје.“
Уставивше коње уза двора.
Своју дјецу л'јепо даровала:
Сваком сину ноже позлаћене,
Свакој ћери чоху до пољане;
А маломе у бешици синку,
Њему шаље у бошчи хаљине.
А то гледа јунак Хасан-ага,
Пак дозивље до два сина своја:
„Ход'те амо, сиротине моје!
„Кад се не ће смилovati на нас
„Мајка ваша срца каменог.“
Кад то чула Хасанагиница,
Б'јелим лицем у земљу удрила
Упут се је с душом раставила,
Од жалости гледајућ' сироте.

Србин ратар за „Српско Коло“.

Ми смо већ неколико пута донијели у „Српско Коло“ о том, како се не само народна господа заузимају за „Српско Коло“, него и сами Срби ратари. И овај пут биљежимо један такви случај. Павле Обреновић, Србин ратар из Риге у Србију, послао нам је К 3:20 за 3 скупљена претплатника. Лијепо је то, кад се народна господа заузимају за народни лист „Српско Коло“, али је још лепше, кад се и сами Срби ратари заузимају за свој лист. „Српско Коло“ захваљује лијепу Павлу Обреновићу на његову заузимању, па моли и остале Србе ратаре и читаоце „Српског Кола“, да и они овако раде међу својим сељанима.

За „Српско Коло“.

Када би се наши дужници, којих већ толико пута узалуд опомињемо, да плате свој дуг, сјећали „Српског Кола“ као нека народна господа, која живи настоје да му прибаве што више претплатника и да га што више рашире, „Српско Коло“ би свакијем ланом нишло уматријед и не би ни најмање стријешило за свој опстанак. Овдје ћемо редом изнјети њихова имена за ово 15. дана, који су помогли „Српском Колу“. Тако је г. Гавро Јакшић из Пашањког послао К 7:20 као годишњу претплату за 3 претплатника, г. Стево Миланевић посједник из Велике Барне К 6 у име претплате за 5 скупљених претплатника, г. Светислав Поповић из Старог Бечеја К 1:80 у име четвртгодишње претплате за 3 скупљена претплатника. Г. Варда из Карловаца послао је даље К 7:80 као четвртгодишњу претплату за 13 претплатника. Управа нашег листа добила је даље из Чаглаића К 25:60, које су скупљене приликом двије породичне славе и то код једне такве славе К 15, а код друге славе 10:60. Прецизни госп. Панта Викици, парох из Вел. Бастајама послао је К 24 као годишњу претплату за 10 примјерака „Српског Кола“, па пише: „За горњи износ, који сам као кум у сватовима г. Владимира Милоковића трговац из Медара и госпођице Вјере Максимове из Ђулавеси као глобу за разне прекрпаје од сватова убрао, молим ишлате „Српско Коло“ у пароху катиначу сиромашним Србима ратарима.“ Г. Лазо Мајсторовић кбр. 19. из Гробњака код Слунја послао је К 4:80 за 2 претплатника. Преч. госп. Сава Петковић парох у Добановцима К 6 у име претплате за 2 претплатника. Господин Ђоко Павлица из Сиска, познати пријатељ „Српског Кола“, скупно је опет 3 нова претплатника, а још за 3 ће се слати поред тога на његову адресу 3 примјерка. Господин Пајо Шобат трговачки помоћник из Удбина у Лици послао је К 10 у име претплате и то 1 примјерка за свога брата Петра Шобата у Чикагу у Америци, а остале сиромашним Србима ратарима, које одреди наше уредништво. На крштењу Невенке, кћерке госп. Васе Лукаче, трговца у Врбину Мосту, скупљено је К 16:80 за

7 примјерака нашег листа, који ће се слати сиромашним Србима ратарима у Врбину Мосту и околини. Прецизни госп. Урош Ђурић прото и парох у Винковцима послао је К 20 с ријечима: „Изволите овим, за српско поздравље, признати од мене, у име усомнене на моју ових дана умру супругу Софију, овај скромни прилог, који изволите употребити као претплату за сиромашне наше ратаре“. Госп. Милан Арновљевић лекарник (апотекар) из Новог Сада послао је у два маха претплату за „Српско Коло“ и то најприје К 1:20 за 2 примјерка за Нови Сад, а други пут К 2:40 за једног ратара из Лединца. Госп. Милекић из Ветова послао је К 4:80 за 2 претплатника, г. Стојан Мисровљевић из Трњана К 1:80 за четврт године за 3 скупљена претплатника. На крсној слави (свечарству, крсној имену) о св. Димитрију код г. Мите Баћина у Загребу скупљено је К 8 као претплата за сиромашне Србе ратаре и на пошлестку госп. Светозар Д. Косановић из Грачаца К 3:60 као годишњу претплату за 3 претплатника. Свима овима лијепа хвала на њихову труду и љубави према „Српском Колу“. Све оне, који ово буду читали, моли „Српско Коло“, да и они у свакој прилици овако раде, како би наше „Српско Коло“ зашло и читало се тако у свакој српској кући.

Шта се збива у нас и у свијету.

Народна скупштина у Глини. На овој скупштини народној најбоље се показало, како наш народ има смисла, воље и љубави у борби за своја права, као и то, како су досад одржане народне скупштине и поузданичким састанци много томе помогли. Због тога треба Срби ратари са својом народном господом и народним људима, да свагдје одржавају оваке скупштине и поузданичке састанке, и да што у већем броју долазе на њих и ту да чују, како и шта им ваља радити, да дођу до својих права. Глињска скупштина била је заједничка скупштина Срба и Хрвата у глињском изборном котару, коју су у суботу 29. октобра (11. новембра) сазвала народна господа српска и хрватска: Јово Вучковић, Никола Ребрача, др. Стјепко Шпанић и Стево Деспот.

Скупштина је имала да расправља о ријечкој и задарској одлуци (револуцији) и о опћем праву гласа и уставним слободама. На скупштину је дошло до 1000 људи, а било их их још толико, да су сва села сазнала за времена, када ће бити скупштина. Из Загреба дошли су на скупштину: Др. Франко Поточњак, др. Иван Лорковић и Светозар Прибићевић. За првог предсједника скупштине изабран је преч. г. Милан Гламочија, парох из Малог Граца, а за другог предсједника др. Стјепко Шпанић адвокат из Глине. О ријечкој и задарској одлуци (револуцији) говорио је г. Светозар Прибићевић, о опћем праву гласа и уставним слободама говорио је др. Иван Лорковић. Затим је говорио др. Франко Поточњак о важности става у монархији и о том како да се ми Срби и Хрвати при том држимо. Сви говори саслушани су с највећом

пажњом и примљени најодушевљеније, а то је и морало тако бити, јер су говорници говорили од срца срцу. Говорници су потгодили жеље и потребе народне, а народ их је потпуно разумио.

Скупштина гласна важна је и због тога, што је она прва скупштина Срба и Хрвата, гдје вајединички дигосе свој глас у корист наше домовине и у корист српског и хрватског народа. На скупштини је прихваћена одлука (резолуција) за опће, једнако и тајно право гласа и за закључке донесене на Ријци и у Задру. За читање скупштине владом је узворан ред и мир, што је доказ о зрелости наших ратара, као и том, да оваке скупштине увијек пролазе мирније и љепше, када се народу не чине сметње и препреке. Скупштина се развила у најљепшем расположењу и одушевљењу.

Избор народног заступника у Копривници. На дан 9. овог мјесеца био је у Копривници нахадни избор народног заступника. Удружена хрватска и српска опозиција поставила је својим кандидатом д-ра Франка Поточњака, а влада загребачког начелника д-ра Милана Амруша. Чиновници су радили свом силом да буде изабран Амруш, али је већина изборника била за Поточњака. Док је трајао избор, био је читав простор пред биралиштем затворен од уланера и жандара, који су на биралиште пуштали само оне изборнике, који су имали исказнице, а те је исказнице власт давала. Са трга, гдје су изборници стајали, пустили су у собу, гдје се гласало, најпрво оне, који су били за Амруша, а од Поточњачких само неколико. И тако је Амруш имао послје првог прозивања изборника 110 гласова, а Поточњак 21 глас. На тргу је стајало још око 200 изборника, који су хтели гласати за Поточњака. Они су тражили да се и они пусе на гласање. Неколико их се протурало унутра, па тако уђе најпрви њих око 80, а онда опет око 50. Сви су они гласали за Поточњака, тако да је он у 11½ сати имао 147 гласова а Амруш 142. Избор је имао још трајати пола сата, кад наједном предсједник комисије котарски пристав Павлиновић оде у другу собу. Послије неколико часака врати се натраг и прогласи да је избор обуставља.

Ради овога избора било је говора у сабору. Нар. асист. Степан Загорац оштро је напао чиновнике, који су овакав избор провели, и предложио да се ради безаконја, која су почињена, даде задовољштина. Послије њега говорио је подбан Чаварк и казао да је све било у реду. За вријеме његова говора дигли су се неки народни заступници од опозиције и викали на њега, да како може такво што говорити и одобравати. Заступник Виноковић је казао да они, који тако раде, нису „краљевски чиновници већ краљевски разбојници“. Предлог асист. Загорца, разумије се, да владина странка није прихватила.

Још неколико ријечи о државу Срба сељака код овог избора. У изборном котару копривничком има независних Срба бирача у општини Соколовцу око 30. Један дио тих Срба изборника са својим парохом г. Михаилом Чопордом дошао је у Копривницу и хтио

гласати за Поточњака, али су остали доле на тргу међу онима, који нису могли доћи у собу, гдје се гласало. Други опет Срби изборници, кад су видјели шта се све збива, казали су и обесали били да ће гласати за Амруша. Частили се с њиме, дошли с њиме у Копривницу, а кад су ступили пред изборну комисију учинили онако, како им је срце говорило, душа заповајдала и гласале за Поточњака.

Немири у Загребу. Од кад је руски цар дао свом народу устав и увео опће право гласа, опаже се у пошљедње вријеме међу свима народима покрет, који то исто тражи. Тако је и у Загребу била 10. овог мјесеца скупштина на којој се говорило за опће право гласа. На скупштини је било 5—6 хиљада људи највише радника, који су послје скупштине ишли по граду и гласно тражили своје право. На неколико мјеста дошло је до сукоба са стражарима, па је било и крвавих глава. Заједно су се дана ти немири поновили и били су развијени прозори на кући начелника Амруша, вође владине странке Томашића и на уредништву новина владине странке Полицију помажу жандари и војска. Много је људи затворено.

Сабор. На дан 10. ов. мјесеца састао се хрватско-славонски сабор. Сабор ће расправљати о прорачуну за годину 1906, и о закону којим се уређују некоја питања између различитих вјера. О том ћемо свему још говорити.

Поклољ Чивута у Русији. У Русији има више Чивута него у цијелом осталом свијету; има их до шест милијуна.

Сад кад се ово народ руски бунуо против своје владе и Чивути су се бунили и то највећма, јер је досадња влада јако прогонила Чивуте, да се умилу народу, који Чивуте мрази. Руси не трпе Чивуте, они се чуде, откуд се Чивути боре за народну слободу, кад гуле народ горе од владиних чиновника. Кад је цар дао народу, што је тражио, почео се народ смиривати. Али Чивути хоће још недела, они би ради да се Русија разведе и распадне у непрестаној буну.

Зато се почео народ сад против њих бунити и страшно их прогонити. То је управо грозота слушати, што ради из Чивута руски народ. Кољу жене, дјецу, одрасле, куће им руше и паде, њих бацају у ватру, иметке им разграбљују, трају их живе на комаде

У 40 градова тако прогоне Чивуте. У једном граду је народ отео топове од војника, који су бранили Чивуте, па их наперили на чивутске куће и све их порушио. У другом опет мјестима нијесу војници хтели бранити Чивуте. Гдје Чивута има много, сами се бране и ту се бију читаве битке, у којима падне по неколико хиљада мртвих и ранених, као на примјер у великом граду Одеси.

Црној Гора добила сабор. Кнез Никола издао је проглас на народ српски у Црној Гори, којим даје народу сабор и наређује слободне изборе, који ће се обавити до светог Николе.

До сад су у Црној Гори кнезови владали без са-

бора, онако као и руски цар у Русији. Али сад ево кнез пушта народ, да слободно без икаква насиља изабере људе, који ће кнезу помоћи владати.

Било на срећу српског народа у Црној Гори!

Железнички чиновници и радници у Аустрији буне се. Сјећате се, како су у Угарској и Хрватској ланске године биле престале ићи железнице. Ето тако ће се нешто догодити за који дан у Аустрији.

Радницима и чиновницима врло је тешка служба, а слабо су плаћени. Зато се почеше бунити и тражити бољу плаћу и — онђе право гласа. Они нису престали служити, или служе тачно по закону, ни труна више, него што закон тражи, а до сад су радиле и више. Па и то је било доста, да на свима железницама настане читава збрка. Возови не могу на ред одлазити ни стизати, све се смало и смињало, те ће се, ако то потраје још који дан, морати обуставити промет железницом. У градове не може да долази храна, фабриканата нестало угља, трговци не могу примити робе и тако даље, страшне неприлике. Ето на све стране устају они, који немају потпуних права и траже их на сваку руку.

НОВЕ КЊИГЕ.

Изашле су из штампе: *Казбулџијаде*, скупљене шаливе песме и приче Д-ра Казбулџуца. Свеска II. Цена свакој свесци 24 потуре или 30 пара динарских. Преплатити се може на 10 свежака. Издање штампарије и књижарнице Милана Петка — Павловића. Вршац.

Дужницима „Српског Кола“.

Већ смо неколико пута опомињали у листу своје читаоце, који нам нијесу платили досад претплате. Осим тога смо прије 3 мјесеца опоменули свакога дужника и писмено. У том писму је било назначено, колико је ко био дужан до 1. јула ове године т. ј. до краја друге четврти. За та писма платили смо велику поштарину. Збога скоро да се не исплати слати опомене у писмима због 60 потура или К 1.20. Због тога позивамо овјем **пошљедњи** пут све дужнике да пошаљу свој дуг, јер је већ крајње вријеме. Да се ту ради о великим новцима, човјек не би ништа ни рекао. Ко хоће да и „Српско Коло“, које стаје годишње само К 2.40, да чита бадава и не ће да плати, кад је лист наручио и лист му се шаље, не знамо, како да назовемо таквога човјека.

Ко нам и послјеге овога не плати дужне претплате, тога ћемо штампати у будућем броју „Српског Кола“ име и презиме, па нека се широм Српства читају имена немарних дужника наших, а осим тога им нећемо више слати листа.

Надамо се, да тога не ће поднијети образ наших читалаца, те ће се пожурити, да поштено плати свој дуг, да се не излажу срамоти. Кад би наши и читаоци и дужници знали, колико ми имамо трошка и других различитих сметња, не би допуштали, да их толико опомињемо за тај мали новац. Напошљетку част и поштење сваког човјека налаже му, да поштено плати за оно, што је наручио и примао. Држимо, да имамо посла са људима, који ће знати, што им сад ваља чинити.

**Уредништво и управа
„Српског Кола“.**

Наши одговори.

Ђ. Р. у С. Пошто сте се са својим стричевима подијелили и диоба уgrundовници проведена, не можете им спријечити да земљу продаду коме год хоће.

Закон вам даје право, да све гране, које долазе на ваше земљиште, било да стоје над њим у араку, било да падају по земљи, можете уништити, сасјећи, или их оставити, па од њих корист брати. На примјер, ако шљива у сусједовој земљи пушта гране преко међе, имате право ону грану одсјећи или је уживати. Назите на то, да вам припада ово право само на онај дио гране, који је преко међе над вашом земљом, али даље ни прста.

**Фабрика
жалузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
напана**

Г. СКРБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручује своје

**признато солидне, тачне и јефтине
фабрикате**

Ценовници бадава и бесплатно.

604. 3-2

Изазио два пута
— у мјесецу —

Њима за Аустро-Угар-
ску; на годину К 2-40
на по године. К 1-20
на четр' год. К —60
за друге земље: на го-
дину 4 круне. Поједи-
ни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Одгаји рачунају се по
ценовнику. Ако се ви-
ше од три пута увр-
скују, рачунају се је-
динице.

Уредништво се налази у
Николићеву зграда бр. 4
Писма се шаљу на уред-
ништво „Српског Кола
народног листа“. Руко-
писи се не враћају!

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

3.000 круна на дугу.

Због немарности наших дужника „Српско Коло“ има на дугу **3.000 круна**. Када „Српско Коло“, које је тако јефтино, да га и највећи сиромашак може држати и платити, загази у толики дуг, онда се види, како појединци схваћају своју дужност према листу, који их поучава о свему што је добро и корисно. Преко 1500 има таквих несавјесних дужника, који могу мирне душе подносити, да примају и читају лист, а да га не плате и тако да учине, да овај народни лист мора престати излазити, ако тако буде и у будуће.

Када ће се код нас већ једном увидјети, да се не могу забадава данати новине, за које се плаћа велика сума за штампање, за људе, који пишу у новине, за људе, који воде књиге о свему томе и развизиљу лист.

Па да се ту ради о великом новцу, него о К 2-40 на годину, које би човек могао и испросити, не би човек ништа ни рекао. Сваки да-како мисли, шта је то К 1-20, што их дугујем? Али када се нађе близу 2.000, који тако исто мисле и ураде, те остану дужни, онда за лист нарасте велика свота дуга, који га може да упропасти.

Држимо, да образ и поштење наших дужника, не ће подијети да их „Српско Коло“, које их тако лијепо подучава, сматра својим упропаститељима, да га носе на души, што се каже. Гдје има више претплатника и дужника у ком мјесту, нека један покупи од свију претплату и дуг нека пошље управи „Српског Кола“ у Загреб. Тако се заштеди за поштарину и на-путнице.

Разложили смо и прије већ неколико пута дужницима „Српског Кола“, како нам је тешко издржавати лист поред мале претплате, а уз то још и поред неуредна плаћања те мале претплате. Зато сад пошљедњи пут свима дужни-

цима поручујемо, да учине, што част и поштење захтијева, па да плате тај свој мали дуг. Ко и послје свега овога не плати, е тога не можемо више сматрати човјеком, кому је стало до његове части и поштења.

Уредништво и управа „Српског Кола“.

Права народна политика.

Сада већ нема људи који не живе у некој држави, као што је то бивало у стара времена. Сва је земља подељена међу многобројне државе разних народа и вера. Све су те државе зато на свету, да народ који је у њима осигурају од туђинских навала, да у народу уведу ред, закон, мир и да пораде око тог, како би народ у њима у свему пошао напред. Један човек сам није врстан себи све то осигурати и привредити, зато се људи, што год бивају напреднији и паметнији, све чвршће удружују у државе. Али ако држава није врсна, да све оно уради што смо набрајали, као на пример Турска, онда није вредна да опстоји на свету, треба да пропадне, па на њено место ваља да дођу друге државе, или туђе или да се она раздели на више мањих држава.

Држава, дакле, мора се старати, да народ у њој пође у свему напред, бољем. Али у свима државама није један народ, а онда један народ није састављен од људи исте врсте, истог да кажемо заната. У једном народу има ратара, занатлија, трговаца, фабриканата, фабричних радника, чиновника и још много људи разних занимања. Држава мора да се брине за све своје држављане, то иште правила. Али држава мора да се особито стара за оне држављане, који су главни темељ држави, без којих би држава најтеже могла објавити; то би она морала управо радити, јер друштво јој нема на-претка; ако се поруше темељи, оде држава.

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послје, да га читате.

У Немачкој на пример има више људи који се баве трговином, занатом и фабричким послом, него оних, који се баве ратарством. Немац прави робу фабричну, продаје је, па купује храну, јер је доста нема у Немачкој. Зато се Немачка мора бринуту и брине се више, да унаприд занате, трговину и индустрију (посао фабрични). Тако и мора бити, јер у Немачкој од 100 душа нема ни 35 ратара.

А како је код нас? У Хрватској и Славонији од сваких 100 душа има на 80 ратара, а 20 свију осталих. Држава напредује само онда, кад напредује већина њезиних држављана. А како код нас напредују ратари и ратарство? Зашто да говорим о том. То знаду и они, који нису завили у село, а како тек ми, који у њему дочекамо мушке године.

А је ли код нас држава што радила да унаприд ратара? Ми смо у овим новинама износили законе што их је Србија у своје најгоре, ненародно доба, за време краља Милана и Александра, створила у корист својих ратара. Нема ни тамо много таквих закона, али сви смо читали, колико и каквих их има, па рецимо по души, има ли их код нас онаких. Има ли код нас закона који иду за тим, да се ратар осигура од претераних егзекуција, да му се осигура од продаје одређен део иметка, да се подупру разна ратарска друштва привредна, да се ратарев усеви осигура од града (туче, леда), да се ратарски подмладак упуту у боље обрађивање земље. А где је још друго штошта, што може држава учинити у корист ратара.

Политика је рад људски и настојање око тог да се држави покаже пут и начин, како ће испунити своје дужности, које смо у почетку споменули. Права народна политика је она, која иде за тим, да се држава особито постара за онај део народа, без ког не може опстати, који држави највише користи, а који најтеже живи. Истина је, ми сами најпре морамо радити добро своје послове да нам буде боље, али и држава мора учинити своју дужност, па нам у том помоћи, јер зашто је она онда на свету. Али не будемо ли то од ње захтевали, она се неће сама сетити.

А.

Братимљење Срба и Хрвата у Далмацији.

Срби и Хрвати су гране једног народа, говоре једнаким језиком. Али на жалост нису

једном душом скоро никад дисали. Криво је томе то, што је на хрватској страни увек било људи, који су ишли за тим, да Србе похрвате, а и међу Србима било је увек људи, који су желели да се Хрвати посрбе, то јест приме на се српско име.

Код Срба се све на жељи и свршавало, јер где год Срби живе помешани с Хрватима, то јест у Хрватској, Славонији и Далмацији, Срби су у мањини. Хрвати су дакле у тим земљама имали власт, па су могли и радити делом и радили су да нас похвате. Срби им то нису могли вратити, јер у Србији и Црној Гори и нема Хрвата, а у Босни и Херцеговини где су Срби у великој већини, није власт у српским рукама, већ у немачким (швапским). Зато се Хрвати нису морали бојати за свој народ од Срба, па су могли према нама бити неправични, док год не увидеше, као и Срби, да то њима више шкоди него користи.

Ми смо и онако малобројни у овој држави, тешко би се бранили од Немаца и занесених Мађара и у једној рпи а немо ли, кад се још уз то међу се кољемо.

Хрвати нису законом хтели допустити, да Срби слободно развијају српске заставе, али мађарска се вије по нашој земљи; они нису хтели дати једнако право српској ћирилици као и својој латиници, али зато се немачки и мађарски језик све више шири по њиховим и нашим земљама; нису у закону хтели признати имена српског, али зато се име немачко и мађарско све више распростирало нашом отаџбином; нису хтели помагати наше школе, али су зато дошли дотле, да се помажу туђинске.

Све по мало почели су и Срби и Хрвати увиђати, да је срамота, што се они браћа, иста крв, племе словенско кољу међу се и да се туђини, наши противници дотле силе и јачају на наш рачун, смејући нам се и ругајући.

И дошло је до красног, дуго очекиваног догађаја, због ког од радости затрепаше срца свију поштених Срба, Хрвата, а и свију Словена. Далматински сабор закључио је једногласно, да се Срби сасвим у правима изједначе са Хрватима, да се да достојно место српском имену, писму, застави и осталим српским тражбинама. Уз највеће весеље свију посланика и народа који је слушао, шта се ради у сабору, прочитана је братска погодба српских и хрватских посланика далматинских. А то весеље одјекнуло је широм наших земаља.

Ми се надамо и желимо, да се тај братски споразум унесе и међу Србе и Хрвате у Хрватској и Славонији. Дође ли до тога, да видите како ће пред сложним Србима и Хрватима клекнути наши заједнички непри-

јатељи. Далмација је дала пример братства и љубави словенске у исто време, кад у Русији хвата маха братство и слога између одавно крвно завађених највећих грана словенских: Руса и Пољака. Сложним Словенима никада сила одолети неће, па у то име наспори Боже.

Маркови погледи.

— „Спокошатице“ —

Разболи се Хајдар лајла силни
Од погледа Краљевића Марка
С царака друма, кроз прозора свога.
Ил су биле очи укрокљиве,
Ил је сила пушљаива била,
Ал гахвати грозница тродневна —
Под њиме се демир одар тресе
Долазиле бабе на бајање,
Слушале му клање и бунцање;
Не смију се, — није за смијање.
Кад су бабе лајлу оздравиле
Лајла прича на збору јуначком:
„Ја с' не бојим Краљевића Марка;
„Три бих Марка на мегдан зазвао,
„Сво-тројици главе посјекао,
„Још бих пито: гдје вам је четврти?
„Ал не волим Маркових погледа;
„Од тих трица налази грозница“.

Српска повјест.

24.

Први устанак у Србији од 1804—1813 год.

I. Битка на дахије.

Нема устанку напретка без једног вође, јер распарчану снагу тешко је увијек окупити, гдје је то потребно; распарчану снагу лако је слојити. И српски устаници, чим им се срећа узасмијешити сташе се обзирати за вођом.

У Орашачкој шуми састаше се народни главари Шумадије (средње Србије) те изберу за вођу Ђорђа Петровића, ког су прозвали Турци Карађорђе (Црни Ђорђе), дједо садањег краља Петра.

Сад се Срби бацише као лавови на дахије и почеше освајати варош за вароши. Дахије се хтједоше мирити, али Срби не хтједоше више мира. Дахије у кратко вријеме бише присиљене да се затворе у тврђим градовима, а Срби, јучерашње робље, почеше се купити око царских тврђих градова, да их освоје. Силни бег босански Алибег Видајић пошале дахијама у помоћ око 1000 момака, мислећи, да ће та сила моћи умирити Србију, али их Срби дочекају код Свиленуве и тако потуку, да је једва сваки десети изишо живу главу. Ојуначени тим,

опколе Срби тврде градове: Шабац и Београд. На шабачке Србе крену Босанци, да их распотјерају, под вођством неког кабадахије Нојкине. Било их је на 2000. Војвода Јаков Ненадовић дочека ту силу код манастира Чокешине са 200 хајдука, не били јој спријечни пут у Шабац. Ту се заметне крвави бој, у ком Срби изгину скоро сви, али Турци тако страшно страдаше, да не смједоше даље, већ се вратеше у Босну, те Срби код Шапца остане на миру. У том боју прославише се хајдуци, а особито браћа Недићи тако, да ће им се име спомињати док је Србина. Сви су листом изгинули, пуцајући рањени, лежећи на земљи, на Турке.

Иза тога крене Јаков Ненадовић, који је изишо главу из боја, под Биоград, те одатле с Карађорђем на град Пожаревац, гдје се састану с војводом Миленком Стојковићем и освоје тај град. По том крену на Смедереву и притијесне тамошње Турке тако, да ови обећаше бити мирни у граду и никуд се не мицати из њега.

Кад су то свршили врате се са славом под Београд и опколе га са каквих 10.000 момака. Нијесу то биле више јадне чете усташа, већ права војска с барјацима, топовима, богатим оружјем, дивно обучена и нахрањена, с војводама, који блисташу у сребру и злату.

Вијести о овим немирима допрле су и до Султана у Цариград. Ни он није трпио дахија, а уз до су Срби говорили, да су цару вијерна раја, да се против њега не буне, већ против зла дахијског. С тога султан нареди босанском везиру Бећир паши да оде у Србију и уништи дахије. Везир дође доиста са 3.000 момака пред Београд а Срби га лијепо дочекају, али не понизно, већ поносито, слободно, као равни равног. Бећир се гдно зачуђо, кад је видјо, како су се Срби осилили. Кад дахије видјеше везира у српском табору, пропадоше се и побјегоше из Биограда Дунавом у град Адакале на Дунаву. Бећир нареди заповједнику градском, да изда дахије Србима, који су дошли у Адакале. Овај то уради, те им Срби одсјекоше главе и донесоше пред Београд.

Тако ето јадно пропадоше дахије. Али њихова смрт не умирн Србије. Но о том ћемо говорити у наредном броју.

Хајдук Вељко и Сјеничани Турци.

1809.

— Српска народна песма. —

Покликула са Јавора вила,
Те дозиваје Сјеничане Турке,
По имену Чавић Мустав-агу:
„Кољи, море, стотину волова,

„И још више три стотин' овнова,
 „Те готови за господу ручак;
 „Ето оаго Вељка с Неготина
 „Од Крушевца иде у Мораву,
 „И он гони дванаест топова
 „На стотину мачванских волова;
 „За њим иде Лазаре Мутапе,
 „И он води дванаест хиљада војске“.
 Тек што она у ријечи бјеше,
 Ал' ето ти Вељка с Неготина,
 И он гони дванаест топова,
 На стотину мачванских волова;
 За њим иде Лазаре Мутапе
 Са дванаест хиљада војника,
 Док се зачу јака од топова,
 Стаде рика мачванских волова,
 Стаде пуцањ моравских пушака,
 Препале се Чавић Мустава-ага,
 Па полеће по Сјеници равној
 Викну јунак грлом и авазом:
 „Послушајте, Сјеничани Турци!
 „Припасујте свијетло оружје
 „Ево нама с Неготина Вељка
 „Са дванаест убојних топова
 „И дванаест хиљада војника“.
 Кад зачуше Сјеничани Турци,
 Лете Турци ка бијесни вуци,
 Много Вељку учинише квара,
 Обранише Мутапа Лазара,
 Док повика Чавић Мустава-ага:
 „Аман, аман, с Неготина Вељко!
 „Ми ћемо се Турци покорити,
 „Док кокупим рају на предају;
 „Но устави убојне топове
 „Нек не бију нашу сиротину“.
 Па отвори на граду капију,
 И пропусти с Неготина Вељка,
 А у граду припреми му ручак.
 Ту се Вељко мало забавио,
 Док умири варош и грађане,
 Па се врати Неготину својоме
 А остави Лазара Мутапа,
 Да му чува у Сјеници града.

Судови и православни празници.

Често се туже православни Срби преко новина, да судови у Хрватској и Славонији не поштују православних празника, већ одређују рочишта и на велике празнике.

Много пута се тако чини неправдо суцима, а много пута су збиља криви. Судаци не може, особито кад служи кратко вријеме у неком крају, знати, које је вјере који човјек, па и нехотице неком одреди рочиште на признати (заповједни) празник. Ономе, ко се осјећа тим повријеђен, даје закон средство, да томе доскочи.

Ево дакле што наш закон о том говори:

Параграф 589 грађанског поступника за Хрватску и Славонију вели:

Само дани недјељни и опћенити блаждани, законито признати, имаду се сматрати као празници.

Параграф 594 вели:

Ниједна странка није дужна доћи пред суд у блаждани свог вјерозакона. Али ако ко буде позван на такав дан, има, да га ради изостанка не постигне каква правна штета, заискати до рочишта одроцбу или писмено или по пуномоћнику.

Дакле празници су за православне недјеље, а осим недјеља још и ови заповједни: Нова Година, Богојављење, св. Сава, Три Јерарха, Сретенје, Благовијести, Велики Петак, три дана Ускреса, св. Ђурађ, Цар Константин и Царица Јелена, Спасовдан, два дана Духова, Ивањ-дан, Петров-дан, св. Илија, Преображење, Велика Госпојина, св. Димитрије, Аранђелов-дан, Ваведеније, св. Никола, први, други и трећи дан Божића.

Ако судаци зна, да је странка православне вјере, не смије је звати преда се на рочиште на ове празнике. Ако не зна, па позове, онда странка, ако није рада свецем ићи пред суд, мора тражити, прије него што дође рочиште, одрочење рочишта на други који дан. То се може тражити писмено или преко пуномоћника.

Православни Срби славе много празника, а особито ратар. Његову пољу је празник, кадгод он не може да ради на њему, а тако је и код осталих послова: кад је рђаво вријеме, кад се у кући жени, удаје, крсти, сахрањује, кад се иде пред суд и друге власти, кад се обавља работа, кад су прави црквени празници, а у многим крајевима и кад су мали црквени празници. Морамо се старати, да празнујемо што мање. Ако нас власт нехотице позове преда се на празник, осим ако баш није посве велики, као Божић, Ускрс, Духови, Богојављење и св. Сава, ја мислим да није гријех отићи пред њу и обавити тај посао. Заштеди човјек тако радни дан, а у цркву може ко други ићи из куће. Већи је гријех сједјети празником код куће, а не ићи свеједно у цркву или ићи у крчму, водити којекакве масне разговоре, него ићи пред власт и обавити тамо лак, ненапоран посао.

Ми износимо ово из закона, да свако зна, а како ће се држати према овом закону, нека свако одлучи сам.

Срби ратари за „Српско Коло“.

Павле Обреновић, Србин ратар из Ирига послао је управу нашој К 3/20 за три скупљена претплатника. Други Србин ратар, Глишо Трбић из Будимаца послао је К 8/40 као годишњу претплату за 7 скупљених претплатника. Они веле: Када се наша господа заузимају за наш лист, који нама пише у прилог, а зашто да се и ми сами не бринемо за свој лист, који нас лијепо о свему поучава и упућује. И тако они међу својим сељанима раде за „Српско Коло“. „Српско Коло“ моли и остале Србе ратаре, да овако исто раде за добро своје и за добро свога листа.

За „Српско Коло“.

У овом броју доносимо даље редом имена пријатеља Срба ратара и „Српског Коло“, који се заузимају, да се оно шири у нашем народу. Госп. Сима Д. Милеусић у Сиску послао је К 6/60 у име претплате за „Српско Коло“, преч. госп. Јосиф Стакић, свештеник у Попову Хану, у Босни, послао је такође К 6/60 у име претплате за 5 претплатника. Госп. П. М. у Земуну брије се сам, па је тако уштедио К 4/80 и то послао управи нашој као претплату за 2 примјерка „Српског Коло“, који да се шаљу двојици Срба ратара у Пашком. Г. Јован Драгић, који учи у високој школи у Грацу на јужинири, послао је нашој управи К 14, па пише: „Шаљем ових К 14 славној управи, што сам их сакупио на забавном дијелу 1. сједнице српског акад. књижевног друштва „Србадије“ од чланова, па нека се Србима ратарима за ову своту шаље лист бесплатно“. Лијепо је то, када се овако омладина сјећа свога народа. Када они сврше и ућу у народ, онда ће моћи још више и боље помагати Србе ратаре и „Српско Коло“. Госп. Никола Томић кр. кот. предстојник у миру на Нових Плавница предао је приликом свог боравка у Загребу нашој управи К 1/80 као четвртогodiшњу претплату за 3 примјерка нашег листа, који ће се слати на њега и које ће он дијелити тамошњим Србима ратарима.

Хвала свима овима на њихову труду и заузимању. „Српско Коло“ моли их, да га и у будуће не забораве.

Шта се збива у нас и у свијету.

Краљ Петар на маневру српске војске. Ове јесени имала је српска војска велики маневар, у ком су били

краљ Петар и краљевић Ђорђе и страни виши официри. Краљ Петар, ма да је било ружно време, све је тешкоће сносио као и остала војска и официри, а исто тако и краљевић Ђорђе, који се био и разболео у самом маневру. Краљ Петар са својим сином био је узор војника, а где би се састао са народом био је у својим разговорима благи отац, који се о свему распитивао, како је народу и шта га тишти. Љуби он свој народ, па и народ њега љуби, јер види, како се његов краљ очински брине за њега. Овде ћемо ишагнети, како се краљ Петар после маневра растао с народом и резервистама, који су одлазили после маневра својим кућама. Било је то на железничкој станици у Ђурири, где је било све спремно за испраћај краљев. Почасна чета је у строју, а страни виши официри и српски генерали у пратњи су краља Петра. На једној страни станице стоје томиле сељака, одслужених резервиста. Дође краљ, те га сви поздравиле. Пошто је извршио све званичне и незваничне поздраве, упути се он сељацима. „Живео краљ Петар“, орло се из хиљаде грла. Краљ се љубазно разговарао са послуженим резервистама. Они су му причали, како су се намучили, али су му и то рекли, да они виде, да је и њихов краљ све тешкоће подносио, па су их и они заборавили.

Страни официри су се чудили томе, да краљ Петар тако љубазно разговара са сељацима.

Затим је један од тих послужених резервиста захвално лепим говором краљу на његовој пажњи према њима. Тај војник рекао је ово:

Ваше Величанство! Ми смо радили и патили, али смо господару и то дочекали, да нас наш краљ са сином походи на нашем раду на мостовима оне ружне и хладне ноћи. Ми смо радили, а престолонаследник

је гледао, па и болести подигао. Ови војници осећају ваше бриге, али и виде, да отаџбина на боље иде.

Другови, поздравимо нашега краља, да га Бог пошине, да васпита сина и народ, те да су спремни, да пођу тамо, где их краљ и народ буде звао.

„Живео краљ“, орло се из хиљаде грла.

После овог поздрава краљ је с гостима и свитом отпутовао уз поздраве народа.

Побјеги турски официри. Пред неколико дана побјега су из Турске у Србију 4 турска официри. Од њих се један одбрао у Београду, а остала тројица отишла су у Аустрију. Веле, да су за то побјегли из турске војске, што не добијају плаће, и што виши официри рђаво поступају с нижима.

Позив резервиста на војничку службу. О позивању резервиста на војничке вјезбе изишла је ова краљева заповијест: „Заповиједам, да се у колико је потребно, за попунидбу мировног стањина чета, области и завода, што не се имаду попуниити из земаља круне утар-

Споменик кнеза Михајла у Београду.

ске, на расположење стојећа момчад годишта 1904. и 1903. докнадних причувника, затим за 31. просинца 1905. у причуку долазећа момчад заједничке војске, а утараског држављанства, унутар количине новака, придијељених у заједничку војску на темељу законског чл. XVIII од г. 1888. позове на дјелатно службовање, односно да се задржи и преко рока премјештења у причуку. — У Бечу, дне 14. новембра 1905. — Фрањо Јосип в. р. — Бихар в. р.

Избори у Црној Гори обавиће се 28. овог мјесеца. Скупштина (сабор) састаће се на св. Никољу.

Црногорски кнез Никола дао је право гласа сваким, ко има 21 годину, без обзира на порез. Тако кнез Србин је од вијекова миловао слободу и гинуо за њу без уздаха. Право је, да кнез Никола као Србин својим Србима Црногорцима даде што већу слободу. То је његова дика, а и наша, јер можемо сваком рећи: Гледајте како српски народ у Србији и Црној Гори ужива велику слободу и права.

Далматински сабор закључио је **једногласно**, да се даде сваком пунолетном човјеку једнако тајно право гласа за саборске изборе. У том су се сложили сви посланици: Хрвати, Срби и Талијани. Евала честитим Далматинцима.

Српска победа. У Бачкој, у тителском изборном срезу, био је избор посланика за будимпештански сабор, јер је досадашњи посланик погинуо. Изабран је са 500 гласова већине Србин д-р Мита Мушички, члан српске народне радикалне странке. Српски одрод Јовановић, члан мађарске кошутове странке, није добио ни 200 гласова.

Срби осветлише себи образ и дадоше пример и осталим Србима, како се треба држати на изборима да не остану срамотна образа.

Сад у будимпештанском сабору седе два српска народна човека: Љуба Павлорих и Мита Мушички.

Траже већу дневницу. И посланици саборски имају свуда дневницу за оно вријеме, док трају саборске сједнице. То је и право. Посланик мора оставити свој посао, мора начинити далеки пут, живјети у главном граду, гдје је живот скуп. Право је дакле, да му се накнади трошак.

И наши посланици имају 10 круна дневнице, док су у Загребу у сједишцима саборским. Али неким аладиним посланицима није то доста, већ траже да им се повећа дневница. Тако је говорно посланик из владине странке д-р Егерсдорфер и још неки, да им се треба повисити дневница. Владина је странка најјача у сабору, па ће то и бити.

Добро је рекао Хрват посланик, д-р Божо Винковић, народни човјек, који је против владе:

„Нијесмо ни оvolико заслужили, колико имамо“. И ми велимо тако, а тако јамачно мисли и народ.

Турска и велике власти. Већ више година бјесне у Македонији и Старој Србији немири, крв се лије по-

током. Криве су томе турске власти, које народ глобе и даве, а држава не зна увести реда, особито код купљења пореза.

Да се докрајче ти немири, предложиле су велике власти (Енглеска, Русија, Француска, Италија, Њемачка и Аустро-Угарска) да се у Македонији постави финансијска контрола, у којој ће сједјети људи, што ће их поставити велике власти и који ће надирати све порезне ствари. Турска није хтјела пристати на то, а велике власти послаше против Турске своје ратне лађе, да затворе турске луке и заузму нека турска острва у Егејском мору. Шта ће се из тог настати, Бог зна.

Прилике у Угарској никак о да се среде. Влада притискује, опозиција се не да. Велики број великих жупана положио је своју част, јер неће да служе ненародној влади, а влада наименовала нове жупане. Али жупанијске скупш-

не не признају нових жупана и тјера их ван из жупанијске скупштине. У Пешти је дошло у жупанијској згради до праве тучњаве, те је скупштина новог великог жупана, владина човјека грофа Ласберга бацила ван. Такве се ствари догађају и у другим крајевима.

У Русији се народ свуда уздиже. Цар је учинио народу велики поклон. Познато је да су руски ратари до 1863. године били кметови. Онда су текар добили аемљу, али су је морали отплатити помало у много година пређашњим власницима, племићима, управо држави, јер је држава исплатила племиће у име ра-

Козак на невољи.

тара, а ратари су њој враћали дуг. Сад је цар Никола наредио да за 1906. годину ратари плате само половицу годишње откупне сјоте а од 1. јануара 1907. опрашта им се сасвим даље отплативање. Та откупнина износи још стотине милиона круна.

Уставне слободе у Русији. У задњем броју писали смо о борби руског народа за слободу. Ових је дана издао руски цар указ, којим се уводи слобода штампе, што значи, да ће новине моћи од сад слободно све писати, па неће бити пљивење као код нас. Исто тако је уведени закон о слободи састанјања, па власти неће моћи забрањивати скупштину и састанака, као што су код нас често чиниле.

Нови краљ у Норвешкој. Норвешка је до сад имала заједно са шведском једног и истог краља. Ове године одишела се Норвешка од Шведске и постала за себе краљевина, те је ових дана изабрала себи за краља принца данског Карла, који ће се од сад норвешким именом звати Хакон VII. Ово је први засебни норвешки краљ, послје 600 година.

Шајкаш Паја.

— „Словопатње“ —

Мене мало — бела лало —
Капетани траже,
Ал ни мало — бела лало —
Не могу да нађу.
У по дана — бела лало —
Препливо сам Саву,
Метнуо сам — бела лало —
Црвен фес на главу.
Ко ме вија — бела лало —
Нек преплива Саву,
Нека пита — бела лало —
За Шајкаша Пају.
Није Паја — бела лало —
Туђе коње крао,
Већ је њему додијало.
С Радекићем машират',
Носит' пушку — бела лало —
Госино јој тане!
Убијати по команди
Јадне Талијане.

Различне вијести.

Уредник „Српског Колоа“ код краља Петра. И уредник нашег листа, Будишављевић, био је на братском састанку Југословенских новинара и књижевника у Београду, на ком је заступао „Нови Србобран“ и „Српско Коло“. Том приликом примио га је српски краљ Петар у аудијенцију, јер је нашег уредника по-

вукло срце, да види ваљаног краља Србије, о ком је већ доста лијепих ствари изнасено у овом листу.

Састанак југословенских књижевника и новинара. У Београду је био састанак српских, хрватских, словеначких и бугарских књижевника и новинара. Договорили су се, да оснују једно своје заједничко друштво и да се на пролеће приреди опет састанак у Београду. Било срећно по све нас Југословене.

Промена календара у Русији. Руске новине пишу, да руски министар предједних гроф Вите озбиљно ради на том, да промијени стари календар и изједначи га с новим, и то тако, да се мјесец фебруар у години 1906. продужи за 13 дана и тако би се 1. марта 1906. у Русији изједначио стари календар с новим. Други начин изједначавања био би опет тај, да би се мјесец фебруар кроз неколико година продужио сваки пут за 2 дана, док се не би изједначио тако стари календар с новим.

Велики жупан модрušко-ријечки др. Владимир Николић захвално је на служби. На његово ће мјесто, по свој прилици, доћи Милан гроф Кулмер, спахија и народни заступник беловарски.

Велики жупан варандински Рубидо — Зичи постао је барон. Неке су новине донијеле тим поводом вијест, да ће саопштити бан гроф Пејачевић отићи с банске столице, а барун Рубидо постати бан. Рубидо је велики пријатељ пријашњег бана Хелдсвартера.

† Стефан Маргетић професор ц. к. велике гимназије и предједник надзорног вијећа Српске Штедионице у Задру преминуо је послје дугог и тешког боловања у 59. години 12. (25.) новембра. Лака му земља.

Затворен престолонаследник. Син краља Петра, престолонаследник српски Ђорђе, уверио је свог учитеља, мајора Левасера, рекавши му неке опоре ријечи, те га је краљ Петар осудио на 10 дана гарнизонског затвора, а ађутанта Ђорђева лично ађутантске чести и послао натраг у труп, што му није одмах прихватио ту ствар. Тако је краљ Петар строг према свом сину, он не позна разлике између свог сина и другог држављанина.

Уз наше слике. Доносимо у овом броју двије слике: Споменик Кнеза Михајила и Козак на невољи.

Кнез Михаило Обреновић био је славан српски војадар, који је владао од 1860. до 1868. године, кад га убише неки зликовци. Он је истрајао Турке из градова у Србији. За његове услуге дигао му је народ споменик у Београду.

Друга слика нам вели, како су настала ала времена за Козака; nestало рата и пљива, ободно Козак, па шином крпн чизаме.

О Г Л А С.

Пошто је шума у порезној општини Вучјак, која лежи између парохје Чечанац и Боломача, у опсегу од по прилици 500 јутара већим ди-

једом исјечена и искрчена, пружа се красна прилика раднику сељаку да до самосталности и сигурне коре хлеба дође. На тих 500 јутара имало би се населити до 50 породица, па пошто шума није још посве исјечена, отпало би на сваку породицу око 2 јутра шуме и 8 јутара за поткућницу и ораће земље, која би се још дјеломично искрчити имала.

Осим горе наведеног, имаде у изгледу још око 800 јутара шуме, али колико ће на исту насељеника доћи, установиће се накнадно.

Они, који би на ову насеобину дошли, могли би своју куповину отплатити тако, да би у тој шуми гориово дрво сјекли и у Пожегу довели, дочим би Српска Кредитна Задруга у Пожези дрва преузела и даље распачавала.

Пошто је у тој околици сам српски живаљ, за желити би било, што је и намјера продавца, да се што више млађих снага јави, па у случају да се која породица и преко установљеног броја пријави, настојаће се, да се и оне повољно смјесте.

Понуде као и сва друга питања, ваља управити на Српску Кредитну Задругу у Пожези.

1664, 1—3

ОСНОВАЊЕ
Српске ратарске (земљорадничке) задруге

СРБИ ТЕЖАЦИ!

Шалјите добру, здраву и паметну дјецу на корисне занате

СРБИ ТЕЖАЦИ!

Купујте и читајте „Прирачник“ из Главног Савеза Српских Ратарских (Земљорадничких) Задруга у Загребу.

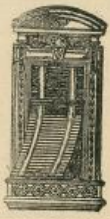
КУПУЈТЕ САМО

!! СРПСКЕ ШКОЛСКЕ ЖИГИЦЕ

ТРАЖИТЕ ОД
ТРГОВАЦА ДА ИХ ПРОДАЈУ

Седми Конгрес Српских Земљорадничких Задруга, одржан 12. маја 1904. године у Топуском, изрекао је једнодушно ово:

СРБИНЕ, НЕ ИСПУШТАЈ ЗЕМЉЕ ИЗ ШАНА, јер је свана груда, свана бразда, свани педаљ српске земље, свана изгубљена кућица, свано напуштено кућиште српско, што Срби лакомислено из шана испуштају и странцима продају — неизмерни народни губитак, сигурна и неизбежна народна пропаст, највеће српско народно издајство. (Тако и само тако изгубили смо ми Срби многа српска села, српске општине, па и читаве српске крајеве, где се сада друти шире и размећу, а још за коју годину нити ће је знати нити спомињати, да је тамо Срба икад и било).

**Фабрика
налузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
напана**

Г. СКРБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручује своје
признато солидне, тачне и јефтине
фабрикате

Џеновини бадава и франко.

604. 5—2

„Н. СРБОБРАН“

прима огласе по најумјеренијој цијени.

Изази два пута
— у мјесецу —

Цијена за Аустро-Угар-
ску: на годину К 2-40
на по године. К 1-20
на четрт год. К —60
За друго земље: на го-
дину 4 круне. Поједи-
ни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по
ценовнику. Ако се ви-
ше од три пута увр-
ћују, рачунају се је-
динице.

Уредништво се налази у
Николајевој улици бр. 6
Листа се шаљу на уред-
ништво Српског Колоа
народног листа. Руко-
писи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Народе!

Догађаји, који се данас одигравају у хап-
буришкој монархији, од великог су значаја и од
необичне важности. Дуалистичко устројство ове
монархије, основано на превласти једних, а по-
тиштености других народа и класа, љула се у
својим темељима, а читава монархија стоји на
прагу великога унутрашњег прелома, који иде
за тим, да њезино устројство постави на са-
вим нове основе. Слобода народа и права
најширих слојева пука: то су мисли водиле
овога снажног покрета, а очито је и несум-
њиво, да ће сваки народ и разред само у оној
мјери убирати плодове тога покрета, у којој
буде учествовао у њем својом снагом, својом
свијешћу и мудрошћу.

Наша је дакле отаџбина позвана такођер,
да у овом важном часу обилежи своје стано-
виште и да изнесе своје захтјеве, ако жели не
само да сачува свој данашњи државноправни
положај, већ ако хоће да своја народна и др-
жавна права што више учврсти и прошири,
како то захтјева њен позив у нашој народној
цјелини.

Овој дужности и потреби може она само
онда достојно да одговори, ако се постави на
становиште својих сопствених интереса, који
joj забрањују да служи циљевима туђинске
политике. Према томе мора она да прихвати
као своје: начело народног самоодређења и
равноправности свих народа, а зато не смије
остати играчка у рукама туђих фактора, већ
мора бити противна данашњем државном склопу
монархије, који је створио читав низ потла-
чених народа и класа, а који својом тежином
нарочито притискује нашу домовину Хрватску,
Славонију и Далмацију. Против тога стања у
монархији дижу се и други народи и класе,
који нису у оваквом потиштенном положају као
ми, а како да то не учини наш хрватски и
српски народ, који баш оваквом склопу монар-
хије има да захвати, што је његов устав још
и данас празна ријеч, те што још и данас
живи у потпуном апсолутистичким односијима
и приликама.

Устајући против овог државног склопа,
мораће дакле наша отаџбина да тражи и уставне
слободе, које имају да буду засноване на на-
челу једнакости и равноправности. А с тиме
у свези мораће да прихвати и борбу нај-
ширих слојева пука за људска и грађанска
права у потпуном опсегу и на најширој
подлози.

Овакво схватање народне политике једино
може довести и до правилног и коначног ри-
јешена несретног хрватско-српског спора, а
тек ова три услова: право народног самоодре-
ђења, права најширих слојева пука, и рије-
шење српско-хрватског спора могу да зајаче
правилан развитак нашег народног живота и
да створе нашој отаџбини лепшу будућност.

Ови назови намећу се неодољивом нуждом
сваком патриоти и мисаоном човјеку. Природно
је зато, што су с ових темељних наора пошли
и они представници хрватског и српског народа,
који су створили ријечку и задарску одлуку.
Природно је и то, што су на основу тих од-
лука већ данас постигнути велики стварни
успјеси: закључком далм. сабора за свеопће,
једнако, изравно и тајно право гласа и закључ-
ком о равноправности Хрвата и Срба, којим је
ударен основ заједничком и јединственом раду
Хрвата и Срба у свима питањима наше народне
политике.

Док ове мисли истичемо за подлогу нашег
рада, износимо своје дубоко увјерење, да су
уставна права темељи људске слободе и прав-
ног поретка у држави, а потоце и предвијет
не само политичкој слободи народа, већ и ње-
говом привредном развоју и просвјетном на-
претку. Зато борба за уставна права и слободе
у правцу напреднијих мисли и правне демокра-
ције сматрамо првим и најпречним нашим на-
родним задатком. Само таква борба, окончана
успјехом, може да створи бедме, иза којих би
се успјешно могла да води и борба за нашу
народну и државну самосталност као и за прав-
едно уређење нашег унутрашњег друштвеног
живота и устројства.

Оправданост овог нашег погледа оснива се не само на опће признатим начелима, која су већ дошла до побједе код свију просвијећених народа, већ је у наше доба потврђује и јуначка борба братског народа руског, који је сву своју снагу уложио, да свој јавни живот положи на темеље слободе и уставности.

Ну, оправданост тога погледа извире за нас у првом реду и најјаче из наших рођених прилика.

Кад је било на дневном реду питање о коначном уређењу нашег државно-правног положаја у монархији, наметнут нам је био на-тражан изборни ред, угушена је била свака изборна слобода, а само из сабора, који је овако скрпљен, могао се за Хрватску да створи онако скучен државноправни положај, какав је зајамчен нагодбом од 1868. г. Гупшење уставних слобода једини је узрок, што се ни овако скучен државноправни положај није могао да одржи у својој потпуној чистоти, јер наш народ, спутан и везан, није могао да развије снаге, која је била потребна за заштиту стечених и за стицање нових државних права. Несташница уставних слобода тумачи нам међутим и то, што је наша отаџбина у привредном погледу коначно дошла на руб пропасти, јер, у првом реду није имала снаге, да утјече на ток државне привредне политике, а у другом реду у народу, политички потлаченом, није се могла да развије личност, а према томе ни смисао за личну самопомоћ, без које се не може ни замислити господарски развој и напредак. Тврдимо пак, да је и немили српско-хрватски спор само за то могао да добије онако оштре облике, какви су се јављали у досадашњем братоубиличком рату, што народна воља, воља широких слојева пука, није могла доћи до израза у нашем законодавном тијелу и у опће у нашем јавном животу. Док је народна воља у нас овако потиштена била, туђинским је струјама било отворено и слободно поље, да размахну свој уплив над судбином хрватског и српског народа, и да стварају непрестане тразвице и сукобе, који су не само слабили нашу отпорну снагу, већ су скоро ставили у питање и саму нашу народну будућност. Прва слика наших несносних уставних одношаја и прилика узроком је томе, што и наша посестрима Далмација, која је у најновије пријеме онако високо подигла стијег здраве народне политике, овраћа од нас своје лице, стављајући као први и једини увјет за сједињење с Хрватском зајамчење уставних права и слобода.

Из свега се овога види, да нам борба за уставност и грађанска права највише мора лежати на срцу, ако хоћемо да створимо услове

за наш политички, привредни, просвјетни и друштвени напредак, ако хоћемо да наша ријеч и у данашњој тешкој кризи буде од одсудног значаја и дубље вриједности. У овој великој борби испријечила се као главна и највећа препрека она странка, која се назива „народном“ и која је угушивањем уставних права и слобода, да сачува своју власт, спрјечавала уједно народну снагу у отпору против туђинских навала на наша народна и државна права. Зато борба за уставна права мора природно бити наперена против „народне странке“, која је створила и која подржава наше несносне управне и уставне прилике, као и против свију њених отворених и скривених савезника и помагача.

Ово је увијерење оних родољуба хрватских и српских, који на догледу очајног нашег положаја хоће да политику изјавља, аравница и кићених фраза замијене с политиком дјела, која ће нас извести из досадашњег врзиног кола на пут реалних политичких успјеха. Зато су се и удружиле, задржавајући своје страначке програме, све народне хрватске и српске странке и то: хрватска странка права, хрватска напредна странка, српска народна самостална странка, српска народна радикална странка и социјално-демократска странка. А уз њих присталоше и они адрани опозициони живљи, који додуше не припадају ни једној политичкој странци, али су припрани да раде на темељу ових начела и мисли. А удружише се у једну чврсту везу са задатком, да нашу отаџбину Хрватску ујединеним силама и уз потпору свега хрватског и српског друштва изведу из досадашњих несносних и убитачних одношаја. Прва им се прилика за то пружа код наставних избора за сабор краљевине Далмације, Хрватске и Славоније, у које ће изборе ући заједно и слојно с овим програмом:

1.) Коалирана опозиција радиће на томе: да се узаконе установе, које осигуравају права грађана и личну слободу као: а) опће, изравно, једнако и тајно право гласа са заступством мањина, гласање по опћинама и праведна подјела изборних котара, б) потпуна слобода абора и договора, в) потпуна слобода штампе, г) порота и слобода и независност судства, д) слобода савјести и равноправност народности и вјероисповијести, е) заштита светиње кућнег прага, тајне писама и забрана сваке, било у којем му драго погледу, употребе патентских и наредбених одредаба из апсолутизма, ж) уведење управног судишта као заштите против самовоље управног чиновништва.

2.) Мимо те основне установе радиће на томе да се на принцип потпуне аутономије постави управа опћина, котара и жупанија и

да се опћине ослободе терета пренесена дјелокруга т. ј. послала, што их опћински органи врше у интересу државне власти.

3.) У питањима привреде радиће на томе, да се свима силама поради на заустављању господарственога пропадања у отаџбини, у првом реду да се посебним законом заштити сељачки посјед, да се праведније разрезу порези на земљу, као, да се уведе прогресивни порез на иметак и заслугу, — да се ослободе од пореза сва она ситна имања и приходи, који су пријеко потребни за издржавање породице, — да се законом одреди најмањи дио сељачког посједа, који је потребан за живљење и тај дио да се заштити за вјечита времена од егзекуције и добровољне продаје, да се пројектно наслединога права спрјечи комадање сељачког посједа, — да се уклоне узроци насељавану народном, да се народ сачува од лихварства (кајишарства), а држава да се по-стара, да сиромашан народ у часу потребе добије сходне зараде, — да се већа важност полаже на подизање наше земљорадње, у приморским крајевима поморства, занатлијства и трговине и да се према садашњем државно-правном стању из заједничких прихода сразмјерна свота одређује за инвестиције у Хрватској и Славонији.

4.) Радиће на томе и тражиће, да се у корист занатлијских и индустријских радника, пропалих земљорадника и надничара створи, радничко заштитно законодавство, које да их штити у здрављу и животу.

5.) Радиће на томе, да се на што широј

и јачој подлози заведу установе, које ће бити вршене, да подигну праву народну просвјету и друштеност, као што ће потпомагати и сваки смишљен рад у томе правцу.

6.) Коалирана опозиција настојаће, да се уклони досадашњи несразмјер у плаћању виших и нижих чиновника као и на том, да се према потребама данашњег времена и важности учитељског staleжа осигура материјално стање учитељског staleжа из државних прихода.

7.) Коалирана опозиција тражиће и радиће, да се отклоне повреде, које су нанесене нашој законом зајамченој државној самосталности, као што ће радити и око проширења ове самосталности промјеном нагодбе, а нарочито ће радити и тежити за финансијском самосталношћу и господарском независношћу Хрватске.

8.) Коалирана опозиција, водећи рачуна о великим народним идеалима, па одговарајући народној тежњи за народним уједињењем, свесрдно прихвата са стране браће наше у Далмацији потакнуто питање сједињења Далмације с Хрватском. За повољно ријешење тога питања заложиле се коалирана опозиција свима силама, а поступаће солидарно и споразумно с браћом у Далмацији.

9.) Увјерење, да народу нашем хрватскога и српскога имена нема љепше будућности, а ни самога народнога опстанка без заједничкога и солидарнога рада обају дијелова народних, имале да се одстрани свака и најмања запрека томе раду зајамченом равноправности и слободи српског народа.

Народе!

Коалирана опозиција бориће се на изборима сједињеним силама за овај програм. А излазећи с њим пред народ, нада се она поуздано, да ће народ овај њен програм одобрити, њене циљеве схватити, те је у изборној борби и подупријети. У самом пак сабору ко-

алирана ће опозиција заступати свој програм одлучно и неустрашиво у потпуном увјерењу, да ће се тако створити могућност, да народ још с већим изгледом на успјех настави своју борбу за потпуну слободу и независност.

Средишњи одбор коалиране хрватске и српске опозиције:

За хрватску странку права:

Грга Тушкан, Др. Аугуст Харамбашкић, Стјепан Загоран

За хрватску напредну странку:

Др. Иван Лорковић, Јосип Пасарић

За српску народну самосталну странку:

Др. Богдан Медаковић, Светозар Прибићевић

За српску народну радикалну странку:

Др. Никола Ђурђевић, Јован Јовановић

За социјално-демократску странку:

Витомир Кораћ, Вилим Букшер

Изван странка:

Др. Франко Поточњак

Напомена. Ово је проглас који здружене праве народне хрватске и српске странке шаљу народу. Ми ћемо у броју, који је на реду, опширно растумачити овај проглас.

Уредништво „Српског Кола“.

Дужницима „Српског Кола“.

Познато је нашим дужницима, колико „Српско Коло“ има на дугу, преко **3000 круна**, а читали су и у листу, да смо на све могуће начине опомињали немарне платише да подмире свој дуг, но то све није помогло. Сада ћемо у поједина мјеста писати једном човјеку, претплатнику, и у писму му навести све дужнике и колико је који дужан, па онда нека он покупи од њих дуг и нама пошаље. Који и тада не плати дуга, обуставићемо им лист, штампати у „Српском Колу“ њихова имена и колико су дужни, па нека се чита широм свијета, који су све закинули „Српско Коло“, свој народни лист. Осим тога ћемо морати предузети друге кораке, да дођемо до новца за лист. Које је дакле стало до образа и ко је пријатељ „Српског Кола“, тај не ће пустити да до свега тога дође, него ће као прави човјек послати ту маленост, коју дугује, а које за лист све скупа износи 3000 К.

Уредништво и управа „Српског Кола“.

Српска повјест.

25.

Први устанак у Србији од 1804—1813 год.

Борба са султаном.

Кад Срби добише дахијске главе, мислио је Бећир-паша, да ће се они разићи кућама и остати она стара раја. Али Срби окушаше што је слобода, па се не хтједоше разићи и разоружати без погодбе, по којој ће се Србима дати већа права и уредити да се стара времена не узмогну повратити.

Султан није хтио пристати на оно, што су Срби тражили, већ нареди да војска његова удари на Србију. Војску је водио Хафис-паша нишки. Понио је собом сву силу конопца (ужета) да веже српско робље, капица, да их да Србима мјесто капнака и кеба (ножића) да их да Србима мјесто сабала. Али на Иванковцу испријече се преда њ са шаком Срба Петар Добрицац и Миленко Стојковић те му страшно проријече војску. У то стигне у помоћ и Кара-

ђорђе те се натисне за Хафис-пашом, који буде рањен, а војска му умакне безобзирце. Хафис-паша умре од јада.

Да освети своју срамоту, нареди султан да двије војске ударе на Србију, једна од Ниша с југа под Ибрахим-пашом, друга из Босне са запада под Бећир-пашом.

То је било 1806. године. Прво ударе Бошњаци, али не сви заједно, већ у више одјелења. Одјелење под Мехмед Капетаном потуче страшно на салашком пољу Стојан Чупић, велики јунак, прозван Змај од Ноћаја. Каже се у народној пјесми:

Од како је гавран поцрноо

Није гуја змију дочекала

Како Чупић Мехмед Капанена...

Друго одјелење од тридесет хиљада мовака под водством јуначког Кулин капетана дочека Карађорђе на мишарском пољу. Срба је било само осам хиљада. Турци су насрнули као сљивици на Србе. Срби су их ледени као стијене чекали да дођу на пушкет, опалили онда трипут из пушака извукли јатагане и јуринули на њих као махнити. Заметнула се крвава сјеча. Усред највећег покоља удари с бока на Турке славни меџданџија поп Лука Лазаревић са двије хиљаде коњаника. Турци се престраве и нагну бјежати. Сад је тек настао покољ. Цвијет босанских бегова изгуби главе у овом боју. Погинуо је сарашћер Кулин-капетан, Синан-паша гораждски, стари Мехмед-капетан са два сина, седам војвода и сјасет других ага и бегова. Силне Срби натјераше у Саву, друге су гонили до Дрине и подавили их у њој, остаток Турака, који су у неком бар реду уампцали дочека у планини Китогу поп Смиљанић и до краја смлати.

У исто вријеме били су се Турци и са Ибрахим-пашом. Срби су Турке дочекали на Делиграду под водством Стојковића, Добрица, Станоја Главаша и Младена Миловановића. Турака је било на четрдесет хиљада. Бојеви су трајали шест недјеља, а да се Турци не помакоше напријед. У то је стигао у помоћ и Карађорђе послјије боја мишарског. Ибрахим се препане и понуди мир.

Срби пристану и пошаљу у Цариград посланике да уговоре мир. Али Турци су само заљачили Србе, јер су се бојали да би Русија помогла Србима. Кад се Русија зарати с Француском Турци ни да чују што од мира.

Кад Срби видјеше шта је ударе, да од Турака отму градове, које су још држали у Србији: Београд, Шабац и Ужице. Око Београда били су се дуги бојеви. Најзав у фебруару 1807. године отму Срби Београд, а исте године Шабац и Ужице. Тако је Србија (бео-

градски пашалук) 1807. године била посве очишћена од Турака.

1808. године нису се Срби борили с Турцима, већ су се бавили тим да земљу изнутра уреде, да уведу судове, школе, добру управу и тако даље. Читаве те године спремали су се Срби и за будуће бојење.

У пролеће 1809. године науме Срби да ударе на Турке у друштву с Русима, који су се били заратили с Турском. Карађорђе скупи велику војску те један дан пошле под Симом Марковићем на Босну, други под Милошем Петровићем на Ниш а са трећим пође он преко Старе Србије у сусрет Црногорцима.

Прва је војска била сретна, народ се у Босни побунио и она кренула пут Сарајева. Војска под Карађорђеом била је још срећнија. Карађорђе потуче страшно Турке на Суводолу, освоји град Сјеницу, састане се с црногорском војском и одијелје Босну и Херцеговину од Турске, затим ударе на Турке код града Новог Пазара и освоји га. Али у то стигне црни глас од Ниша.

Милоје је био никакав војсковођа, па је узмицао пред Турцима. Једини војвода ресавски Стеван Синђелић одупре се на Чегру код Каменице Турцима. Били су јачи од њега десет пута. Али он се бранио и бранио док му од 3000 момака више од половине не паде. Милоје га је мрзио па му није хтио помоћи. Кад се Стеван видје на невољи не хтједо бјежати, већ се борио до задње капи крви, па кад Турци провалише у шанчеве српске приђе Стеван баруту, пукне у њега и одлети у зрак и са Турцима и са Србима.

Таквом јуначком смрти погibe соко Синђелић, ком ће се име спомињати док је Србина. Од српских глава Турци узиу ту кулу прозвану: Пеле-кула.

Иза погибје Стеванове Милоје све дубље узмицаше, а Турци се развише по Србији. Карађорђе тужан мораде се вратити са славног похода а нареди то исто и Сими Марковићу. Карађорђе је имао много посла док је сузбио натраг Турке а од славног његова плана, да се сви Срби ослободе и сједине не би ништа. Да је Милоје био други човјек ослободила би се тада била Босна и Херцеговина и Стара Србија, а Црна Гора би се спојила с њима. Друкчије би Срби сад стајали.

Наши дописи.

Ивањски бок. (Цела општинског управитеља, билежника Дукчића). Послије овог дописа у броју 13. „Српског Колоа“ превршила је мржња г. Дукчића сваку мјеру. Да га боље прикажемо, ево још неколико његових дјела:

Јаков Драгосављевић из Црквеног бока понесе у Српску Штедионицу у Костајницу 80 К да плати свој дуг. На путу га срете г. Дукчић и рече му, да не прави трошка и да не дангуби, него нека њему да новац, и иде кући без бриге.

Послије неког времена, оде Јаков да дигне нови зајам, али се изненади, кад дознаде, да билежник није платио онијех 80 К дуга, што му их је дао, него задржао. И зато Јаков не доби новог зајма. Оде до Дукчића, и овај је гледао, да га дијепим ријечима отпрати опет кући без новца. Кад није помогао, упути га на опћ. благајника, који му из благајнице исплати 80 К, и овај му привеза за душу, да не говори, јер би зло било и по њега као благајника, а по билежника управитеља још горе.

Ево једне старије: прије 4 године раздијелише се задругари браћа Стојан, Миле и Јован Скроба. Прије дјубе на годину дана дигше овећи ајан од Чиновичке Штедионице у Петрићу. Они су зајам отплаћивали, а коначну отплату прије дјубе од којих 200 К дадохе билежнику Дукчићу, да их пошље Штедионици. Крајем септембра о. г. стиге изненада судско повјерљиво и заплитено браћи синје и остале покретне ствари њихове, јер Дукчић није платио никад онијех 200 К.

Ето тако ради г. Дукчић. А колико осим овога има сиротиње, која је већ од прије неколико година по данас дала билежнику управитељу Дукчићу новац, да им састави уговоре. Па до данас ни новца ни уговора.

Да не би на кога другог пала одговорност за ово, ево наших имена.

Миле Ђорђевић, Милан Поповић.

Народно здравље.

Лечење великог кашља.

Шта је велики кашаљ?

Велики кашаљ (хрипавац, дечји кашаљ, рикавац, кукурекавац, магарећи кашаљ) прилепчива је и кужна болест, који махом наилази на децу испод 10 година. Болест почиње с назебом (катаром) у грлу. Од прилике недељу дана затим јављају се дуги и јаки наступи кашља, при којима деца у лицу помодре и хрипљу, да се готово удаве. Болесник се у том наступу зацене, и завршава тиме, да дубоко удише, а том приликом риче или кукуриче. У кашљу избацује слуг, али се болесник може тако да надражи да почне и повраћати. Наступи узнемирују особито ноћу. Ако се болест лечи и на добро крене, онда после неког времена постају наступи све рећи и лакши, док се не изгубе. У неповољним случајевима — особито код слабуњаве деце — наступа и смрт, било од малаксалости, било од запаљења плућа, ако се не пазе на болесника и болест не лечи.

Саветујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

Како се лечи?

Велики је кашаљ прилепчив, јер се кухне клице налазе у пљувачки, коју деца искашљују. Зато, ако које дете ухвати велики кашаљ, треба, ако је икако могуће, одвојити здраву децу. Најбоље би било послати здраву децу одмах каком рођаку, (који нема деце) у друго место, (село) где нема те редње.

Ако ти је могуће и није лекар далеко, отиди до њега с дететом, само га добро утопли. Најбољи је лек за велики кашаљ чист ваздух (зрак) без прашине, без задаха. Зато се ова болест лети леи лакше него зими. Зими смеју деца у великом кашљу излазити напоље, само ако су топло одевена, и ако је време благо. А чим јаче зазими, или ако је суснежица или магла, онда деца не смеју никако на поље, јер лако могу добити запаљење плућа и пропасти.

Соба, у којој је болесник, треба да је чиста, да нема никаква задаха. У соби треба често отварати врата и прозоре, да задах и сирад изађу, а свеж и чист ваздух уђе.

Не кади собе, јер то дражи још више на кашаљ. Чувај дете од назеба и не пуштај га зими на поље да врши нужду. Нека то чини у соби у какав суд, а после тога проветри собу. Дете нека не пљује по поду, но у какав суд. Мати, која негује дете, треба често у врућој води да пере руке сапуном. Одело детине прокувај у цељу.

Како се придржава дете и шта треба да пије?

Ова нам слика показује, како треба децу придржавати, када се у великом (магарећем)

кашљу зацмену. Ако се дете мучи да изабаци слузну пљувачку, треба покушати кажипрстом (кажипутотом) да му из ждрела слуз извадим. После таквог наступа треба деци дати да пију

млеко или ровито јаје или чорбе. Деци што више треба давати топла млека да пију, а добро је да им куваши и цвет од липе или од зове (зовике) или од титрице (камили-теј). Чешће храни децу која имају велики кашаљ.

Шта се збива у нас и у свијету.

Расправа законске основе о уређењу вјерских односа у Хрватској и Славонији била је у сабору у Загребу 29. новембра (12. децембра). Законска основа примљена је од већине сабора и сад треба још потврду краљу, да постане законом.

Ова основа, која ће ускоро постати закон, не може задовољити српски народ, јер није извела потпуне равноправности православне вјере и других са римокатоличком. О тој ће ми још опширније говорити и растумачити нашем свијету, шта она одређује. Главни је у њој то, да од сад по закону сва дјеца морају бити вјере очеве. Уговором се може одредити, да дјеца сва или поједина могу бити и вјере материне. То је једно, а друго је да ће се и мноштво моћи покатити у гробљу друге вјере.

То је главно у овој основи. У саборској расправи говорио је у име српско-православних владика и патријарха владика горњокарловачки Михаило Грујић. Он је тражио да се у закон овај унесе да се наша црква зове, као што јој то припада, *српско-православна црква*, а не као досад грчко-источна. И шта мислите? Владина странка устала је сва против њега, а у тој владиној странци има близу 30 Срба владиковаца, а сви су они гласали против владике. И тако ће се у законима наша црква звати и даље грчко-источна, како су јој дали име онда, кад су је протопили. Је ли те да је то жалосно. Али тако мора бити, кад такве луде бира народ српски у сабор да га они заступају. Зато такве посланике можемо звати *грчко-источњацима*, а не *Србима*.

Али о томе ће још опширно говорити.

Прорачунска расправа у загребачком сабору савршена је у уторак. Расправљен је земалски прорачун за г. 1906. Говорило и са стране владине и незине већине у сабору, као и са стране опозиције. На жалост, у овој и овакој прилици, кад би у сабору требало живо претрести све оно, што се у земљи збива и догађа, све оно, што народ притискује и дави, хаскало се по старом обичају. И влада и Франкови људи, тобоже опозиционали, највећма су нападали оне луде, који су на Ријеци и у Задру донјели одлуке и рекли, да српски и хрватски народ не стоји више уз Беч против Мађара, јер се из Беча не мада никакву добру. Ето, о том су говорили и то су нападали.

Њихове нападе одлучно су сузбили заступници: Грга Тушкан, д-р Харамбашин, д-р Винковић и Стјепан Загорац. Кад су прва тројица оштро у сабору напали Беч и државу, хтјела је мађарска већина да их преда суду, али су ипак одустали од тога. Заступ-

ници народни у сабору могу говорити што год хоће и нико им не може за то ништа, јер им то даје право и закон о имунитету (неповредљивости). Мађарони су хтејли оборити и овај закон, али су се тргли натраг, и ако су само ово право и закон пољубали.

О томе ће бити још говора у сабору, кад се опет састане по Божићу (15. јануара), па ћемо рећи онда коју више.

У Угарској се састаје сабор 6. (19.) дец, па ће се одмах одгодити. Да ли ће доћи до помирења између Беча и Пеште, не зна се. Борба траје и даље. Ерастрезервисте већ су позване у војску, јер није било ове године асентације.

Донтор Оскар Ниш, посланик владине странке у затребачком сабору, држао је 1. децембра говор, у ком је рекао да народ у нашој земљи не живи зло.

Била изборницама, који оваквог изабраше. Нека га питају, шта је говорио у сабору.

Избори у Црној Гори обављени су у највећем реду и после слободно. Изабран је 61 посланик. Има међу њима и 4—5 Срба муслиманске вјере.

У Русији никако да се уведе ред. Народ не вјерује да ће влада учинити што је обећала, па се непрестано буну. Буне се на много мјеста и војници; траже скраћење службе у војсци и бољу храну. У Севастопољу побунила се моначад са ратних лађа. Између чета цару вјерних и бунтовника дошло је до крвавог сукоба. Бунтовници су саладани, вођа им Шмит ухапшен и објешен. Било је мртвих и рањених на 2000 а оштећене су на топова и четири бунтовничке ратне лађе. Ратари се опет буне, што имају мало земље; од сваких 100 јутара (рали) само 30 имају ратари, а остало држава, цркве и племића. Цар је опростио ратарима неких 6 милијарда (6 хиљада милијуна) круна, што би их још морали платити држави за земље, које су ратарима још 1863. дане у закуп, а ратари су их отплаћивали у годишним оброчица од неких 254 милијуна круна. То отплаћивање требало је још '96 година трајати, али цар је то ратарима опростио.

Кад ће у Русији доћи до мира и реда, још се не зна. Ето какво зло држави чине владе, које силом хоће да народу зачепе уста. Најзад и народу преври, па дође ето до свачег.

Турска је пристада, да се у Македонији постави комисија европских хришћанских држава, која ће надгледати све пореске послове и старати се да тако олакша живот хришћанској раји. Због тога су велике државе европске наредиле, да се њихове ратне лађе врате на турских морских вода, камо су биле отишле, да присиле Турску на попуштање.

Војска у Чешкој. Јавили смо, како у Аустрији народ листом тражи, да се сваком даде право гласа за изборе саборске. Особито је народ чешки најжешће стао тражити то право, држати суду скупштине и прирешивати демонстрације (обилажење градом у великим рпама). Влада је зато наредила да у Чешку

отиће још 5 регимената пјешака и 2 регименте коњаника, ако би тобоже дошло до какве буне.

Али народ чешки не да се овим устрашити, већ и даље опомине владу, да одржи своје обећање и даде сваком право гласа.

Различне вијести.

Скупно 100 претплатника. Госп. Коста Мајкић скупно је у Бањој Луци 100 претплатника за „Српско Коло“ међу тамошњом народном господом. Ове примјерке дијелиће он онда школској (својој) дјечи, која ће их читати својим старијима. Лијепо је то и хвале вриједно и за г. Мајкића и за честите Бањалучане, на чему им управа „Српског Кола“ лијепо захваљује, надајући се, да ће овако порадити и остала народна господа босанска у појединим мјестима. Идемо да видимо!

Српска земљорадничка (ратарска) задруга за „Српско Коло“. Српска земљорадничка (ратарска) задруга у Великој Дапчевици послала је управи „Српског Кола“ К 18 као скупљену претплату за 15 претплатника на по године. Овако би требале да раде све наше задруге, гдје их год има, па да својим члановима, а и осталим селанима препоручују „Српско Коло“ и да се претплаћују на њ. Српска земљорадничка (ратарска) задруга у Великој Дапчевици добро зна, како „Српско Коло“ поучава Србина ратара, па се према томе и заузима за народни лист „Српско Коло“.

Патријарх наш Георгије Бранковић слави на св. Николу педесет година од како је ступио у свештенички чин. Том приликом даће, како се чује, 20.000 К за проповједнички Фонд.

Како се у Великом Бечкеру срубе. И у Великом Бечкеру испропадале, изгубиле се Срби варошани, господа. Нестале их као и у многим другим местима, где смо неспособни, већином зевajući, жирићни или герајући кера, од дошлага претажени. Обично се и ратари угледају у рђав пример варошана, који их на собом повлаче и упропаштају и тако се и по оцима селима изгубисмо, око којих нам варошани испропадохе.

Али у Великом Бечкеру одржи се. хвала Богу, једно ратара, који из дана у дан и напредује, а не даде, при изборима за варошког представничког — као што смо читали — победише Срби у Бечкеру, изабраше већину а све без велике ларме и галаме. Тако ће управа Бечкерска — после дугог застоја и после велике чаме — хвала Богу опет у српске руке доћи.

Ми смо уверени, да Срби у Бечкеру неће на томе застати, већ да ће знати и разумети, како се сад продужити мора, па да се Српство у свему угодне у Бечкерчане угледају и од њих се поучити, како се срубе.

Нова српска земљорадничка (ратарска) задруга. Основана је и одлуком Краљевског Судбеног Стола Беловарског од 4. новембра о. г. потврђена Српска земљора-

ничка задруга у Грубишнопољу (удружење са неограниченом одговорношћу).

Славонија (без Срема) броји сада са српском земљорадничком задругом у Грубишнопољу 32 српске земљорадничке задруге.

Ето какви смо.

„Привредник“ доноси у својем 22. броју од ове године ову вијест: „Онде у Загребу изашли народни лист „Српско Коло“. Цена је томе листу 2 круне 40 потура годишње или 20 потура месечно, па опет има света, који — као што из позива и опомена „Српског Кола“ видимо — тај лист прима а не плаћа га, већ остаје дужан, закида издавача.

Може ли бити веће срамоте за такве читатеље народних листа?

И ми се још тужимо, да су нам они и они непријатељи или душмани криви, а најкривији смо ми сами свему нашем злу, јер са нашег немара, безобавности наше према себи самима, рамље и записе све наше што нам не ваља, а код нас много штошта не ваља, јер много нас не ваља“.

Ово је „Привредник“ писао, док још није изишао 22. број нашег листа, у ком се на челу листа износи, како нам немарни дужници дугују преко 3000 круна за претплату. Да је „Привредник“ за ово прије знао, како би тек морао покудити све оне немарне платице и дужнике, који својим таквим поступком могу да упропасте и униште „Српско Коло“, народни лист, који је досад Србима ратарима у многом погледу очи отворио и од користи био.

Који ово буду читали, а знају да су скривили „Српском Колу“, нека часа не почасе, него нека шаљу свој дуг и тако поправе погрешку, коју су досад учинили.

Грјехота је и мртва погизоти, вели српска пословица. А каква би тек била грјехота упропастити народни лист, који је од користи народу и на добро га упућује. А ту грјехоту сви они чине, који примају лист, а не плаћају га, него пуштају, да се лист уваљује у све већи дуг, док тако не би на једном морао престати издавати. Сваком, дакле стављамо на срце и поштење његово ово, па онда Бог му, а душа му. Ваљда ће се последице овога света и они најнемарнији тргнути и казати: „Мора да је наше „Српско Коло“ у невољи, кад се овако и овлико жада. Ја нећу да будем међу онима, који му жаде задају, него ћу поштено платити што сам му дужан. То је право и поштено“. — Да видимо дакле, хоће ли бити кога, кога ће „Српско Коло“ морати огласити свему свијету, да му је остао дужан и да му је учинио неправду.

Нове књиге.

„Врач Погађач“, илустрирани шаловни календар за год. 1906. Година прва. Уредио *Стеван Бишевић-Петров*. Издање Зорке С. Ј. Лазића, рођ. Милетић. Нови Сад. Цијена 50 потура (филира). Ко хоће да се насније и забави, нека овај календар набави.

О Г Л А С.

Пошто је шума у пореаној општини Вучјак, која лежи између парохије Чечевац и Боломача, у опсегу од по прилици 500 јутара већим дијелом исејана и искрчена, пружа се крива прилика раднику селјаку да до самосталности и сигурне коре хљеба дође. На тих 500 јутара имало би се населити до 50 породица, па пошто шума није још посве исејана, отпало би на сваку породицу око 2 јутра шуме и 8 јутара за поткућницу и орање земље, која би се још дјеломично искрчити имала.

Осим горе наведеног, имале у изгледу још око 800 јутара шуме, али колико ће на исту насељеника доћи, установиће се накнадно.

Они, који би на ову насеобину дошли, могли би своју куповнину отплатити тако, да би у тој шуми гориво дрво сјекли и у Пожегу довели, дочим би Српска Кредитна Задруга у Пожези дрва преузела и даље распачавала.

Пошто је у тој околици сам српски живал, за желити би било, што је и намјера продаваца, да се што више млађих снага јави, па у случају да се које породица и преко установљеног броја пријави, настојаће се, да се и оне поводно смјесте.

Понуде као и сва друга питања, ваља управити на Српску Кредитну Задругу у Пожези.

1664, 3—3

Фабрика
жалузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
напана

Г. СКРБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.
препоручује своје
признато солидне, тачне и јефтине
фабрикате

Цијеновници бајали и фирми.

001, 3—2

Изази два пута
— у мјесецу —

Визена на Аустро-Угарску: на годину К 240 на по године К 120 на четрт год. К — 60
За друге земље: на годину 4 круне. Појединачни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Оглаци рачунају се по ценовнику. Ако се купише од три пута унапријед, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Народном уличу бр. 4. Писма се шаљу на уредништво „Српског кола народног листа“. Редовна плата се не враћа.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Мир божи! Христос се роди!

Тако се на ове велике благе дане поздравља српски православни свијет. Тако довикујемо и ми својим читаоцима, онима у сеоским потлеушницама, као и онима у градачким кућама и господским дворовима. Свима, и малима и великима, и нејакима и одраслима, и сиромасима и богатима, честитамо празник рођења онога, који је свијету прогласио свети науку: Сви су људи једнаки. Сви су људи браћа. За ту се истину борио, за ту је истину страдао. Људи су га на крст разапели, али нијесу побједили ни њега ни науку његову, коју ученици његови развијаше по читавом свијету.

Сјећајући се рођења његова у јаслама у штали, ставимо руку на срце па се запитајмо, да ли дјелима потврђујемо оно, што у ријечима исповиједамо, то јест да ли смо прави шљедбеници мученика Голготскога, који је само срцем љубити знао, а устима само благосиљати умио. Одговоримо по души на то питање и онда рецимо: Христос се роди! Ваистину се роди!

О прогласу хрватске и српске здружене опозиције.

У прошломо броју донијели смо проглас, који је народу послао средишњи одбор хрватске и српске здружене опозиције. Данас ћемо да укратко растумачимо, шта се каже у прогласу.

У Царевини Аустро-Угарској одигравају се данас крупни догађаји. Потлачени народи: Чеси, Пољаци, Словенци, Хрвати и Срби, траже своја народна права, боре се за слободу и једнакост с Нијемцима, који су власт државну приграбили у своје шакле.

Мађари опет, и ако су они господари у Угарској, слично као Нијемци у Аустрији, нијесу ипак задовољни, јер хоће да имају мађарску команду у војсци, то јест да буду господари и војске. Краљ не да, да се у војску дира и одатле ова дуга борба између Мађара и краља, која још није довршена.

У читавој се Аустро-Угарској тресе и љуља, пуцају ступови старе куће, па зато потлачени народи и траже своја права. Није дакле никакво чудо, што устају и Хрвати и Срби у Хрватској, Славонији и Далмацији, па траже људска и грађанска права, траже слободу и уставност.

Данашње прилике налажу и Србима и Хрватима, да не сједо скрштених руку, већ да се сви они здруже, којима је стало до слободе и напретка народног. За то се удружила српска народна самостална, српска народна радикална странка, хрватска странка права, хрватска напредна и социјално-демократска странка, угледни људи и родољуби, који стоје ван странака, као што је и д-р Франко Поточњак и други. Сједињеним силама отпочели су рад у народу, да се спреме, како би приликом избора за сабор, који ће бити за који мјесец дана у Хрватској и Славонији, подијелили међан са онијем странкама, које су против слободе народне. До народа нашега стоји у првом реду, да приликом саборских избора гласа за људе здружене опозиције, ако жели, да стече своју слободу, да одлучује сам о себи, и да не буде више роб.

Здружена се опозиција бори и бориће се за опће изборно и тајно право гласа, то јест да сваки одрастао човек има право гласа, а не као што је данас код нас у Хрватској и Славонији, да од стотине људи два бирају, од којих је у много случајева један чиновник.

Здружена се опозиција бори за то, да се смију људи састајати кад хоће и гдје хоће без питања власти и да смију расправљати о својим народним и државним стварима.

Она тражи потпуну слободу штампе, то јест да се смије слободно писати, да државна одвјетништва не плијене све оно, што се њима и влади не свиђи.

Тражи пороту, то јавну лијепу установу нашега народа, то јест да за преступке у штампи и за веће злочине, суд добрих и поштених људи каже, да ли је неко крив или није, а изучени суци према закону само да одијере казну, ако људи кажу, да је неко крив. Тако исто тражи здружена опозиција, да учени суци буду сасијем слободни и независни од државне власти, па да их власт не може го-

нити, премјештати, пензионирати, ако не суде људима, како је мило властима, већ по правди Бога истинога и по закону.

Здружена опозиција тражи и то, да свака вјера буде слободна, а не да једна буде над другом. Тражи да сваки народ у земљи буде раван другоме, једнака права за све.

Тражи и бори се, да државна власт поштује светињу кућнога прага, то јест да власт не смије беа нарочите дозволе суда унићи у кућу, нарочито не ноћу, и предузети какву истрагу или прететачину.

Да државна власт не смије одредити, да се на поштама заустављају и отварају писма. Да се ради заштите против самовоље чиновнике уведе управни суд, какви имају и друге напредне земље, а наша нема ни до данас.

Здружена ће се опозиција борити да у општинама, котарима и жупанијама одлучује народна воља. То јест, да у општинским одборима или вијећима, котарским и жупанијским скупштинама одлучују од народа изабрани заступници, да они слободно бирају и постављају чиновнике, а не да их државна власт именује. Надаље ће здружена опозиција тражити, да општина не врши државних послова, који су на њу пренесени, као што је убирање државних пореза и друго. За такве ствари нека се поставе засебни државни чиновници, а општина да нема посла и огромнога трошка с тим.

Тражиће, да се законом заштити сељачки посјед, па да се један дио имања, који је сељаку потребан за живот, не може продати ни за порезе ни за дугове. Да се створе закони против лихвара (кајишара), који гуле народ великим каматима на зајмове. Гледаће да држава даде народу зараде, да се не сели у туђи свијет. Радиће на томе, да се донесу напредни закони у обрану зрадника, за заштиту њихова здравља и живота. Захтијеваће, да се не дјеле плаће неправедно као данас, па да виши чиновници имају лијепе плате, а нижи немају хлеба за се и за породицу. Нарочито ће гледати да се учитељима даде онака плаћа, као што они заслужују.

Настојаће, да се прошири наша државна самосталност, па да својим земаљским приходима одлучујемо ми сами, а не други. Тражиће да се Далмација сједини с Хрватском и Славонијом, и да се народу српском зајамчи равноправност и слобода.

То је оно, за што ће се здружена српска и хрватска опозиција борити. На народу је да је помогне на изборима, па да она дође у већину у сабор и оствари ово, што је народу обећала, то јест изврши свој програм.

Српска повјест.

Свршетак првог устанка (1804—1813 г.).

Несретна 1809. година прошла је ипак без велике штете, а у главном за то, што у најтежем часу Руси провалише из Влашке преко Дунава у Турску. Турци мораше дио војске из Србије бацити на Русе, а тим Србима одаћу, те они опет протјераше Турке из оних крајева, у које су били продрли.

Штета је грдна у том, што се омете српски план, да се освоје сви српски крајеви што су још били под Турском и да се сједине са Србијом у велику српску државу. Ту штету тешко ће моћи прежалити.

У 1810. години наставе се жестоки бојеви. Код Варварина потукоше Срби под Карађорђевићем Куршид-пашу са тридесет хиљада момака, а код Лознице бошњачку војску од четрдесет хиљада. У Лозници се јуначки бранио са шаком људи Богичевић Анто, док не стигне у помоћ Карађорђе, те га избави. А на варваринском пољу подијелио је Србин Јово Курсула меџдан са једним Арапином из турске војске, грдном људином и погубио га. Све је то народ српски опјевао у јуначким pjesмама.

Читане године биле су Срби сретни те размакоше на све стране границе Србијине.

Да је било слоге међу главарима ова срећа не би оставила Србије. Али војводе се почеше свађати и отимати за власт. Због те свађе бише протјерани из Србије Петар Добрица и Миленко Стојковић, два непобедна јунака, соколови који су небројено пута смлавили Турке и у танцине познавали јужно-источну границу Србије, те је бранили увијек, као нико прије ни после. Њихово прогонство много је послије шкодило Србији, јер их нико није могао замијенити. Мана им је била, што су хтјели да отму власт од Карађорђеа.

Читава 1811. година прошла је у кавзи. 1812. године удари силни француски цар Наполеон на Русију. Руси мораше склопити мир с Турском, само да могу сву војску своју бацити на Наполеона. У том миру, уговореном у Букурешту, у Румуњској, уговорено Руси за Србију, да Срби сами управљају Србијом, турска војска да буде само у тврђим градовима, а Срби да плаћају султану данак, који ће сами побирати и слати.

Али кад Турци видјеше, како Наполеон притисне Русију, наумише да употребе ту прилику, кад су Руси забављени својом неволњом, па да смлаве Србију. Не хтједоше ни чути за букурешки мир, већ затражише од Срба, да опет буду раја. Тако дође 1813. до страшних бојева. Од Босне кренуше на Србију на 130 хиљада Турака под везиром босанским, од Ниша

60 хиљада под Куршид-пашом, а од Видина 60 хиљада под Бајрам-пашом.

Срби су се листом дигли, (било их је 53 хиљаде). Од Босне бранио је Србију кнез Симо Марковић, прото Матија Ненадовић, Стојан Чупић и Милош Обреновић. На југу, где су негда стајали Добрица и Стојковић, био је сада невешти и кукавички Младен Милосављевић, а на истоку код Неготина храбри и неустрашиви Хајдук Вељко. Карађорђе је био у сред Србије, да притекне у помоћ где затреба.

Најприје паде Вељко. Десет пута јачом силом опколе га Турци у Неготину. Бранио се жешће него лав, испуцао је био сву муницију, па тражио нову муницију и помоћи нешто од Младена. Младен га је мразио и није му хтио помоћи. Вељко је тада све садио у арне, што се дало салити: бакар, сребро, и најзад је био Турке сребрним талирима из топова. Био је неустрашив, смрти је ругајући се гледао у лице, па кад је тако једном слободно шетао насипом напери на нега турски тобичија топ и погоди га посред срјиде. Посљедње су му ријечи биле: „Дрште се“.

Али пет дана иза његове смрти паде Неготин а Срби неколико побјеглоше и разнијеше свуда страшну вијест. Та вијест је све устразила, народ се пренерazio и стао бјежати.

Међутим је на Дрини на сто хиљада Турака ударило на шаку Срба у шанцима равњским. Сима Марковић им не посла помоћи јер се себи бојао. Они су се бранили под Чупићем, протом Матијом и Обреновићем читавих седамнаест дана. А тада Турци освоје шанчеве и разиђу се по западној Србији, сијекући, паљећи и робјећи. Ту неумрлу славу стече буљубаша Зеко са својим „голаћима“. Обучени у најсјајније одијело, са пушкама у рукама и ханџарима баци се њих 50 на једном мјесту на сто пута јачу силу турску, да је зауставе док народ не побјегне. Као арно пијеска у мору утонуше у силу турску сијекући и убијајући док не изгубише листом.

Исто тако јуначки бранио је Мољер војвода са 800 људи град Лозницу од силне помоћи турске. Кад му је свега понестало написао је крвљу својом писмо да му се помоћ шаље. Кад је не послаше, он са својим људима одлучи да се пробије кроз Турке и доиста 200 се пробише, а остали изгубише.

Док је тако неспретио Сима Марковић упропастио Србе на босанској међи, Младен је довршио несрећу на јужној међи. Није хтио послушати Карађорђа и повући се у планине већ је раздијелио војску на сјасет рипца и понајмјесто их у многобројне шанчеве. Турци су редом те рипце савладавали, док и Младен не мораде бјежати. У то су Турци са истока

послије Вељкове погибије све дубље продирали. Војводе изгубише главе, сметаше се па се преташе и бранити на све стране. До Карађорђа су са свију страна долазиле најстрашније вијести а он није могао помоћи јер није имао више чим. Уз то га мучила болест. Све то сломи овог великог јуначког човјека, душом његовом завлада малодушност, изгуби вјеру и наду, те у једном тренутку слабости, оде у Биоград, а одатле пријеђе у Сријем, оставивши јадну Србију.

Кад се то разгласи, стадоше бјежати и друге војводе и народ, који је био близу аустројске границе. Српска војска прсну на све стране и Турци без муке заузеле све, што су Срби у девет крвавих година од њих отели.

Још се код Делиграда бранио војвода Вујица Вулићевић четрдесет дана, па и његова војска проби се кроз Турке и прсну на све четир стране.

Можете мислити, како су Турци миловали рају, распадљени њеним отпором у девет година. Те патње не може описати људско перо.

Од свих угледнијих војвода остаде у Србији само Милош Обреновић, који се предао на вјеру Турцима. За двије године дигнуће он други устанак и Србију ослободити да увијек од Турака.

Хвала Чупићева.

— Српска народна pjesma. —

Често књиге земљу прелазиме
Од Тополе села поносита,
Од онога Петровића Ђорђа,
Од Ђорђија, од Србије главе,
На господу и на војводе,
На кнезове и на буљубаше:
„Весел’те се, ћепо Србадијо!
„Амо Турке јесам поб’дио
„На нашему шанцу Делиграду,
„Разбио сам парску султанују;
„Ал’ су Турци брижни и срљити,
„Отишли су земљи по ћепару,
„Невјерници јесу свагда Турци,
„Чувајте се од Босне поносне,
„Отуда ће Турци ударити,
„Чувајте се, да вас не преваре“.
Прву књигу Шанцу граду посла:
„Попе Луко, моја десна руку!
„Добро чувај Посавине славне,
„Посавине и Тавнаве, Луко,
„Да ми Турци роба не одведу;
„За роба ћу тебе погубити“.
Другу пише, те у Јадар шаље,
У Лозницу Богичевић Анти:
„Војводи, Богичевић Анто!
„Учувај се од Града Зворника,

„Да тебека Турци не преваре;
„Добро чувај Лознице и Јадра,
„А од Јадра не пусти робине;
„За роба ћу тебе погубити“.
Трећу пише, у Поцерје шаље,
Свом посинку, Поцеру Милошу:
„Мој посинко Поцера-Милошу!
„Добро чувај Цера и Љешнице,
„Да тебека Турци не преваре,
„Из Поцерја роба да не воде;
„За роба ћу тебе погубити“.
Књигу пише, те је шаље Ђорђе
Ев' Чупићу, змају из Ноћаја:
„Ој Чупићу, змају из Ноћаја!
„Извучи се, море, иза бара,
„Па се снагда у крај Дрине нађи:
„Добро чувај Мачве и Подриња,
„Да тебека Турци не преваре,
„Да из Мачве роба не одведу;
„За роба ћу тебе погубити“.
Кад Чупићу ситна књига дође,
Учи књигу Чупићу Стојане,
Другу Стојан на кољену пише,
Те је шаље у село Тополу,
А на руке Петровићу Ђорђу:
„Ој ти, Ђорђе, од Србије главо!
„Ја с' не бојим цара силеног;
„Пуст' их на ме, ако су ти тешки;
„Турци на ме ударит' не смију,
„Док ј' у мене мојих капетана
„И момака, лава одбранијех,
„Кој' б' на ватру живу ударили:
„Док ј' у мене првог капетана,
„Капетана побратима Луке,
„Он с' не боји једнога везира;
„Па док ми је другог капетана,
„Капетана Ковић Мијаила,
„Он с' не боји другог везира;
„Па док ми је трећег капетана,
„Ја од Дрине Бјелић Игњатија,
„Он с' не боји трећег везира;
„Па док ми је Срдаца Илије,
„Кој' с малићем боја бити неће,
„Веће жели, да на трумпу удри;
„Он с' не боји четвртог везира;
„Па док ми је голог сина Зеке,
„Голог сина Зеке капетана,
„И његових голаћа јунака,
„Он с' не боји петог везира;
„Па док ми је слугу одбранијех,
„Одбранијех, лава избранијех,
„Кој' на ватру смију ударити:
„Та док ми је Сићића Маринка
„И док ми је Шуманца Васиља,
„Па док ми је Латковић Јована,
„И док ми је Нинковић Јовице,
„Па док ми је Кара Мијанла,
„Ето Кара из дуга Китога,

„И док ми је Шиша Мијаила,
„И док ми је Ђорђе с Бјелотића,
„Па док ми је Гадулић Стјепана,
„Он без канге ручати не може,
„И док ми је Качкина Стевана;
„И док ми је лава одбраног,
„Кога гојим у двору мојему,
„Од Сријема писара Андрије;
„Па док ми је мог коња дората,
„И док ми је сабље Мацаркиње,
„Ја б' на цара јунак ударио,
„Лави би му чалор бастисали;
„Бога молим, да ударе Турци“.
Оде књига Петровићу Ђорђу,
Учи књигу Петровићу Ђорђе,
И то Ђорђу врло мило било,
Од милине на ноге скочио,
И 'вако је Ђорђе говорио:
„Вала синко, Чупићу Стојане,
„Нисам знао, што под skutом држим;
„Кад без мене можеш војевати,
„Сад ја, синко, могу почивати;
„Да би тако, Стоко, и не било,
„Доста мене, што говориш храбро“.

Разум у животиње.

Од др. I. Панчева.

Кад се добро сматра шта неке животиње раде, не може се одрећи, да и оне морају имати памћења, да и оне могу мислити и расудити. Тако коњ и пас познају после дужег времена свог госу и пут, којима су некада пролазили. Тако укорењен од свог чувара слон после много година му се освети; тако лав, коме је човек пре дугог времена из шапе трн извадио, враћа му мило за драго тим што га бачена за казну у зверињак не само не раскида, већ га и од других животиња брани. Тако памћењем нађу ласте своја стара гнезда, а најпосле се и неке рибе могу научити, да на глас свога господара наврх воде изабу. Ово се само тако може појмити, да све ове животиње могу запамтити зло или добро што су искусиле, место где су дуго боравиле, и глас који су често чуле.

Да неке животиње могу о нечему судити и нека закључена чинити, потврђују нам ови примери. Ако се пас затвори једанпут у кавез са дрвеним, а други пут у кавез са гвозденим решеткама, он ће у оба случаја покушавати, да се ослободи; у првом ће случају, видећи да је дрво под зубима меко, наставити своје покушаје, док кавез не провали, у другом пак случају скоро ће одустати од сваког покушаја да решетке прегризне, и мирно ће се предати својој судби. Кад се газда ловачког пса спрема да иде у лов, навлачећи особите за то чизме и чистећи пушку и друго, пас изјављује на сваке руке

своју радост и умиљана се, да га госа код куће не остави. Приповеда се за неког пса на ланцу, да је свако вече, пошто би све полегало, скидао огрљак с врата и одлазио у поље да дави овце; пошто би се тако наситио, одлазио би на реку, да се од крви опере, а после се враћао кући, и пошто би вешто увукао главу у огрљак, спокојно је лежао, као да ништа било није. Неки мајмуни показују још више смишљености. О једном младом шимпанзу и једном орангутану, које су у Паризу дуже времена сматрали, приповедају се многи нештаци, врло налик на дела размажене дече. Пошто су се били ови мајмуни на своје чуваре навикли, показивали су им велику оданост, али на свако противљење љутили би се, дречали би, и на земљу се бацали. Кад би их чувари у собу затворили, они би примакли столицу или сто, те би домаћини браву, и врата отворили, и тако се апса ослободили. Ова срдња, којом би покушавали да што од чувара својих изнуде, ово примичање столице или стола к вратима показује, да ове животиње знају промислити, како би до којегчега доћи могле.

Овакови трагови разума нићају се само у сисара или животиња човеку у кроју најближих. Што се пак животиње више удаљују од човека, тим бивају слабије оне моћи, које разум чине, а место њихово заузима најпосле једини нагон. Мајмун и животиње месождер у том су سمتрењу најближе човеку; за њима иду слон и коњ, а за овима долазе преживари. Глодари се никада не приљубе човеку, који их гаји. Ово могу преживари, премда су и они у томе доста тупи; јер је довољно, да човек који бивола гаји промени хаљину, па га више биво познати неће. Напротив слон, пас и коњ, не само познаје чувара у свакој одећи и после дугог времена, већ зна и послушати на дате му знаке. Још је у овом سمتрену савршенији пас, јер памти и признаје учињено му добро, разуме љутину свог господара, покупи се у великој жалости, у невољи га брани. Најпосле мајмун као да има највише разума, али, и ово је врло чудновато, само у млађе доба; у старости напротив бива туп, забораван и диљачан.

Најпосле нека дела показују, да животиње имају неко средство, којим се сродница својим јављају, и ово су којекакви гласови, које издају, али и други неки знаци, о којима ми судити не уможемо. Тако многе птице у опасности пуштају глас, који опомиње сродне им птице, да се какав непријатељ приближује, а неке постављају и страже, да се тако што не би догодило. Мрави, којима се мравињак развали, у великој хитњи тумарају на све стране, да обавесте своје сроднике о несрећи која се

догодила, а то чине дотичући их пипцима, које се чини довољно, јер ма куда да се већина од мрави упутила, сви се враћају и приону да спасу најпре јаја, а после да поправе нарушени стан! У љутим бојевима, које кашто две мравље колоније бију, приметило се, да неки мрави, као улаци, својој чети о нечему јављају, и да она на то правац промени. Други пут се видело, где се од слабије чете, коју је друга чета нападала, одвајају мрави и враћају у мравињак, да по свој прилици јаве сродницима невољу, у којој се чета налази, на које мрави листом полазе невољима у помоћ.

Тешко је разумети, какви су то знаци којима се мрави служе, да саопште својим сродницима опасност, у којој су оставили своје рођаке; али се још много теже може појмити о голубовима, који се као гласоноше употребљавају, каквом силом вођени налазе они своја легла, из којих су извађени и многе стотине миља у кавезу или котарици у бели свет донесени. Из свега овога морамо признати, да и животиње имају неке моћи; које и ако не домаћују човечији разум, ипак су тако чудновате, да им се дивити можемо.

Од вариана дне почиње с пјевати Божићу.

Поручује варица Божићу,
Да јој пошље од прасца ножицу,
Да зачини варицу шеницу.

Ружан зајам и лепо враћање.

Песник случај.

Од М. Ђ. Мисирскога.

1.

Један сељак из Посавља отиде у горња села, да тражи волове да купује. У једном га селу ухвати киша, и оморне, па се јави једној кући, и потражи конака. Домаћин изађе, и каже му, да у селу има механа, па нека иде тамо да ноћи.

— Из далека сам, брате, рекне путник — не узем погодити, ето су дошле воде; нећу моћи прећи ни преко потока.

— Оно видиш, рече му домаћин: — где се оно светли ватра! Оно је механа; иди све изнад овог плата, па ћеш ударити на мостић, те прећи преко потока, и после на више уз воће право к механи!

— Ама да ти платим, брате, што ћу ноћти; немој ме кретати ноћас да тражим механу!

— Не може, брате, немам сена за коње; не може, не може!

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

— О, овака човека да ми не да Бог више видети, рече у себи Посавац. — Ово као да није српска вера. Ободе коња, и оде.

Лутао је дуго, и ломио се преко потока по мрак, једва, најпосле, нађе механу те преноћи.

II.

Много после тога времена, градио се насип уза Саву. Једно вече, од плахе кише, нагннули сви људи с друма да преноће у сеоској механи. Било их је тако много, да се напунила свака соба, и сам хар механски. У то стигну из Београда два путника, два сељака из горњих крајева, који се враћаху кући. Механџија им каже, да не могу ноћити, јер је препуно народа. Од кише се не може даље да путује, те они зађу по селу да потраже гостопримства.

— Хеј, домаћине, викну пред једном кућом.

— Чујемо, одговори домаћница, и изађе пред кућу.

— Можемо ли ноћити?

— Бога ми не знам што ћемо за коње, а ви можете.

— Што му драго, само да се склонимо у сухоту.

— Уђите! Сад ће доћи мој човек; дако он нађе што и за коње.

Они уђу у авлију; одјашу; распреме коње; вежу их у један качњак, а сами уђу у кућу, к ватри, да се греју, и да се суше. Грејући се задремају.

— Ви дремате, рекне им домаћница, а мога човека још нема. Ходите амо у собу, и спустите се овде на овај кревет; сад ће и он доћи. Они легну, а она настави справљати нешто вечере.

Дође и човек.

— Жено! Ево једног шарана! Одавна ниси оваквога видела.

— Добро баш! Ево имамо госте у соби.

— А ко су?

— Неки путници; нагнало их зло време, па свратили да преноће.

— Баш добро! Деде брже једну чорбу, а ја одох да начупам за коње мало сена — Бога ми огризина, јер сена још нема.

Кад вечера би готова, домаћин уђе у собу са свећом, пробуди госте, и позва их да вечерају. Оба се с њим упиташе, ама се један чудно замисли, и све нешто гледа преда се.

— Бог ти душа, брате, познајеш ли ти мене? упитаће он домаћина, после приличног ћутања.

— Не познајем, брате, нисам те никад видео.

— Камо лепа срећа! Али јеси. Ја сам оно био што те оном лане не примих у кућу, па гле како дође ред, да ми ти овако добро платиш за оно моје зло...

— Е, међу људима бива свашта; него дела вечерај, љубави ти!

— Ја ти не могу ништа окусити, рече путник, ако ми не опростиш.

— Немам ти, брате, шта праштати, него једи, Бога ти!

— Не могу, док се не побратимимо.

Пристајем, рече домаћин, нека је у добри час!

Ту се они ижљубе и побратиме. Сад Посавац и прича и не прича што је било; али онај, где стане, где седне, говори о томе, како је ружно одбити од куће путника и намерника.

У очи Божића.

Божић, Божић бата

На обоја врата,

Носи киту алата,

Да позлати врата

И обоја побоја.

Како се може странцу отешчати приступ у земљишту заједницу.

Прије закона од 25. априла 1894. о уређењу земљишних заједница је овлашћеничко право било неразруживо скопчано с овлашћеним земљиштем, па се без тог земљишта т. ј. само за себе није могло ни купити ни продати. Доследно томе, ко је продао овлашћено земљиште, продао је и овлашћеништво, спојено с тим земљиштем, макар у купопродајном уговору изречно навео, да не продаје овлашћеништво. Тим уставима, које су садржане у привременој владиној наредби од 4. марта 1871. број 2144. о управи, господарењу и уживању општинских шума и у владиној наредби од 17. јула 1886. број 35.978., користили су се многи странци, те су олако дошли до овлашћења у земљишним заједницама, које по свом постанку и својој сврси треба да користе само домороцима.

Великој тој невољи доскочије је горе помнути закон, те се сада могу овлашћене некретности продати тако, да *продавац задржи себи овлашћеничко право*, али то мора у *уговору нарочито споменути*. То вриједи само онда, кад неко продаје *сам* своје овлашћено земљиште, а не и онда, кад му то земљиште прода суд јавном дражбом, јер тада нема онај, чије је овлашћено земљиште дошло на бубан, више никаквог утјецаја на дражбени предмет и на права, скопчана с њим, те тако овлашћеничко право прелази заједно с овлашћеним земљиштем на купца као припадак главне ствари.

Стара је српска ријеч, да *нужда закон мијења*, па тако се може десити, да неко по невољи мора напоскон послје овлашћених не-

кретнина продати и *само овлаштенничко право*, којег је хтио сачувати за се и за дјецу своју. И на то је мислио нови закон, па је, штитећи домороце, одредио у §-у 22, да у таквом случају овлаштенник не може продати свог овлаштенничког права странцу, прије него ли је понудио земљишну заједницу и преко ње све своје суовлаштеннике, да ли желе купити његово овлаштенничко право по то и по то. Ако за тридесет дана не ће ни земљишна заједница ни који суовлаштенник купити понуђено им право — а то се на жалост често догађа због неукости нашег свијета — тек онда смије нулилац продати своје право туђинцу. Прода ли који овлаштенник своје право без претходне понуде земљишној заједници, онда може *сваки овлаштенник* пред судом тужити продавца због повреде права прокупа (прекупа) и то за мјесец дана, откад је тужилац сазнао за продају, дотично најдуже за годину дана, откад је продаја проведена у грањовници.

Крај свих тих ограда ипак се дешава, да туђинци ускоче у земљишну заједницу, јер наш свијет не позна преголеме вриједности овлаштенничког права. Нови закон, имајући пред очима, како крваво и тешко су наши стари дошли до заједничког иметка, створио је још даље запрете туђинцу, који је већ купио овлаштенништво, да не може шале доћи до уживања заједничке имовине, те је сасвим мудро препустио самим овлаштенницима, нека о првом уређењу своје земљишне заједнице у правилнику одреде јачину тих запрета по величини и вриједности свог заједничког иметка, јер тајније једнак.

Закон у §-у 18. допушта земљишну заједницу, да може у правилник уврстити установу, да није довољно, да когод само ваљано стече неки дио овлаштенничког права, па да тиме одмах добије и власт размјерно црпсти користи из заједничке имовине, него да мора још за овлаштенништво, које није стекао баштинством или диобом овлаштенног земљишта, платити заједничкој благајници тачно одмјерену *приступнину* (прикупнину, статутину). Докле год купац не плати приступнину, све дотле почива његово право за корист земљишне заједнице. Значи, да он дотле не може уживати користи и дохотке свога права, него да их губи за корист земљишне заједнице.

Осим тога је закон у §-у 10. препустио земљишној заједници, да она у правилник *може* уврстити установу, да неко добива власт уживати размјерно плодове заједничке имовине тек, ако стече *неку тачно одређену најмању количину овлаштенничког права*.

По томе је јасно, да у правилнику треба одредити, да буду што веће, али и праведне, и приступнина и најмања количина овлаштенничког права.

Земљишне заједнице се врло слабо служе тим законским благодатима, те приступнину одмјерују веома малену по 20, 30, 60, 100 највише 400 К за једно цијело овлаштенничко право, док би неке требале по величини свог иметка установити приступнину са 1000 до 4000 К за једно овлаштенништво. Обично земљишне заједнице одређују приступнину и за овлаштеннике до душе нешто мању него за странце, али то не би требало да чине, јер тиме отежавају домороцима прекуп овлаштенничког права, што је врло штетно за очување и унапређивање старосједилаца.

Уставом §-а 10. закона се неосибино мало земљишних заједница користи, те у опће правилником не одређује најмању количину овлаштенничког права или ако то и учини, онда је та количина без значаја, јер се своди на $\frac{1}{64}$, $\frac{1}{32}$, $\frac{1}{16}$, највише на $\frac{1}{8}$, а требало би да се увијек установи са $\frac{8}{8}$ т. ј. са једним цијелим овлаштенништом. Разлика је велика, ако је довољно, да неко добива власт на уживање плодова заједничког иметка, кад је стекао $\frac{1}{64}$ овлаштенништва уз малу приступнину, те кад је стекао $\frac{8}{8}$ овлаштенништва уз знатну приступнину. У потонем случају врло тешко може странац доћи до уживања заједничког иметка, а у првом без по муке.

Нека примјер покаже.

У земљишној заједници Јаблановац је приступнина за странца 4000 К за једно цијело овлашћење, а $\frac{8}{8}$ најмања количина овлаштенничког права потребна, да може доћи до уживања заједничке имовине. Ту странцу не помаже купљена $\frac{1}{64}$ него треба да прикупи још $\frac{63}{64}$ те да плати у заједничку благајницу 4000 К. Прије него што то учини, проћи ће га за цијело воља и жеља, да постане овлаштенником. Али ако су оградe малене и незнатне, напуниће се земљишна заједница брзо туђинцима, који ће истиснути домороце.

Да се то не догоди, треба да овлаштенници добровољно приступају уређењу својих заједница и да не слушају којекакве бесмислице, да ће им се заједничка имовина, ако пристану на уређење, отети и продати Чивуту, Магару, Шваби и бог те пита коме. Такве бесмислице шире у честити неукли народ само његови непријатељи, који желе, да се окористе народном лаковерношћу и безазленошћу. Далеко им лијепа кућа.

Које земљишне заједнице нису поступиле код првог свог уређења, како је овдје казано, могу то поправити накнадно, јер § 31. закона даје главној скупштини овлаштенника право мијењати правилник с одобрењем кр. земаљске владе.

Госпа Котенал.

На Божић.

У Божића три ножића:
Једним реже заоблицу,
Другим реже кобасицу,
Трећим реже чесницу.

Народне пословице.

У народним се пословицама често налази истина, до које је народ дошао у својем животу и коју је кратким ријечима изрекао. Мудре су то ријечи, често пута теже од злата, па вато их и ми доносимо од времена на вријеме, да се чују, рашире и да се о њима размишља. Ево их неколико:

— Ако дође прав, не зије адрав; ако дође крив, не пизје жив. *(Каже се за судове у земљи, ије не падају и не врше правде).*

— Ако зима устима не ујеле, она репом ошине.

— Ако је пас питу изно, тепсија је остала. *(Ако коза лаже, рог не лаже).*

— Ако нема памети, оно има ноге. *(Каже се за човјека, који иде и сушише, што би с памећу могао заштедијети).*

— Ако нећеш ти, оно ће друга три. *(Кад ко затеже или се шчини, да проси дјевојку).*

— Ако сам се најмио, нијесам се помамао.

— Ако слијепца слијепца води, обадва ће у јаму пасти.

— Ако те онај пре (тужи), који ти и суди, онда (само) од Бога ваља суда чекати. *(Ова пословица гласи иначе: Кадаја тужи, кадаја суди).*

— Ако хоћеш кога да познаш, подај му власт у руке. *(Ова је пословица слична донекле оној: дочепао се Цигани царства, па објесио гаћу).*

— Ако човјек не може бити дијеп и богат, као што би хтио, може бити добар и поштеп.

— Алија и бахија два брата. *(Какав је један, онаки је и други).*

— Без друштва нема јунаштва.

— Без једнога човека може вапшар бити.

— Беспослен Мујо фишке савија. *(Беспослен по и јариће крста).*

— Бијело баби на оку, па не види. *(Кад ко за ману какве ствари каже да је то ништа).*

— Било би га добро по смрт послати. *(Кад се ко куда пошље, па за дуо не дође).*

— Био је у Риму, а није видео папе. *(Кад ко буде у каквој мјесту, а не види онога што је ондје најзнатније).*

— Био рват' на Косово. *(Рече Турчин Србину, кад за чује ије се тужи на тежак живот).*

— Бисер не ваља пред свиње бацати.

— Биће гаће, али не знам кад ће.

— Благоишћества приповијести. *(О Благоишћестима хоће да буде зла времена и зиме. Каже се да је некаква баба о Благоишћестима истјерала јариће у планину, пи дуноу сјевер и ударио снјега, а она рекла:*

„Прц, Марцу! не бојим те се, моји јарићи петорочићи“. На то се расрди Март, па навали са снјегом и с мразом, те се смрзне и окамени и баба и њезини јарићи).

— Благо томе, кој' памети нема, бар се мукте на ужије свијета! *(Кад се ко не брине, ије би се паваало бринути).*

— Бог говори: Помози се сам помоћ' ћу ти и ја.

— Бог не суди сваки осми дан. *(Бог не плаћа сваке суботе).*

— Бојан се пјта, а здравоме се даје.

— Боља је добра штедиња него рђаво тећење.

— Боља је и бобова слама него правне јасле.

— Боље да те смрт пријека дигне, него суза сиромашка стигне.

— Боље је данас јаје него сјутра кокош.

— Боље је на најрђавијем коњу јахати него пјешнице њи.

— Боље је своје јаје него туђа кокош.

— Бољи је и мршав мир него дебео процес.

— Боље је сарачак у руди него соко у планини.

— Браорека пуи гријеха. *(Ко брзо без размишљања говори ласно се може опријешити).*

— Бујур Муса купуса! — Нека бабо и меса.

— Бунар украј ријеке копати. *(Чинити оно што није од потребе).*

Шта би која најволила?

— Српска народна песма. —

Засп' Ранко под јабаном,

Отуд иду три девојке,

Међу собом говорила:

„Шта би која најволила?“

Најстарија говорила:

„Ја би претен најволила“.

А средња је говорила:

„Ја би појас најволила“.

Најмлађа је говорила:

„Ја би Ранка најволила;

„Прстен ће се разломити,

„Појас ће се подерати,

„Али Ранко мој, мој пак мој“.

Трогодишњица „Српског Кола“.

С овим бројем навршује се трећа година, откако је „Српско Коло“ почело да излази.

Наши читаоци сјећаће се из 1. броја „Српског Кола“ од године 1903., што смо намјеравали с овим листом: како ће писати и о чему, па да Срби ратари буду имали користи од свега тога. Држимо, да наша обећања нијесу биле празне ријечи, него да је „Српско Коло“, колико је год могло, и испунило, што је обећавало, те да се наши читаоци у том погледу не могу потужити. У том нашем раду ништа нас није могло зауставити. Поред мале претплате:

и веома неуредна плаћања те мале претплате лист се борио и са другим потешкоћама. Уредништво и управа листа све је учинило од своје стране, што је могло и што се од њега захтијевало. Но да ли су и сви наши читаоци учинили своју дужност према листу?! Нијесу. Има их дакако, који уредно плаћају претплату, јер добро знају, да без тога не може ни лист изаћи, ни напредовати. Но већина нијесу учинили, што би требало и што лист од њих с правом очекује и захтијева.

Нашим читаоцима је поанато, да имамо на дугу преко **3000 круна** претплате за „Српско Коло“. То је грдан новац за овако малу претплату, јер је знак, да многи и врло многи не платише своје претплате. Мисле ли ти, да ми, не знамо откуд, новац узимамо, па да можемо забадава лист слати?! Криво нам чине, „Српском Колу“ и свему ономе, за што се „Српско Коло“ бори и копања лом.

Немари наши платише треба већ једном да увиде, да лист, књига није никакав луксуз, није нека мода, него жива потреба, која је свако Србину ратару потребна, ако хоће да иде напријед за осталим свијетом у сваком погледу. А онда треба да увиде и то, да ту потребу треба исто тако поштено плаћати, као и сваку другу потребу. Није нам мило, што морамо овдје износити тај немар и ту неувиђаност наших немарних дужника, али је дошла душа у подгрлац, што се каже.

Ако дакле хоће, да „Српско Коло“ и даље излази, да и даље истраје у борби за народна права, онда нека не само плате свој дуг него нека и даље остану стални његови претплатници и уредни платише.

Надамо се дакле, да „Српско Коло“ у идућој години не ће имати прилике, да се толико тужи на неуредност у плаћању претплате, него да ће сваки наш претплатник ту малу своту одмах и уплатити, а „Српско Коло“ ће онда без бриге и без потешкоћа моћи да извршава и да се бори за све, што је од потребе и користи Србима ратарима.

Уредништво и управа „Српског Кола“.

Шалу је бог оставио.

— Сјељак Митров Лубиша —

(Из „Причања Вука Дојчићина“).

Призовне ме једно вече владика¹ и рече ми: „Вуко, ти си тому Приморју вјешт; подрани сутра и шљези у Кртоле, проту Кости на кућу, поздрави га, понеси му мој благослов

¹ Владика цетињски.

и старцу додај да сам научио уз ове госпођине посте, баш у прву сриједу шљези у Приморје, да благословим маслине а у Солиопком пољу да светим водицу; сво двије године да нијесам слазио; старост ме оборила а белојест понала; пак се не бих рад грјешити пуком, да у неродици и недаћи на мене уздахне. Реши проту да о Преображењу добаши морске рибе, и додај му да ћу у њега коначити три дана“.

Тер ти ја сутрадан низ Крстац, дођи пред ноћ у Кртоле проту на кутњи праг, и донеси му поруку владичину од ријечи до ријечи.

„Благо мени за довијека! рече прото. Боже дај да се обрне род и да владичине молитве буду примљене на небу!“ Припитује прото како је владика и може ли коју стопу ногама, а ја од бавола:

„Од свега је добро ка вучина, нò му се зимус обиј зла: оглухнуо као звоно!“

„Није ми дао Бог! додаде прото, а који су му јади били?“

„Јест, ваистину, да се чоку не мили с њим разговарати, нò да вика као с поклича!“

Преноћи ја у прота и поврати се сутрадан у манастир. Донесох владичи протове поздраве, а кад ме запита како је старцу проту, рекох: „Од свега добро, нò му се прољетос обиј зла: оглухнуо у оба уха; проглушно сам виком село, док ме је разумио“. Стаде владика да жали прота а уз прота и себе, јер поче причати да су негдје вреници и на Савини учили и дјачили уједно.

У сриједу зором крене владика с пратњом пут Кртола и допре у заход сунчани на кртољску границу, гдје га дочека прото с крстом, с барјаком и са свијем михаљским збором.

Кад се примакну, поче прото иза свега гласа да поздравља владичу добродошлицом, а владика отпоздравља виком, да се брда озивају: „А од кад те је прото та несрећа нашла, да оглухнеш уоба уха?“

А прото, чоек остроумни и досјетљиви, рече нискијем гласом: „Од кад си ми на кућу послао онога милобрукчића!“

Владика се даде у смјех. Обојица се обрадују да сам лагао, а истреште очи на мене ка да ће ме прождријети; а ја, да свак чује: *Шалу је бог оставио!* — тер се ова ријеч и данас у народу спонаша.

Солнопоко поље — поље у Босни. *од бавола* — од баволста. *обиј му се зло* — десн му се несрећа. *поклича* — место са кога се викају (свињају) зук. *Савина* — манастир близу Новог у Босни. *михаљски збор* — омија која су потпадна пох цркви светог Михаила на Преплати у Босни. *милобрукчић* — шљезичина.

Лијено, љепше, најљепше.

— Српска народна песма. —

Запали се жути лимун на мору
„Данас нема ништа љепше од мене“.
То зачула зеленика јабука:
„Мала т' фала, жут лимуне на мору,
„Данас нема ништа љепше од мене“.
То зачула некошена ливада:
„Мала т' фала, зеленико јабуко,
„Данас нема ништа љепше од мене“.
То зачула недубљена девојка:
„Мала т' фала, нежњевена пшенице,
„Данас нема ништа љепше од мене“.
То зачуо млад нежњен јунче:
„Мала вама свима фала код мене:
„Данас нема ништа љепше од мене:
„Ја ћу обр'ат' жути лимун на мору,
„И отрешћу зеленику јабуку,
„Покосићу некшену ливаду,
„Пожњети ћу нежњевену пшеницу,
„И полубит' недубљену ђевојку“.

Шта веле лекари.

Расхлада и зараза.

Писао др. Перљански од Перина-града.

Најрадије ћемо хтећи протумачити постанак какве било болести верујући, да је дошла расхладом. Зато и јесте прво питање, које лекар чује од запалених матера или својте, кад је прегледао болесника: да-ли је болесник назебао? У опште се држи, да хладноћа доноси најразноврсније болести, а то је погрешно. Да богме, да тиме не ћемо рећи, да се од хладноће не треба чувати. На против, јасно је као дан, да и расхлада може изазвати кашља, кијавицу, пролив и т. д., али и то је истина, да грозничаве кијавице, запаљење у врату, ждријелу и грлу, плућима, дупиначњима и т. д. долазе само уследјед заразе климама, које те болести изазивају. Клице ове развијају се и напредују боље на ослабљеној слузокожи, а слабење то производи и расхлада.

Мала дјеца страдају често од милоште. Љубљеном и грљењем преносе се на њих врло често клице какве било заразе. Ту ћете онда чути карање дадиља, јер су тобож' пустиле дјецу да им озебу било при купану било у игри, шетњи и т. д. Често какав љут и прган отац нападне матер ни криву ни дужну, што не чува дијете, него јој се је разболело од расхладе, као бојати, са њене неплажње, а међу тим је, можда, баш он дјетету усадио какву било заразу грљењем и миловањем, донесавши

заразне клице из крчме, кафане, с поља или иначе. У осталом, зна се, да дјеца врло лако примају заразне клице, свакојако лакше, него одраслији, јер су им тјелесне ћелије мање отпорне. Правилније је дакле, да се запитамо, ко је у кући био кијавичав или ко је прије тога кашљао или иначе боловао, него да се питамо, гдје нам је дијете могло назебити. Ако се тако станемо распитивати, често ћемо олак сазнати, гдје бјеше право врело болести; а често ће се избјећи и свађе међу родитељима због тобожњег нечувања дјете.

Ако нам је, дакле, дијете кијавичаво; ако кашље, уз малу ватрицу; ако се појаве знаци разболијевања у желуцу и пријевима, већином можемо тражити узрок тим поболијевањима у зарази, а не у расхлади, као што се то обично данас ради. Али за то ипак ми не мислимо, да за то дјецу не треба чувати од расхладе, јер свако зна, да и хладноћа може произвести разболијевања, нарочито пак да она ствара подесно земљиште заразама.

Ми знамо врло добро сви, како се често свети та неизмијерна бојазан од расхладе, јер прекомијерним утопљавањем ражњежавамо дјецу, те она постају неиздржљивија и лакше подлијежу хладноћи. Тако дјеца лако запате катастрофалне појаве, а на њима лако успијевају заразне клице. Дјеца, једном навикнута на та утопљавања, тешко се одвикавају. Дакле, умереност у одијевању! Не мање обазривости треба имати при тако званом очвршћавању хладном водом, било трљањем било купанем. Појмљиво је, да свако и најмање претјеривање више може шкодити, него користити. Колико је потребна умереност у одијевању, толико је, дакле, још нужнија пажљивост у томе очвршћавању.

Стара је ријеч: све, што је сувишно, не ваља!

Шта нам пишу из народа.

Јамница, крајем новембра. (Нема само правих, него има и српских Жидова). Ове је јесени код нас заукупно државни жироџиу неки Жидов из Сиска. Он је поставио своје повјеренике да му пописују по шуми свине ради плаћања жирена, које од главе износи 1 круну. Повјереници су му дугари, којима је много више због ове награде стало до Жидова, него до свога народа, на су тако и радили.

Исти је тај Жидов дошао на улаз Босне, до Новог, па је стао од сиротног народа кестене куповати по својој вољи, јевтиније, него што се у Новој продају могу. Говорио је људима, да је он заукупно и кестен, а кестен је био на наше имовине и наших заједница.

На то су наши добри људи шумар Зеџ и Перо

Бекић нарадили да Жидов не купује кестена на пре-
вару, јер ми имамо своју имовину и заједнице, у ко-
јима је народу слободно кестен купити и продавати
га, где боље може.

Али шта би? Повјерени оног Жидова Мојо Зубер
ситни трговац из Тргова ниже Рујева, који се уву-
као у туђу кожу трге него туђин, дође на суву међу
међу Србе Бошњаци. Навуче српску сиротину и они
уплатише српском Жидову за жаровину по 1 К од
којада свиње. И тако јадници платише преко 300 К,
не мислећи на то, да ли они скину своје свиње на
нашој страни жирити, јер се увијек каже, да између
Хрватске и Босне због свињске болести не смије бити
промета.

Јадни Бошњаци послушаше Зубера и стадоше
жирити свиње на нашој страни, док их несрећа не
стиже. 24. новембра пријави неко, ко се радује туђем
алу, да Бошњаци жире свиње на нашој страни. Кр.
котарска област у Двору посла одмах оружнице у
шуму, где су Бошњаци свиње жирили, затекло их,
запљенивши и у Двор дотјерале. Одмах у суботу по-
слије тога котарски предстојник Малешевих и нече-
ринар (живинар) прегледаше свиње и нађоше, да су
све адрале. Истјераше их на сајам и продалоше их
на јавној дражби, свега 114 комада, које су биле
имаће јадних 12 породица.

Босанска сиротина гледала је суаним оком, како
јој, али кривој ни дужној, оде оно жалосног имања у
неповрат, али шта ће, земља тврда, а небо високо.
Опћински управитељ у Двору купио је један дио
свиња, и одмах харло 100 круна, кад су сиромаци
откупљивали свиње. Није с мјеста макуно, а заслужио
је 100 К. Није ли то Богу плакати. Жалосни Србин
Зубер навуче и намами најприје људе на зло ради
своје и свога Жидова користи, а други Србин у том
алу заслужује поврх свега сиротинског јада још 100 К.

Наш народни лист „Српско Коло“ сваком при-
ликом пише и учи нас, да Србин треба један другог
да помаже, да свој народ, а сви спадамо у тај народ,
води не само ријечима, него дјелом, а ено шта раде
она двојица. Право Њ рекосте једном приликом, да
сваки који хоће да буде и да се зове добар Србин,
мора бити и добар, душеван човек. Мени је кривији
на очима свој, кад ме глоби и гули, него туђин, према
оној народној: Ко ти је ископао око? — Брат. —
Зато је тако дубоко.

Али ипак има наше браће српске, која анају и
за Бога и за душу. Па тако је било и овом приликом.
И браћа Михаило и Благоје Боројевић из Сочанице
помислише и на Бога и на душу, и на своју српску
сиротину, која је невинно пострадала. Купише и они
на дражби око 65 комада сиротинских свиња, па их
одмах без икакве своје награде и икакве хара вратише
сиротини, само да кајшињар не дери кожу са ње и да
свиње нима у шаке не дођу.

Ево вам браћо пријера, како треба у народу за
народ радити. Ко тако ради пратиће га благослов на

сваком кораку и у сваком раду и предузећу. Није наш
народ за бадава рекао:

Боље да те смрт пријека дигне
Него суза сиромашка стигне.

М. М. Ј.

Шта се збива у нас и у свијету.

Прошла година код нас и у свијету. Прошла го-
дина није нама у Хрватској и Славонији доносила
никаких ванредних успјеха, Владина странка што
отворено што скривено помосла је Беч против Маџара.
Дошло је до ријечке и задарске одлуке, у којима су
Хрвати и Срби најавили, да сваки народ, дакле и
Маџари, имају право да се боре за своју слободу, али
исто тако дужност је и Хрвата и Срба да траже и
своја права и своју слободу.

Ове су одлуке, јер су права изјавила слободне на-
родне душе, јако потоглила аладину странку, која се
сама зове народна, па је ступила у најжешћу борбу
против оних српских и хрватских листова и људи,
који бране ријечку и задарску одлуку. Против њих су
устали и Франковци од Старчевићеве чисте странке
права и подоста католичких попова, који имају свој
лист у Загребу: „Хрватство“. Али се удружена опо-
зиција спрема на борбу и зато је издала проглас на
народ, о коме говоримо на другом мјесту. Народ ће
имати приликом саборских да каже своју.

У Далмацији је сабор прогласио равноправност
српскога народа са хрватским и сабор се изјавио за
то, да се увде опће право гласа.

У Угарској траје борба између Маџара и владара
даље. Све је застало, јер се не плаћа порез, нема
асентације па нема ни рекрут, жуџаније не слушају
владу и машина државна застине. Како ће се борба
свршити, тешко је казати, али да ће владар понустити
донекле, изгледа као сигурно.

У Аустрији траје борба између Нијемаца и Сла-
вена даље. Нијемци се боре за своје господство, а
Словени траже равноправност. Сабор у Бечу не може
да ради већ неколико година и борба се преноси и у
нову годину.

У Србији се полако, али стално, крећу ствари све
на боље. Уставни владар, краљ Петар, хајном мало
премаца има у свијету, чува народну слободу и устав,
на који се заклео. Земља напредује, јер је богата, и
док се наоружа с новим топовима и сагради још неке
жељезнице, још ће боље бити. Послије оних чуда,
што је радио пок. краљ Александар у земљи, не може
доћи до свега добра преко ноћи или за један дан, али
ће вријеме зашчећити тешке ране, које је краљ Алек-
сандар I. задао.

У Црној Гори дао је кнез народу устав и скуп-
штина је народна (сабор) сад расправљати државне
ствари, које је кнез сада до сада рјешавао.

Бугарена се оружа и спрема за све догађаје. Да-
нашња влада није народна, него влада кнеза Кобурга,

У сватовина г. Јове Ратајића свршеном борбоскоу на пријелити г. Стевана С. Калембер у Корупци Коку" К 13-10, а остало "Приреднику". Придожише по 3 крјуна: Јако Тимка, Стеван С. Калембер, Миле по 3 крјуна и младици. По 4 крјуна: Ст. Букачи-Ема Јовић, по 3 кр. Илија Дракулић, по 2 кр. Нестор

За "Српско Клоно"

и нека осуђао!
иен оно у народу српском, који је јубо и толико за
Нека је мир пелету невоном и свијетло му спо-
Јаској школи у Новом Саду.
Гинааији у Новом Саду, а један уни српској дјеве-
Своје велико кинае оставио је српској великој
с напни крајевима, и наше шкоче дарило у кинтала.
рене. Кат се врати у Нови Сад, он је одржао весе-
у ове крајеве и учествовао је у ратовима за ослобо-
Гору, пов. Арса је на тлас невинишке пушке покато-
тајно особите симпатије. Одушевљен ваља да Црну
иња је племенити појокини да врдише свога живота
нарочито на овакошних српских крајева, према ко-
ненита ружа нашла је на пут маторој сиротини. Његова пле-
схвати невољу и бијелу свога ближијет. Његова пле-
Једна родољуб, новјак доволна срца, који је унио да
српских крјана Арса Ратајић. Док Арса био је пи-
кинуо тајношњи књијар и издавао многоробних
† Арса Ратајић. Неки дан је у Новом Саду пре-

мјена додан потрес.
ишпи и испод пошрине земљине. Он триех про-
на пута заљаска копа, па додан до продајена на по-
Учени лудин, који испитиљу нељку, геолози, кажу
Он лудин није сгратио нито.
на поста попуљаних знакова, срушених јимњака и т. д.
распорена, крђе попуљате и срушени. У савом Загреду
је Чудејер крај Загреду сгратио. Старишана првца
луду се ваћ неколико пута јакни потреси велике. Село
Потреси у Загреду. У Загреду и околини појав-

Различне вјести.

авекс.
и Русија ће имати устав, као и друге најпредне
ројине нима слобода. Састаје се сабор (хосударствена
боху. Чад је уставак почео јемалати, али ће на краи на-
кравана. Гинити су и надали лудин у добон да спо-
Реновијина, устави у Русији била је лута и
кпа, а тако исто у Старој Србини.
У Турској тина натра. У Мабеконији се промијена
на другу.

иће придожише, јер су ове аекле урђене једна на
наључуван уговор трговински, који ће доинити овет
а овако иже питање споразума старо напријек. Сад је
Гуарин, Вјуо Ј. Досеница, Миле Јикић, по 1 кр.

Фабрика
манулаија,
ронета,
и жельезних
завојних
напана

Г. СКУБИЋ

Книжа 40. — ЗАГРЕБ — Книжа 40.

признато солидне, тачне и јестине
фабрикате

Клинички вјане и ерина.

оа 2-1

Уредништво.

На знање. Први број у новој години иашћи
ће пред Борогављење на 16 страна.

Постале новце спо примили.

Иако, Штекошћ Миле, Леава Јово сваки по 60 потпура.
виљу у Брзек. И ретлате да ову годину дугујете Ви, Фундук
сте их послали 12. децембра. — *Јубошчипу Грбаче*
Трпачи Поручи у Реновац. Примили смо К 1-20, што
жста. Оваи плаћено да обави до 1. октобра 1906. —
дугује још да ову четврт. — *Јр. Јово Ловашина, По-*
К 0-60, 13/7, 1906. К 1-20, а постоје нитише
Б. Ђ. у Ушти. За Василија дарића примили смо 31/1.
роху у *Варошчипу*. Примили смо К 3-60. Тиме је под-
1906. године. — *Преч. госп. Велишчипу Јанковић* на-
авије крјуна подмијени своју претвату до 1. јуна
Љуки Човић у Драшковиц. Ви сте сад са та

Одговорни уредаве.

зауанману.

уриана "Српског Клона" лифено аскаљује на групу и
се брини, да се он што више раштри по народу,
иш. — Саниа пријатељска овет народност ниста, који
линовћ, Морта Хајдуковић, по 40 пот. Њикода Рата-
Васо Јукић, Илија Ратајић, Миле Јукић, по 1 кр.